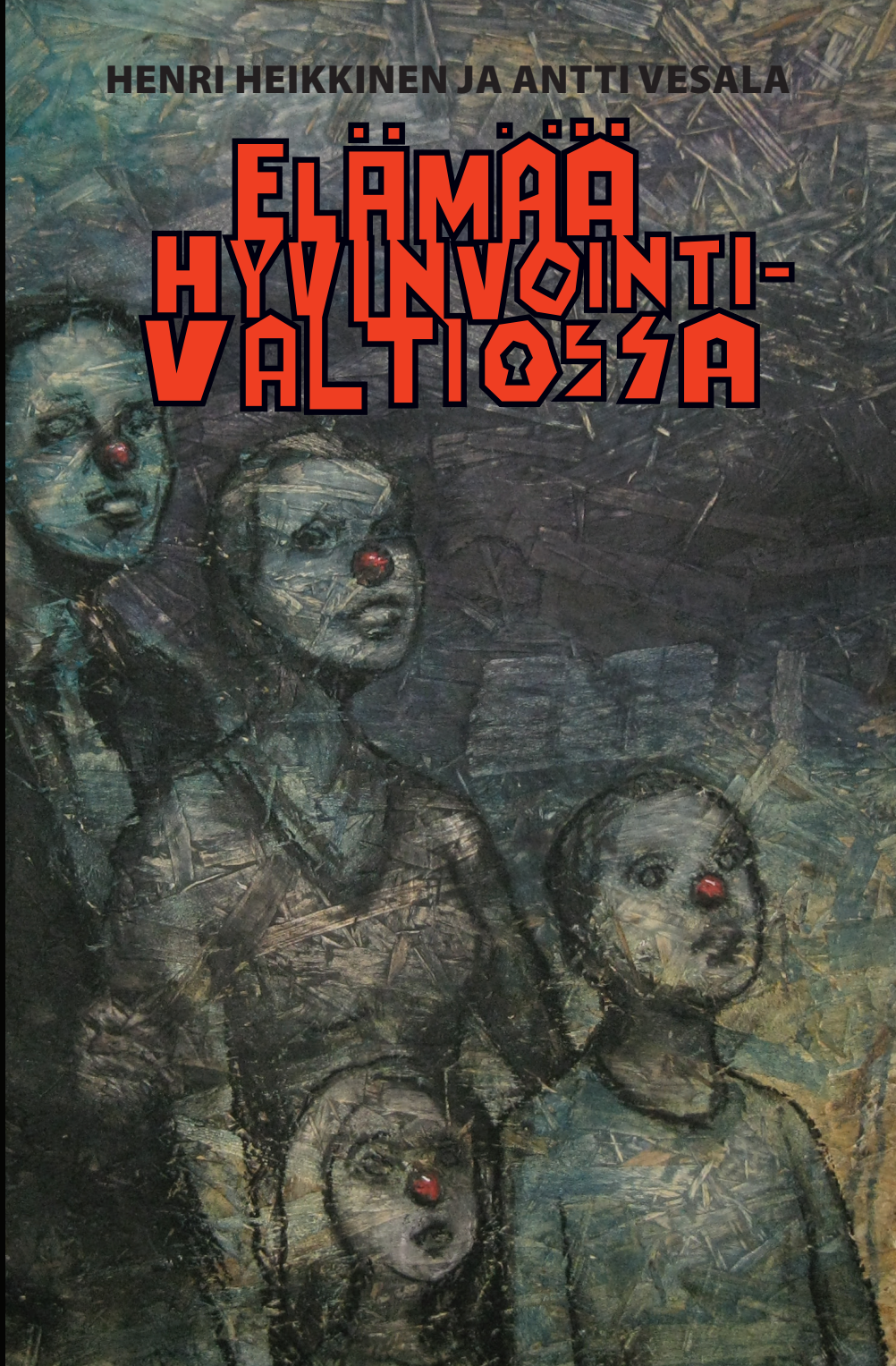

HENRI HEIKKINEN JA ANTTI VESALA

ELÄMÄÄ HYVINVOINTI- VALTIOSSA

ELÄMÄÄ
HYVINVOINTI-
VALTIOSSA

Copyright © 2013: Henri Heikkinen ja Antti Vesala, ellei toisin mainittu

ISBN 978-952-93-2575-7 (sid.)

ISBN 978-952-93-2576-4 (PDF)

ISBN 978-952-93-2577-1 (EPUB)

Mahdollinen viha- ja/tai faniposti osoitteeseen henri@heikkinen.hk
<http://www.heikkinen.hk/>

KANNEN KUVA:

Jussi Hukkanen

TAITTO:

Keijo, Viestintätoimisto CRE8 Oy

KUSTANTAJA:

Viestintätoimisto CRE8 Oy

Helsinki 2013

Kiitokset

Nöyrällä kiitollisuudella tervehdimme heitä, jotka ovat nähneet työmme niin tärkeäksi, että ovat halunneet erikseen tukea sitä. He ovat Riku Keränen, Raine Kervinen, Kari Koskinen, Lepomäen perhe ja Kristian Viding.

Arvokkaista sisällöllisistä kehittämis ehdotuksista sekä rohkeammasta ennakkotilauksesta erityiset kiitoksemme saavat Toni Fingerroos, Olli Muurainen ja Thomas Taussi.

Lukuisista muista ennakkotilaajista ensimmäisinä mukaan ehtivät Hannu Murisoja, Ville Korpi, Tuomas Aarni, Jani Erkkilä, Lauri Tarkiainen, Veli-Pekka Leivo, Juuso Kangas, Otto Laosmaa, Samuli Suonpää ja Eetu Jahkonen.

Kiitämme kannustuksesta ja arvokkaasta tuesta Antin perhettä sekä Henrin kirjaprojektin aikana vaihtuneita tyttöystäviä, paitsi sitä yhtä.

Kunnianosoituksemme pitkämielisyydestä kaikille niille, jotka kärsivällisesti odottivat tämän Iisakin kirkon valmistumista.

Kirja olisi valmistunut huomattavasti nopeammin, ellei Fingersoftin mobiilipeli Hill Climb Racing olisi niin uskomattoman kouttava.

Sisällys

I Prologi — Henri Heikkinen	7
1. Vapaus	11
1. <i>Mitä vapaus on?</i>	13
2. <i>Kaikkihan vapaudesta tykkäävät</i>	17
2. Demokratian alennustila	23
1. <i>Tunisian oppitunnit</i>	25
2. <i>Ymmärtämätön päätöksenteko</i>	28
3. <i>Missä on se valta, joka puuttuu kansalta?</i>	31
4. <i>Ryhmäkuri tappaa kansanvallan</i>	35
5. <i>Näin äänestät oikein</i>	38
3. Valtio ihmisten kiusana	45
1. <i>Kaiteet kaikkialle</i>	47
2. <i>Tupakka on myrkkyä</i>	51
3. <i>Alkoholi on myrkkyä</i>	57
4. <i>Tilastot kertovat</i>	63
4. Yrityksiä kiusaamassa	67
1. <i>Tuhansien sääntöjen maa</i>	69
2. <i>Polkuhinnat lisäävät hyvinvointia</i>	70
3. <i>Solidaarisuus tai henki</i>	72
4. <i>Yrittäjä tekee köyden, johon hänet hirtetään</i>	74
5. <i>Pop-up Company – uusi yrittäjyyden malli?</i>	77
6. <i>Mihin työmarkkinajärjestöjä tarvitaan?</i>	79
5. Maahanmuutto vapauskysymyksenä	85
1. <i>Liberaali maahanmuuttopolitiikka vaatii liberaalin yhteiskunnan</i>	87
2. <i>Siirtolaisuuden veto- ja työntötekijät</i>	91
3. <i>Monikulttuurisuus on rikkaus</i>	95
4. <i>Romanisiirtolaiset</i>	99

6. Tasa-arvoa ja syrjintää	103
1. <i>Naisen euro ja muut huuhaakäsitteet</i>	105
2. <i>Hei muijat, kotiin sieltä!</i>	109
3. <i>Onko kirkolla oikeus omiin oppeihinsa?</i>	112
4. <i>Vihaamme viharikoksia</i>	115
7. Hyvinvointivaltion kimpussa	119
1. <i>Tuhoisaa ahneutta</i>	121
2. <i>Hyvinvoiva valtio vai hyvinvoivat ihmiset?</i>	122
3. <i>Sittenkin pahoinvointivaltio?</i>	127
4. <i>Syrjäytyneet vai syrjäytetyt</i>	132
5. <i>Köyhä, älä tekeydy uhriksi</i>	135
8. Liberaaleja ratkaisuja talouteen	141
1. <i>Valtion taikaseinä ei ole ehtymätön</i>	143
2. <i>Kuntatalous liberaalista näkökulmasta</i>	145
3. <i>Liberaaleja huomioita valtiontaloudesta</i>	149
4. <i>Liberaalia elinkeinopolitiikkaa</i>	154
5. <i>Työttömyysongelman liberaalit ratkaisut</i>	157
9. Euro kriisissä	163
1. <i>Eurokriisi, ja miksi vasemmisto on taas väärässä</i>	165
2. <i>Halpa raha on ongelma</i>	175
3. <i>Uusilla veroilla kriisejä estämässä</i>	177
4. <i>Haitallista verokilpailua</i>	179
5. <i>Vakuuta ja takuuksia</i>	181
10. Muutamia sivupolkuja	187
1. <i>Kapitalismi on parasta kehitysapua</i>	189
2. <i>Ylen arvokasta viestintää</i>	196
3. <i>Ydinvoimaa kansalle</i>	199
II Epilogi — Antti Vesala	205
III Viiteluettelo	209

Prologi - Henri Heikkinen

Kirjan kirjoittaminen vapaa-ajalla on näemmä yllättävän pitkä prosessi. Ajatus tämän kirjan kokoamisesta syntyi alun perin jo syksyllä 2010, kun huomasin Uuden Suomen verkkopalvelussa olevaan blogiini syntyneen jo lähes sata kirjoitusta. Aluksi ajattelin koota kirjoituksistani jonkinlaisen kokoelman lähinnä omaksi ilokseni. Hyvä ystäväni Antti Vesala, joka on auttanut minua blogini kirjoittamisessa, lupasi auttaa minua projektissani. Suunnitelma oli jäämässä täysin ajatustasolle, kunnes tammikuussa 2011 lähdin kevään eduskuntavaalikampanjaani silmälläpitäen Stockmannin yhteydessä sijaitsevaan Akateemiseen kirjakauppaan hakemaan omaa poliittista agendaani tukevaa kirjallisuutta. En löytänyt kuin yhden kirjan, joka oli jo aiemmin Internetin kautta ilmaiseksi lukemani Jim Coxin ”Ytimekäs opas talouteen”.

Poliittista kirjallisuutta sisältävä hylly oli kyllä täynnä vastakaista retoriikkaa. Huolta hyvinvointivaltiota, uusliberalismista, prekariaatin asemasta ja kaikesta sellaisesta, joka minun näkökulmastani on lähinnä toimimattoman nykyjärjestelmän pönkitämistä. Vaikka klassisen liberalismiin juuret ovat osaltaan suomalaiset Anders Chydeniuksen (1729–1803) myötä, ei modernia liberaalia kirjallisuutta juuri ole julkaistu, varsinkaan suomeksi. Vasta aivan viime aikoina tarjonta on jonkin verran lisääntynyt, lähinnä Libera-säätiön toimittamien käännösten sekä muutaman yksittäisen kirjoittajan ansiosta. Itsestään selviä mainittavia tässä yhteydessä ovat Tuomas Enbuske, Björn Wahlroos, Matti Apunen sekä Risto Harisalo.

Suurin osa suomalaisista suhtautuu myönteisesti markkinatalouteen. Syy oikeistoliberaalin kirjallisuuden vähäiselle tarjonnalle lienee siinä, että vapaiden markkinoiden kannattajilla on järkevämpään tekemistä kuin kirjojen kirjoittaminen. Emme silti kirjoittaessamme juuri miettineet, onko juuri tällaiselle kirjalle kysyntää vai ei.

Tämän kirjan sisältöön ovat vaikuttaneet monet lukemamme taloustieteelliset sekä filosofiset teokset, lähtien Frédéric Bastiat'n (1801–1850) klassikosta ”Vetoomus kynttiläntuottajien puolesta” aina Elinkeinoelämän Valtuuskunnan viimeaikaisiin julkaisuihin saakka.

Kotimaisista merkкитеoksista erikseen mainitsemisen arvoinen on Ultimatum Isänmaalle. Se oli aatteellinen ohjelmajulistus Nuorsuomalaiselle puolueelle, joka parin vaalikauden ajan muodosti Suomen valtakunnantason politiikkaan liberaalin oikeiston. Kuvaava osoitus suomalaisen oikeistoliberalismin laimeudesta on, että Ultimatum Isänmaalle sen paremmin kuin Nuorsuomalainen puoluekaan ei kyseenalaistanut esimerkiksi hyvinvointivaltiota, vaan lähinnä halusi maltillisesti uudistaa sitä. Silti Nuorsuomalaiset eivät koko olemassaolonsa aikana pystyneet ravistamaan päältään sitä karikatyyrimäisen jupin leimaa, jonka tiedotusvälineet ja poliittiset kilpailijat yksissä tuumin olivat lyöneet heihin.

Tämä kirja on perusidean puolesta jonkin verran velkaa Ultimatumille. Se on joukko kirjoituksia politiikan eri aihealueilta ja muodostaa myös eräänlaisen ohjelmajulistuksen. Kirja sisältää kokoelman ajatuksia siitä, millainen voisi olla liberaali, vapaa, mahdollisuuksien tasa-arvoon ja todelliseen yhdenvertaisuuteen perustuva Suomi.

Sisällön, hengen ja tavoitteiden puolesta yhtäläisyydet jäävät vähäisemmiksi. Selvimpänä erona Ultimatumiin on se, että tämä kirja ei pysyttele käytännön poliittisten realiteettien rajoissa. Ultimatum Isänmaalle olisi helposti voitu muotoilla hallitusohjelmaksi ja toimeenpanna sellaisenaan. Tässä kirjassa olevia ehdotuksia taas tuskin kukaan uudelleenvalinnastaan huolta kantava poliitikko ottaa ajaakseen, koska yksi sen keskeisimmistä viesteistä on, että ihmiset voisivat hyvin päättää itse suurimman osan omista asioistaan – ilman poliitikkoja.

Politiikassa voittaa suosituin, ja suosituimmaksi pääsee se, joka kykenee uskottavimmin lupaamaan eniten useimmille. Kannattaa muistaa, että nimenomaan suosittu politiikka on ajanut Euroopan ja vieläkin laajemmin lähes koko läntisen maailman velkakriisiin,

joitakin erittäin harvoja poikkeuksia kuten Viroa lukuun ottamatta. Ihmiset ovat vaatineet poliitikoilta etuuksia etuuksien perään, poliitikot ovat jakaneet etuuksia, ja hintaa maksetaan nyt.

Nyt lukemasi teos ei pyri olemaan akateeminen tutkimus, vaan se on puhtaasti poliittinen mielipidekirjoitus. Kirjan ainoa päämäärä on tuoda kansantajuisesti esille sitä ajattelua, jota minä ja kaltaiseni ihmiset 2010-luvun Suomessa edustavat. Tämä ei missään tapauksessa ole Kokoomuksen eikä edes Kokoomusnuorten kantoja edustava kirja. Kyseessä on tekijöiden henkilökohtainen mielipide, ja sellaisena se kannattaa ottaa, vaikka kokoomuslaisia molemmat olemmekin.

Tämä kirja ei todellakaan kilpaile kansan suosiosta. Monet kirjoitukset on tehty tahallaan kärjistäen haastamaan joitakin kyseenalaistamattomina pidettyjä käsityksiä. Sanallisen provokaation tarkoituksena on yrittää räjäyttää vanhoja ajatuksia hajalle. Jos edes yksi lukija pysähtyy hetkeksikin jonkin aiemmin itsestäänselvyytenä pitämänsä ajatuksen kohdalle kysyäkseen, voisiko asia sittenkin olla toisin, on yksi tavoite saavutettu.

Samanmielisyyden pitäminen poliittisen prosessin tärkeimpänä päämääränä on kehittymättömän kulttuurin tunnusmerkki. Länsimaiseen sivistykseen kuuluu kilpailullisuus ja voittamiseen pyrkiminen, myös poliittisessa retoriikassa. Jos poliittisesta kulttuurista poistetaan kilpailullisuus, se ei kehity vaan kalkkeutuu. Tämä on nähty konsensus-Suomessa, jossa puolueiden aatteet ja ideologiat ovat kadonneet lähes täysin, korvautuen mitäänsanomattomalla asioidenhoitopolitiikalla eli ”pragmaattisuudella”.

Tämän kirjan tarkoitus ei missään tapauksessa ole tarjota rakentavia kehittämis- ja kompromissiehdotuksia. Rakentavalla sopimisella ja konsensuksella Suomi on saatu siihen jamaan, jossa se on tänä päivänä. Kaikki intressiryhmät pääsevät painostusvoimastaan riippuvassa määrin asettamaan omat reunaehdonsa päätöksenteolle, eikä saavutetuista eduista voida koskaan tinkiä. Kerran myönnetty etuus on ikuinen läänitys, ja sellaisten peruuttamista muistellaan vielä vuosikymmenienkin kuluttua ääni väristen his-

toriallisina virheinä tai suoranaisine petoksina. Tällaisen järjestelmän perusteellinen uudistaminen on käytännössä mahdottomuus, koska asioiden pitämisestä nykyisellään on hyötyä aivan liian monelle aivan liian vaikutusvaltaiselle taholle.

Lopuksi vielä lämpimät kiitokset Saul Schubakille, joka auttoi kirjan viimeistelyssä, ja kaikille niille ihmisille, jotka ovat lukeneet ja kommentoineet erilaisia raakilevedoksia kyllästymiseen asti. Nimeltä mainiten kiitämme myös Elina Lepomäkeä, joka on inspiroivalla esimerkillään ja rautaisella asiaosaamisellaan ollut edesauttamassa tämän projektin saattamista päätökseen.

Toivottavasti olemme kyenneet toimittamaan teoksesta mielenkiintoisen, ymmärrettävän ja ennen kaikkea ajatuksia herättävän.

1

Vapaus

*Liberty is not collective, it is personal.
All liberty is individual liberty.*

– CALVIN COOLIDGE

1. Mitä vapaus on?

Tässä kirjassa käsitellään liberalismia pääsääntöisesti klassiseen liberalismiin pohjautuen, toisin sanoen aatteena, joka rajoittaa yksilönvapautta niin vähän kuin mahdollista eikä puutu kenenkään ajatteluun, uskomuksiin, tekemisiin tai muuhunkaan käytökseen niin kauan kuin sivullisia ei vahingoiteta eikä heidän vastaavia vapauksiaan loukata. Emme myöskään pyri erottamaan taloudellista vapautta muusta vapaudesta vaan päinvastoin pidämme sitä sen kiinteänä osana. Tästä syystä näkökulmaamme voidaan kutsua myös oikeistoliberaaliksi.

Poliittisena ideologiana liberalismi ei ole ristiriidassa konservatismiin kanssa siinä mielessä, että konservatismi on enemmän suhtautumistapa kuin ideologia. Ei esimerkiksi ole varsinaista konservatismiin teoriaa. Ihminen voi varsin hyvin olla henkilökohtaisilta elämänvalinnoiltaan hyvin perinteellinen, toisin sanoen elää hyvin konservatiivista elämää, ja samalla kannattaa muille täydellistä vapautta tehdä itse omat elämänvalintansa. Poliittisesti liberaalin oikeistolaisen motoksi kelpaakin mainiosti ”Elä ja anna toisten elää”.

Monia vakuuttavia puheenvuoroja on käytetty todistamaan, että oikeisto-vasemmisto -jako on aikansa elänyt, ja että se pitäisi korvata jollain muulla jaottelulla, lisätä mukaan muita tarkastelu-ulottuvuuksia tai hylätä kokonaan. Osittain asia on täsmälleen näin. Jos kuitenkin hyväksytään lähtökohdaksi vapaus nimenomaan klassisen liberalismiin ja negatiivisen vapauden käsitteiden kautta, voidaan ajatella oikeistolaisuutta individualismina.

Vastaavasti vasemmistolaisuutta kuvaisi parhaiten terminä esimerkiksi kollektivismi tai etatismi. Näin jos poliittinen kenttä puretaan ahtaaseen yksiulotteiseen jaotteluun, saadaan itse asiassa melko kuvaava jana, jossa ainoana erottelvana tekijänä olisi se, kuinka paljon valtio tai muu pakkoyhteisö saa rajoittaa yksittäisen ihmisen vapautta tämän omaa elämää koskevien valintojen suhteen.

Palataan hetkeksi liberalismiin. Suurin osa niistä ajatuksista, jotka nykyään kulkevat liberalismiin tai liberaaliuden nimikkei-

den alla, on tosiasiassa kaikkea muuta. On hämmästyttävää, miten esimerkiksi vihreät tai jopa vasemmisto markkinoivat itseään liberaaleina puolueina. Juuri nämä kaikista eduskuntapuolueista ovat kaikkein innokkaimpia alistamaan yksilön erilaisten ylhäältä annettujen päämäärien ajamiseen. Nimenomaan vihreiden ja vasemmistoliittolaisten poliitikkojen aktiivisuus on ollut näkyvintä sellaisissa hankkeissa, joilla on pyritty määrittelemään, mitä ihmiset saavat syödä. Tai missä he liikkuvat ja millaisilla välineillä. Tai miten he saavat asua. Tai paljonko he saavat tienata.

Negatiivisten ja positiivisten vapauksien ero on syytä tehdä selväksi. Tämä yleisesti käytössä oleva jaottelu on mahdollistanut vapauden käsitteen taivuttelun ja venyttämisen aina kulloiseenkin käyttötarpeeseen parhaiten sopivaksi. Klassisen liberalismiin vapauskäsite tarkoittaa perimmiltään nimenomaan negatiivista vapautta eli kieltojen, pakkojen ja rajoitusten poissaoloa, toisin sanoen ”vapautta jostakin”. Vieläkin tiiviimmin ilmaisuna voisi puhua väkivallattomuudesta, koska pakot, kiellot ja rajoitukset voivat viime kädessä perustua vain fyysiseen pakottamiseen. Jos maksaa kiltisti verot, poliisi ei tule hakemaan, mutta maksamatta jättäminen johtaa jopa vankilatuomioon.

Ne asiat, joista käytetään nimitystä ”positiiviset vapaudet”, sen sijaan ovat jonkun ulkopuolisen avulla mahdollisiksi tulevia oikeuksia tai etuisuuksia. Positiivinen vapaus tarkoittaa ”mahdollisuutta johonkin”. Niin kauan kuin ulkopuolisia tahoja ei vaadita maksamaan tai muulla tavalla mahdollistamaan näitä oikeuksia, asiassa ei ole ongelmaa negatiivisen vapauden kannalta. Sen sijaan jos Villen ”vapaus” liikkuu paikasta toiseen toteutetaan ottamalla bussilippuun väkisin rahat Kallen taskusta, kyse ei ole enää vapaudesta vaan jostain muusta.

Käytännössä termi ”positiivinen vapaus” onkin ainoastaan sosialismin ja sosiaalidemokratian valkopesua. Kukapa ei haluaisi sanoa olevansa vapauden puolella? Mistään vapaudesta ei kuitenkaan seuraakaan ulkopuolisille velvoitteita. Villen vapauden rajoittamisesta voitaisiin puhua sellaisessa tapauksessa, että Kalle esimerkiksi käsivar-

resta kiinni pitämällä estää Villeä nousemasta bussiin. Ei kuitenkaan silloin, jos Kalle kieltäytyy maksamasta Villen bussilippua.

Ihmisten mahdollisuus saada asioita, kuten sosiaalitoimiston maksusitoumuksella ostettuja pesukoneita, älypuhelimia tai vaikkapa valtion taiteilija-apurahoja, ei ole vapautta. Nimittäin nuo saajilleen varmastikin hyvin miellyttävät hyödyt ovat jonkun toisen ei-vapaaehtoisesti kustantamia. Mikäli vapaus olisi jokaisen mahdollisuus saada rajoituksetta kaikkia ”tarvitsemiaan toimintamahdollisuuksia”, tällainen yhteiskunta olisi hyvin nopeasti nurin.

Tämä johtuu siitä, että ihmisten kaipaamat ”toimintamahdollisuudet” ovat loputtomia. Ihmisten tarpeet kasvavat aina sitä mukaa, kun jotain saa. Nykypäivän Suomessa esimerkiksi Internet-liittymä on jo ihmisoikeus. Jokaiselle taattu ”positiivinen vapaus” (eli oikeasti mahdollisuus) saada kaipaamansa toimintamahdollisuudet voi näin ollen toteutua vain yhteiskunnassa, jossa tarjolla ei ole yhtään mitään, eikä tietoa paremmasta, jolloin mitään ei osaa kaivatakaan. Tätähän kommunistit jo yrittivätkin.

Nyky-yhteiskunnassa käytännössä kaikki pyrkivät siirtämään haluamiensa mukavuuksien kulut toisten kontolle. Samalla lähes jokainen kuvittelee ilman muuta olevansa luonnostaan oikeutettu siihen, että joku muu maksaa. Hämmästyttävää on, että tässä on itse asiassa hyvin pitkälti onnistuttu. Koko yhteiskunta on saavutettujen etujen tiheä verkko, jossa kaikki rimpuilevat yrittäessään päästä saamapuolelle.

Poliittisten vaatimusten motiiveja on helppo jäljittää noudattamalla periaatetta ”follow the money”. Jokainen haluaa lisää etuuksia, lisää muiden maksamia mukavuuksia ja mahdollisimman vähän omaa vastuuta. Etujen kahmiminen itselle ja omille viiteryhmille on keskeisimpiä liikkeellepanevia voimia nykyisen kaltaisessa poliittisessa järjestelmässä. Ahneeksi ei tosin leimata sitä, joka pyrkii saamaan näitä etuuksia mahdollisimman paljon. Ahneen kirjoihin pääsemiseen tarvitaan vain halu pitää omansa itsellään.

Liberalismin lähtökohtana on, että ihmisellä on oikeus omaan elämäänsä. Eikä vain jollakin yksittäisellä ihmisellä, vaan jokaisella

ihmisellä. Tästä seuraa, ettei kenelläkään ihmisellä ole oikeutta toisen ihmisen elämään. Jokaisella on oikeus itse tavoitella onnea valitsemillaan keinoilla, joita lähtökohtaisesti rajoittaa vain muiden vastaava oikeus. Siitä, että jokainen omistaa itsensä, seuraa, että jokainen on oikeutettu myös pitämään rehellisesti hankkimansa ja ilman pakottamista saamansa aineellisen hyödyn itsellään. Oikeus elämään ja onnen tavoitteluun tai hyvinvoinnin kasvattamiseen ei sisällä oikeutta kenenkään toisen elämään eikä osuuteen kenenkään toisen hyvinvoinnista.

Yksilönvapauden kannattajia helposti syytetään itsekeskeisyydestä ja piittaamattomuudesta muita kohtaan. Tämä on virheellistä ensinnäkin siitä syystä, ettei poliittinen katsomus automaattisesti määrittele, miten ihminen kohtelee toisia. Liberalismin kanssa kuitenkin sopii huonosti yhteen pyrkimys pakottaa toiset elämään jotenkin muuten kuin nämä itse haluavat. Yksilönvapauden kannattaminen tarkoittaa ainakin periaatteen tasolla nimenomaan sen huomioon ottamista, että toisillakin on oikeus olla oma itsensä.

Huolenpito lähimmäisistä ei ole missään ristiriidassa liberalismin kanssa. Toinen puoli vapaaehtoisuuteen ja aitoon välittämiseen perustuvassa huolenpidossa on, että ihmiset eivät voi kohdella toisia huonosti, mikäli olettavat saavansa näiltä vaikeuksien tullen apua. Yksilönvapauteen perustuva yhteiskunta siis nimenomaan ohjaa huomaavaisuuteen ja toisia arvostavaan käyttäytymiseen.

On sietämätöntä kuulla, miten nyky-yhteiskunnan monia ongelmia yritetään toistuvasti laittaa liiallisen yksilöllisyyden syyksi. Henkiset ongelmat, ihmisten pahoinvointi ja muut sen kaltaiset ilmiöt ovat täytttä totta, mutta on kovin vähän oikeita perusteita väittää, että ne johtuisivat liiallisesta yksilöllisyyden ihannoinnista. Päinvastoin: ulkoa annetut ihanteet ja yhdenmukaisuuden vaatimukset ovat omiaan aiheuttamaan ahdistusta. Vapaassa ja yksilöä kunnioittavassa yhteiskunnassa jokaisella on oikeus olla oma itsensä.

Moni poliitikko esiintyy vapauden ystävänä mutta korostaa usein, että vapauden sisältö vastuu. Jos vapauden ajatus on todella ymmärretty, ei tällaiselle korostamiselle ole mitään tarvetta.

On itsestään selvää, että vain vastuuseen kykenevä voi olla vapaa. Vapauden kannattaja ei kannata lasten jättämistä heitteille eikä vaarallisten rikollisten tai hullujen laskemista valloilleen. Vapauden kannattajalle on itsestään selvää, että vanhemmilla on vastuu lapsistaan ja näiden kasvattamisesta.

Vapauden kannattajalle on itsestään selvää myös vaarallisten ja väkivaltaisten ihmisten pitäminen poissa sivullisten elämää uhkaamasta. Ei siinä ole mitään erityisen liberaalia, että kannattaa mahdollisimman lieviä rangaistuksia toisen henkeen tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvista rikoksista. Päinvastoin, liberaaleja periaatteita kunnioittavassa yhteiskunnassa kansalaisten oikeutta väkivallattomaan elämään suojellaan sulkemalla törkeimmät pahantekijät lukkojen taakse tarvittaessa loppuiäkseen. Liberaalissa yhteiskunnassa se, joka riistää toiselta oikeuden elämään ja väkivallattomuuteen, laitetaan teoistaan vastuuseen. Valtion tehtävä on turvata kansalaisten negatiiviset vapaudet sellaisia ulkopuolisia voimia vastaan, jotka uhkaavat noiden vapauksien toteutumista. Juuri muuta valtion ei välttämättä tarvitsisikaan tehdä.

2. Kaikkihan vapaudesta tykkäävät

Liberalismi on nykyään niin kovin suosittu aate, että kovin moni ainakin haluaa sanoa olevansa liberaali. Usein halutaan kuitenkin korostaa maltillisuutta, tai puhutaan arvoliberalismista, etenkin silloin, kun liberaaliksi itseään nimittävä henkilö ei kannata vapaata markkinataloutta. Lähtökohtana tässä punaväriin valkaisussa tuntuu olevan aina vapauskäsitteen mitä mielikuvituksellisin uudelleenmäärittely, itsensä nimittäminen liberaaliksi, sekä todellisten liberaalien nimittäminen ”uusliberaaleiksi”, ”ääriliberaaleiksi” tai vaikkapa ”björnöläisiksi”.

On aivan eri asia, mikäli henkilö avoimesti kannattaa aatetta, kuten esimerkiksi tämän kirjan kirjoittajat, mutta suostuu pitkin hampain kompromisseihin käytännön realiteettien vuoksi. Se on

täysin normaalia. Se, että väittää olevansa liberaali, mutta samalla vastustaa taloudellista vapautta - omin sanoin ”ääriliberalismia” - voi olla ainoastaan tietämättömyyttä tai röyhkeää ja tahallista älylistä epärehellisyyttä.

Julkisuudessaakin on puhuttu paljon Suomen liberalisoitumisesta. Kokoomuksen johto on kuulemma liberaali, vihreät ovat liberaaleja, Mari Kiviniemi edusti keskustan liberaalisiipeä, vasemmistonuorten erään entisen puheenjohtajan mielestä vasemmistoliitto on liberaali, omasta mielestään RKP on liberaali ja demarit saivat Mikael Jungnerista itselleen ”liberaalin, luovan linkin”. Liberaalina itseään pitävän pitäisi olla oikein tyytyväinen, onhan ”liberaaleja” puolueita maassamme ylivoimainen enemmistö. Ainoastaan perussuomalaiset ja kristillisdemokraatit eivät tiettävästi ole väittäneet olevansa liberaaleja.

Taloudellisen vapauden osalta kaikki eduskuntapuolueet todellisuudessa ovat enimmäkseen eri logolla varustettuja sosiaalidemokraatteja, vaikka joku saattaisi puheissaan väittää muuta. Kun markkinatalousmyönteisenä pidetty Kokoomus seuraa katseella valtion hirveää velkaantumista, sääntelyn laajenemista ja verotuksen kiristymistä, eivätkä muut puolueet edes yritä profiloitua markkinatalousmyönteisiksi, ei ainakaan tällä sektorilla voida puhua liberaaliudesta.

Melko yleistä, etenkin poliittisessa retoriikassa, on taloudellisen vapauden käsitteellinen erottaminen muusta vapaudesta. Tämä on keinotekoisia, koska varsin monien valintojen toteuttaminen edellyttää taloudellista panostusta. Taloudellinen vapaus on todellisuudessa hyvin keskeinen osa vapautta yleensä, ja voidaan ilman mitään varauksia sanoa, että taloudellisen vapauden rajoittaminen on moraaliselta kannalta aivan yhtä arvotonta toimintaa kuin sananvapauden tai uskonnonvapauden rajoittaminen. Erottelun todellisuutta syynä on, että ihmisiltä on vaikea poistaa heidän ajatuksiaan tai uskomuksiaan ja käyttää niitä muualla. Sen sijaan rahat ihmiseltä voidaan viedä, ja laajenevassa määrin viedäänkin.

Tässä ei tehdä mitään keinotekoisia rajanvetoja esimerkiksi taloudelliseen vapauteen ja muuhun vapauteen, koska sellaiselle erottelulle ei ole mitään moraalista tai filosofista kannalta kestävä perustetta. Se, että ihmiset toteuttavat monia elämänvalintojaan talouden välityksellä, on osa nykyaikaista elämää. Perusteeksi talouden erottamiselle muusta elämästä ei riitä se, että sitä on niin helppo mitata. Taloudellisen ja poliittisen vapauden välisen riippuvuussuhteen perusteli esimerkiksi Milton Friedman kirjassaan ”Capitalism and Freedom” (1962).

Kokonaisveroaste Suomessa on vähän yli neljänkymmenen prosentin ja julkisten menojen BKT-osuus noin 56 prosenttia. Veronkorotuspaineet ovat kovat, koska julkisia menoja ei äänestäjien pelossa uskalleta leikata kuin pakon edessä, jos silloinkaan. Ne, jotka käyvät töissä tai pyörittävät yritystä ja maksavat veroja, saavat päättää ehkä joka toisen ansaitsemansa euron käytöstä itse. Loput kuluttaa valtio tai kunta heidän puolestaan.

Yli puolet tekemästään työajasta veronmaksaja työskentelee rahoittaakseen jonkun muun kuin itsensä ja perheensä elämää. Tästä näkökulmasta on toisarvoista, mitä asioita verotuksen avulla kerätyillä varoilla tehdään. Ihminen, jolta on viety puolet tuloista, on menettänyt puolet tuloistaan, vaikka viedyillä rahoilla olisi rakennettu kuinka hieno päiväkotiki tai maalattu maailman hienoin taulu.

Vapautta ei tietenkään voida mitata vain sillä, miten suuri osa rahoistaan ihmisten sallitaan pitää. Kaikkien kieltojen, sääntöjen ja holhouksen keskellä voi yleisemminkin miettiä, onko Suomi millään tavalla vapaa maa. Perinteiset kiistakysymykset kuten seksuaali- ja muiden vähemmistöjen oikeudet ovat varmasti paremmalla tolalla kuin koskaan. Valitettavasti liberaalius on varsin yksipuolista ja keskittyy nimenomaan niin sanottuun arvoliberalismiin. Valtiovalta ei tunnu luottavan kansaan, vaan päinvastoin yksilöiden, yritysten ja yhteisöjen oikeuksia kavennetaan jatkuvasti. Suomessa luottamus ihmisten kykyyn hoitaa omat asiansa on tällä hetkellä pienempi kuin koskaan.

Päättäjät toimivat siinä oletuksessa, että ihmiset ovat niin tyhmiä, että heille pitää antaa kaikesta määräyksiä ja sääntöjä. Monet ihmiset tietysti ovatkin, mutta eivät kaikki. Valitettavasti lainsäädäntöä ei juuri voi tehdä niin, että se koskisi vain osaa ihmisistä. Kaikkein ahdasmielisimmät sääntelijät tuntuvat löytyvän vihreän ajatusmaailman omaksuneista (joka on eri kuin Vihreät puolueena, heitä löytyy joka puolueesta). Erityisesti ympäristöasioissa tämä näkyy fanaattisena oikeaoppisuuden alleviivaamisena.

Suomalainen hallintokulttuuri taas perustuu ennen muuta pikukutarkkaan valvontaan ja lisäsääntelyyn, josta seuraa luonnollisesti lisää tarvetta valvonnalle. Byrokraatit tahtovat luoda valtiollisia valvontakoneistoja mitä typerimmille asioille. Esimerkkinä Onnettomuustutkintakeskuksen johtava tutkija Kai Valonen, joka lokakuun 2010 Rakennuslehdessä ehdotti, että katoille pitäisi saada luotua eräänlainen katsastusjärjestelmä, kun eräs halli oli vastikään romahtanut kattorakenteiden pettäessä. Ongelmahan sinänsä on olemassa. Sen syitä ovat niin huono rakentaminen kuin väärin tehty suunnittelukin, mutta jos valvonta ei toimi noihin kahteen edellä mainittuun, mitä joku kattorakenteita käyttävä byrokraatti siihen muka auttaisi?

Asia on tiedostettu, ja se korjautuu aivan hyvin vapaan markkinataloudenkin keinoilla. Ensinnäkin hallin tai vastaavan omistajan intresseissä on pitää rakennuksensa pystyssä. Toiseksi vakuutusyhtiön intressi on maksaa mahdollisimman vähän vakuutuskorvauksia. Nämä intressit synnyttävät markkinaraon, minkä vuoksi joku tuottaa laitteen, joka mittaa sähköisesti kattorakenteissa tapahtuvia muutoksia. Oulun yliopistossa tällainen laite on itse asiassa jo kehitetty. Seuraavaksi vakuutusyhtiö vaatii kyseisen laitteen käyttöä ja hallin omistaja tilaa sellaisen välttyäkseen onnettomuuksilta. Tähän ei vaadittu yhtään byrokraattia, jos ei lasketa niitä, jotka hankaloittivat tutkijoiden työtä yliopistossa.

Uusia lakeja, sääntöjä ja asetuksia säätämällä puututaan ainoastaan ongelmien oireisiin, hyvin harvoin niiden aiheuttajiin. Aina voidaan luoda uusi valtiollinen valvontakoneisto veronmaksaji-

en kustannuksella. Valittajien suuntaan näyttää siltä, että jotain tehdään, mutta käytännössä ihmisten vapautta on taas rajoitettu. Varsinainen ongelma ei katoa mihinkään. Kyllähän lainsäädäntö aina työllistää, mutta onko meillä enää varaa kustantaa jatkuvasti kasvavaa virkamiesarmeijaa?

Syy ei ole varsinaisesti poliitikoissa tai virkamiehissä vaan pikemminkin äänestäjissä. Kun jotain epämiellyttävää tapahtuu, kansa vaatii poliitikoilta toimintaa. Mikä olisi näkyvämpää toimintaa kuin säätää uusi laki tai asetus, jota valvomaan palkataan uusia virkamiehiä? Poliitikoilta ja virkamiehiltä on yhä enenevässä määrin alettu vaatia sanojen muuttamista teoiksi ja uudet mediat mahdollistavat kaikenkarvaisten valittajien äänekkäät ulostulot. Satatuhatta nimeä adressissa säikäyttää äänestäjien suosiesta elantonsa saavan politiikon, ja uusi laki alkaa kypsyä. Ennen valittajien täytyi sentään ottaa karvalakit käteen ja marssia eduskuntaan.

Olisi suotavaa, että yhä useampi poliitikko siirtyisi teoista takaisin sanoihin. Kauniit puheet hämäävät äänekkäitä valittajia ja turha lainsäädäntö jää tekemättä, jolloin todellisiin ongelmiin voidaan keskittyä paremmin. Vaihtoehtoisesti äänestäjien pitäisi ymmärtää vaatia poliitikoilta (puolueesta riippumatta) uusien lakien sijaan nykyisten kieltojen, pakkojen ja rajoitusten vähentämistä – vapaampaa Suomea.

2

Demokratian alennustila

The tyranny of a prince in an oligarchy is not so dangerous to the public welfare as the apathy of a citizen in a democracy.

– CHARLES-LOUIS DE SECONDAT,
BARON DE LA BRÈDE ET DE MONTESQUIEU

1. Tunisian oppitunnit

Vuodenvaihteessa 2010–2011 Tunisiaa ravistelivat kovat levottomuudet, jotka johtivat nopeasti kansannousuun ja vallankumoukseen. Mellakoiden taustojen kerrotaan johtuvan ”väestön tyytymättömyydestä korkeaan työttömyyteen, korrupioon, ruoan voimakkaaseen hinnannousuun, puutteelliseen sananvapauteen ja huonoihin elinolosuhteisiin”. Nämä kaikki olivat kyllä Tunisian mellakoiden syitä, mutta toisaalta ne kaikki olivat vain seurausta vapauden puutteesta. Olisikin hedelmällistä pohtia, voiko Suomi ottaa tapahtuneesta jollain tavalla opikseen.

Nuoren tunisialaisen hedelmäkauppiaan polttoitsemurha oli viimeinen korsi, joka lopulta katkaisi kamelin selän ja laukaisi mellakoinnin. Monien nuorten tunisialaisten tapaan 26-vuotias Mohammed Al Bouazizi ei kyennyt löytämään töitä opintojensa jälkeen. Mohammed ei työttömyydestä lannistunut vaan yritti elättää itsensä ja perheensä myymällä hedelmiä katukojussa.

Valtiolle tällainen oma-aloitteisuus ei kelvannut, vaan ”tarvittavien lupien” puuttuessa poliisit kävivät takavarikoimassa miehen tuotteet. Mohammed yritti valittaa asiasta viranomaisille, mutta sai osakseen vain huonoa kohtelua. Vihaisena ja kaiken toivonsa menettäneenä hän päätyi epätoivoiseen mielenilmaukseen. Mohammed Bouazizi sytytti itsensä elävältä palamaan 17. joulukuuta.

Mohammedia on helppo ymmärtää. Ihmiselle on elintärkeää, että hänellä on mahdollisuudet oman elämänsä parantamiseen. Vaikka joutuisi elämään niukasti, voi silti olla onnellinen, mikäli vain on jonkinlainen näkymä kohti parempaa, jota kohti ponnistella. Jos valtio väkivalloin repii ihmiseltä hänen viimeisen mahdollisuutensa selvitä, toivo menee eikä vaihtoehtoja enää jää. Mohammed ei tappanut itseään, koska hän oli köyhä. Hän teki itsemurhan, koska ei ollut vapaa.

Vaikka Suomi on taloudellisesti huomattavan paljon vapaampi maa kuin Tunisia, myös täällä on nähtävissä samoja piirteitä. Kokeeksi voi kuka tahansa koettaa hankkia lisäelantoa pitämällä

samanlaista pientä hedelmäkojua kuin polttoitsemurhan tehnyt Al Bouazizi. Torikauppias on hyvin nopeasti vaikeuksissa, ellei tarvittavia lupia ole hankittu. Joskus luvillakaan ei ole merkitystä; esimerkiksi muualla maailmassa tuttu tapa myydä uimarannoilla viilentävää olutta suoraan kylmälaukusta on meillä tiukan lainsäädännön vuoksi mahdotonta.

Jos Suomessa yrittää sivubisneksenä tarjota ihmisille autokyytiä paikasta toiseen, saa varautua jopa suoranaiseen väkivaltaan niiden taholta, jotka ovat onnistuneet saamaan viranomaisilta luvan tällaiseen elinkeinotoimintaan. Sillä ei ole mitään väliä, että uimarannalla saattaisi olla virvokkeille menekkiä, eikä varsinkaan sillä, että iltaisin ja viikonloppuisin kymmenet tuhannet suomalaiset varmasti mieluummin istuisivat lämpimän auton takapenkillä matkalla baarista kotiin kuin seisoisivat jonossa rântäsateessa odottamassa tarveharkintaisen luvan saaneita ammattikuskeja.

Tunisialaisten epätoivosta viisastuneena kannattaisi täälläkin miettiä, onko kaikki byrokratia ja sääntely todella tarpeen. Vaikka verrattain vapaan talouden avulla olemme päässeet eroon äärimmäisestä köyhyydestä, on hyvin moni myös Suomessa joutunut tilanteeseen, jossa oman elämän parantamiseen ei ole mahdollisuuksia.

Kokoaikaisia töitä ei löydy eikä osa-aikaisia voi ottaa vastaan erilaisten tuloloukkujen ja byrokratiahelvetin vuoksi. Suomessa nimenomaan pienyrittäjän asemaa tulisi helpottaa. Sopivan niukka perustulo, tai realistisemmin ilmaistuna nykyistä yli sadan erilaisen etuuden mallia selvästi yksinkertaisempi sosiaaliturvajärjestelmä, voisi olla yksi vaihtoehto, joka mahdollistaisi joustavan lisätienestin osa-aikaisilla töillä ja pienimuotoisella yrittäjyydellä ilman liian suurta riskiä putoamisesta kokonaan tyhjän päälle.

Tunisiaa on vuosikymmenet hallinnut sosialistinen CDR-puolue, vielä hiljattain saman sosialistisen internationaalien jäsen kuin Suomenkin sosialidemokraattinen puolue. Vaikka maan hallitus on viimeisen parinkymmenen vuoden aikana vapauttanut menestyksekkäästi maan taloutta, joka vielä 80-luvulla oli käytännössä

sosialistinen suunnitelmatalous, eivät toimenpiteet ole olleet riittäviä. Tämä on johtanut köyhyyden ja korkean työttömyyden jatkumiseen.

Sosialistinen suunnitelmatalous ei ole koskaan johtanut mihinkään muuhun kuin köyhyyteen, eikä se voikaan edes teoriassa muuhun johtaa. Tämä kannattaisi muistaa myös Suomessa. Myös meidän korkea työttömyytemme on merkittävältä osin suoraa seurausta maan talouden sääntelystä ja työmarkkinoiden jäykkyydestä. Oikeilla toimenpiteillä voimme välttää tilanteelta, jossa maamme kymmenet tuhannet työttömät tai ptkätöitä tekevät korkeakoulutetut menettävät elämänhalunsa ja uskonsa tulevaan.

Suunnitelmatalouden lisäksi tunisialaisissa on herättänyt närää maan korruptio. Kyseessä on kuitenkin ainoastaan suora seuraus vallan keskittymisestä. Kun maassa on yksipuoluejärjestelmä, puolueen johdolla on huomattavasti valtaa. Valta korruptoi ja absoluuttinen valta korruptoi absoluuttisesti. Mitä muutakaan voi odottaa, jos valta on keskitetty harvoille ihmisille.

Kyseessä on jälleen yksi sosialismin piirre. Mitä vähemmän valtiolla on valtaa talouteen ja yksilöihin, sitä pienemmät ovat korruption mahdollisuudet. Suomessa korruptio on onneksi toistaiseksi vähäistä mutta ei mitenkään olematonta. Jokainen lukija keksinee esimerkkejä siitä, miten myös Suomessa valtaa saaneet virkamiehet ja poliitikot korruptoituvat, vaikkei rahaa välttämättä edes liikkuisi.

Pitääkseen kansaa kontrolloituna Tunisian hallitus on polkenut ihmisoikeuksia ja sensuroinut mediaa, niin perinteistä kuin Internetiäkin. Tämä luonnollisesti sen vuoksi, etteivät ”vääränlaiset” ajatukset pääsisi leviämään kansan keskuudessa. Sananvapaus on demokratian edellytys, eikä siitä tule tinkiä Suomessakaan. Jostain syystä täälläkin on haluttu lähteä samoilte teille kuin Tunisiassa.

Suomessakin poliisin ylin johto on ilmoittanut haluavansa käytön uusia keinoja kansalaisten verkkoviestinnän seuraamiseen. Perusteluna on mikäs muu kuin turvallisuus. Jos turvallisuus halutaan taata, nykyisen tasoiseen yksityisyyteen ei enää ”ole varaa”. Suomen poliisin näytöt omien rekistereidensä ammattimaisesta

käytöstä ja tietoturvallisuudesta ovat sitä tasoa, että oikea aika ruveta pelkäämään noita lisävaatimuksia on suunnilleen nyt.

Myös Suomeen on haluttu rakentaa Internet-sensuurijärjestelmä. Ihmisiä on tuomittu sakkoon ja jopa vankeuteen mielipiteen esittämisestä. Mielipiteiden lynkkausta ei toteuta pelkästään valtiovalta, vaan myös suomalainen media on ”kunnostautunut” erilaisten julkisten teilausten alkuunpanijana. Vallan vahtikoiraksi nimetty media on Suomessa erityisen kiinnostunut nimenomaan nykyisen konsensuksen vastaisista mielipiteistä. Verenhimoinen vahtikoira riepottelee nopeasti jokaista, jonka mielipide on vääräksi leimattavissa.

Onneksi meillä kaikista valtioiden totalitaarisista pyrkimyksistä huolimatta edelleen on Internet, jonka ansiosta ihmiset voivat lukea muutakin kuin valtamedian ja valtion propagandalaitosten näkemyksen asioista. Vielä parikymmentä vuotta sitten vain harvat pystyivät päivittäin seuraamaan ulkomaisia tiedotusvälineitä. Nykyään kenenkään ei ole pakko uskoa Yleisradiota, kun faktat voi käydä tarkastamassa kotikoneella.

Tunisian vallankumous vaikutti tuoreeltaan olevan luultavasti parasta, mitä ihmisten vapaudelle on tapahtunut sitten kommunistihallintojen kaatumisen jälkeen 1990-luvun taitteessa. Valitettavasti tilanne ei ole ainakaan kirjoitushetkellä erityisen hyvällä tolalla. Toivoisi kuitenkin tunisialaisten ottaneen nyt opikseen siitä, mihin talouden keskusjohtoinen kontrolli, harvojen käsiin keskitetty valta ja ihmisten vapauksien riistäminen ennen pitkää johtavat. Keskitetty valta ja vapauden puute on ongelman ydin, riippumatta siitä, minkä oppien nimissä keskitettyä valtaa käytetään.

2. Ymmärtämätön päätöksenteko

Niin kutsutulla divetymonoksidihuijauksella voidaan havainnollistaa, kuinka helposti puutteellinen tietämys tai yksipuolinen analyysi voivat aiheuttaa vääriä pelkoja. Huijaus perustuu siihen,

että divetymonoksidi on kemiallinen nimi vedelle, mutta kemiaa tietämättömän korvaan se voi kuulostaa myrkyllä. Konkreettinen esimerkki tästä on idaholaisen Nathan Zohnerin tekemä gallup-kysely, jossa ihmisille lueteltiin divetymonoksidin haitallisia ominaisuuksia, kuten ”aineen joutuminen hengityselimiin voi pienissäkin määrissä johtaa kuolemaan”. Lähes 90 % haastatelluista oli sitä mieltä, että divetymonoksidi (eli siis tavallinen vesi) tulisi kieltää välittömästi.¹

Ilmiötä sanotaan Zohner–efektiksi. Se tarkoittaa, että jokin asia halutaan kieltää, vaikka ei olla varmoja, mistä on kysymys. Se on turhan yleinen myös korkeammassa päätöksenteossa. Konkreettisenä esimerkkinä uusseelantilainen kansanedustaja Jacqui Dean, joka kuultuaan tästä vaarallisesta aiheesta lähestyi terveysministeri Jim Andertonia aikeenaan kieltää vaarallinen divetymonoksidi. Suomessa vastaavia tosielämän esimerkkejä ovat hysteerinen suhtautuminen aseisiin sekä lapsipornon suodattamiseen tähtäävä lainsäädäntö, joka voimaan tultuaan ei ole poistanut yhtäkään lapsipornosivustoa netistä mutta on sitä vastoin tuottanut lapsipornoa etsiville välineitä sen löytämiseen.

Tämän tekstin kirjoitushetkellä uusin kiellettävä aine on ilokaasu. Lehdet ovat ahkerasti kirjoitelleet dityppioksidin viihdekäytöstä ja potentiaalisista riskeistä. Pontta keskustelulle antoi löytö vuodelta 2006 henkilöstä, joka läheisen mielestä oli mahdollisesti tappanut itsensä ilokaasun huolimattomalla käytöllä. Tieto perustui Tukesin yksityishenkilöltä saamaan sähköpostiviestiin.

Moraali- ja holhousvimma sai heti käsittämättömät mittasuhteet. Tukes, sosiaali- ja terveysministeriö, elintarviketurvallisuusvirasto Evira, maa- ja metsätalousministeriö, lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, kilpailu- ja kuluttajavirasto, tulli sekä poliisi pitivät yhteisen ”hätkökouksen”, jonka agendalla oli ainoastaan yksi asia: Miten ilokaasun myynti saadaan mahdollisimman nopeasti kiellettyä. Ei siis se, miten ihmisiä voidaan varoittaa vaaroista, tai miten estetään aineen päätyminen alaikäisten haltuun. Ei. Ainoa vaihtoehto oli tietysti kieltäminen.

Esimerkeiksi käyvät myös tietyllä tapaa huumepolitiikka ja eräiden ihmisten suhtautuminen ydinvoimaan. Ydinvoimaa ja huumeita vastaan on toki järkeviäkin perusteita, mutta jos vastustus on tasoa ”ydinvoimaloita ei saa rakentaa veteen, jossa lapset leikkivät”, tai ”jo ensimmäinen kannabispippi tappaa”, se menee samaan kategoriaan divetymonoksidikiellon kanssa.

Kansan syvät rivit tulevat aina vastustamaan kaikkea, mitä eivät tunne tai ymmärrä, mutta päätöksentekijöiltä sopisi toivoa tervettä, järkiperaista suhtautumista asioihin. Koko edustuksellisen demokratian keskeisimpiin perusteluihin kuuluu, että päätöksentekijät voivat tavallisia kansalaisia perusteellisemmin perehtyä asioihin. Jos perehtyminen ennen kommentoimista on syystä tai toisesta ylivoiimaista, aivan hyvä vaihtoehto on myös olla hiljaa.

Kun kansanedustaja haluaa kieltää ”itseladattavat kertatulikonepistoolit” kaikilta ”tarpeettomina”, hän osoittaa, ettei ymmärrä asiasta mitään, ei viitsi vaivautua ottamaan selvää ongelman todellisista taustoista ja lisäksi kannattaa totalitaarista ajattelumallia, jossa valtio päättää ihmisille ”tarpeelliset” asiat.²

Ase tappaa ainoastaan väärissä käsissä, ja tiukempi seulonta sen mukaan, kuka saa aseita, eikä millaisia ja kuinka monta, on paljon hyödyllisempää rikosten ehkäisyn kannalta. Henkilö, joka on sopimaton omistamaan ”järeän” aseensa, on tietenkin aivan yhtä sopimaton omistamaan minkäänlaisia aseita. Vastaavasti sille, jolle voi turvallisesti luovuttaa pienoispistoolin, voi luovuttaa aivan yhtä turvallisesti vaikka raskaan konekiväärin. Tämä tuntuu olevan ylivoiimaista ymmärtää monille päättäjille, jotka ovat taantuneet aseiden suhteen jonkinlaiseen esinefetisismiin.

Surullisenkuuluisaa lapsipornosuodatus perusteltiin aikoinaan ”viestin antamisella”, ja haluttiin estää lapsia ”vahingossa” törmäämästä haitalliseen materiaaliin. Kysymällä keneltä tahansa tietotekniikkaa edes auttavasti ymmärtävältä, päättäjäksi olisi saanut tietää, ettei Internetissä voi käytännössä törmätä vahingossa lapsipornoon. Laiton materiaali leviää todellisuudessa ”tavallisen” Internetin ulkopuolella esimerkiksi ns. Tor-verkossa, ja suodatuk-

sen voi kuka tahansa halutessaan kiertää parissa minuutissa. Nyt luotiin järjestelmä, joka turhaan työllistää poliisia, mahdollistaa sananvapauden rajoittamisen myöhemmin ja antaa ainoastaan sellaisen viestin, etteivät päättäjät ymmärrä tietotekniikasta yhtään mitään.

Traagisella tavalla tyypillinen tarina on kansalaisoikeusaktiivi Matti Nikin tapaus. Kun Nikki aikanaan yritti poliisille, virkamiehille ja päättäjille osoittaa, millä kaikilla tavoilla filteri on toimimaton aiotussa tarkoituksessa, hänen paljastamiaan ongelmia ei suinkaan korjattu vaan päinvastoin tuon rohkean kansalaisen elämä pilattiin leimaamalla hänet rikolliseksi.

Media ei ole yhtään sen parempi uutisoidessaan suurin lööpein, mutta usein taustoja tutkimatta erilaisista ”seksihuumeista”, riskeistä ja yhteiskunnan epäkohdista. Yksisilmäinen uutisointi lietsoo hysteriaa, ja kansa vaatii toimenpiteitä. Päättäjät panikoivat, ja heidän ensisijaiseksi tavoitteekseen tulee antaa äänestäjille viesti siitä, että jotain tehdään, vaikka todellinen ongelma olisi muualla, tai tehty päätös ei tosiasiassa auta mitään. Paniikissa ei osata ottaa asioista selvää, tai ei uskalleta äänestäjien menettämisen pelossa tehdä oikeita toimenpiteitä, vaan keskitytään populistisiin, mutta tehottomiin ja potentiaalisesti jopa haitallisiin ratkaisuihin.

Verkkotietolähteiden käytön perusteiden hallinta, asiantuntijoiden konsultointi, sopiva media- ja lähdekriittisyys sekä riittävä annos nöyryyttä auttaisivat niin päättäjiä kuin meitä kansalaisiakin tekemään järkeviä ratkaisuja. Se on aina parempi kuin että lähdetään vaatimaan divetymonoksidin kieltämistä terveydelle haitallisenä.

3. Missä on se valta, joka puuttuu kansalta?

Yli puolet bruttokansantuotteesta kuluttava julkinen sektori tarvitsee toimiakseen suuren joukon erilaisia virkamiehiä. Valtion tai kunnan

palveluksessa erilaisia viranhaltijoita on jo yli puoli miljoonaa. Kun valtio puuttuu sääntelyllään ihmisen jokaiseen elämänalueeseen, aina vauvasta vaariin, byrokraateille tulee merkittävä vaikutusvalta yhteiskunnan asioihin. Paremman termin puutteessa Suomea voitaisiin nimittää tasavallan sijaan virkavallaksi.

Käytännössä virkavaltaisuus näkyy kahdella tasolla. Ensimmäinen ja julkisuuteen näkyvä on virkamiesten suora valta. Viran hoito onkin perinteisesti juuri julkisen vallan käyttöä. Eri organisaatioiden virkamiehet tekevät itsenäisiä päätöksiä suurtenkin rahamäärien jaosta ja omalla toiminnallaan mahdollistavat tai hankaloittavat yksityisen sektorin toimintaa. Julkisen vallan käyttö konkreettisimmillaan on sitä, kun poliisi antaa sakot, minkä vuoksi poliisia usein kutsutaankin virkavallaksi.

Suomalaiseen yhteiskuntaan kuitenkin liittyy myös huomattava määrä muuta vallankäyttöä, joka on näkymätöntä niin kansalle kuin poliittisille päätöksentekijöillekin. Opetusviranomaiset, sosiaaliviranomaiset, kaavoitusviranomaiset, julkisten rahoituslaitosten viranomaiset ja muut käyttävät päivittäin huomattavaa valtaa omilla sektoreillaan. Suomessa on huomattava määrä myös sellaisia virkamiehiä, joiden käsien lävitse kulkee vuosittain miljoonia, jopa miljardeja euroja. Kenenkään elämästä tai kuolemasta viranomaiset eivät Suomessa sentään vielä päätä, mutta lähes yhtä merkittävistä asioista kuitenkin.

Toinen, ulospäin usein näkymätön virkavallan ominaisuus on poliittisen harkinnan pelaaminen ulos käytännön päätöksenteosta. Poliitikassa kaikilla tasoilla, kunnan yksittäisestä lautakunnasta ministeriöön saakka on esittelijä aina päätöksentekijää viisaampi eli paremmin informoitu. On täysin virkamiehen omasta etiikasta kiinni, miten hän painottaa ja valikoi asioita päätöksentekijöiden pöydälle. Päätöksentekijöillä ei useinkaan ole muuta mahdollisuutta kuin luottaa esittelijään. Poliitikko pääsee helpommalla, kun pysyttelee yleisellä tasolla ja välttää yksityiskohtia.

Esittelijän tehtävänä on vakiintuneiden periaatteiden mukaan hankkia päätöksenteon käyttöön kaikki saatavilla oleva olennainen

tieto ja parhaan harkintansa mukaisesti tehdä objektiivinen esitys, jonka pohjalta päätökset tehdään. Käytännössä jostakin hyvin laajasta esityksestä suurin osa poliitikoista ei ymmärrä puoliakaan, ja julkisessa keskustelussa tartutaan lillukanvarsiin. Jos kaupunki tekee nuijankopautuksella miljoonasäästöt jossain, valtuusto käyttää tunteja jonkin triviaalin asian puimiseen. ”Perävainion hiihtoladun valoja ei saa sammuttaa”.

Virkamiesten valta on vahvistunut merkittävästi viime vuosikymmeninä. Siinä missä aiemmin valmistelutyötä tehtiin poliittisissa komiteoissa, nyt virkamiehet ja konsultit vastaavat poliittisesta valmistelutyöstä. Kuten Ilkka Ruostetsaari Tampereen yliopistosta on sanonut: ”Virkamiehet rajaavat vaihtoehdot, joista edes keskustellaan, ja vaikuttavat näin pitkälti lopputulokseen”. Jos virkamies jostain syystä haluaa ohjailla asioita mieltymystensä mukaiseen suuntaan, tuo päätöksentekoon vain oman subjektiivisen näkemyksensä tai valmistelee päätöksenteon puutteellisesti, on poliitikolla käytännössä hyvin marginaaliset mahdollisuudet päästä selville näistä prosessin näkymättömistä osista. Näin käy varsinkin, jos virkamies osaa toimia riittävän hienovaraisesti ja onnistuu naamioimaan poliittiset mieltymyksensä muodollisen asiantuntijuuden taakse.

On aivan selvää, että virkamiehen kantaan saattavat vaikuttaa hänen omat poliittiset mieltymyksensä ja ennakkoluulonsa tai erilaisen painostusryhmien kuten ympäristöjärjestöjen kuunteleminen liian herkällä korvalla. Julkisuuteen tämä näkyy kummallisina päätösesityksinä, joista syyn kantavat vedätetyiksi joutuneet poliitikot. Jokainen lukija keksinee useamman esimerkin, vaikka aivan viimeaikaisista esityksistä valtion tasolla tai omassa kotikunnassaan.

Oma lukunsa päätöksenteossa on asiantuntijoiden ja asiaa ajavien erottaminen toisistaan. Suuryritysten, Greenpeacen, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus TTVK:n ja muiden mielipidekerhojen edustajat kulkevat eduskunnan valiokunnissa asiantuntijakuulemisissa siinä missä tutkijat ja muut oikeat asiantuntijat. Valitettavan usein intressitahon lobbarilta saatua infor-

maatiota pidetään samanarvoisena kuin tieteellisin menetelmin hankittua empiiristä tutkimustietoa. Jotteivät asiat olisi liian helpoja, objektiivisuutta tavoittelevan poliitikon pitäisi pystyä myös erottamaan oikeiden tieteentekijöiden joukosta sellaiset tapaukset, jotka käyttävät akateemista arvoaan ja asemaansa häikäilemättömästi vain omien poliittisten agendojensa ajamiseen.

Painetta tulee koko ajan lisää siihen suuntaan, että asiantuntijuuden käsitettä vielä nykyisestäkin levitettäisiin ja vesitettäisiin. Vuoden 2010 ydinvoimakeskustelun aikoihin kitistiin esimerkiksi siitä, että eduskunnan valiokuntakuulemisten asiantuntijoissa sukupuolet olivat epätasaisesti edustettuina. Voisi luulla, että niinkin teknisen ja korkean tason tieteellistä ymmärtämystä vaativan aiheen asiantuntijaksi pätevytyksessä ei sukupuolella pitäisi olla mitään merkitystä, mutta näinä aikoina kaikki on nähtävästi mahdollista.

Yksi räikeimmistä esimerkeistä on suurta kohua aikanaan herättänyt haja-asutusalueiden jätevesiasetus. Se tulee jäämään historiaan esimerkkinä sekä 2000-luvun kyttäysmentaliteetista että Suomen huonosta säädösvalmistelusta. Tämän vuoksi onkin tärkeää käydä läpi, millainen prosessi näin epäonnistuneen säädöksen takana on.

Asetuksen syntyaikoina ministerinä toiminut Jan-Erik Enestam on tunnustanut, että virkamiehet olivat vedättäneet häntä. Pian tämän ulostulon jälkeen apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin ryhtyi selvittämään asiaa, minkä johdosta Enestam täsmensi, ettei hän väittänyt tulleen tahallisesti harhaanjohtetuksi. Virkamiesvalmistelija oli vain esittänyt hänelle paikkaansa pitämättömiä kustannuslaskelmia.³

Poliitikot kävelivät virkamiehen opastuksessa kiltisti jonossa kuin sorsanpoikaset. Muu hallitus ei asiaan puuttunut, koska Matti Vanhasen pääministerivuosina toimintakulttuuri oli vakiintunut sellaiseksi, että ministerin tontille ei mennä, ellei syy ole aivan erityisen painava. Tässä on puolensa, mutta kääntöpuolet ovat erityisen ikäviä, koska harva asia on ministerille korkeamman kynnyksen takana kuin sen myöntäminen, että jossakin asiassa on tullut nukuttua.

Korkeimmalla tasolla virkamiehet ovat muutenkin päässeet hyvin vallan makuun. Esimerkiksi syksyllä 2010 liikenne- ja viestintäministeriöstä kerrottiin lehdistölle ministeriön valmistautuvan nopeusrajoitusten alentamiseen parin vuoden sisällä. Silloinen liikenneministeri Anu Vehviläinen (kesk.) oli täysin tietämätön asiasta ja sanoi, ettei tällaista valmistelua ole, eikä tulekaan, jos se hänestä riippuu. Vehviläisen liikenneministerikaudelle ajoittuu myös surullisenkuuluisan rikkidirektiivin syntyyn johtaneiden neuvotteluiden käyminen, johon liittyvät epäselvyydet tulivat Vehviläisen mukaan hänen tietoonsa vasta siinä vaiheessa, kun sopimus oli allekirjoitusta vaille valmis. Tiedossa ei ole, että yksikään virkamies olisi saanut potkuja tämän farssin takia.⁴

Seuraava liikenneministeri Merja Kyllönen sentään rohkeni laittaa kävelemään omavaltaisesti toimineen liikenneviraston pääjohtaja Juhani Tervalan, joka oli varsinainen malliesimerkki merkittävästi valtaa saaneesta virkamiehestä. Pääjohtajan paikalta Tervala ”käveli” vain takaisin ministeriöön siellä odottaneeseen rakennusneuvoksen virkaansa, joten ministeri Kyllösen ja Tervalan yhteistyön käännteistä kuultaneen vielä jatkossakin.⁵

Tervalan roolia valotti esimerkiksi Ylen uutisissa (15.10.2012) Viitostie ry:n puheenjohtaja Markku Kakriainen, jonka mukaan liikenneviraston pääjohtajan mielipide on ratkaiseva tiehankkeiden etenemiselle. Käytännössä siis kymmenien, jopa satojen miljoonien eurojen arvoiset hankkeet ovat olleet yhden miehen peukalon asennosta kiinni. Lukija voinee mielessään pohtia, miten suuri riski esimerkiksi korruptiolle tällaisesta asetelmasta syntyy.

4. Ryhmäkuri tappaa kansanvallan

Perustuslaissa määritellyt kansanedustajan oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet ovat tänä päivänä lähinnä teoreettisia. Hyvänä esimerkkinä olkoon kansanedustajan lakialoite, jollaisia laaditaan jatkuvalla syötöllä, mutta jotka kuitenkin eivät ikinä sellaisinaan

johda lakien muuttamiseen. Käytännössä laki voisi aloitteen johdosta muuttua lähinnä vain sellaisessa tilanteessa, että eduskuntaan tulisi täsmälleen samasta aiheesta tehty täsmälleen samaa muutosta ehdottava hallituksen esitys.

Valiokunnat käsittelevät pääasiassa hallituksen esityksiä ja vain harvoin lakialoitteita, elleivät ne satu liittymään niihin lakeihin, joita koskevia esityksiä hallitus on tehnyt. Lakialoite saa hallituksen esityksestä riippumattoman valiokuntakäsittelyn yleensä vain niissä tapauksissa, joissa allekirjoittajia on löytynyt yli sata.

Tämän päivän politiikka näyttää tavallisen kansalaisen näkökulmasta tarkastellen melko oudolta. Hallituspuolueiden kansanedustajat äänestävät kuten käsketään. Pahin protesti nykypäivänä on äänestää tyhjää ja jupista kotimaakunnan tupaillassa. Mikäli ei tee kuten käsketään, lentää ulos eduskuntaryhmästä, kuten kävi vasemmistoliiton Markus Mustajärvelle ja Jyrki Yrttiaholle.

Jos hallituspuolueiden eduskuntaryhmien roolina on lähinnä taputtaa ja nyökytellä hallituksen tahdissa, oppositiopolitiikka se vasta turhaa onkin.

Tätä kirjaa kirjoitettaessa Keskusta vastustaa oppositiossa sitä politiikkaa, jota itse olisi toteuttamassa, mikäli ei olisi menettänyt vaaleissa kolmasosaa paikoistaan. Perussuomalaiset taas valittavat, mutta todellisia vaihtoehtoisia ratkaisuja esillä oleviin kysymyksiin heiltä ei kuulu. Opposition varjobudjettien sisältö poikkeaa hallituksen budjettiesityksistä vain muutamien prosenttien osalta. Kumpikin oppositiopuolue arvostelee hallitusta hirveästä velkaannuttamisesta ja samalla huutaa kuorossa miljardien suuruisia menolisäyksiä.

Politiikassa asiat ovat monesti siten kuin näyttävät olevan. Tällä hetkellä kovasti näyttää siltä, että eduskunta toimii lähinnä hallituksen postikonttorina. Sieltä käydään hakemassa leimat lakiesityksiin ja kuittaamassa mandaatit EU-ministerineuvostoon. Ei puhuttakaan, että enemmistöhallituksen esitys joskus jäisi menemättä läpi tai Suuren valiokunnan mandaatti saamatta. Jos valtiopäiville kokoontunut eduskunta jonain päivänä vahingossa erehtyisi käyttämään itselleen kuuluvaa, kansalta vaaleissa delegeoitua

valtiovaltaa, maa olisi sekasorrossa. Tai poliittinen elämä ainakin.

Kevät-kesän 2011 hallitusneuvottelujen hankaluuteen kiteytyy Suomen poliittisen järjestelmän keskeinen ongelma - demokratian puute. Viime vuosikymmenet enemmistöhallitus on ollut käytännössä ainoa mahdollinen hallitustyyppi. Nykyinen toimintakulttuuri on tarkoittanut sitä, että kaikki valta keskittyy muutamille ihmisille, joiden taakse enemmistö kansanedustajista sitoutetaan. Asioita ei päätetä sen mukaan, mikä on järkevää, hyvää tai oikein, vaan omaksutaan riitelyn, teatterin ja huutokaupan lopputuloksesta syntynyt kokoelma kompromisseja ja istutaan sen takana, vaikka vedenpaisumus tulisi.

Koska enemmistöhallitus on keskeisenä tavoitteena, hallituksenmuodostaja joutuu nielemään sarjan mitä ihmeellisimpiä vaatimuksia saadakseen enemmistön ehdottoman tuen hallitukselleen. Ei siksi, että saataisiin paras mahdollinen hallitus, vaan jotta saataisiin mahdollisimman paljon valtaa. Sosiologi Max Weberin mukaan puolueet tavoittelevat nimenomaan valtion koneiston hallintaa omien päämääriensä saavuttamiseksi. Enemmistöhallitukseen ei pyritäkään sen vuoksi, että se olisi paras kansalle, vaan koska se mahdollistaa hallituspuolueille käytännössä rajattoman vallankäytön. Tänä päivänä kyse ei välttämättä ole edes oikeasta absoluuttisesta vallasta, vaan muodollisista valta-asemista.

Tällainen toiminta johtaa tilanteeseen, jossa jokin yksittäinen taho voi riittävän voimakkaan tahdon, suuren lobbausvoiman tai silkan röyhkeyden avulla juntata läpi jopa eduskunnan (ja usein myös kansan) enemmistön vastustamaa lainsäädäntöä tai toimia muuten yksinvaltiaan elkein vedoten hallituksen yhtenäisyyteen.

Miljoonan pikkuasian kasaaminen yhteen hallitusohjelma-paaliin ja sen ajaminen kaikkien kurkusta alas on oiva tapa tehdä epäkuranttia ja jäykkää politiikkaa. Enemmistöhallituksen voimin voidaan neljän vuoden ajan toteuttaa vaikka kuinka eriskummallinen ohjelma viimeistä välimerkkiä myöten, jos hallituspuolueet kykenevät saamaan kansanedustajansa pysymään kiltisti ruodussa.

Kansanedustajat tekevät äänestyspäätöksensä puolueen kannan mukaan ja usein omaatuntoaan vastaan. Lainsäädäntöä tehdään väkisin ja eduskuntaa hallitaan perustuslain hengen vastaisesti pakolla sen sijaan, että pyrittäisiin parhaisiin argumentteihin ja vahvimpaan faktapohjaan. Suomalainen poliittisen keskustelun kulttuuri on surkealla tasolla, ja osasy syy tähän varmasti on se, ettei eduskunnan täysistuntokeskustelulla ole juuri koskaan mitään vaikutusta mihinkään.

Niin sanottuja omantunnon kysymyksiä on todella harvassa, ja sellaisista pitää aina erikseen päättää. Oletusarvona on ryhmäkuri ja harvinaisena poikkeuksena oman oikeudentunnon mukaan toimiminen.

Tilanteen pitäisi olla täsmälleen päinvastainen. Todennäköinen seuraus tästä olisi, että eduskunnan käsittelystä saataisiin puserretuksi läpi huomattavasti nykyistä pienempi määrä lainsäädäntöä. Se olisi parannus nykytilanteeseen, koska yksi suomalaisen yhteiskunnan suurimmista vitsauksista on nimenomaan liian innokas säädösten tehtailu.

Myös hallituksen esitysten pitäisi vahvemmassa parlamentarismissa olla nykyistä paremmin valmisteltuja ja perusteltuja. Edustajien todelliseen vakuuttamiseen esityksen tarpeellisuudesta pitäisi panostaa selvästi nykyistä enemmän. Hallitseminen ei olisi lainkaan niin helppoa kuin tänä päivänä, mutta hallitsemisen ei pidä helppoa ollakaan.

Mikäli yhteiskunta olisi liberaalimpi, olisi vähemmän ”tarvetta” poliittisille pitkän aikavälin suunnitelmille, eikä nykyisen kaltaista pakonomaista enemmistöhallituksen tarvetta olisi. Kansanedustajat voisivat toimia perustuslain hengen mukaisesti omaatuntoaan seuraten, ja demokratian toteutuminen olisi askeleen lähempänä.

5. Näin äänestät oikein

Poliitikoita on moneen junaan. Luottamustehtävissä kansaa edustavilla ihmisillä on runsaasti erilaisia aatteita, näkemyksiä, taustoja

ja viiteryhmiä. Kaikista eroavaisuuksista huolimatta yksi asia poliitikoille on yhteistä. Äänestäjiltä täytyy saada kannatusta itselle tai edustamilleen ajatuksille. Vaalikarjan ohjailuun on vuosien saatossa syntynyt erilaisia keinoja, joita poliitikot käyttävät, usein jopa tiedostamatta sitä itse.

Keinot ovat pohjimmiltaan samoja kuin tavaroiden myynnissä ja markkinoinnissa, sillä erolla, että poliitikko voi myydä itseään valheilla. Saippuakauppias olisi pian oikeudessa, jos hänen markkinoimansa puhdistava saippua herkkäihoisille oston jälkeen osoittautuisikin tahraavaksi, syövyttäväksi ja tartuttaisi käyttäjälleen klamydian. Poliitikko taas ei myönnä palveluilleen mitään takuuta, eivätkä poliitikot ole missään vastuussa päätöksistään. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on auttaa lukijaa tunnistamaan poliitikkojen hölynpölyn ja heidän käyttämänsä kepulikeinot, ettei tulevaisuudessa tulisi niin paljon vaalien jälkeisiä pettymyksiä.

Ehdokkaat eivät tietenkään odottele passiivisina, että juuri heidän satuttaisiin löytämään. Höynäyttääkseen äänestäjää he käyttävät erilaisia liike-elämästä tuttuja markkinointi- ja kilpailukeinoja, joilla pyritään aktiivisesti vaikuttamaan ihmisten käyttäytymiseen. Silmiinpistävän suosittuja keinoja ovat ainakin hinnanalennukset, ilmaiset näytteet, pelon herättäminen, toivon herättäminen ja ryhmäpaine.

Hinnanalennus on kaupankäynnissä taajaan käytetty markkinointikeino, jonka jokainen tuntee. Poliitikassa hinnanalennukset ovat kyseessä, kun poliitikko lupaa alentaa veroja ja maksuja. Samoin kuin kaupassa, ei politiikassakaan voida käyttää loputtomiin tätä keinoa, sillä julkisen sektorin menot ovat niin korkeat, ettei niitä edes nykyisellä kiskuriverotuksella kyetä täysin rahoittamaan.

Hinnanalennusta käytti esimerkiksi keskusta vuoden 2007 eduskuntavaaleissa luvatta ruoan arvonlisäveron alentamista. Veronalennukset ovat aina paikallaan, mutta ongelmana näissä alennuksissa on, että niihin ei ole varaa, ellei julkisen sektorin rakenteita muuteta. Koska julkinen talous elää muutenkin kädestä suuhun ja velaksi, ei merkittäviä alennuksia kyetä toteuttamaan. Työn verotuksen alentamista luvataan, mutta käytännössä verotus laskee puoli

prosenttia. Toisaalta yhden alennuksen vuoksi joudutaan yleensä nostamaan jotain toista maksua. Tätä sanotaan painopisteen siirtämiseksi. Ruoan arvonlisäveron alennus maksettiin muiden verojen korotuksella, tuloveron alennus katoaa kunnallisveron nostoon. Ellei puolue tai poliitikko ole valmis leikkaamaan reippaasti menoja, ei hänellä ole myöskään varaa lupailla alennusmyyntiä.

Myös tarjoamalla ilmaista tavaraa on helppo vedättää kansaa. Kaksi yhden hinnalla, 1000 minuuttia ilmaista puheaikaa ja puolen vuoden makkulayhteys kaupan päälle. Tämä on ehkä yleisin tai ainakin perinteisin poliittisen manipuloinnin keino. Kun äänestätte minua, opintotuet nousevat, eläke kasvaa ja Puolangalle tulee uusi siltarumpu. Poliitikkojen tarjouksiin tarttuminen on kuin tekisi sopimuksen paholaisen kanssa. Lupaukset ani harvoin toteutuvat odotetusti, ja usein niihin sisältyy odottamaton ongelma jossain muualla. Lupausta täytettäessä ei kuitenkaan haittaa se, että joku kärsii, kunhan luvattu asia hoidetaan. Laitetaan 200 miljoonaa tukipakettiin, joka tuli luvattua, mutta vääristetään samalla vahingossa kilpailua ja huononnetaan jonkun toisen asemaa.

Politiikka näyttäytyykin ajattelevalle ihmiselle usein Hölmö-län peitonjatkamisena: yhteiskunnan tuottavista ja uutta luovista osista siirretään voimavaroja yhteiskunnan niihin osiin, jotka eivät tuota mitään eivätkä hyödytä ketään. Saumakohtien takia peitto lisäsi lyhenee jokaisella ompelukerralla, ja ompeluun kulutettu työ ja aika ovat pois hyödyllisemmästä käytöstä.

Sen lisäksi, että pelolla markkinoidaan kaikkea kondomeista pyöräilykypäriin, pelon herättäminen on perinteikäs keino vaalikarjan ohjailemiseen. Enää ei ole kylmää sotaa, eikä monikaan meistä pelkää Jumalaa, mutta onneksi muita pelottelunaiheita löytyy. Ilmastonmuutos tuhoaa maapallon ja tappaa meidät kaikki. Tappajabakteeri leviää maailmalla. Internet on täynnä pedofiileja. Asemies tappoi seitsemän. Ehkäisy pillereihin voi kuolla. Tuomas Enbusken syövä vanhentunut torttu oli täynnä lisäaineita.

Pelko on tehokas ase, ja poliitikot käyttävät sitä sumeilematta lehdistön suosiollisella avustuksella. Erilaisiin kauhu-uutisiin

reagoidaan salamannopeudella, vaikka todellisuudessa ongelman varsinaisesta syystä ei olisi aavistustakaan. Ilmastomuutoksen varjolla tarjotaan kaikkea vihreää, kuten ongelmajätettä energi-ansäästölampujen muodossa sekä pystyyn homehtuvia energiatehokkuustaloja. Netissä vaanii terroristeja, joten ruvetaan salakuuntelemaan ihmisten sähköposteja ja chat-yhteyksiä. Paras keino estää aseistautuneiden rikollisten toiminta tuntuu olevan varsinkin pelottavan näköisten aseiden kieltäminen lainkuuliaisilta kansalaisilta.

Pelottelemalla saadaan kansa varpailleen, ja taitava poliitikko käyttää pelkoa hyväkseen lupaamalla turvallisuutta. Valitettavasti tärkeämpää tuntuu olevan se, että vaikutetaan toimeliaalta kuin tekojen todelliset seuraukset, jolloin kansa saa lähinnä holhousta ja kyttäystä osakseen, eivätkä todelliset ongelmat ratkea. Pelko on myös erittäin tehokas keino saada itselleen valtaa, minkä kaikki diktaattoritkin ovat tienneet. Kansan tyytymättömyys oikeuksien puutteeseen on helppo pitää aisoissa lavastamalla ulkoisia uhkia, joita vastaan voi näyttävästi pullistella. Tuoreena kotimaisena esimerkkinä samasta ilmiöstä ovat poliisin vaatimukset uusille valtuuksille urkkia kansalaisten verkkoviestintää. Mikäs muu oli perusteena kuin turvallisuus.⁶

Jos pelko motivoi meidät jostain pois, toivo on eteenpäin työntävä voima. Useimmille lienee tuttu se toiveikas tunne, kun mennään ensi kertaa salille ja tiedetään, että pian saan sen unelmavartalon. Totuus on tietysti toinen, ja kesäkuntoa tavoitellaan taas seuraavan vuoden tammikuussa. Poliitikassa toivoa tarjoillaan lupaamalla parempaa, mutta ilman konkretiaa. Puhutaan lasten asemasta, eläkeläisten tilanteesta, nuorten mielenterveyspalveluista, työttömyyden hoidosta tai muuten vain paremmasta huomisesta, jonka tietenkin juuri tämä puolue järjestää.

Jos vanhusten asiat, nuorten mielenterveys tai työttömyys oikeasti saataisiin kuntoon politiikalla, nämä asiat olisivat olleet kunnossa aina, sillä samat lupaukset ovat jatkuneet vuosikymmeniä. Todellisuudessa ihmiset kokevat tilanteen vain jatkuvasti

huonontuvan. Vaalien jälkeen tehdään jokin uusi menoautomaatti ja odotellaan seuraavat neljä vuotta. Samalla ihmiset pikkuhiljaa taantuvat linnunpoikasiksi, jotka nokka levällään odottavat, että emo käy oksentamassa matomössöä suoraan kurkkutorveen. Ai-noa ero on, että linnunpoikaset oppivat jonain päivänä lentämään ja nousevat omille siivilleen.

Suomessa ryhmäpaine näkyy yksilötasolla yleensä vaikeutena kieltäytyä alkoholitarjoilusta sosiaalisessa tapahtumassa. Markkinoinnissa se voi olla esimerkiksi ”neljä viidestä hammaslääkäristä suosittelee hammastahnaa”, tai ”myös tämä julkkis kuuntelee vatsaansa ja syö tätä ihmejogurttia”. Ihmisillä on taipumus alitajuisesti ajatella, että enemmistö, joukko asiantuntijoita, tai jopa yksittäinen julkkis tietää paremmin kuin me itse, mikä muokkaa myös omaa käyttäytymistämme.

Ryhmäpaine ei toimi siksi, että iso ryhmä olisi mielestämme oikeassa, vaan siksi, että pelkäämme olevamme itse väärässä, tai näyttävämme epämuodikkailta junteilta. Lauman paine estää meitä sanomasta, että keisari kulkee haitari paljaana, vaikka jokainen näkee sen omin silmin. Poliitikassa ihmisten auktoriteettiuskoa ja lauman painetta käytetään jatkuvasti hyväksi. Poliitikot käyttävät omien mielipiteidensä tukena sellaisia ilmaisuja kuin ”suuri osa on tätä mieltä” ja ”useat asiantuntijat” ilman, että heillä todellisuudessa olisi mitään vedenpitäviä faktoja väitteensä taakse. Ei niin pölytynyttä dosenttia, ettei kelpaisi takuumieheksi politiikon väitteille sopivan tilanteen tullen.

Poliitikkojen ja puolueiden käyttämiä keinoja ihmisten manipulointiin on varmasti enemmänkin, mutta ainakin edellä mainitut ovat jatkuvasti käytössä vaalikarjan paimentamiseksi. Äänestäjän kannattaisikin oppia tunnistamaan tyhjänpäiväinen markkinointi politiikon puheesta jo hyvin aikaisessa vaiheessa ennen vaaleja.

Kun poliitikot ovat markkinoinnillaan tavoittaneet äänestäjän, joka alkaa suodattaa potentiaalisista vaihtoehdoista sitä parasta, tämän kannattaa ensin tutustua arvioimansa politiikon keskeisiin teeseihin. Ehdokkaat ovat vaalien alla ahkeria lupailemaan, ja mo-

ninaisia vaaliteesejä on väsäilty. Koska ihmisiä politiikka ei usein kiinnosta pintaa syvemmältä, eivätkä he jaksakaan lukea muutamaa sanaa pidemmälle, vaalilauseet on pidettävä mahdollisimman lyhyinä ja yksinkertaisina. Lyhyestäkin sloganista voi kuitenkin päätellä yllättävän paljon ehdokkaasta.

Aina kun näet ehdokkaan sloganin, iskulauseen tai vaalilupauksen, käännä se ympäri ja mieti, lupaako joku päinvastaista. Mikäli ei lupaa, slogan on todennäköisesti täyttä höllynpölyä. Jos ehdokas esimerkiksi lupaa ”Työtä ja hyvinvointia”. Mikäli kukaan ei lupaa työttömyyttä ja pahoinvointia, kyseessä on täysin tyhjä lupaus. Toisaalta kannattaa myös miettiä, onko ehdokkaan sloganissa ylipäättään mitään sanomaa. Merkitseekö se mitään? Esimerkki suhteellisen hyvistä sloganista on Elisabeth Rehnin vuonna 1979 käyttämä ”Kvinnan från höger” (Nainen oikealta). Joku muu varmasti on vasemmalta, jolloin Rehnin lauseessa on ainakin selkeä viesti, vaikkei mitään asiasisältöä olekaan.

Kun mennään lyhyistä iskulauseista hieman syvemmälle, on yllättävän harvalla ehdokkaalla olemassa paikkaa, josta voisi selvittää, mitä mieltä hän on mistäkin. Kotisivuilla on yleensä muutama perusteeksi ja esittely. ”Olen sinipunainen kulttuurin ja superfoodin ystävä. Harrastan vapaaehtoistyötä valtion rahoilla. Asun Kyyjärvellä projektipäälikkömieheni kanssa. Minulla on myös tytär ja mopedi. Mottoni on rahavalta alas, valtiovalta ylös”. Voit ajatella, että hän on ”samanhenkinen” kuin sinä, mutta valitsetko liian pinnallisesti? Selvitä, mitä mieltä ehdokkaasi on juuri sinulle tärkeistä asioista.

Vaalikoneet antavat jotain suuntaa ehdokkaiden mielipiteistä, mutta niidenkin tulokset riippuvat paljon kysymyksenasettelusta ja painotuksista. Kävitkö läpi ehdokkaiden kommentit vastauksiinsa? Kysytkö lisätietoja? Toisaalta vaalikoneeseen moni ehdokas voi vastata laskelmoivasti tavoittaakseen mahdollisimman suuren yleisön, tai sitten yksinkertaisesti hän vain ei ole mistään mitään mieltä.

Älä kuitenkaan oleta löytäväsi ehdokasta, joka olisi kaikesta täsmälleen samaa mieltä kuin sinä. Ei ole kahta ihmistä, joiden miel-

tymykset aivan kaikesta menisivät täysin yksiin. Jos vaadit ehdokkaalta aukotonta samanmielisyyttä kanssasi, on ehkä paras lähteä itse ehdolle heti seuraavissa vaaleissa.

Kannattaa muistaa myös se tosiasia, että politiikka on kompromisseja. Jos olet vaikka hieman vasemmalla, ei sinun kannata äänestää sellaista poliitikkoa, joka on yhtä vasemmalla, koska hänen tehdessään kompromissin, on tulos oletettavasti paljon oikeistolaisempi kuin mitä toivot. Rautalangasta väännettynä, mikäli toivot vaikka veronalennuksia, äänestä sellaista ehdokasta, joka vastustaa kaikkea verotusta, koska hänen tekemänsä kompromissi on todennäköisesti lähimpänä sitä, mitä oikeasti toivot.

3

Valtio ihmisten kiusana

I know a man who gave up smoking, drinking, sex, and rich food. He was healthy right up to the day he killed himself.

– JOHNNY CARSON

1. Kaiteet kaikkialle

Jotkut vielä muistanevat, kuinka Korkein oikeus taannoin päätti, että Suomenlinnan hoitokunta joutuu korvausvastuuseen vuonna 2004 tapahtuneesta 6-vuotiaan tytön kuolemasta. Perheineen saassa vieraillut lapsi kuoli, kun hän putosi valleilta 15 metrin korkeudesta Kustaanmiekan portin luona.

Päätöksessään KKO asianmukaisesti totesi, ettei paikan vaarallisuutta ole helppo arvioida etukäteen. Myös Iltalehden haastattelema silminnäkijä kommentoi: ”Olin juuri ehtinyt sanoa pojalle, että älä vaan juokse sinne, sieltä voi pudota”. Suomenlinna ei ole mikään puuhamaa tai lasten temmelyskenttä. Valitettavaa, että näin pääsi käymään, mutta ei tällaisesta historiallisesta kohteesta voi mitenkään järkevästi saada täysin lapsiturvallista.

Suomenlinnassa on vieraillut turvallisesti 700 000 ihmistä vuodessa, ja nyt päätös on johtanut siihen, että Suomenlinnan hoitokunta rajoittaa yleisön kulkua paikoille, joissa putoamisvaara on suurin. Johtaja Jaakko Antti-Pojan mukaan suunnitelmissa on, että korkeimmille muureille pääsyä rajoitetaan rakentamalla reitille esteet. Monen mielestä vallit ja Kustaanmiekka ovat Suomenlinnan parhaita paikkoja, joiden aitaaminen pilaa kokemuksen.

Kenenkään ei soisi menettävän lastaan traagisessa onnettomuudessa. Oikeuden päätös panna Suomenlinnan hoitokunta vastuuseen tapahtuneesta voidaan kuitenkin helposti nähdä kannanotona sen puolesta, että omien lasten perään katsomista ei voida vanhemmilta vaatia. Ei oikeuden pitäisi tässä syyllistää ketään, ei vanhempia eikä Suomenlinnan hoitokuntaa. Kyseessä on tapaturma. Se oli onneton tapahtuma, joka ei ollut kenenkään vika.

Toinen ikävä esimerkkitapaus oli 12-vuotiaan pojan putoaminen vanhaan viljasiilon. Kymmenen vuotta tyhjiällä olevan ruosteisen viljasiilon, jonne on vieläpä pääsy kielletty, katolle kiipeäminen oli hullunrohkeaa murrosikäisten touhuilua, jota monet ovat nuorena harrastaneet paljon. Kaksitoistavuotiaalta pitää voida edellyttää jo jonkinlaista ymmärrystä ja turvallisuustajua.

Monellako omassa lapsuudessaan kävi mielessä syyttää metsänomistajaa siitä, kun kaveri kiipesi puuhun, putosi ja katkaisi jalkansa, tai kuntaa siitä, että laski leikkipuistossa liukumäkeä pää edellä ja löi päänsä? Vaikka henkikullan arvoa ei aina ymmärretty, oli tiedossa jo silloin, että uhkarohkeudesta seuraa usein onnettomuuksia, joista ei voi syyttää ketään muuta kuin korkeintaan itseään.

Sekä Suomenlinnan että viljasiilon tapauksessa on haluttu etsiä syyllisiä valitettaville onnettomuuksille. Syyttävä sormi on osoittanut kiinteistön haltijaa, jonka vastuulla ilmeisesti olisi pehmustaa jokainen terävä kulma ja kehystää vaaranpaikat kaiteilla. Tällainen mentaliteetti on tyypillistä holhousyhteiskunnalle, jossa mitään vastuuta ei haluta ottaa itse, vaan vastuu turvallisuudesta ja hyvinvoinnista on aina jonkun muun.

Vähemmän traaginen esimerkki on Oulusta, jossa virisi muutama vuosi sitten terhakka keskustelu Torinrannan turvakaiteista. Ihmisten turvallisuudesta huolestunut naishenkilö teki kantelun lääninhallitukseen ja pyysi tutkimaan, onko Oulun kaupunki menetellyt virheellisesti, kun vaaralliseksi tiedettyyn paikkaan ei ole saatu kaiteita.

”Humalainen mieshenkilö putosi veteen Oulun torinrannassa hotelli Radisson SAS:n ja kirjaston välistä kulkevan pyörätien kohdalla. Vettä oli ainakin miehen vyötäröön asti, mutta hän ei päässyt kiipeämään jyrkkää seinämää pitkin ylös. Miehen naisseuralainen sai kuitenkin jonkin aikaa kestäneen yrityksen jälkeen autettua hänet ylös. Mies selvisi pudotuksesta säikähdyksellä.”

Ilmeisesti Kalevan uutisoima todella vaarallinen tilanne oli herättänyt tämän yksityishenkilön sisäisen holhousvietin ja pakottanut vaatimaan kaideasiat kuntoon Oulussa. Luonnollisesti hänen mielestään on yhteiskunnan tehtävä estää ihmisiä putoamasta, eikä mielessäkään käynyt se fakta, että veden läheisyydessä tulee aina olemaan alueita, jotka vaativat myös liikkujilta valppautta ja varovaisuutta. Ei puhettakaan, että vastuu olisi ollut sillä, joka itse menee humalassa toikkaroimaan paikkaan, josta voi pudota veteen. Onneksi pari kuukautta ja n. 90 000 euroa myöhemmin kaideasiat saatiin Oulussakin kuntoon.

Erilaisten vakavien ja vähemmän vakavien onnettomuuksien jälkeen käyty keskustelu osoittaa omalla tavallaan, millaiseksi yhteiskuntamme on menossa: täyteen holhoukseen. Yksilöllä ei saisi olla mitään vastuuta itsestään eikä tekemisistään vaan yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia, ettei kukaan voi vahingossakaan loukata itseään.

Miksi ihmeessä lailla pitää säätää, että polkupyöräilevän aikuisen on pakko pitää kypärää? Toki useita kieltoja voidaan ajatella myös taloudellisesta näkökulmasta, jolloin pyöräilykypärän pitopakko tulee yhteiskunnalle edullisemmaksi kuin kallonmurtumien ”ilmainen” hoito, mutta jokin arvo pitäisi olla yksilönvapaudellakin.

Etelä-Suomen Sanomat, Kaleva ja Turun Sanomat teettivät Taloustutkimuksella gallupkyselyn, jossa tuhannelta suomalaiselta tiedusteltiin, tulisiko kypärättä ajavia pyöräilijöitä sakottaa? Kyselyn tuloksena selvisi että vaikka suurin osa on sakotusta vastaan, runsas neljännes oli sitä mieltä, että pyöräilykypärän puutteesta tulisi sakottaa.

Toisin sanoen tutkimuksen perusteella yli miljoona suomalaista on taantunut sellaiselle ajattelun tasolle, että oman - ja vain oman - terveytensä riskeeraaminen on sakottamisen arvoinen teko.

Mistä lähtien turvallisuus, tai oikeammin siihen pakottaminen, on ollut niin tärkeä elämänarvo, että kaikki riskialtis toiminta tulee kieltää rangaistuksen uhalla? Milloin joku näistä miljoonasta oman elämänsä kerrostalokyttääjästä keksii tosissaan vaatia turvavarusteet myös jalankulkijoille - jos ei kypärää, ainakin nastat kengänpohjiin?

Kansanedustaja Kimmo Kiljunen aikanaan ehdotti jäänaska-leita pakolliseksi turvavarusteeksi jäällä liikkuville. Lähdetäänkö seuraavaksi suojelemaan ihmisiä heidän koteihinsa? Suurin osa onnettomuuksista kun kuulemma sattuu nimenomaan kotona. Määrätään siis pakolliset kotikypärät ja ainakin keittiöön turvakai-teet. Portaat, tikkaat ja tuolien päälle kiipeäminen voitaisiin kieltää riskialttiina.

Veronmaksajien rahoilla tapahtuva tapaturmissa saatujen vammojen hoito on yksi yleisimmistä ja toisaalta myös ymmärrettävimmistä perusteluista vaatimuksille ihmisten ja maailman pehmustamisesta. Kun tätä näkökulmaa ajattelee, kannattaa samalla ajatella myös asian kääntöpuolta. Ihmisiltä poistetaan vapautta ja vastuuta samassa suhteessa. Jos prosessi käännettäisiin takaperin, lisääntyvän vapauden myötä myös vastuu lisääntyisi.

Maailma on täynnä vaarallisia paikkoja, eikä onnettomuuksia voida ehkäistä millään muulla tavalla kuin sillä, että ihmiset oppivat ottamaan vastuuta itsestään ja lähimmäisistään. Mikäli tuudittaudutaan valheelliseen turvallisuuden tunteeseen koska ”tätä ei ole aidattu, joten tämän on pakko kestää”, seuraa tulevaisuudessa yhä enemmän valitettavia tapaturmia. Kaikkia kuviteltavissa olevia tragedioita ei mitenkään pystytä estämään turva-aidoilla ja pehmusteilla.

Tällainen kehitys johtaa siihen, että erilaisten haasteiden ja vastuun pelossa aletaan vaatia kaikkia Suomen kallioita, mäkiä, puita ja puroja aidattavaksi, pehmustettavaksi ja merkittäväksi varoituskyltein etteivät ihmiset loukkaa itseään. Koska turvarakenteet eivät ole ilmaisia, johtaa tämä kehitys siihen, että yleisölle avoimet paikat vähenevät merkittävästi. Pian jokaiseen puistoon mennessä täytyy allekirjoittaa sopimus, jossa kerrotaan, että mäet ovat jyrkkiä, puut korkeita ja vesi märkää, sekä vapautetaan puiston haltija kaikesta vastuusta.

Maailman pehmustaminen on tuomittu epäonnistumaan ja ainoastaan kasvattaa ihmisistä vastuuttomia sählääjiä. Kaikkialle viljellyt varoituskyltit kärsivät nopeasti inflaation ja käy kuin vanhassa sadussa. Kun liian paljon huudellaan sutta, ei kukaan enää kiinnitä siihen huomiota. Oma järjenkäyttö ja maalaisjärki, mitä ne sellaiset ovat?

Paljon ikäviä asioita vältettäisiin sillä, että ihmiset toimisivat vähän fiksummin ja ennakoivammin. Keneltä voi hakea korvauksia, jos lähtee sileäpohjaisissa kengissä juoksemaan talvela hiekoittamattomalle jalkakäytävälle ja liukastuu? Onko pipo

määrättävä pakolliseksi, jos pakkasta on enemmän kuin kymmenen astetta?

On vaikea uskoa, että nykyisen kaltainen holhoamisvimma voi olla enää puhdasta lähimmäisenrakkautta ja välittämistä, vaan kyseessä on tietänyttypistien ihmisten keino vahvistaa omaa kuvaansa moraalisesti ylivermaisena ihmisenä rahvaaseen verrattuna. Holhoaja on mielestään vain hyvä ihminen, joka tietää paremmin, mikä on parasta muille, sillä tyhmemmät eivät sitä itse tiedä. Parhaat keinot ohjata tyhmää rahvasta ovat tietenkin erilaiset kiellot, lait ja säädökset.

Toivottavasti tämänhetkinen holhoamisvietti on vain yhden kansankotisukupolven villitys, jota voidaan muistella pelonsekaisella huvittuneisuudella sitten, kun nykyiset keski-ikäiset ovat viimeisissä leposijoissaan turvallisesti pehmustetuissa puupaltoissaan.

2. Tupakka on myrkkyä

Suomi on sääntelyn ja holhouksen luvattu maa. Kaikenlainen oma-aloitteisuus ja ihmisten vastuu omista valinnoistaan ja niiden seurauksista on tehokkaasti hävitetty, kun valtio on halunnut kasvattaa kansalaisista mahdollisimman tuottavaa, tervettä ja kuuliaista massaa. Ihmiset ovat niin tottuneita koko ajan ja pienin askelin kiristyvään kontrolliin, että asiaa ei osata pitää edes ongelmallisena. Päinvastoin, oikein ylpeilemme tehokkaasta hallinnostamme emmekä tajua, että juuri tuo hallinto istuu meidän niskassamme ja vetää suitsia koko ajan kireämmälle. Olemme kuin sammakot kattilassa, jossa vesi lämpenee niin hitaasti, ettemme tajua koko asiaa, ennen kuin on myöhäistä.

Hyvä esimerkki on Valvira eli Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, oikeammin valtakunnan holhouksesta vastaava isovelivirasto. Sen tehtävänä on valvoa ”elinympäristön terveysriskien hallintaa” ja oikeusturvan toteutumista sekä palvelujen laatua sosiaali- ja terveydenhuollossa. Vaikka virastolla on sinänsä asialli-

nen tarve varmistaa ihmisten oikeusturvan toteutuminen sosiaali- ja terveydenhuollon byrokratian hampaissa, sitäkin irvokkaampia näytelmiä se on tarjonnut esimerkiksi alkoholi- ja tupakka-asioissa. Suorastaan ahdistaa virasto, jonka kotisivuilla lukee heti etusivulla suurella fontilla ”Valvonta vaikuttaa”.

Mikään ei tunnu riittävän, vaan erilaisten kieltojen, lupien ja rajoitusten viidakkoa halutaan tihentää, kunnes kukaan ei harrasta turmiollisia elämäntapoja. Voisi helposti kuvitella, että viraston virkamiehet rekrytoidaan yhteistyössä paikallislehtien kanssa sillä periaatteella, että eniten ”tekstaripalstalle” koirankakasta, juopoitusta ja tupakansavusta valittaneille soitetaan ja pyydetään suoraan työhaastatteluun. Kerrostalokyttääjille ja muille pikkusieluisille ihmisille sitten kerrotaan, miten ja mihin asioista voi valittaa, vaikkei laki (vielä) jotain ihan suoraan kielläkään.

Esimerkiksi asuntojen tupakansavusta virasto sanoo, että ”Tupakkalaki ei tällä hetkellä ota suoranaisesti kantaa tupakansavun leviämiseen ulkotiloista asuinhuoneistoihin, mutta asiaan on mahdollista puuttua terveydensuojelulain perusteella”. Jossain vaiheessa tarkoitus on kieltää myös ulkona ja omalla parvekkeella tupakointi. Onhan Suomi maa, jossa virallisena tavoitteena on lopettaa tupakointi kokonaan. Virasto ajaa omia tavoitteitaan raivolla eteenpäin välittämättä siitä, ettei sen silmätikkuna oleva toiminta ole edes laitonta – ”vielä”. Toimeenpanovallan piirissä toimiva virasto polkee jatkuvasti lainsäätäjille kuuluvaa aluetta, eikä ketään tunnu kiinnostavan.⁷

On toki totta, että savun kulkeutuminen kerrostalohuoneistoihin on ilmiö, johon liittyy kysymyksiä ulkoisvaikutuksista ja siitä, kenellä on negatiivinen vapaus mistäkin tai positiivinen ”vapaus” mihinkin. Näihin pohdintoihin ei kuitenkaan tässä yhteydessä mennä.

Tupakkaan viittaavien tuotemerkkien tai tupakkaa muistuttavien makeisten tai jopa esineiden myynti on tehty lähes mahdottomaksi. Suklaatupakan mainonta on kielletty, eikä sitä oikeastaan missään myydäkään. Esimerkiksi Marlboro Classics -vaatteiden mainonta on myös kielletty, jottei kenellekään varmasti tulisi mieleen ostaa tupakkaa.

Luonnospöydällä odottaa kaikkien brändimerkintöjen kieltäminen pakkauksista, niin että jokaisessa tupakka-askissa lukisi vain samanlaisella fontilla tupakan merkki. Kauppojen kassoilla on jo käytössä automaattit, joissa ei lue, mitä merkkiä minkäkin napin takaa löytyy. Mitään näyttöä tämänkään muistipelin tupakointia vähentävästä vaikutuksesta ei ole, mutta se ei ole holhoustoa hälventänyt.

Tupakkatuotteiksi itse asiassa luokitellaan kaikki, mitä tupakointiin voi käyttää, tuhkakuppia myöten. Niidenkin mainonta on kielletty samoin kuin myynti alle kahdeksantoistavuotiaille. Ehkä Valvira voisi edesauttaa paperisten säilykepakkausten käyttöön-ottoa, jotteivät useilta parvekkeilta tutut lasiset purkit kannustaisi olemuksellaan lapsia tupakointiin.

Tupakoinnin kieltoja ja rajoituksia on helppo kannattaa, sillä ei-hän tupakoinnissa ole mitään järkeä. Siitä seuraa vain riippuvuutta ja terveydellisiä ongelmia. Kysymys kuuluukin: Entä sitten? Aivan perusteltuja holhouksen muotoja ovat valistus ja haittaverot. Kun valistus on kattavaa, ihmiset tietävät riskin ja voivat olla polttamatta, jos haluavat. Kuitenkin jokaisen kuuluisi saada itse tehdä itseään koskevat valinnat ja kantaa niistä toisaalta myös vastuu. Näin ainakin, jos lähtökohtana on, että ihminen omistaa itsensä eikä ole esimerkiksi valtion tai jonkin muun kollektiivin omaisuutta.

Koska itsensä vahingoittamisesta aiheutuu nykyisessä järjestelmässä kustannuksia yhteiskunnalle, on jollain tapaa perusteltua kerätä haittaveroa, jolla näitä kustannuksia katetaan. Suomessa kerätään tupakkaverona nykyään veroa n. 779 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi tulee huomioida jälleenmyyjien, tukkureiden, kuljetusfirmojen ym. kautta tuleva kansantaloudellinen hyöty. Terveydenhuollolle tupakoinnista koituu vuosittain noin 80-100 miljoonan euron kulut.⁸ Valtio jää saatujen verotulojen ja välittömien kustannusten puolesta selvästi nettosaajaksi.

Tupakoinnin aiheuttamien yhteiskunnallisten kustannusten sanotaan olevan 1,5-2 miljardia euroa vuodessa. Kustannuksia syntyy menetetyistä elinvuosista, sairauksien hoidosta, työstä

poissaoloista, sairauskorvauksista, tupakkataukojen aikana teke-
mättömästä työstä, tulipaloista, roskaamisesta ja tupakansavun
rajaamisesta tupakointitiloihin.

Kokonaiskustannuksia arvioitaessa on aiheellista huomata, että
vaikka suorat terveydenhuollon kustannukset voidaan ilmoittaa
hyvinkin tarkasti, yhteiskunnallisten kokonaiskustannusten arvi-
ointi on huomattavasti vaikeampaa. Ei siis voida sanoa, että valtio
”menettää” tupakoinnin takia kaksi miljardia, koska suurin osa to-
teutuvista potentiaalisten tulojen menetyksistä aiheutuu valtionta-
louden ulkopuolisissa osissa yhteiskuntaa.

Tällainen arvio on kyseenalainen hieman vastaavalla tavalla
kuin tekijänoikeusjärjestöjen arviot omista tulonmenetyksistään.

Tupakkataukojen aikana tekemätön työ on todella huono las-
kuperuste, sillä tauot virkistävät mieltä ja nostavat tauon jälkeistä
työtehoa, varsinkin luovilla aloilla. Useiden tuntien intensiivinen
työrupeama tietokoneen ääressä turruttaa ja hidastaa ajattelua. Kä-
vely tupakkapaikalle, rentouttavat savut ja ehkä pieni juttutuokio
kollegojen kanssa saavat työt taas luistamaan. Ei kouluissakaan ai-
van huvikseen pidetä oppituntien välissä taukoa. Sitä paitsi erilai-
sia virkistäytymistaukoja pitävät muutkin kuin tupakoitsijat.

Tupakointilainsäädännön globaali tiukkeneminen on ylipäättään
mielenkiintoinen ilmiö. Kontrollia perustellaan usein tupakoinnin
yhteiskunnalle aiheuttamina kustannuksina. Kuitenkin kieltopoli-
tiikkaa harjoitetaan myös maissa, joissa valtio ei kustanna terveyden-
hoitoa kuten Suomessa. Lisäksi tupakoivat aiheuttavat elinaikanaan
pienemmät sairaanhoidon kustannukset kuin tupakoimattomat, ai-
nakin, mikäli uskomme entistä pääministeriä, Matti Vanhasta.⁹

Myös eläkekustannukset lienevät nuorena kuolleilla tupakoivil-
la merkittävästi pienemmät.

On nurinkurista, miten maassa, jossa suurin uhka on pienen syn-
tyvyyden, suurten ikäluokkien ja kasvavan eliniän aiheuttama elä-
kepommi, käytetään niin paljon tarmoa eliniän pidentämiseen. Ko-
valla innolla pureudutaan tupakointiin, joka tuo verotuloja ja jonka
kustannukset ovat olleet vakaassa laskussa jo vuosikymmenten ajan.

Rationaalisesti ajateltuna tupakan pitäisi olla lähes ilmaista ja ruokaseteleitä vastaan tulisi saada ainoastaan grilliruokaa. Pelkääntään kylmän rationaalisesti näitä asioita ei kannata ajatella, mutta tällöin poistuvat myös järkiperusteet äärimmäisyyksiin menevältä tupakoinnin vastaiselta politiikalta.

Kyseessä on siis jokin yleisempi, epärationaalinen holhouksen tarve. Suhtautuminen tupakointiin onkin hyvä happotesti sille, uskooko ihminen vapaaseen yhteiskuntaan.

Tupakoimattoman on helppo hyväksyä erilaisia kieltoja mukavuuksista. On todella mukavaa, kun ravintoloissa ei ole enää niin tunkkaista. Ravintolaan ei kukaan ole kuitenkaan koskaan pakottanut menemään. Kun baareissa oli savuttomia puolia, aika tyhjän näköistä niillä puolilla vaikutti aina olevan. Todellinen haitta siis ei ollut niin iso, että asiaan olisi ainakaan sillä perusteella silloin halunnut muutosta.

Lainsäädäntöä perusteltiin lähinnä työntekijöiden suojellulla. Miksi tupakoiva työntekijä ei voi halutessaan suostua menemään savulliseen ravintolaan töihin? Eikö tupakoinnin haittaa voisi kompensoida korkeammalla palkalla tai haittaverolla? Eikö olisi kansanterveydellisesti parempi, että ravintoloissa käynti olisi vastenmielistä, jolloin alkoholia juotaisiin vähemmän?

Yksilöiden motiivit tupakoinnin vastustamiselle ovat yleensä joko holhoavia, kuten ”tämä on omaksi parhaaksesi” tai avoimen itsekeskeisiä tyyliin ”inhoan tupakansavua”. Vapauden kanssa niillä ei ole mitään tekemistä, eikä kannata unohtaa, että vapautta rajoitetaan aina pieni pala kerrallaan, samoin kuin tupakkalakia on tiukennettu muutaman vuoden välein.

Tupakkatuotteisiin kuuluu myös pohjoismainen, huulen alle laitettava nuuska, jota on Ruotsissa ja Suomessa käytetty iät ja ajat. Suomi ja Ruotsi liittyivät EU:n jäseniksi yhtä aikaa vuonna 1995. Tällöin vain Ruotsi älysi pyytää erivapauden EU:n kiellosta, joka onkin nykyään voimassa koko unionin alueella Ruotsia lukuun ottamatta. Suomessa nuuskaa käytetään edelleen, mutta se on käytännössä kaikki salakuljetettu Ruotsista. Hauskinta tässä kiellossa

on se, että nuuskaa kokeilleiden ja nuuskaa käyttävien osuus on tasaisesti lisääntynyt vuodesta 1993.

Nuuskakiellosta Suomen kohdalla ei ollut kyse mistään vastentahtoista suostumisesta. Suomen valtio haluamalla halusi kieltää suomalaisilta nuuskan, kuten se tänä päivänä haluaa kieltää heiltä ilokaasun, alkoholin ja energijuomat ja oikeastaan kaiken, minkä pystyy. Holhoushysteriikkomme epäilemättä tärisivät ekstaasissa, kun pystyivät EU-jäsenyyden kylkiäisenä ujuttamaan nuuskakiellon kansalaisten kiusaksi.

EU-jäsenyys on hyvä syntipukki, mutta itse asiassa Suomi säättää lakeja ja holhoaa paljon enemmän kuin EU vaatisi. Vastoin yleistä harhaluuloa Suomen lainsäädännöstä suinkaan 50-80 prosenttia ei johdu EU:sta. Professori Matti Wibergin laskelmien mukaan EU-vaiikutteisten lakien oikea osuus on 11,8 prosenttia. Säädöstulvasta 88,2 prosenttia on siis aivan kotimaista tuotantoa.¹⁰

Suomi on EU:n mallioppilas aina, kun kyse on asioista, jotka aiheuttavat suomalaisille harmia ja ylimääräisiä kustannuksia. Ainoastaan sellaisissa asioissa, joissa EU:n taholta olisi suomalaisille luvassa iloa, Suomen valtio pullikoi vastaan ja käy oikeutta.

Nuuskan kiello ei ole ainoa esimerkki. Autoverotuksesta Suomi on käräjäinnyt omien kansalaistensa etuja vastaan pitkään ja kustannuksia laskematta. Kalliit viinit pilaantuvat tullin varastoissa. Epätoivoinen ja farssinomainen viivytystaistelu kankeiden kansallisten rahapeliyhtiöiden kyseenalaisen yksinoikeusaseman puolesta pokerinharrastajien etuja vastaan on käsittämätöntä seurattavaa. Suomalaisten elämän ankeuttamisen lyhyt historia on hämmentävää luettavaa. Tai olisi, jos sellainen kirjoitettaisiin.

Nuuska toki on terveydelle haitallista, mutta mitä väliä sillä oikeasti on, koska siitä ei aiheudu sivullisille minkäänlaista haittaa. Olemattomiin ulkoisvaikutuksiin ja poltettavaa tupakkaa vähäisempiin terveysvaikutuksiin kiinnitti huomiota myös silloinen Eurooppa-ministeri Astrid Thors (r.), joka toi kokousmatkaltaan kymmenen purkkia nuuskaa ystäville ja tutuille jaettavaksi. Thorsin mukaan nuuskakiello rikkoo ihmisten oikeustajua

vastaan, kun samaan aikaan epäterveellisempi savuketupakka on laillista.¹¹

Nuuskan ainoa välitön negatiivinen ulkoisvaikutus on huulessa pullottava, irstaan näköinen ruskea mälli, jonka näkeminen saattaa tuottaa joillekin vastenmielisyyden tuntemuksia. Mutta esteettisiä asioita koskevien tuntemusten perusteella tehdyt pakkotamispäätökset ovat liberaalin moraalitajun vastaisia. Logiikka on tässä aukotonta: Suomessa nuuskaa ei sallita, koska se on kiellettyä. Kun holhouskiima iskee päälle, perustelut ovat kuin päiväkodissa.

3. Alkoholi on myrkkyä

Edellisessä luvussa mainittu Valvira myöntää myös alkoholi-juomien valmistus- ja myyntiluvat sekä valvoo anniskelu- ja vähittäismyyntiluvanhaltijoita että alkoholijuomien mainontaa. Viimeaikaisista tempauksista kannattaa mainita ainakin alkoholimainonnan kieltäminen televisiossa kello 7-21, kauppojen paljousalennusten kieltäminen sekä ravintoloiden tarjoushintojen tuopeista kertovien kadunvarsikylttien kieltäminen.

Alkoholin myynti ennen yhdeksää kiellettiin jo aiemmin, eikä nykyisessä asenneilmapiirissä taida olla juuri muutosta vapaampaan odotettavissa. Tämä on suomalaisen politiikan ongelma laajemminkin tarkastellen. Ilmiö ylittää puoluerajat. Holhouspuolue on yksi eduskunnan suurimmista ja vaikutusvaltaisimmista.

Akkiseltään ei ole mikään ihme, että Suomessa halutaan vähentää alkoholin haittoja, sillä se on vuosittain osatekijänä tuhansissa kuolemantapauksissa. Lisäksi tulevat pahoinpitelyt, ilkivalta, rattijuopumukset ja muut runsaan käytön lieveilmiöt. Kansantaloudellisesti alkoholismi on luultavasti suurempi ongelma kuin tupakointi. On helppoa ajatella kansanterveystieteilijöiden tapaan ja vaatia asteittaisia veronkorotuksia kulutuksen haittojen vähentämiseksi sekä keskioluen saatavuutta rajoitettavaksi.

Suomalaiset juovat noin 10 litraa puhdasta alkoholia vuodessa henkeä kohden, mikä ei itse asiassa ole eurooppalaisittain mitenkään hälyttävän paljon. Olisi varaa juoda vielä yli puolet enemmän, ennen kuin oltaisiin Euroopan kärjessä. Lisääntynyt kulutus on tilastoissa näkynyt suoraan alkoholin haittojen lisääntymisenä. Yksinkertaisella logiikalla tuntuukin järkevältä tehdä kaikki mahdolliset holhoavat toimenpiteet alkoholin kokonaiskulutuksen vähentämiseksi.

Usein jää kuitenkin ilmeisen tarkoituksellisesti huomioimatta, että eniten kuluttava kymmenesosa juo runsaat 40 prosenttia kaikesta Suomessa juodusta alkoholista. Keski-ikäiset alkoholist miehet ja -naiset juovat mielettömät määrät alkoholia vuodessa ja myös kärsivät siitä eniten. Suurkuluttajien keskuudessa esiintyy suurin osa sekä terveydellisistä, henkisistä että sosiaalisista haitoista.

Suomalaisesta henkirikollisuudesta leijonanosa on alkoholiongelmaisten keskinäisten riitojen kärjistymistä puukkohippasiksi. Holhous ei kuitenkaan keskity ongelmatapauksiin vaan jakautuu erilaisten kieltojen, pakkojen, rajoitusten ja kontrollin muotojen kautta tasaisesti kaikille. Tässä tarvitaan selvää asennemuutosta. Holhouksen pitää olla progressiivista ja keskittyä voimakkaasti niihin, joilla on ongelmia. Vastuulliseen toimintaan kykenevät sitä vastoin on jätettävä rauhaan.

Useimmille meistä alkoholin käyttö liittyy myönteisiin tunnelmiin, ja alkoholi on hyvin hallinnassa. On mukavaa nauttia alkoholia kohtuullisesti hyvässä seurassa, eikä siitä ole merkittävää haittaa terveydelle, mutta sitäkin suurempi hyöty kansantaloudelle. Tilastoimatta jää myös alkoholin piristävä, rentouttava ja ystävyyssuhteita luova vaikutus, eikä sen merkitystä suomalaisten synnytyvydessäkään tule väheksyä. Näitä arvoja ei voi rahassa mitata.

Valitettavasti ongelmakäyttäjiin kohdistuvat sääntelytoimet ja holhous eivät osu kohderyhmäänsä niin paljon kuin ne tekevät kiusaa tavallisille kohtuukäyttäjille, joita on Suomessa merkittävä enemmistö. Alkoholismi on sairaus, johon pitää tarjota halukaille välitöntä apua eikä hankaloittaa sen vuoksi terveiden aikuisten ih-

misten elämää. Kieltojen, sääntelyn ja verotuksen rinnalle pitäisi keinnoksi ottaa tehokkaampi valistus. Kattava valistus auttaa ihmisiä tiedostamaan alkoholismin riskit ja olemaan juomatta, jos siltä tuntuu.

Myönteistä on, että nuorten humalajuominen on vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana, mikä ei varmasti johdu alkoholipolitiikasta niinkään kuin yleisen asenneilmapiirin muuttumisesta. Mikäli alkoholin myynti edelleen vapautuisi, verotuksella suosittaisiin mietoja alkoholijuomia ja samalla valistettaisiin humalajuomisen haitoista, suunta olisi varmasti positiivinen, eikä tulevilla sukupolvilla olisi enää ongelmaa humalajuomisen suhteen. Valitettavasti samasta asiasta Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tulee juuri päinvastaiseen johtopäätökseen, heidän mielestään nuorten raittiuden lisääntyminen on peruste entistä rajoittavammalle alkoholipolitiikalle.

Poliitikkojen ja viranomaisten holhoustoimenpiteiden perustelut ovat usein jopa aivan keksittyjä. Taannoin sosiaali- ja terveysministeriön silloinen valtiosihteeri Vesa Rantahalvari kommentoi verkkolehti Uudelle Suomelle alkoholimainoksia seuraavasti: ”Osa nykyisistä alkoholimainoksista on oikeastaan lainvastaisia, sillä ne joko kohdistuvat lapsiin tai nuoriin tai niissä annetaan kuva, että alkoholi lisää sosiaalista ja seksuaalista menestystä tai että alkoholilla on muita totuudenvastaisia seurauksia”.

Jo väite lapsiin kohdistuvasta alkoholimainonnasta on huvittava. Monessako lastenlehdessä on alkoholimainoksia? Alkoholia saa mainostaa vasta klo 21.00 jälkeen; eikö vanhemmilla ole mitään vastuuta siitä, mitä ja kuinka myöhään heidän lapsensa televisiota katsovat? Kun tiukkapipoisen tulkinnan mukaan oikeastaan yleensäkin mitään ei nykyään saa mainostaa edes seksin avulla, voidaan mikä tahansa mainos tulkita lapsille tai nuorille suunnatuksi, jos välttämättä halutaan, ja näköjään halutaan.

Entäpä sitten tämä, että väite alkoholin sosiaalista ja seksuaalista menestystä lisäävästä vaikutuksesta olisi totuudenvastainen? Alkoholi poistaa estoja ja toimii kynnyksiä madaltavana tekijänä sosiaalisissa tilanteissa. Tästä lähes jokaisella on omakohtaisia kokemuksia - jos

ei omia, ainakin isot pojat ovat kertoneet. Kiitos alkoholin moni ujo suomalainen on saanut paljon sellaisia uusia ystäviä ja tuttavuuksia, joita ei olisi mitenkään muuten tavannut tai joihin ei olisi tutustunut.

Entä seksi? Ilman alkoholia suurin osa seksisuhteista olisi ai-
van varmasti jäänyt syntyemättä. On täysin kiistaton tosiasia, että
viina lisää ihmisen seksuaalista menestystä. Miehen aivojen pal-
kitsemissysteemeissä alkoholi itse asiassa aiheuttaa samankaltaista
aktivoitumista kuin alastomien, kurvikkaiden naisten näkeminen.
Sinebrychoff voisi hyvällä syyllä ottaa sloganikseen sosiaalisesta
mediastakin tutun, varsin totuudenmukaisen lausahduksen: ”Hel-
ping ugly people get laid since 1819”. Valvira tosin pitäisi huolen
siitä, ettei tuollainen mainos kauaa eetterissä vanhenisi.

Aiheesta on tehty myös tutkimusta. Australialainen Keogh Ins-
titute for Medical Researchin 1580 miestä käsittänyt tutkimus sel-
vitti, että alkoholia käyttävillä oli vähemmän vaikeuksia sängyssä
kuin raittiilla miehillä. Jopa rankasti alkoholia kuluttavilla mie-
hillä oli vähemmän erektio-ongelmia kuin raittiina pysyttelevillä.
Tietenkin parhaiten pärjäsivät ns. kohtuukäyttäjät, jotka käyttivät
neljä alkoholiannosta päivässä enintään viitenä päivänä viikossa,
mutta kyse ei olekaan nyt alkoholismista johtuvista ongelmista
vaan alkoholin käytöstä yleensäkin.

Monet suunnitelmat alkoholimainonnan rajoittamiseksi ovat-
kin itse asiassa suunnitelmia totuuden kertomisen kieltämiseksi.
Mikäli alkoholimainonnasta haluttaisiin puhtaasti totuudenmu-
kaista, tulisi jokaisessa mainoksessa ilmoittaa, että kohtuullinen
alcoholinkäyttö lisää sosiaalista ja seksuaalista menestystä.

Rantahalvarin täytyy tietää itsekkin, ettei alkoholin seksuaalista
menestystä lisäävä vaikutus ole totuudenvastainen väittämä. On
sietämätöntä, että valtio pyrkii kieltämään sellaisten asioiden jul-
ki sanomisen, jotka ovat totta. Mitä pitäisi ajatella siitä, että kor-
kea-arvoiset valtiolliset vaikuttajat väittävät kirkkain silmin tosi-
asioita valheiksi?

Ranskassa, jossa esimerkiksi alkoholin ”mielikuvamainonnan”
kielto on voimassa ja alkoholilainsäädäntöä kiristetty, nuorten

humalahakuinen juominen on ainoastaan lisääntynyt. Lainsäädännön tiukennuksia on sielläkin arvosteltu vääräksi keinoksi alkoholin haittoja vastaan taisteltaessa. Viestinnän keskusliiton mukaan ei ole tutkimustietoa siitä, että mainonnan kiristäminen vähentäisi nuorten juopottelua.

Nimenomaan mietojen alkoholijuomien mainonta nykyisellään tyylillä, jossa ei kannusteta humalahakuiseen juomiseen vaan tuodaan esille kohtuullista juomista, on omiaan järkeistämään ihmisten alkoholinkäyttöä. Kiellot ja rajoitukset luultavasti vain lisääisivät väkevien juomien osuutta juomatilastoista, kun kukaan ei puhuisi mietojen puolesta.

Suomessa on tehty verotuksella ja rajoituksilla erittäin kannattavaksi tehdä säännöllisesti viinanhakureissuja Suomenlahden eteläpuolelle, ja näiltä matkoilta on kaikkein kustannustehokkain ta tuoda kirkasta viinaa. Tämä tosiasia on herättänyt muutamat poliitikot vaatimaan, että Viron pitäisi nostaa alkoholin hintoja, jotta suomalaiset eivät ostaisi sieltä niin paljon alkoholia. Virossa näihin ehdotuksiin on suhtauduttu kaikella niiden ansaitsemalla vakavuudella.¹²

Holhousintoisten poliitikkojen ja virkamiesten suhtautuminen alkoholiin ei poikkea suhtautumisesta moniin muihinkaan tunteita herättäviin asioihin. Jostain kumman syystä Suomessa oletetaan, että ongelmat ratkeavat aina lainsäädännöllä. On helppo päätellä jonkun asian yksinkertaisesti katoavan, kun se kielletään tai sen käyttöä rajoitetaan, mutta näin yksinkertaista se ei ole. Ihmisluonto ei toimi kuin matemaattinen kone vaan on hyvinkin epärationaalinen ja jopa itsetuhoinen.

Sosiaaliantropologi Kate Fox on tutkinut alkoholin vaikutuksia ihmisiin, ja yllättäen iso osa sen aiheuttamista käyttäytymisongelmista on kulttuurillisia. Alkoholilla on toki paljon fyysisiä vaikutuksia. Se vaikuttaa mm. reaktioaikaan, lihasten hallintaan ja puheenmuodotukseen. Niille, joilla on perinnöllinen taipumus alkoholismiin.

Suomalainen kyllä tietää, että ilo ilman viinaa on teeskentelyä. Ystävämme alkoholi tuo laulun sydämeen, hymyn huulille ja kiil-

toa silmiin. Se auttaa meitä juhlimaan onneamme sekä unohtamaan huolet ja murheet. Itse asiassa humala vaikuttaa henkisesti ihmisiin niin kuin he ajattelevat tai toivovat sen vaikuttavan. Kaikkien kulttuurien edustajat eivät käyttäydy samoin alkoholin vaikutuksen alaisena eivätkä juo kuin suomalaiset. Voit todeta muutoksia kaverisi käyttäytymisessä jopa tarjoamalla hänen tietämättään alkoholitonta juomaa, jota hän luulee alkoholipitoiseksi.

Suomessa ihmiset uskovat alkoholilla olevan taikavoimia, joiden varjolla voi tehdä mitä tahansa. Alkoholivalistuksella vieläpä ylläpidetään tätä ajatusta antamalla ymmärtää, että humalassa olet esimerkiksi väkivaltainen.

Foxin mukaan mihin tahansa maahan voisi aiheuttaa vaikka vakavan kahviongelman. Ensin kahvin saantia rajoitettaisiin, jolloin siitä tulisi ns. kielletty hedelmä. Tämän jälkeen paikallisen Päihdelinkin sivuilla kerrottaisiin, että ”pieni määrä kahvia vähentää jännittyneisyyttä ja estoja. Toisaalta muun muassa juuri estojen liiallinen löyhtyminen aiheuttaa sen, että kahvin vaikutuksen alaisena tehdään tekoja, joihin ei selvänä syyllistytäisi.”

Pian nähtäisiin, miten nuorisolaiset juovat perjantai-iltana kymmenen kuppia kahvia, minkä jälkeen he tappelisivat, riehuisivat ja paneskelisivat puskipöydissä kofeiinin voimalla. Itse asiassa konkreettinen esimerkki tästä ilmiöstä teini-ikäisten keskuudessa on jo näkyvillä, kiitos energiajuomilla pelottelun. Rajoittamalla saantia ilmiö vain pahenisi. Mitä luulette, lisääkö vai vähentääkö terveysviranomaisten ja sosiaalipoliitikkojen ylireagoiva melskaaminen nuorten mielenkiintoa esimerkiksi energiajuomia, mietoja huumausaineita tai ilokaasua kohtaan?

Usein kiellot ja rajoitukset laukaisevat ihmisissä vastareaktion ja vesittävät koko tarkoituksen. Alkoholikulttuuri ei muutu, vaikka kaikki tietävät alkoholin haitoista. Se muuttuu vasta sitten, kun alkoholi on sanalla sanoen tylsää ja arkipäiväistä.

4. Tilastot kertovat

Suomalaisen politiikan ominaispiirteisiin kuuluu peilata kaikkea erilaisiin tilastoihin ja laskelmiin, joiden pohjalta yhteiskuntaa suunnitellaan. Hyvyys ja pahuus ovat suureita, joita mitataan sen mukaan, miten paljon ne tuovat kustannuksia tai tuottoja valtiolle. Tilastoja on helppo tehdä ja niiden avulla voi perustella lähes mitä tahansa. Voiko yhteiskuntaa kuitenkaan ymmärtää tilastojen ja laskelmien kautta?

Otetaan esimerkiksi alkoholi, joka on tavalla tai toisella lähellä useimpien suomalaisten sydäntä. Moni vastustaa sitä, moni nauttii siitä ehkä vähän liikaakin, ja suurin osa suhtautuu siihen aika välinpitämättömästi. Tilastojen valossa alkoholi on kuitenkin yksi suurimpia ongelmiamme, ja ehdoton uhka hyvinvoinnille.

Tilastokeskuksen pitämän kuolemansyytilaston mukaan tapaturmainen alkoholimyrkytys ja alkoholiperäiset sairaudet tappavat Suomessa vuosittain noin 1900 ihmistä. Alkoholi näyttelee merkittävää osaa myös erilaisissa tapaturmissa, kuolemaan johtavissa liikenneonnettomuuksissa sekä henkirikoksissa. Kaikkiaan kuolemia joihin liittyy alkoholi, tapahtuu maassamme noin 5000. Sosi-aali- ja terveysalan tutkimuskeskus Stakes (nykyisin osa Terveiden ja hyvinvoinnin laitosta) on tilastoinut alkoholin aiheuttamat sosi-aali- ja terveyskustannukset noin miljardiksi euroksi, menetettyjen elämien arvoksi Stakes arvioi 2-4 miljardia. Lisäksi alkoholista arvioidaan tulevan välillisiä kustannuksia noin 500 miljoonaa euroa tuotannon menetyksistä, kun ihmiset eivät pysty töihin.

Käytettävissä ei ole tilastoja alkoholin positiivisista vaikutuksista, joten ne pitää kehittää itse ns. Stetson-Harrison –menetelmällä. On aina valitettavaa, kun ihminen menehtyy ennen aikaansa, eikä tarkoituksena tässä ole vähätellä alkoholin ongelmia. Tämäkään kysymys ei ole mustavalkoinen, ja sitä kannattaa pysähtyä hetkeksi tarkastelemaan. Alkoholin voi seuraavassa tekstissä korvata millä tahansa tilastoitavalla asialla, jolla mitataan yhteiskunnan saamia hyötyjä tai haittoja.

Alkoholi näyttelee merkittävää osaa suomalaisten sosiaalisessa elämässä ja parinmuodostuksessa. Jollain tapaa uskottava lähtökohta voisi olla, että alkoholilla on osuutta ainakin joka neljännen parisuhteen syntymisessä. Osuus voi olla enemmän tai vähemmän, mutta pidetään neljäsosaa seuraavan laskuharjoituksen perusteena.

Suomessa on 584 000 lapsiperhettä, joten näistä pareista 146 000 on löytänyt toisensa alkoholin edesauttamana. Heillä on keskimäärin 1.8 lasta, eli alkoholin vaikutuksesta maassamme on 262 800 lasta enemmän. Suomessa syntyy vuosittain n. 59 000 lasta, joista 14 750:n voidaan arvioida saaneen alkunsa alkoholin myötävaikutuksella. Määrä on kolminkertainen kuolemiin nähden. Stakesin arvioon suhteutettuna alkoholi tuo vuosittain 6-12 miljardin euron arvosta uusia elämiä.

Laskennallisesti alkoholi aiheuttaa välillisiä kustannuksia 500 miljoonaa euroa vuosittain. Yritysmaailmassa toimivat tietävät, millaista osaa alkoholi näyttelee liikesuhteiden luomisessa, yrityksen hengennostatuksessa ja uusien liikeideoiden synnyssä. Viedään joukko yritysjohtajia saunaan ja heille mukaan riittävä määrä alkoholia, niin tuloksena yhden illan aikana miljoonien eurojen arvosta uusia ajatuksia sekä liikesuhteita.

Entä henkilökohtaiset tulonmenetykset? Yksi kostea ilta maksanee suomalaiselle keskimäärin 100 euroa. Jos nauttii alkoholia noin 30 kertaa vuodessa, rahaa kuluu 3000 euroa. Hauskan illan jälkeen ei kuitenkaan tunnu siltä, että olisi menettänyt rahaa. Onko sosiaaliseen kanssakäymiseen, rentoutumiseen ja hauskanpitoon hyvässä seurassa käytetty raha muka hukkaan heitettyä?

Kaupankäyntiä ei tapahdu, jos kumpikin osapuoli ei koe hyötyvänsä tapahtuvasta vaihdosta. Panostetulle rahasummalle pitää tuntea saavansa vastine, jonka subjektiivinen arvo on suurempi kuin maksetun rahan arvo. Oletetaan, että kaikki sadan euron hintaiset kosteat illat ovat olleet hauskoja, seura on ollut hyvää, ja iltoja on ollut vuodessa 30 kappaletta. Rahaa on siis kulunut yhteensä 3000 euroa. Jos oletetaan yhdelle hyvässä seurassa vietetylle hauskalle illalle subjektiiviseksi tuottoprosentiksi esimerkiksi 10,

voi menetetyn 3000 euron sijasta katsoa saaneensa hyötyä 300 euron arvosta, kun sijoitus on tapahtuneen viihtymisen muodossa tuottanut itsensä takaisin ja vielä 10 prosenttia päälle.

Yllä esitetyt luvut ja niistä koostetut ”tilastot” ovat sinänsä täyttä puppua. Ne toivottavasti kuitenkin antavat aihetta hiukan ajatella, mitä tilastot ja laskelmat ovat ja miten niitä käytetään oman mielipiteen tukena. Turhan usein päätöksiä tehdään vain välittömästi näkyvien ja tilastoitujen asioiden perusteella. Huomiotta jäävät sellaiset asiat, joita ei löydy tilastoista.

Tilastot saavat monimutkaiset asiat näyttämään yksinkertaisilta, ne tekevät sateenkaaresta mustavalkoisen, ja niiden taakse jää piiloon huomattava määrä tietoa, sellaista, jota emme todellisuudessa voi numeerisesti mitata. Tilastot eivät mittaa ihmisten motiiveja, tavoitteita, mielihaluja tai ongelmia.

Erilaisilla tempuilla voidaan tilastot saada näyttämään paremmilta, mutta yksilöiden ongelmat eivät poistu. Jos alkoholia ei olisi tilastoissa saatu näyttäytymään tulonmenetyksenä yhteiskunnalle, ei se valtion silmissä olisi ongelma. Kun todellisen maailman ongelmat muunnetaan numeerisiksi arvoiksi, ylenkatsotaan kaikkia niitä asioita ja ominaisuuksia, joita ei osata tai voida tilastoida. Todellisuudessa asioita ei voida ratkaista eikä päätöksiä tehdä tuijottamalla sokeasti tilastoja, vaan myös tilastojen ulkopuoliset asiat täytyy kyetä näkemään.

Yksi perustavanlaatuinen kysymys tietenkin on, tarvitsemmeko todella sellaista valtiota, jonka täytyy yrittää pusertaa kaikki toimintamme (varsinkin kaikki, mikä on hauskaa) tilastoiksi, joita se sitten käyttää ohjatakseen meitä toimimaan sen haluamalla tavalla.

Oikein käytettyinä tilastot ovat erinomainen työkalu tiedon keräämisen ja sen hallintaan, mutta niistä on tullut liian merkittävä yhteiskunnallista mielipidettä ja päätöksentekoa ohjaava väline. Rengistä on tullut isäntä. Sen sijaan, että hahmotamme yhteiskuntaa tilastojen kautta, meidän tulisi kurkistaa todellisuuden helman alle ja etsiä alastonta totuutta

4

Yrityksiä kiusaamassa

*Kun teillä on teemana, että Suomesta on tehtävä paras paikka
yrittäjyydelle, niin valmiiksi sanon, että mä en usko sellaiseen
ketjuun, että kun se on paras yrittäjälle niin se on paras
muillekin.*

– TARJA HALONEN

1. Tuhansien sääntöjen maa

Helsingin Sanomissa kerrottiin toukokuussa 2013, että erilaiset lait ja asetukset täyttävät eduskunnan kirjastossa jo 42 hyllymetriä. Satoja tuhansia sivuja sääntelyä sääntelyn ilosta. Pelkästään toissa vuonna Suomessa kirjoitettiin yhteensä 7363 sivua erilaisia säädöksiä ihmisten kiusaksi.

Poliitikkojen näkemys sääntelystä on varmasti hyvää tarkoittava. Luontoa ja ihmisiä on suojeltava isoilta, pahoilta yrityksiltä. Ihmisiä pitää suojella viime kädessä jopa itseltään. Kun suomalaisessa yhteiskunnassa nähdään jokin ongelma – vaikka miten yksittäinen tapaus – joku on hyvin nopeasti vaatimassa aiheeseen liittyvää sääntelyä.

Säännösten hyvä tarkoitus varmasti toteutuukin muutamissa pykälissä – useimmiten sääntely menee täysin yli, ja kovin usein todelliset vaikutukset ovat aivan päinvastaiset tavoiteltuun nähden.

Ylenpalttisesta sääntelystä hyötyvät usein nimenomaan suuryritykset. Oletko koskaan miettinyt, miksi Suomessa esimerkiksi elintarvikeala on varsin keskittynyt? Tai miksi luomuruokaa on vaikea ostaa suoraan tilalta? Kyseessä ei ole kapitalismin luonteen vaan nimenomaan sääntelyyn liittyvä ominaispiirre.

Suuret ja vakiintuneet yritykset voivat helpommin ottaa uudet säännökset käyttöön, siinä missä esimerkiksi kaikkien vaatimusten sääntökirjan mukainen noudattaminen on pienyrityksille usein mahdoton taakka.

Isojen yritysten lisäksi sääntelyllä suojellaan myös muuta vakiintunutta yritystoimintaa ja erinäisiä etuoikeuksia. Taksit, apteekit ja muutamat muut toimialat ovat automaattisia rahantekokoneita, koska kilpailu estetään lupamenettelyllä. Toisaalta myös esimerkiksi asianajajan ammattinimikettä pidetään yllä kilpailua rajoittavin säännöksin, joita juuri 2013 kiristettiin.

Sääntely tulee yhteiskunnalle mielettömän kalliiksi. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan pelkästään erilaisten lupien hakeemisesta ja lakisääteisistä tiedonantovelvoitteista koituu yrityksille

vuodessa lähes kahden miljardin euron kustannukset. Tähän päälle vielä niin yksityisille kuin yrityksillekin tulevat miljardikustannukset sääntelyn pilkuntarkasta, usein maalaisjärjen vastaisesta noudattamisesta.

Nämä menot ovat kuitenkin ainoastaan sääntelyn näkyvä puoli, josta mitattavissa olevaa haittaa ja kiusaa kansantaloudelle syntyy muutaman miljardin edestä. Suurin haitta on näkymätön, ja sen taloudellinen merkitys voi olla vielä huomattavasti suurempi.

Työntekijä ei tule koskaan näkemään niitä työpaikkoja, jotka sääntelyn vuoksi jäivät luomatta – lukuun ottamatta erilaisten tarkastajien, neuvojen ja lupaviranomaisten paikkoja, niitä nimittäin riittää. Kuluttaja taas ei tule koskaan näkemään niitä tuotteita ja palveluita, jotka ovat jääneet sääntelyn vuoksi tuottamatta.

Näkymättömäksi jää kaikki se, mikä ei sääntelyn vuoksi ole syntynyt, samoin näkymättömäksi jää se rennompi elämäntapa, joka vähemmän säädellyssä yhteiskunnassa olisi mahdollista.

2. Polkuhinnat lisäävät hyvinvointia

Ilta-Sanomissa kerrottiin 15-vuotiaasta Joel Hietalasta, joka myy palveluitaan verkossa viiden dollarin hintaan. Joelin käyttämä sivusto, Fiverr on ehkä hieman kieli poskessa tehty markkinapaikka, jossa ihmiset voivat tarjota kaikenlaisia palveluksia vitosella. Joku voi laulaa sinulle synttärionnittelut, toinen piirtää hauskan kuvan, Joel sävelsi mainosmusiikkia jollekin espanjalaiselle mattokaupalle.

Joelin tapauksessa kyseessä on varsin hauska tapa kotona asuvan tienata taskurahaa, tai miksei enemmänkin ja etenkin kokemusta. Erityisen hienoa Fiverrin kaltaisissa palvelussa on, että kuka tahansa, mistä päin maailmaa tahansa voi rekisteröityä tarjoamaan palveluksiaan maailmalle. Globalisaatiota parhaimmillaan.

Aidon markkinatalouden hengessä sekä myyjä että ostaja hyötyvät tehdyistä kaupoista. Myyjä tienaa haluamansa määrän rahaa, ostaja saattaa saada jotain tarvitsemaansa hyvinkin edullisesti.

Fiverrin kaltaisten palvelujen myötä myös perinteisesti huonosti työllistyvät taiteilijat ja humanistit voivat tienata rehellisesti leipänsä ilman veronmaksajia – mikäli ovat hyviä.

Aidon suomalaisuuden hengessä useiden ihmisten kommentit Joelin oma-alotteisuudesta ja ahkeruudesta olivat kuitenkin täysin ala-arvoisia. Palkkion pienuudelle naureskeltiin. On tyhmä, joka liikauttaa eväänsä noin halvalla, toisaalta poika polkee hintoja ammatti-ihmisten ”kustannuksella”.

Eräs kommentti oli tällainen: ”Ihmiset, jotka tekevät näin halvalla töitä (varsinkin nuoret) eivät ymmärrä, millaista hallaa he tekevät ihmiskunnalle. Lähes ilmaiseksi tehdyt työt kun lisääntyvät niin samalla työttömyys lisääntyy”.

Hallaa on pelkästään ulkona. Halvalla työtä tekevien myötä yhteiskunnan tuottavuus ja yleinen hyvinvointi kasvavat.

Mikäli teinit voivat tuottaa mainosmusiikkia puoli-ilmaiseksi, tuotetun ja mainoksissa käytetyn musiikin absoluuttinen määrä lisääntyy ja keskihinta laskee. Samalla kuitenkin hyvä, vakiintunut huippusäveltäjä, kuten esimerkiksi Ari Pulkkinen, voi pyytää teokistaan kovaa hintaa ja saada sen.

Tätä voi verrata mihin tahansa hyödykkeeseen. Kun alalle pääsyn kynnys on matala, kilpailu lisääntyy, tuotetun hyödykkeen määrä lisääntyy ja keskihinta laskee, jolloin yhä useammalla on varaa tähän tuotteeseen. Yleinen hyvinvointi lisääntyy. Esimerkiksi voi ottaa vaikka matkapuhelimet, joita ei ennen ollut juuri kennelläkään. Nyt on kaikilla, ja silti myös kalliit huippumallit tekevät kauppansa.

Väliinputoajia ovat ne, jotka eivät suostu tekemään edullisesti eivätkä ole riittävän hyviä pyytääkseen enempää. Heidän kannattaa suosiolla tehdä jotain muuta. Jos ei kykene tienamaan leipäänsä valitsemallaan alalla, kannattaa vaihtaa alaa.

Suomalaisista on tullut perseellään istujia ja valittajia. Eväkään ei liikahda, ellei tarpeeksi rahaa lyöä tiskiin. Siinä missä teini-ikäinen IKEA:n perustaja Ingvar Kamprad aloitti liiketoimintansa myymällä tulitikkuja naapureilleen, tuntuu suomalainen pitävän

suorastaan loukkauksena ajatusta pohjalta aloittamisesta. Mikäli viimeiset 20 vuotta koulun penkkiä kuluttaneelle maisterille ei löydykään mieleistä päällikönvirkaa mukavalla ja vakaalla kuukauspalkalla, yhteiskunnassa on hänen mielestään jotain vialla.

Joelin kaltaiset oma-aloitteiset ja vähään tyytyvät ihmiset ovat niitä, jotka elämässä usein pärjäävät. Sellaisia Suomeen tarvitaan enemmän. Työkykyiset ihmiset, jotka olettavat olevansa automaattisesti oikeutettuja saamaan yhtään mitään ilman omaa panostamista, voivat katsoa peiliin ja miettiä noita oletuksiaan kaikessa rauhassa kortistossa.

3. Solidaarisuus tai henki

Vasemmistopuolueiden vaatimuksesta Suomessa maksetaan nykyään niin sanottua solidaarisuusveroa. Perusteluna on ”oikeudenmukaisuuden” lisääminen, kun valtiontaloutta tasapainotetaan. ”Mukaan talkoisiin” on haluttu saada ne, ”joilla on siihen varaa”, jotta ”tunne samassa veneessä olemisesta” lisääntyisi.

Keitä sitten ovat nämä suurituloiset, jotka pitää saada samaan veneeseen kiristämällä entisestäänkin heidän verotustaan? Osa on perinyt rahansa, mutta on kyennyt kasvattamaan omaisuuttaan. Toinen voi olla huippu-urheilija, kolmas lahjakas muusikko, neljäs on nähnyt vaivaa ja opiskellut. Ei kuka tahansa pysty aloittamaan tyhjästä ja luomaan menestyvää yritystä, joka työllistää satoja tai tuhansia henkiä.

Jostain syystä he, jotka luovat tämän yhteiskunnan edellytykset ja pitävät pyörät pyörimässä ovatkin niitä, joiden tulisi hävetä menestystään ja luopua siitä ”solidaarisuuden” nimissä. Solidaarisuuden, joka ei ole aitoa altruismia. Ei vasemmiston ”solidaarisuudella” pelasteta yhtään köyhää köyhyydeltä, eikä yhtään sairasta kärsimyksellä. Sillä ylläpidetään ylisuureksi kasvanutta järjestelmää, joka pikkuhiljaa imee kaiken elinvoimaisuuden tästä maasta.

Menestymisestä pyritään tekemään jotain hävettävää, jotain moraalisesti väärää, jonka jälkeen pitäisi kokea olevansa velkaa niille, jotka eivät ole pystyneet samaan. Miksi yrittäjä, joka keksii ihmisten elämää helpottavan tuotteen, ei saisi menestyä? Onko hän tehnyt jotain väärää, kun hän luo jotain sellaista, mihin kuluttaja on valmis vaihtamaan rahansa vapaaehtoisesti, työllistää siinä sivussa satoja ihmisiä ja onnistuu vielä saamaan voittoa?

Yhteiskunta ei ole nollasummapeliä. Miljoona euroa tienannut on sitä ennen tuottanut yhteiskunnalle kaksikymmentä miljoonaa työpaikkoina, verotuloina ja lisäarvona. Vasemmiston mielestä hän on vielä sen jälkeen jotain velkaa ihmisille, jotka eivät ole koko elämässään tuottaneet mitään hyötyä kanssaeläjilleen.

Esimerkiksi vasemmistoliiton puheenjohtaja Paavo Arhinmäen mukaan niiden, joilla on isommat tulot ja omaisuutta, pitää osallistua enemmän julkisen talouden sopeuttamiseen. Käytännössä hän ehdottaa sitä, että valtion pitäisi väkivallalla uhaten varastaa enemmän muutamilta, voidakseen jakaa sen eteenpäin haluamallaan tavalla. Mitä jos asetelma olisikin toisinpäin? Työnantaja ehdottaisi solidaarisuussyistä palkanalennusta, ja ne jotka eivät siihen suostu, joutuvat vankilaan?

Ehkä vielä koittaa se päivä, kun Suomessa älykkäät, kyvykkäät ja menestyvät ihmiset päättävät lopettaa. Arhinmäen vaatiessa solidaarisuutta SM-liiga laittaisi luistimet naulaan, menestyvät artistit lopettaisivat levyttämisen, kirjailijat kirjoittamisen, lääkärit hoitamisen, tutkijat tutkimisen ja yrittäjät yrittämisen. Antti Herlin ja kumppanit päättäisivät downshiftata, ja katsoisivat jo tienanneensa tarpeeksi. Kone OYj laitettaisiin kiinni, väki pantaisiin kilometritehtaalle ja kalusto myytäisiin eniten tarjoavalle.

Eivät he sitä kuitenkaan tee. He ovat uskollisia itselleen ja yrityksilleen. Tämä oman voiton ja oman menestyksen tavoittelu on sitä, joka pitää koko yhteiskunnan pystyssä. Kaikesta solidaarisuudesta puhuttaessa unohtuu, ettei vasemmiston ”solidaarisuus” tuo yhtään tuottavaa työpaikkaa, ei yhtään uutta keksintöä, eikä peniäkään lisäarvoa yhteiskunnalle.

Valtion pitää vain mahdollistaa ihmisten menestys ja hyvätuloisuus, ei kamppittaa heitä ja seisoa tien tukkeena. Yhteiskunnan tehtävä on kannustaa jokaista tekemään parhaansa, eikä ylläpitää kateuden ja katkeruuden ilmapiiriä, sillä hyvätuloiset ovat niitä, joiden varassa Suomi, ja koko maailma pyörii.

Ei Björn Wahlroos ole miljooniaan varastanut, ei myöskään Jari Sarasvuo, eikä Jorma Ollila. Heidän rahansa ovat tulleet vapaaehtoisuuden kautta. Jos omalla yrittämisellä rikastuminen tehdään yhteiskunnassa mahdottomaksi, rikastuminen on mahdollista vain poliittiselle eliitille ja rikollisille. Sellaisia vasemmiston unelmayhteiskuntia löytyy maailman köyhimmistä osista vielä nykyäänkin.

Joukkoon mahtuu aina niitä, jotka rahojaan eivät syystä tai toisesta ole itse henkilökohtaisella vaivannäöllä hankkineet, mutta jokaista sellaista kohden on tusina paljon enemmän kuin oman osansa yhteiskunnalle tehneitä. Aito solidaarisuus on sitä, että kaikista arhinmäkien vaatimuksista huolimatta ihminen uskaltaa ottaa riskiä, ylittää itsensä, pärjätä ja siinä sivussa tuottaa hyvinvointia lukemattomille muille.

4. Yrittäjä tekee köyden, johon hänet hirtetään

Kaikenlaisia ihmisiä patistellaan nykyään ryhtymään yrittäjiksi, kun työttömyys pysyy sitkeästi korkealla eikä talouskasvu vaikuta lähtevän käyntiin sitten millään. Yksi erityisen mielenkiinnon kohteena oleva ryhmä on korkeasti koulutettu väki. Korkeakoulutettuja yrittäjiä tarvitaan kuuleman mukaan siksi, että heillä on halua ja tietämystä, jota tarvitaan yrityksen kasvattamiseen. Keinoja korkeakoulutettujen yrittäjyysaktiivisuuden kasvattamiseen olisivat koulutus sekä yritysten ja oppilaitosten väliseen yhteistyöhön panostaminen.

Tässäkään asiassa ei kannata uskoa koulutuksen kaikkivoipaisuuteen. Into yrittäjyyteen on synnynnäinen piirre, joka ei tartu

saunassa eikä lähde lapsesta hakkaamalla. Yrityksiä syntyy ja on aina syntynyt ympäri maailman, läpi ihmiskunnan historian. Se, miten näitä synnynnäisiä viettejä toteutetaan, ei ole kiinni siitä, mitä kouluissa opetetaan tai tehdään, vaan yhteiskunnan yleisestä suhtautumisesta ja tarjoutuvista mahdollisuuksista.

Parasta, mitä koulu voi tehdä, on ohjata lapsia ja nuoria käyttämään omaa päätään ja tekemään tosiasioihin ja loogiseen päätelyyn perustuvia johtopäätöksiä havainnoistaan sekä kantamaan itse vastuuta omista valinnoistaan. Nämä ovat yrittäjän ja kenen tahansa kansalaisen ehkä tärkeimmät yleiset valmiudet.

Edellinen lama kohteli erityisen kovasti pienyrittäjiä. Kuuleman mukaan tuhannet yrittäjät tekivät itsemurhia tai syrjäytyivät jouduttuaan osin ilman omaa syytään vuosikymmenien velkavankeuteen. Tällaiset kokemukset perheessä ja lähipiirissä eivät varmasti kannusta jälkipolvia yrittäjyyteen, vaikkakin voimakkaan yrittäjyysvietin periytyessä vanhempien kovat kokemukset vain innostavat yrittämään kovemmin.

Lainsäädännön pitäisi kuitenkin olla sellainen, ettei riskin ottanut ja epäonnistunut ole lopun ikäänsä hylkiö. Suomessa tavataan sanoa, että murhasta selviää nopeammin kuin konkurssista, mikä ei aina ole ollut edes kovin kaukaa haettua. Lähes elinikäistä velkavankeutta ei toivo kenellekään.

Laman jälkeen tullessa ns. modernissa insolvenssioikeudessa onneksi myös velallisen rehabilitaatio otetaan huomioon, ja velkajärjestelyn mahdollisuus on iso askel eteenpäin. Asenteissa on kuitenkin vielä paljon tehtävää. Epäonnistumisen ei pitäisi olla rikollista, vaan ennen konkurssia hankitun varallisuuden menetettyään ihmisellä pitäisi olla ennen pitkää mahdollisuus uuteen elämään.

Yrittämisessä on kuitenkin viime kädessä kysymys siitä, että otetaan vastuu omasta ja vielä työntekijöiden elämästä. Vastuunkantajia on harvassa, ja siihen yksi keskeinen syy on pohjoismaisessa hyvinvointikulttuurissamme. Yhteiskunnan yrityspalveluiden päätoimenkuvana tuntuu olevan erilaisten avustusten ja tukien hakemisen opastaminen yrittäjälle. Uuden suomalaisen yrittäjän

ensimmäinen kysymys tuntuukin usein olevan se, miten paljon hän saa tukea toiminnalleen.

Kun yrittäjällä on jatkuva uhka elämän ja perheen tuhoavasta epäonnistumisesta, ei ole mikään ihme, ettei riskinotto houkuta, jolloin valtion turvalliset ja hyväpalkkaiset virat houkuttelevat yhä useampia. Miksi akateeminen henkilö, jolla on hyväpalkkainen ura oikeastaan turvattuna, riskeeraisi kaiken? Ainoastaan ne pahiten mielenvikaiset, jotka eivät ymmärrä suunnatonta riskiä, lähtevät sisäisen kutsumuksen vetämänä yrittäjiksi. Heikkovietisempi henkilö harkitsee kahdesti ja menee valtion virkaan.

Ehkä parasta yrittäjyydessä onkin, että jos menestyy, on ihmisenä heti pedofilista seuraava. Kansan syvät rivit pitävät ”raharikkaiden” yrittäjien verotusta liian kevyenä, ja puolueet kuorossa tarjoavat veronkorotuksia. Vähintäänkin vaaditaan joskus aiemmin tehtyjen veronkevennysten peruuttamista, tai ”kohtuullistamista”, kuten solidaarisessa puheenparressa kuuluu sanoa. Kusipää se vain Ferrarilla ajelee, kun vanhusten hoitoon ei riitä rahaa. Todellisuudessa hyvin, hyvin, hyvin harva yrittäjä saa täällä kunnollisen toimeentulon itselleen luovuudella, hyvällä onnella ja erittäin kovalla työllä.

Yrityksen alkutaival menee raataessa päivästä, kuukaudesta ja vuodesta toiseen, yleensä pitkiä aikoja ilman lomaa. Hankala sitä on kenellekään suositella.

Haavekuva vaurastumisesta on kuitenkin monille keskeinen motivaattori yrittäjänä toimimiseen. Jos valtio vie älyttömillä rajoituksillaan ja kohtuuttomilla vaatimuksillaan viimeisenkin realistisen pohjan siltä haavekualta, on turha odottaa, että uusia yrittäjäsukupolvia enää nousisi.

Yrittäjyyden kenties suurimpana esteenä, valtion asettamien suoranaisten esteiden lisäksi, on vallitseva ajattelutapa, jonka mukaan ihmisille on ”tarjottava mahdollisuuksia”. Niin kauan kuin suurin osa ihmisistä vain istuu odottamassa, että mahdollisuuksia tullaan heille ”tarjoamaan” - jonkun muun kustannuksella tietenkin - he eivät opi luomaan mahdollisuuksiaan itse eivätkä havaitsemaan tilaisuuksia saati tarttumaan sellaisiin.

Yliopistossa on myöhäistä opettaa ihmistä yrittäjäksi, jos hänet on lapsesta asti valmennettu siihen, että hänellä on kyseenalaistamaton oikeus vaatia muiden silottama valmis polku eteensä asiassa kuin asiassa.

Vaaditaan oikeasti sukupolvien ajan oikeita päätöksiä ja tekoja, jotta yrittämisestä tulisi todellinen vaihtoehto yhä useammalle.

Yrittäjille tulisi mahdollistaa sujuva sosiaaliturva ja tehdä mahdolliseksi myös henkilökohtainen konkurssi. Menestymisestä ei tulisi kohtuuttomasti rangaista, vaan kannustaa sijoittamaan voitoja eteenpäin. Näillä eväillä akateeminen yrittäjyys lisääntyy, eikä sillä, että yliopistolla luetaan Ely-keskuksen esitteestä, mitä tukia yrittäjä voi saada.

5. Pop-up Company – uusi yrittäjyyden malli?

Toukokuussa 2013 ilmestynyt ”Taivas ja helvetti” –niminen kirja kertoo elämänmakuisia tarinoita yrittäjyydestä. Kirja kannattaa lukea, jos sen saa käsiinsä, mutta tämän kirjoituksen kannalta se on sivuseikka. Samassa tilaisuudessa julkisuuteen tuli Pop-up Company -niminen yhteiskunnallinen yritys, jota on syytä tarkastella lähemmin.

Pop-up Companyn kunnianhimoisena tavoitteena on auttaa tuhansia suomalaisia nuoria lähtemään niin sanotuiksi pop-up –yrittäjiksi ilman isoja investointeja ja valtavaa byrokratiaa. Ilman sen tarkempaa tietoa, kyseessä lieenee pohjimmiltaan jo jonkin aikaa toimineiden Ukko.fi ja Eezy –palveluiden kaltainen malli, jossa yrittäjä voi laskuttaa yksityishenkilönä ja saa työnsä tuloksen palkkana käteen.

Tausta-ajatuksena näissä kaikissa on se, että yritystä ei usein kannata perustaa satunnaisten keikkojen vuoksi. Yrityksen perustaminen ja sen pyörittämiseen liittyvä byrokratia voi tuntua henkilöstä ylitsepääsemättömältä. Palvelun hoitaessa osan byrokratiasta kynnys osaamisensa myymiselle on matalampi.

Tilaisuudessa monet kehuivat tätä uudeksi, innovatiiviseksi ja hienoksi malliksi. Facebookissa esimerkiksi kansanedustaja Lasse Männistö hehkutti hanketta: ”Olen täysin vakuuttunut, että tällaisilla teoilla ja puheenvuoroilla muutetaan kulttuuriamme paljon enemmän ja nopeammin, kuin lainsäädännöllä voidaan tehdä”.

Lasse on täysin oikeassa. Kyseessä todella on hieno konsepti, joka muuttaa kulttuuria positiivisempaan suuntaan kuin lainsäätäjä koskaan. Mutta mikä tässä yhtälössä oikein mättää?

Pop-up Companyn esittelytilaisuudessa käytettiin esimerkkinä nuoria, jotka voivat käydä vaikkapa auttamassa juuri muuttanutta yritystä toimistokalusteiden kasaamisessa. Uransa alussa olevat nuoret voisivat siis tehdä jotain ainakin aluksi simppeleä keikkahommaa, josta myöhemmin voisi ammattitaidon kehittyessä tulla ”oikea” yritys.

Vanhemmat ihmiset saattavat muistaa vielä ajan, kun Suomesakin oli käytännössä täystyöllisyys. Työsuhteet saattoivat olla usein kausiluontoisia ja lyhyitä, päivänkin mittaisia. Töihin saattoi päästä kävelemällä työmaalle, tekemällä töitä ja palkan sai päivän päätteeksi käteen. Ennen nykyistä byrokratiaa ihmisen työura alkoi tyypillisesti ”pop-up” -yrittäjänä vaikka rankametsässä.

Nyt työehtosopimusten yleisittovuus, korkeat verot ja veroluontoiset maksut sekä muut työllistymisen esteet kuten sosiaaliturvan monimutkaisuus, ovat tehneet työn teosta hankalaa ja kallista. Mitään esimerkin kaltaista ”kalusteiden kasaamista” tai vastaavaa hanttihommaa varten ei oikein ketään saa, eikä edes kannata ottaa.

Ihmiselle luontaiseen tapaan myös tämä valtion aiheuttama ongelma synnyttää yrityksiä, jotka auttavat kiertämään tarpeetonta lainsäädännön aiheuttamaa taakkaa. Pop-up Company, Ukko.fi ja muut vastaavat ovat sellaisia yrityksiä, joita järkevästi rakennetussa yhteiskunnassa ei koskaan syntyisi. Aivan samoin kuin ravintolapäivän pitäisi olla joka päivä, ei näillekään pitäisi olla mitään tarvetta.

Toivokaamme kaikkea parasta Pop-up Companylle ja kaltaisilleen, jotka auttavat meitä suomalaisia, valtion pyrkimyksistä huolimatta, tekemään töitä ja elättämään itseämme. Tämä työllistää

varmasti paremmin ja etenkin kestävämmällä tavalla kuin tusinan verran valtion suunnittelemaa tukihankkeita. On vain mielenkiintoista nähdä, saako edes byrokratian kiertäminen helpon elämän pullamössöyttämiä suomalaisnuoria lähtemään yrittäjiksi.

6. Mihin työmarkkinajärjestöjä tarvitaan?

Tuskin lainkaan kärjistäen voi hyvin sanoa, että ammattiyhdistys-, eli ay-liike on yksi merkittävimmistä työttömyyden aiheuttajista modernissa yhteiskunnassa. Lakkoaseella painostamalla ja vasemistopoliitikot taskussaan ay-liike on menestyksekkäästi ajanut jäsentensä asiaa heikentäen samalla niiden asemaa, jotka eivät juuri silloin ole olleet töissä, tai jotka ovat tarjonneet työtä ihmisille.

Ymmärtääkseen ay-liikkeen toimintaa täytyy ymmärtää sen historiaa. Ammattiyhdistysliike juontaa juurensa 1800-luvulle teollisen vallankumouksen jälkimaininkeihin. Aikana, jolloin ihmishenki ei ollut sentinkään arvoinen, ihmisiä muutti maalta kaupunkeihin nopeammin kuin uusia työpaikkoja ehti syntyä eikä useimpiin työtehtäviin vaadittu edes lukutaitoa, tehdastyöläisen asema oli vaikea. Syntyi selkeä tarve toimijalle, joka tuki, neuvoi ja sivistä työntekijöitä.

Alussa ammattiyhdistysliikkeen toimintaa ei juuri sallittu, mutta maailman liberalisoituessa myös työläisillä oli vähitellen mahdollisuus järjestäytyä ajamaan omia etujaan. Alkuaikoina jopa jotkut työntekijöidensä oloista huolestuneet tehtailijat perustivat ammattiyhdistyksiä. Näin teki esimerkiksi suomalainen huonekalutehtailija Viktor Julius von Wright.

Ensimmäisessä vaiheessa ammattiyhdistysliike hoiti vapaaehtois pohjalta hyvin pitkälle sitä roolia, joka nykyisessä sosiaalivaltiossa on sysätty yhteiskunnan kontolle. Ay-liike tarjosi vakuutuksia työttömyyttä ja sairauksia vastaan ja neuvoi jäseniään työehtoihin liittyvissä kysymyksissä. Liikkeen keskeisinä tavoittei-

na oli hallitsijoiden mielivallan ja aatelin etuoikeuksien purkaminen, joka loisi myös tavalliselle ihmiselle mahdollisuuden sosiaaliseen nousuun.

Ammattiyhdistysliike ei lähtenyt luokkataistelusta, kuten usein luullaan, vaan se suhtautui hyvin kunnioittavasti taloudelliseen vapauteen ja ymmärsi, että sen olemassaolo on riippuvainen myös työnantajien menestyksestä. Hallintotieteen professori Risto Harrisalon mukaan ay-liikkeellä ja yrityksillä onkin sama päämäärä, joka on ”ihmisten aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin lisääminen”. Suurimmat ristiriidat työnantajien kanssa tulivat luonnollisesti palkoista ja työajoista.

Ihmiskunnan pahimman vitsauksen eli sosialistisen liikehännän myötä työväenliikkeeseen pesiytyi kieroutunut ajatus, että tuotteet, palvelut ja viime kädessä hyvinvointi voidaan tuottaa ilman yrityksiä. Viime vuosisadan alusta ay-liike onkin suhtautunut kielteisesti tai vähintään kriittisesti markkinatalouteen. Sosialististen maiden ”saavutuksista” on nähtävissä tällaisen ajattelun lopputulos.

Hoitamalla ”omat poliittikkonsa” päättäviin asemiin ay-liike on menestyksekkäästi ajanut yritysvihamielistä lainsäädäntöä, joka vuosikymmenien aikana on monella tapaa hidastanut yhteiskunnan taloudellista kehitystä. Se ei lisää hyvinvointia, että sadat tuhannet ovat työttöminä, kun työssäkävien joukko pyrkii jatkuvasti hankaloittamaan työllistämistä.

Kilpailun rajoittaminen sekä sääntely ovat vähentäneet tarjontaa ja nostaneet hintoja, mistä esimerkkeinä apteekki- ja taksialat. Elinkeinon tekeminen luvanvaraiseksi merkitsee aina tulonsiirtoa kuluttajilta kyseisen elinkeinon harjoittajille, ja nimenomaan niille, jotka ovat valmiiksi alalla. Tämä ei ole ammattiyhdistysliikkeen syytä vaan yleisemmän tason ongelma. Poliittisilla päätöksillä jaetut oikeudet elinkeinon harjoittamiseen ovat houkutין nimenomaan elinkeinonharjoittajille järjestäytyä ja koota voimavaroja mahdollisimman korkeiden markkinoille tulon esteiden lobbaamiseksi.

Laaja lakko-oikeus on syönyt kilpailukykyä ja ajanut esimerkiksi metsäalan yrityksiä ulkomaille tai lähes kaatanut suuren kotimai-

sen lentoyhtiön. Kun ay-liike painostustoimillaan nostaa keskitysti työntekijöiden palkkoja, se vähentää työllistettyjen määrää. Vaikka tuottavuuskehityksen ylittävät palkankorotukset eivät suoraan johtaisikaan henkilöstövähennyksiin, ne vähentävät työnantajien mahdollisuuksia tulevaisuudessa palkata lisää työntekijöitä. Lisäksi laittomista lakoista jaetut sanktiot eivät lainkaan vastaa työnantajille ja yhteiskunnalle aiheutuvia taloudellisia vahinkoja.

Työmarkkinoiden tiukka sääntely on luonut myös kuntien päätösten kaltaisia epäterveitä ilmiöitä. Virkaehtojen vuoksi kunnat eivät uskalla esimerkiksi palkata uusia opettajia tai sairaanhoitajia vakituiseksi vaan ketjuttavat heidän työsuhteitaan niin pitkään kuin mahdollista. Sääntely on myös vaikuttanut yritysten halukkuuteen palkata uutta työvoimaa.

Mikäli Suomeen halutaan aidosti luoda työtä sekä hyvinvointia, tulee kaikki alat vapauttaa kilpailulle, yleisistovista työehdoista luopua ja työntekijän irtisanomista helpottaa. Myös julkisen sektorin tulee uudistua ja virkaehdot asettaa samalle viivalle yksityisen sektorin työehtojen kanssa.

Ammattiyhdistysliikkeen tulisi ymmärtää, että asiakas on kuningas, jonka ehdoilla kaikki yrityksetkin toimivat. Yrittäjä ei maksa työntekijän palkkaa, sen tekee asiakas. Mikäli työntekijä toimilaan hankaloittaa asiakkaan palvelua, hän vaikeuttaa myös omaa palkanmaksuaan. Yritys voi työllistää vain niin kauan, kuin sillä on maksavia asiakkaita.

Nykyään ay-liikkeen elinkeinopoliittista oppia voisi tiivistäen kuvata seuraavasti: Ensin vastustetaan kaikkea. Jos tästä huolimatta valmiutta uudistuksiin ilmenee, vaaditaan uudistusten siirtämistä mahdollisimman kauas tulevaisuuteen sekä pitkiä siirtymäaikoja. Jos tässäkin tavoitteessa epäonnistutaan, yritetään iltatypsää mahdollisimman suuret kompensatiot verovaroista, työnantajilta tai mistä hyvänsä. Mikäli tämäkään ei onnistu, järjestetään mahdollisimman dramaattinen joukkomielensäpahoittaminen.

Jottei tämä menisi liian yksipuoliseksi ammattiliittojen syyllistämiseksi, on syytä muistaa, että työmarkkinoiden korporatismeissa

on muitakin pelaajia kentällä. Työnantajapuolta leimaa samanlainen kartellisoituminen kuin työntekijäpuolta. Yksi räikeimmistä epäkohdista työnantajapuolen osalta on, että Suomen Yrittäjät ei ole kolmikantaisissa työmarkkinaneuvotteluissa osapuoli, vaan sen jäsenistö joutuu ottamaan muiden sopimat työehdot annettuina. Sopimusaloilla EK edustaa myös järjestäytymättömiä työnantajia samalla tavalla kuin ammattiliitot tekevät keskitetyissä ratkaisuisia sopimukset niidenkin puolesta, joita ei voisi liittoihin kuulumisen vähempää kiinnostaa. On merkittävä periaatteellinen ongelma, että järjestäytymätön työnantaja ja järjestäytymätön työntekijä eivät voi tehdä keskenään täsmälleen sellaista sopimusta kuin itse haluavat.

Mitä vapaammin markkinat toimivat, sitä enemmän työpaikkoja on tarjolla. Vastaavasti markkinoiden rajoittaminen ja sääntely vähentävät työpaikkoja. Vasemmisto puhuu työn jakamisesta mutta kuitenkin vastustaa esimerkiksi taksialan vapauttamista, joka nimenomaan jakaisi sitä työtä useammalle.

Toisin kuin tekstistä voisi kuvitella, emme vastusta ammattiliittoja. Ajat ovat muuttumassa, ja myös ay-liikkeessä toimii henkilöitä, jotka ymmärtävät markkinatalouden työnteon sekä hyvinvoinnin mahdollistajana. Myös vapaassa markkinataloudessa ay-liikkeellä on tärkeä tehtävä ja asema työntekijän hyvinvoinnin puolustajana. Sama koskee työnantajapuolta. Ne voivat saada merkittävää hyötyä esimerkiksi järjestöjensä tarjoamista asiantuntijapalveluista.

Uuden vuosituhannen työväenliikkeen tulisi palata takaisin juurilleen, aikaan ennen sosialismia. Kun irtisanomisen riski kasvaa, korostuu ammattiyhdistysliikkeen merkitys työttömyysvakuutusten tarjoajana. Paikallisen sopimisen lisääntyessä ay-liikkeen tulisi vastustaa yritysjohdon ylilyöntejä, tiedottaa jäseniään siitä, paljonko muualla vastaavasta työstä maksetaan palkkaa ja millaisiin työehtoihin ei kannata suostua.

Työvoiman kysynnän kasvaessa myös työntekijöiden mahdollisuudet kilpailuttaa osaamisensa kasvavat. Työntekijöitään riistävä yritys kärsii huonosti motivoituneista työntekijöistä ja asiakaskadosta, eikä epäasiallinen toiminta jää enää sosiaalisen median

aikakaudella salaisuudeksi. Kun ostajat kaikkoavat, yrittäjällä on runsaasti aikaa miettiä, mikä meni vikaan.

Sekä yrittäjän tulo että työntekijän palkat riippuvat täysin yrityksen laadusta ja tuottavuudesta. Yrittäjällä ja työntekijällä onkin yhteinen intressi sitoa asiakas itseensä myös tulevaisuuden palkanmaksun varmistamiseksi, sillä paras laatu ja palvelu syntyvät keskinäisen arvostuksen ja kunnioituksen hengessä.

Työmarkkinajärjestöillä on ehdottomasti tulevaisuus myös vapaassa markkinataloudessa, mikäli ne itse niin haluavat. On täysin niiden itsensä päätettävissä, pitävätkö ne jääräpäisesti kiinni vanhoista toimintamalleista vai hyväksyvätkö muutoksen. Vastakainasettelun aika voi todellakin olla ohi.

5

Maahanmuutto vapauskysymyksenä

*I never did very well as an immigrant. I've lived in several
countries and been a disaster everywhere.*

– ARAVIND ADIGA

1. Liberaali maahanmuuttopolitiikka vaatii liberaalin yhteiskunnan

Liberaalissa ajattelussa ihmisten vapaus ostaa ja myydä tavaroita ja palveluita yli rajojen sisältää myös ihmisten vapaan liikkuvuuden maiden välillä. Tämä ei ole mitenkään perustelematon väite, sillä pelkän filosofisen näkökulman lisäksi myös esimerkiksi syntyvyyden aleneminen ja ikääntyvä väestö ovat vakava ongelma EU-maissa.

Jotta Suomen vanhushuoltosuhde pysyisi nykyisellään, Suomeen pitäisi Tilastokeskuksen mukaan saada 1,8 miljoonaa työkäistä maahanmuuttajaa vuoteen 2020 mennessä. Väestön lisääntyminen vaikuttaa myös positiivisesti kansantalouteen ja lisää talouden dynamiikkaa. Nämä ovat kaikki tosiasioita.

Maahanmuuttokeskustelussa mielestään liberaalia näkökulmaa edustavat ihmiset näkevät tämän ikäpyramidiin liittyvän näkökulman ja pitävät maahanmuuttokritiikkiä enempiä miettimättä rasistisena tai vähintäänkin muuten vain väärällä tavalla motivoituneena. Miksi kuitenkin kirjassa, jonka kirjoittajat kannattavat vapaata laissez-faire -taloutta, on silti maahanmuuttopolitiikkaa kriittisesti arvioiva osa?

Ristiriita syntyy siitä, että useimmat avoimempia rajoja kannattavat ihmiset eivät ole liberaaleja juuri muuten kuin vähemmistöjen ja maahanmuuttajien yksipuolisten vapauksien suhteen. Liberaali maahanmuuttopolitiikka ei yksinkertaisesti voi toimia yhteiskunnassa, jonka muut rakenteet eivät ole millään tavoin liberaaleja.

On epä-älyllistä sanoa, että lentäväthän linnutkin rajojen yli mutta samalla unohtaa, ettei linnuilla ole sosiaaliturvaa eivätkä ihmisen lait koske lintuja. Lintuvertauksessa on kuitenkin totuuden siemen, sillä kaikki maahanmuuton ongelmat ovat pohjimmiltaan valtion syytä.

Huonosti hoidettu maahanmuutto- ja kotoutuspolitiikka ovat erittäin suuria uhkia niin Suomelle kuin muillekin länsimaisille

hyvinvointiyhteiskunnille. Tämän ovat viime aikoina huomanneet muutkin kuin perussuomalaiset. Tärkeää onkin, että maahanmuuttopolitiikasta puhutaan enemmän – tai ainakin järkevämmiin.

Varsinainen ongelma ei liberaalista näkökulmasta tietenkään ole maahanmuutto vaan yhteiskunnassa järjestetty mahdollisuus jäädä elelemään muiden kustannuksella. Jos järjestelmä mahdollistaa vastikkeettoman elannon, oikea kritiikin osoite on järjestelmä eivätkä ne ihmiset, jotka toimivat olosuhteiden tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntäen.

Ensimmäinen valtion luoma ongelma on sosiaaliturva. Korkea sosiaaliturva ja muut veronmaksajien kustantamat palvelut vääristävät maahanmuuttoa niin, että yhteiskunta houkuttelee runsaasti maahanmuuttajia, joiden pääasiallinen motiivi on hyötyä julkisista palveluista. Konkreettinen esimerkki tästä näkyy korkeimman hallinto-oikeuden pöytäkirjasta KHO:2009:86, jossa somalialainen ”herra B” toteaa, että ”...he eivät voi viettää perhe-elämää Etiopiassa, koska hänellä ei ole työtä siellä. Suomessa se B:n mukaan on mahdollista, koska elämä siellä on ilmaista.”¹³

Parisataa tuhatta herra B:n kaltaista maahanmuuttajaa pitäisi hyvin nopeasti huolen siitä, ettei hyvinvointiyhteiskunnasta sellaisena, kuin sen tunnemme, olisi jäljellä muuta kuin ajan kultaamat muistot.

Ensimmäinen liberaalin maahanmuuttopolitiikan edellytys onkin, että maahan muutetaan omalla vastuulla ja omalla kustannuksella. Tämä vähentäisi huomattavasti sosiaaliperusteista maahanmuuttoa, mutta ei silti vielä mahdollistaisi liberaalia maahanmuuttopolitiikkaa.

Sotatilaa ja äärimmäistä nälänhätää pakoon tulisi silti ihmisiä, mutta ilman automaattista, vastikkeetonta sosiaaliturvaa he elättäisivät itsensä muilla tavoin. Vanhan sanonnan mukaan varastaminen on työntekoa helpompaa, ja tämä pätee varsinkin Suomessa. Varsinkaan kieli- ja ammattitaidottomat maahantulijat eivät työllistyisi yhtään sen paremmin kuin nyt. Käytännössä pelkkä maahanmuuttajien sosiaaliturvan kova karsiminen ei siis vielä ratkaisisi maahanmuuttoon liittyviä ongelmia.

Toinen liberaalin maahanmuuttopolitiikan edellytys piileekin työmarkkinoissa. Nykyisellään Suomessa on merkittävästi ns. rakenteellista työttömyyttä, jossa on kyse lähinnä matalan tuottavuuden työvoiman työllistyvyydestä. Vuosikymmenien aikana on tehokkaalla sääntelypolitiikalla ja korkeilla työllistämisen kustannuksilla luotu jäykät työmarkkinat, joilta ns. matalan tuottavuuden työt ovat lähes hävinneet. Tästä voidaan ensisijaisesti kiittää ammattiliittoja. Mikäli vasemmiston minimipalkkavaatimukset toteutuisivat, työmarkkinat jäykistyisivät entisestään ja jopa kymmenet tuhannet ihmiset jäisivät työttömäksi. Yhä suurempi osa vähäisellä ammattitaidolla tehtävästä matalan tuottavuuden työstä katoaisi kokonaan tai siirtyisi entistä laajemmin automaatioon tai harmaan talouden piiriin.

Hinnoittelemalla matalan tuottavuuden työ laillisten työmarkkinoiden ulkopuolelle siitä on käytännössä tehty hämärämiesten määräysvallassa tapahtuvaa riistotyötä, jossa työntekijöillä ei ole mitään oikeuksia. Tästä on tullut erityisesti ulkomaalaisia koskeva ongelma. Puhe ”kaksien työmarkkinoiden” turmiollisuudesta onkin tosiasioilta silmät sulkevaa hurskastelua, koska ne on jo luotu työmarkkinajäykkyyksien ja byrokratian aiheuttamien kustannusten sekä verokiilan avulla.

Mikäli työmarkkinoiden sääntelyä ja palkkaamisen kustannuksia vähennettäisiin, myös kouluttamattomilla maahanmuuttajilla olisi paremmat mahdollisuudet työllistyä. Yhdistettynä niukan perustulon kaltaiseen sosiaaliturvamalliin, jossa ei ole tuloloukkuja, myös useampi suomalainen pääsisi työelämään. Tällainen sosiaaliturvan uudistus mahdollistaisi todennäköisesti myös jonkinlaisen sosiaaliturvan maahanmuuttajille liberaalin maahanmuuttopolitiikan yhteydessä, koska vain harva maahanmuuttaja jäisi työttömäksi.

Kolmas edellytys vapaalle maahanmuutolle on verokilpailu. Koulutettu kielitaitoinen ihminen voi helposti kilpailuttaa sen yhteiskunnan, jossa hän tahtoo asua. Siinä missä lukutaidoton vuohipaimen menee maahan, jossa eläminen on ilmaista, korkeasti koulutettu ihminen haluaa mahdollisuuden menestyä. Taloutta tulisi

avata ja verotusta keventää kautta linjan, jolloin Suomeen tulisi aivovuotoa ulkomailta, eikä korkeasti koulutetulla suomalaisella olisi taloudellista syytä lähteä ulkomaille töihin.

Neljäs vapaan maahanmuuton edellytys on tasa-arvo. Nykyinen maahanmuuttopolitiikka on syrjivää ja epätasa-arvoista, mutta ei maahanmuuttajan vaan alkuperäisasukkaan näkökulmasta. Erilaiset vähemmistöjen erivapaudet, maahanmuuttajien erityiset ja ainoastaan maahanmuuttajille suunnatut palvelut lisäävät eriarvoisuuden tuntoa yhteiskunnassa, mikä aiheuttaa rasismia, ksenofobiaa ja muukalaisvihaa. Kotouttamisen nimissä maahanmuuttajille lisäksi tarjotaan resursseja oman kulttuurin ja kielen ylläpitämiseen, ja niiden myötä mahdollisuus eristäytyä omiin yhteisöihinsä. Se on nurinkurista, koska avain yhteiskunnassa kuin yhteiskunnassa pärjäämiseen on nimenomaan paikallisen kielen oppiminen ja tapakulttuurin perusteiden tunteminen.

Viides edellytys on, että kaikkien maahantulijoiden tulee noudattaa suomalaista lainsäädäntöä. Rikoksiin syyllistyviä tulee rangaista ankaralla kädellä. Erityisesti vakavimmista väkivalta- ja omaisuusrikoksista tuomitut, muut kuin kansalaisuuden saaneet, pitäisi pääsääntöisesti karkottaa ja asettaa pysyvään maahantulo-kieltoon. Yksilön koskemattomuuteen ja omaisuuteen kohdistuvista rikoksista rankaisu olisi liberaalissa yhteiskunnassa muutenkin ankarampaa kuin Suomessa tällä hetkellä. Toisaalta rikollisuus vähenisi kautta linjan, kun ns. uhrittomista rikoksista ei enää tuomittaisi vankeuteen.

Päähinänkuoressa: Mikäli sosiaaliturvasta tehtäisiin sellainen, ettei se toimisi vetotekijänä eikä loisi tuloloukkuja, poistettaisiin työmarkkinoiden sääntelyä, kevennettäisiin veroja, kohdeltaisiin ihmisiä tasa-arvoisesti ja rikoksista rangaistaisiin asianmukaisesti, ei maahanmuuton yhteydessä tarvitsisi puhua ongelmasta. Tällainen politiikka lisäisi työllisyyttä myös suomalaisten keskuudessa eikä maahanmuutosta tulisi ”turhia” kustannuksia yhteiskunnalle.

Valitettavasti ei ole vielä nähty monenkaan liberaalia maahanmuuttopolitiikkaa kannattavan ihmisen kannattavan samalla näitä

edellä edustettuja uudistuksia. Kun Suomen politiikkaa uudistetaan näiltä osin, voitaisiin rajat pitää vaikka täysin avoinna maahantulijoiden suhteen. Ilman liberaaleja yhteiskunnan rakenteita ei voi pidemmän päälle olla myöskään liberaalia maahanmuuttopolitiikkaa. Yhteiskunnassa, jossa markkinatalous on ”vastuullista”, kriminaalipolitiikka ”humaania”, ja työmarkkinoista määrätään kolmikannassa, sellainen yksisilmäisyys olisi ainoastaan ajattelematonta.

2. Siirtolaisuuden veto- ja työntötekijät

Suomalaisille maahanmuutto on verrattain tuore ilmiö. Ennen 1970-luvun alle kahtasataa chileläistä, ei maahamme ollut naapurimaita lukuun ottamatta kohdistunut juurikaan siirtolaisuutta. Vieraita kielii kuten venäjää ja saksaa on voinut kuulla lähinnä muutamassa suurimmassa kaupungissa, joissa on ollut kaupan ja kulttuurin saralla kansainvälistä kanssakäymistä.

Nykykäsityksiä vastaavaa, pysyvämpää maahanmuuttoa tapahtui mm. avioliittojen kautta, joka oli myös Henri Heikkisen brasilialaisen äidin maahantulon syy 1980-luvun alussa. Kun maahanmuuttajien määrä on nopeasti noussut suurehkon kaupungin väkilukua vastaavaksi, on kysymys aivan luonnostaan noussut kuumaksi keskustelunaiheeksi.

Maahanmuutto itsessään on melko selkeästi käsitettävissä ja sen syyt ryhmiteltävissä veto- ja työntötekijöihin. Kohdemaassa voi olla jokin vetotekijä, jota lähtömaassa ei ole, jolloin henkilö pyrkii hakeutumaan paikkaan, joka vastaa paremmin hänen tarpeitaan. Tällaisia vetotekijöitä voivat olla esimerkiksi aviopuoliso, paremmat työmahdollisuudet, suurempi yhteiskunnallinen vapaus tai runsas sosiaaliturva.

Toinen maahanmuuttoa motivoivien syiden ryhmä koostuu lähtömaassa olevista työntötekijöistä, jotka saavat maasta lähdön aivan mihin tahansa muualle näyttäytymään houkuttelevana vaih-

toehtona. Työntekijöissä korostuvat etenkin turvallisuussyyt kuten levottomuudet, väkivaltaisuudet tai vallassa olevien harjoittama sorto. Oikea pakolaisuus johtuu yksinomaan työntekijöistä, ja sellaiseen siirtolaisuuteen voi tutustua esimerkiksi sotaa käyvien valtioiden naapurimaissa sijaitsevilla pakolaisleireillä.

Erityyppiset vetovoimatekijät houkuttavat erilaisia maahanmuuttajia. Esimerkiksi Yhdysvaltojen vetovoimana on perinteisesti ollut mahdollisuus menestyä omilla ponnisteluilla eli niin kutsuttu amerikkalainen unelma. Ahkerat ihmiset myös Suomesta ovat muuttaneet sinne paremman, rikkaamman ja onnellisemman elämän perässä. Sotaa tai totalitaristista hallintoa pakeneville riittää, että kohdemaata tarjoaa turvallisen ympäristön. Esimerkkinä tästä ovat sosialistisista maista länteen loikanneet ihmiset.

Suomessa ei ole juuri koskaan ollut kummoisiakaan vetovoimatekijöitä, pikemminkin päinvastoin. Yli miljoona suomalaista on muuttanut ulkomaille paremman elintason perässä, pääosin Yhdysvaltoihin sekä Ruotsiin. Yhdysvalloissa on edelleen merkittäviä suomalaistaustaisten asutuskeskittymiä viime vuosisadan alkupuolen suuren ryntäyksen jäljiltä. Jo huomattavasti aikaisemmin suomalaisia oli muuttanut uudisraivaajiksi Amerikkaan, ja esimerkiksi Delawaren ja sen ympäristön hirsirakentamistekniikasta on tunnistettu yhtymäkohtia suomalaiseen rakennusperinteeseen. Ruotsiin muutettiin laajamittaisimmin 1960- ja 1970-luvuilla teollisuustöiden perässä. Suomalaisten muutto ulkomaille on enimmäkseen ollut muuttoa työmahdollisuuksien perässä.

Viime vuosikymmenien aikana Suomeen on rakennettu niin kutsuttu hyvinvointivaltio eli sosiaalivaltio. Tähän malliin liittyvän tulonsiirtojärjestelmän ja sosiaalipalveluiden tarjoaman turvan vuoksi ei köyhimpien ole enää tarvinnut muuttaa massoittain ulkomaille toimeentulon vuoksi. Maastamuutto koskeekin nykyisin koulutetumpaa väestöä, joka tavoittelee parempaa toimeentuloa matalamman verotuksen maista.

Suomalainen sosiaaliturva on luonut tänne viime vuosikymmeninä vetovoimatekijän, joka houkuttaa runsaita sosiaalietuuksia

haluavia ihmisiä. Niin sanottu elintasopakolaisuus on ilmiö, josta ei pidä syyllistää maahan pyrkijöitä. On aivan luonnollista, että etsitään parempaa elintasoja muualta. Sitä tekevät niin köyhät kuin rikkaatkin. On aivan selvää, että tarjottuja etuuksia pyritään hyödyntämään, jos se vain on mahdollista. Meidän tulisikin miettiä, onko Suomen järkevää tai edes mahdollista tarjota kaikille sosiaalivaltion etuja.

Jos omilla päätöksillämme olemme synnyttäneet järjestelmän, joka houkuttaa ihmisiä tänne nostamaan vastikkeetonta toimeentuloa, vika ei ole näissä ihmisissä vaan meidän luomassamme järjestelmässä. Aikoinaan Yhdysvaltain kaltaisessa maassa on ollut perusteltua pitää verrattain avoimia rajoja, koska maahantulija joutui oman onnensa nojaan ja vain ahkeruudella saattoi selvitä. Tarjolla oli rajattomasti yksinkertaista työtä toimeliaille ihmisille. Ei ollut mitään ”järjestelmää”, joka olisi voinut kaatua liiallisen kuorman rasittamana.

Suomalainen sosiaalivaltion malli taas vaatii, että suurin osa asukkaista osallistuu työkyvyttömiä elätykseen. Mikäli taloudellinen huoltosuhde heikkenee liikaa, järjestelmä romahtaa. Tämän vuoksi Suomen on tärkeää huolehtia, ettei sosiaaliturvan varassa elävien määrä kasva liian suureksi työtätekevien määrään nähden. Asia ei ole kuitenkaan mitenkään yksinkertainen, sillä kaikkia maahanmuuttajia ei voi niputtaa samaan ja laittaa vain rajoja kiinni.

Korkea sosiaaliturva houkuttaa maahan aidosti turvapaikkaa tarvitsevien lisäksi myös sellaisia, joiden päämotiivi on päästä nauttimaan ”ilmaisesta elämästä”. Heidän osuutensa johtuu käytännössä kokonaan järjestelmän puutteista. Humanitaarinen maahanmuutto on etäantynyt kauas alkuperäisestä Geneven sopimuksen hengestä. Sopimuksen, joka on tehty toisen maailmansodan jälkimainingeissa, lähinnä juutalaisten kansanmurhaa vastaavaa tilannetta varten.

Tiukka verotus ja korkeat elinkustannukset taas vähentävät Suomen houkuttelevuutta korkeasti koulutettujen silmissä. Suomesta tapahtuu jo nyt aivovuotoa ulkomaille, kun ansaintamahdollisuus

det ovat paljon paremmat muualla. Mikäli maassa on jokseenkin vapaat markkinat, edullista työvoimaa, sekä mahdollisesti myös raaka-aineita tarjolla, se houkuttelee yrittäjiä ja sijoittajia. Näin oli myös Suomessa aikanaan. Fazerit ja kumppanit eivät tulleet tänne ”kansainvälisten virtausten” vuoksi, vaan raaka-aineiden ja halvan työvoiman. Aivan kuin nykyään lähdetään Kiinaan tai 1990-luvulla Viroon. Jos siis halutaan lisää näitä ”kehityksemme parhaita paloja”, meidän tulee vapauttaa taloutta ja alentaa verotusta.

Suomi on maa, jolla olisi potentiaalia houkuttaa työteliäitä ihmisiä ympäri maailman, kunhan verotus ja muut elämänlaatuun vaikuttavat asiat eivät olisi jarruna. Tänne ei yksikään osaaja tule ilmaston vuoksi, mutta korkeiden tulojen perässä voisi tullakin – ellei tienaaminen olisi niin pahasti väärin ja raskaasti verotettua. Mikäli työmarkkinoiden sääntelyä ja palkkaamisen kustannuksia vähennettäisiin, olisi myös kouluttamattomilla maahanmuuttajilla parempi mahdollisuus työllistyä.

Korkea sosiaaliturva ei ole mikään kannustin sijoittajalle tai kysytylle huippuammattilaiselle. Luonnollisesti se houkuttaa vain sellaisia, joiden kysyntä työmarkkinoilla ei ole kovinkaan hyvää. Kevyet rangaistukset ja rikoksentekijöitä älyttömyyksiin asti ymmärtävä oikeuskulttuuri taas houkuttelevat rikollisia. Suomalainen vankila on virolaiselle tai venäläiselle vangille kuin täysihoitola verrattuna kotimaan rangaistuslaitoksiin. Rikollispomot pystyvät ilman mitään ongelmia johtamaan organisaatioitaan vankiloista käsin. Samalla eduskunnan oikeusasiamies poistaa vankilaviranomaisilta yksi kerrallaan keinoja estää heidän toimintaansa.

Suomessa kaikenlainen ”maahanmuuttokritiikki” leimataan usein suvaitsemattomaksi tai liitetään perussuomalaisiin. Tämä on varsin väärä tulkinta. Liberaalin mielestä maailman kaikki rajat voisivat olla auki, eikä edes passeja tarvittaisi. Se kuitenkin edellyttäisi sitä, ettei mitään kotouttamistoimia tai sosiaaliturvaa olisi olemassakaan.

Toisin sanoen, mitä niukempi sosiaaliturva tässä maassa on, sen avoimemmin kannattaa maahanmuuttoon suhtautua. Jos kirjan

kirjoittajat saisivat päättää, rajat avattaisiin, sosiaaliturvaa rajoitettaisiin ja palveluista tehtäisiin markkinaehtoisia, mutta politiikassa ei yksin asioita päätetä. Kun päätöksissä otetaan muiden mielipiteet huomioon, on paras lähteä mieluummin hyvin hallinnassa olevan maahanmuuttopolitiikan kuin holtittoman rahankäytön linjoille.

3. Monikulttuurisuus on rikkaus

”Monikulttuurisuus on rikkaus” lienee yksi 2000-luvun kulu-neimmista ja samalla myös väärinymmärretyimmistä ja väärin-käytetyimmistä fraaseista. Monikulttuurisuus voi kiistatta tuottaa monia myönteisiä vaikutuksia, mutta ikävä kyllä Suomessa sitä pyritään edistämään tyhmillä, epäloogisilla ja itsekkäillä tavoilla.

Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys kuuluvat olennaisesti libera- lismiin, sillä vapaalla ihmisellä on täysi vapaus valita, millainen hänen henkilökohtainen kulttuurinsa on. Hän voi ottaa selvää erilai- sista asioista, tavoista ja käytännöistä ympäri maailman ja valita niis- tä itselleen sopivimmat. Liberaalissa yhteiskunnassa ihmisen synty- perä ei tuomitse häntä loppuiäkseen minkään kulttuurin osaksi.

Monikulttuurisuuden ansiosta meillä suomalaisilla on mah- dollisuus juoda saksalaista olutta, syödä italialaista pizzaa, katsoa amerikkalaisia elokuvia ja lukea japanilaisia sarjakuvia. Toisaalta monikulttuurisuuden ansiosta kiinalaiset eivät enää sido naistensa jalkoja, homoseksuaalien oikeudet maailmalla lisääntyvät ja Intian kastijärjestelmä murtuu. Kaikki tämä on tehnyt ihmisten elämään paremmaksi ja siten tuottanut rikkautta, jopa kirjaimellisesti.

Monikulttuurisuus on siis rikkautta silloin, kun se tarkoittaa ihmisten mahdollisuutta ottaa asioista selvää ja vapaasti valita oman tapansa olla ja elää. Tällainen monikulttuurisuus on luon- nollista ja toteutuu täysin itsestään vapaassa yhteiskunnassa, jossa kulttuurien kehitykseen ei pyritä vaikuttamaan ulkoapäin. Tässä ei ole mitään uutta, vaan tämä on juuri sitä monikulttuu- risuutta, jossa olemme eläneet jo pitkään, paljon ennen nykyistä

maahanmuuttokysymystä ja koko monikulttuurisuuden käsitteen keksimistä.

Aiheesta puhuttaessa täytyy kuitenkin ymmärtää, etteivät kaikki kulttuurit yksinkertaisesti ole yhtä hyviä ja kehittyneitä. Vapaassa yhteiskunnassa hyvät käytännöt omaksutaan ja huonot hylätään. Kehittymättömiä kulttuureja leimaa pitkään jatkunut autoritaarinen hallinto. Esimerkiksi ne islamilaisen kulttuurin piirteet, joita Suomessa joskus jopa rasisisin motiivein arvostellaan, ovat mahdollisia lähinnä sen vuoksi, että muslimit ovat joutuneet elämään erilaisten fanaattisten uskonuuntausten vaikutuspiirissä. Keskiajalla monet muslimien valtakunnat olivat sekä tieteen että taiteen saralla huikeasti edellä Eurooppaa. Uskonnollisen puhdasoppisuuden vaikutusvallan kasvamisen myötä kuitenkin tekninen kehitys hiipui. Kulttuurin ja yhteiskunnan vapaa kehitys ei enää uudella ajalla suurimmassa osassa islamilaista maailmaa ollut samalla tavalla mahdollista kuin läntisessä maailmassa.

Ankarampia islamin suuntauksia noudattavissa maissa naispuolinen osa väestöstä on suurimmalta osin käytännössä avoimien työmarkkinoiden ulkopuolella, mikä myös merkittävässä määrin selittää näiden maiden taloudellista jälkeenjääneisyyttä. Sitä vastoin länsimaiden suureksi hyödyksi koitui aikanaan kirkon hajaannus ja sen yhteiskunnallisen vaikutusvallan heikkeneminen renessanssista ja uskonpuhdistuksesta lähtien. Tämä on yksi selitys myös sille, miksi nykyäänkin Euroopan pohjoisosissa yhteiskunnat ovat teknisesti ja taloudellisesti eteläistä Eurooppaa edellä.

Parasta monikulttuurisuutta on se, että ihminen muuttaessaan suljetusta, köyhästä ja väkivaltaisesta valtiosta vapaaseen yhteiskuntaan omaksuu sen demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen ja vapaamman arvomaailman. Suomessa ja länsimaissa yleisestikin on nykyään selviö, että naiset ovat yksilöitä, saavat käydä töissä, voivat olla esimiesasemassa miespuolisiin työntekijöihin nähden ja osallistuvat politiikkaan ihan samalla tavalla kuin miehetkin. Sen, jolle tällaiset asiat tuottavat näppyliötä, kannattaa mennä mieluummin jonnekin muualle tai vähin-

täänkin pitää muiden ihmisten vapauksien rajoittamista koskevat mielihalunsa omana tietonaan.

Muualta muuttanut henkilö voi luonnollisesti säilyttää ne oman kulttuurinsa ominaispiirteet, jotka eivät aiheuta ristiriitoja kohdemaan tapojen ja kulttuurin kanssa. Kun yhteiskunnassa ei myöskään valtaväestöä yritetä pakottaa ”sopeutumaan” tulijoiden tapoihin, kaikki arkinen kanssakäyminen tulee muodostumaan osapuolten kannalta myönteiseksi. Liberaalissa yhteiskunnassa jokainen saa valita, keiden kanssa on tai ei ole tekemisissä.

Aivan hyvä monikulttuurisuuden käsite on kuitenkin Suomessa saatu pilattua aivan täysin, ja koko sanasta on ymmärrettävästä syystä tullut lähes kirosanaan verrattava käsite varsin monelle. Ensimmäinen ongelma tulee siitä, että monikulttuurisuuden varjolla halutaan erilaisille ryhmille antaa vapauksia toimia omien pelisääntöjensä mukaan piittaamatta länsimaisista tasa-arvon, vapauden, ja oikeusvaltion periaatteista. Tämä sekä haittaa maahantulijoiden integroitumista että lisää ristiriitoja eri ryhmien välillä.

Suomalainen monikulttuurisuusdogmi alleviivaa juuri sitä, miksi ihmiset syrjivät toisiaan, eli erilaisuutta. Järjestetään monikulttuurisia kerhoja, joissa maahanmuuttajat tutustuvat lähinnä toisiin samasta maasta tulleisiin, käytetään satoja tuhansia euroja erilaisiin muka syrjäytymistä ehkäiseviin hankkeisiin, joissa maahanmuuttajat lähinnä harrastavat keskenään ja projektikoordinaattorit nostavat palkkaa ilman tulosvastuuta. Naurettavinta on maan omien perinteiden ja tapojen piilottaminen, jotteivät muualta tulleet loukkaantuisi. Koulujen joulujuhlien ja suvivirren kieltäminen ovat tragikoomisimpia esimerkkejä.

Erilaiset vähemmistöjen erivapaudet, maahanmuuttajien erityistuet ja ainoastaan maahanmuuttajille suunnatut palvelut lisäävät eriarvoisuuden tuntoa yhteiskunnassa. Epäilemättä hyvässä tarkoituksessa luodut järjestelmät kääntyvät tarkoitustaan vastaan, kun niiden olemassaolon vuoksi katkeruus maahantulijoita kohtaan lisääntyy, erityisesti vähemmän koulutetuissa ja pienituloisissa väestönosissa.

Toiseksi, erilaisilla monikulttuurisuushankkeilla ja vähemmistökulttuurien tukemisella tosiasiallisesti estetään luonnollista kulttuurien omaksumista, joka muuten tapahtuisi luontevan keskinäisen vuorovaikutuksen myötä, ja siten hidastetaan kulttuurien evoluutiota.

Muut ihmiset ja kulttuurit eivät ole olemassa sen vuoksi, että alentuvasti suvaitsevainen suomalainen voisi kokea pittoreskeja kulttuurillisia elämyksiä. Muualta tulevilla on sama oikeus kuin meillä kehittää kulttuuriaan ja parantaa sitä ajan myötä. Suvaitsevaisuuden nimissä harjoitetulla paapomisella on saatu betonoitua maahamme mm. romanikulttuuri, jonka piirissä elävillä on suuri syrjäytymisriski muun muassa lasten koulunkäynnistä huolehtimiseen liittyvien ongelmien myötä. Nyt monikulttuurisuuden nimissä halutaan museoida kulttuureja, joita toisaalla paheksutaan perustavanlaatuisista ihmisoikeusrikkomuksista.

Perulaista Mario Vargas Llosaa vapaasti mukaillen: Eri kulttuureja ei saa suojella byrokraattien avustuksella eikä niitä saa eristää terveeltä vuorovaikutukselta. Niiden tulee elää avoimuudessa ja olla alttiina jatkuvalla vertailulle muihin kulttuureihin voidakseen kehittyä ja sopeutua muuttuvaan maailmaan. Muualta tulleiden sopeutumista ei myöskään edistä omien perinteidemme piilottaminen loukkaamisen pelossa. Se juuri rajoittaa maahanmuuttajien mahdollisuuksia tulla tutuiksi suomalaisten ja suomalaisuuden kanssa.

Kaikki julkiset monikulttuurisuushankkeet olisi paras lopettaa ja antaa ihmisten itse sopeutua ympäröivään maailmaan. Jos sen sijaan, että meille kerrotaan, millainen kulttuuri maahanmuuttajilla on, keskityttäisiin kertomaan maahanmuuttajille kaikista mahdollisista tavoista elää omaa elämäänsä ilman kenenkään painostusta ja sopusoinnussa ympäröivän yhteiskunnan kanssa, kotoutuminenkin olisi paljon sujuvampaa.

4. Romanisiirtolaiset

Helsingin katukuvaan ovat kansainvälistä säpinää tuoneet jo muutamana vuoden ajan Bulgariasta ja nyttemmin erityisesti Romaniasista saapuneet romanit. Heidän osaamistaan ei ole tšekäläisillä työmarkkinoilla arvostettu riittävästi, ja niinpä monet ovat ajautuneet joko kerjäämään tai, kuten kaikkein epäonniskimmille on käynyt, varastelemaan tai tehtailemaan murtokeikkoja.

Näiden ahkerien ja innokkaiden siirtolaisten osaamisen hyödyntämisen suomalaisilla työmarkkinoilla ilmeisesti estää suomalaisten rasismi ja työnantajien ennakkoluulot. Jostain syystä kaikki eivät toivota hädänalaisia, kovasti töitä tekeviä romaneja avosylin tervetulleiksi eivätkä pidä toisaalta myöskään heidän tarjoamaansa huimaa osaamispotentiaalia voimavarana.

Ilkeämieliset kielet ovat jopa nostattaneet puheita kerjäläistulvasta ja romaniongelmasta. Tällaiset kielikuvat ruokkivat ennakkoluuloja. Suomalaiset eivät osaa arvostaa romanien kerjäämisosaamista, vaan pahimmat ilkimykset pyrkivät jopa kieltämään heidän ikaikaisen perinteensä.

Ennakkoluuloiset suomalaiset ovat epäilleet, että romanikerjäläisiä järjestettäisiin Suomeen jotenkin organisoidulla tavalla. Lisäksi on täysin vailla mitään todisteita epäilty, että kerjäämisen organisointi olisi jotenkin yhteyksissä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Ennakkoluuloja ovat osaltaan olleet levittämässä niin poliisit kuin kansanedustajatkin.

Muualla Euroopassa ilmi tullessiin ostettujen lasten tahalliseen runtelemiseen ja huumuamiseen kerjäämisrekvisiitaksi on viitattu täysin aiheettomasti, koska Suomeen tulevilla Romanian romaneilla ei ole kerta kaikkiaan mitään yhteyttä muihin Euroopan maihin suuntautuneisiin Romanian romaneihin. Ehkä toiminta on voinutkin olla rikollista muualla Euroopassa, mutta Suomeen tulee vain hädänalaisia, joilla ei ole mitään toimeentulon mahdollisuuksia Romaniassa, joten he viimeisillä rovoillaan kustantavat matkan tänne kylmän Pohjan perukoille löytääkseen paremman elintason.

Helsingin kaupunki on pyrkinyt omalla tahollaan ratkaisemaan tätä ns. romaniongelmaa monilla eri tavoilla. Aiemmin kaupunki edisti ongelman ratkaisemista päättämällä, että luvaton leiriytyminen sen alueilla on sallittua. Lisäksi kaupunki on pyrkinyt torjumaan kerjäläistulvaa järjestämällä ilman rahaa tuleville maksutonta tilapäismajoitusta. Nyt “paperittomat siirtolaiset” saavat vieläpä maksutonta terveydenhuoltoa. Näin on haluttu viestittää Bulgariaan ja Romaniaan, että Suomeen ei kannata tulla kerjäämään.

Asian äärelle on osoitettu kaupungin sosiaalitoimen parasta asiantuntemusta. Mukana on ollut myös nuorisotoimi, koska taannoin osa siirtolaisista oli vastoin ahdasmielistä vuokrasopimusta ollut majoittuneena sen käytössä olevalle tontille Helsingin Kalasatamassa. Pikkumaiset kaupunkilaiset olivat valittaneet leirien läheisyyden hygieniaongelmista ja järjestyshäiriöistä, ja lisäksi leirien sähkökytkentöjen turvallisuudesta on oltu huolissaan. Aivan aiheettomasti tietenkin, eikä muutama tulipalo Kalasataman leirisä liity näihin asioihin mitenkään.

Ehkä paras innovaatio romanikerjäläisten tulvan patoamisen saralla oli Helsingin kaupungin nerokas ajatus antaa kerjäläisille rahaa 25 euroa per henkilö, jotta nämä ostaisivat lauttaliput Tallinnaan ja vielä 300 euroa per autokunta bensarahaa siihen, että nämä autoilevat jouluksi kotiin Romaniaan. Väki tulee varmasti myös menemään takaisin Romaniaan, koska näin on heidän vuorenvarmasti luotettavien edustajiensa kanssa suullisesti yhteisissä neuvotteluissa sovittu.

Jo samana päivänä haastatellut kerjäläiset kertoivat kyllä olevansa tulossa takaisin ehkä noin kolmen kuukauden kuluttua. Tämä tosin tuntuu hieman oudolta, koska Helsinki on pontevasti pyrkinyt viestimään, ettei Suomeen kannata tulla.

Mikäli edellä oleva kertomus tuntui älyvapaalta, niin hyvä. Helsingiläiset poliitikot ja virkamiehet ovat ilmeisesti päättäneet yrit-

tää uutta maailmanennätystä hoopoudessa. Tuttuun tapaan aiheena ovat ”romanisiirtolaiset”, joiden suhteen päättäjillä ovat aivot täysin umpisolmussa. Harvassa ovat ne poliitikot, jotka ovat edes yrittäneet hoitaa kerjäläisasiaa kaupunkilaisten eli veronmaksajien kannalta vastuullisesti.

On hyvin vaikea ymmärtää, mikä romanikysymyksessä on sellaista, että aivojen käyttö varsinkin vihertävässä osassa poliittista kenttää lopetetaan välittömästi aihealueelle saavuttaessa. Ei vain löydy ajatusta, joka auttaisi hahmottamaan, millaisella järkeilyllä päädytään tällaiseen lopputulemaan:

Kun jostain toisesta EU-maasta organisoidusti järjestetään joukoittain kerjäläisiä Helsinkiin, oikea tapa reagoida on ryhtyä kaikkiin keinoihin paapomaan näitä tänne kuskattuja mm. järjestämällä heille terveyspalvelut, ilmaisia majoitusmahdollisuuksia, maksamalla kotiinpaluurahoja, antamalla leiriä ilman, että luvattomille paikoille pystytetyt leirit käydään viivytyksettä häättämässä, siis leirit, jotka on pystytetty kaikkia palo- ja sähköturvallisuus- ja hygieniamääräyksiä rikkoen alueille, joiden käyttötarkoitus on jotain aivan muuta kuin leiriytymiskaatopaikan pito.

Luonnollisesti julkisuuteen lepperrellään, että kaiken tämän tarkoituksena on viestittää Romaniaan, että Suomeen ei kannata tulla kerjäämään. Järjen käyttöä ei ole toistaiseksi kielletty missään asiassa, joten tarkastellaan kerjäläiskysymystä hetki objektiivisemmin.

Suomen Amnestyn johtaja Frank Johansson on opettanut suomalaisille, että kerjäläisyys on elinkeinotoimintaa. Muissa yhteyksissä on puhuttu turismista. Sellaisiakin puheenvuoroja on kuultu, että kyse on ns. humanitaarisista tapauksista eli samankaltaisesta ilmiöstä kuin turvapaikanhakijoiden kohdalla. Katsotaan läpi kaikki nämä vaihtoehdot.

Ovatko romanikerjäläiset turisteja? Jos ovat, heidän käytössään on samat majoitusmahdollisuudet kuin muillakin turisteilla. Hotellit, hostellit ja leirintäalueet ovat rahaa vastaan Romaniasta tulevien turistien käytössä siinä missä mistä tahansa muualtakin tulevien. Ei ole helsinkiläisten veronmaksajien tehtävä kustantaa majoitusta

tai palveluita yhdelle tietylle turistiryhmälle. Tai jos on, sitten pitää maksaa majoittuminen kaikille muillekin. Muu olisi syrjintää.

Ovatko romanikerjäläiset yrittäjiä, jotka harjoittavat elinkeinoimintaa? Jos näin on, siinä tapauksessa heitä pitää koskea täsmälleen samojen sääntöjen kuin mitä tahansa muutakin yrittäjyyttä. Kaikki ilmoitukset, veroasiat ja muiden pykälien vaatimusten täyttäminen on samanlainen laillinen velvollisuus kaikille yrittäjille. Muu olisi syrjintää.

Ovatko romanikerjäläiset humanitaarisia maahanmuuttajia, esimerkiksi turvapaikanhakijoihin rinnastettavia? Jos ovat, heidän kuuluisi mennä saman prosessin kautta kuin muidenkin turvapaikanhakijoiden. Mikäli he sattuisivat tavoittelemaan tätä kautta taloudellista hyötyä, tässä ei tietenkään olisi heidän etujensa kannalta suurtakaan järkeä, koska EU-maiden kansalaisten hakemuksille tulee nykyään pikahylky. Samojen pelisääntöjen täytyy kuitenkin tässäkin vaihtoehdossa koskea kaikkia samalla tavalla. Muu olisi syrjintää.

Itse asiassa kun joitakin vuosia sitten EU-maiden kansalaisten turvapaikkahakemuskäsittelyyn luotiin uusi pikamenettely, jonka seurauksena päätöstä odottavien rahalliset avustukset käytännössä leikkautuivat pois, myös EU-maista tulevien romanien turvapaikkahakemukset loppuivat. Sivumennen sanoen vastaavanlaisen pikakäsittelyn pitäisi olla normaalikäytäntö kaikissa sellaisissa tapauksissa, joissa ei ole aivan ilmeistä tarvetta perusteellisemmille selvityksille.

Pahinta koko romanikysymyksessä on se, että ongelma on sitä paremmin torjuttavissa, mitä aikaisemmin siihen puututaan. Nyt turvapaikkaprosessin porsaanreiän tukkimista lukuun ottamatta käytännössä kaikki toiminta on ollut vain kerjäämiseen kannustavaa, missä ei ole mitään järkeä. Ellei kerjäläisyyden tukemista julkisista varoista lopeteta välittömästi, tulee romanikerjäläisyydestä ja sen oheisrikollisuudesta vielä monin verroin isompi ongelma kuin mitä se nyt on.

6

Tasa-arvoa ja syrjintää

*A society that puts equality before freedom will get neither.
A society that puts freedom before equality will get a high degree
of both.*

– MILTON FRIEDMAN

1. Naisen euro ja muut huuhaakäsitteet

Suomi on monilla mittareilla tarkasteltuna maailman tasa-arvoisimpien maiden joukossa. Tästä huolimatta maassamme on oikeastaan jo kokonainen teollisuudenala, jonka tehtävänä on todistella, että Suomessa naisia sorjetaan kovastikin. Yksi häpeämättömimmistä valheista on se, miten naisten euro on muka 80 senttiä. Vaikka tämä fraasi on kerta toisensa jälkeen osoitettu merkityksettömäksi hokemaksi, ei se estä vieteriukon pomppaamista esiin aina uudestaan ja uudestaan.

Kysymyksessä on uskonkappale, jonka avulla naispolitiikat höynäyttävät naisäänestäjiä siihen perusteettomaan harhaluuloon, että tilanteessa on jotain epäoikeudenmukaista, joka vaatii poliittisesti päätettyjä pakkotoimia. On aivan selvää, ettei tälläkään kirjoituksella tule olemaan asiaan mitään vaikutuksia, mutta väännettäkään silti alkuun rautalangasta, miksi 80 senttiä on myytti.

Naiset tekevät eri töitä kuin miehet, vaikka heitä ei mikään estä hakeutumasta esimerkiksi teknillisille aloille, joilla palkat ovat keskimäärin parempia kuin vaikkapa naisten suosimilla hoiva-aloilla. Naiset tekevät myös selvästi vähemmän työtä kuin miehet, kun katsotaan työtunteja vuodessa. Lisäksi naiset tekevät selvästi vähemmän ylitöitä kuin miehet. Nämä ovat faktoja. Vähemmän työtunteja, vähemmän ylitöitä, vähemmän palkkaa.

Yksi selittävä tekijä on myös, että naisvaltaiset alat ovat tyypillisesti sellaisia, jotka julkinen sektori on päättänyt ottaa hoitaakseen. Tästä seuraa, että esimerkiksi koulutus- ja hoiva-aloilla ylivoimainen enemmistö työvoimasta toimii tiukkojen normien ja sääntelyn alaisuudessa valtion ja kuntien työntekijöinä, eikä vaurastumisen mahdollisuuksia näillä aloilla toimiville käytännössä ole tarjolla.

Se, että populaatiotasolla naisten tulot ovat vuodessa vähemmän per capita kuin miesten, on seurausta heidän omasta toiminnastaan. Matalapalkka-aloille hakeutuminen ja tunneissa mitaten vähäisempi määrä työtä tarkoittaa, että naisten palkkasumma jaettuna töissä käyvien naisten määrällä on alhaisempi kuin miesten vastaava luku.

Samalla työllä, koulutuksella ja kokemuksella naiset saavat käytännössä aina saman palkan kuin miehetkin. Tilastollinen ero on mitättömän pieni kolme senttiä, joka voi selittyä ihan rohkeudella vaatia palkankorotuksia siellä, missä se on paikallisesti mahdollista. Onpa sekin muuten tosiasia, että miehet pyytävät lisää palkkaa aktiivisemmin kuin naiset. Lisäksi vain miehiä koskevaa asevelvollisuusaikaa ei oteta lainkaan huomioon palkkaerovertailuissa. Jos tilastointi yleensä tehtäisiin oikein, siis normaaleihin vuosityötunteihin suhteuttaen, ja lisäksi otettaisiin huomioon asevelvollisuus aika esimerkiksi yhden sentin kuukausipalkalla laskien, palkkaerokeskustelussa koko asetelma kääntyisi pääläelleen.

Tavallisesti keskustelu jatkuisi tästä kohdasta, että entäs kotityöt kuten lasten hoito ja muut sellaiset seikat. Jos tuntee kovasti halua käyttää tätä argumenttia, on paras mennä ensin tutustumaan esimerkiksi työministeriön selvitykseen vuodelta 2003 ("Työssä jaksaminen kiireiden ja vapaa-ajan puristuksessa")¹⁴. Siinä todetaan, että kotityötkin mukaan lukien miesten kokonaistytöntuntimäärä on 14 prosenttia naisten kokonaistytöntuntimäärää suurempi.

Eläkejärjestelmä puolestaan kohtelee miehiä monellakin tavalla epäedullisesti. Se siirtää valtavan määrän miesten maksamia eläkevaroja naisten taskuihin. Palkkaerotutkija Pauli Sumanen kirjoitti: "Vuonna 2010 miesten palkkasumman perusteella perittiin 11,1 miljardia euroa TEL-maksuja ja samana vuonna miehille maksettiin eläkkeitä 10 miljardia. Naisten palkkasummasta kerättiin eläkemaksuja 7,9 miljardia ja eläkkeitä maksettiin naisille 9 miljardia."¹⁵

Työssäkäyvä mies maksaa eläkejärjestelmään suurimmat kulut ja hyötyy vähiten. Sama koskee terveydenhuoltoa, jonka kustannuksista miehet korkeampien verojensa takia maksavat selvästi enemmän kuin naiset. Miesten osuus saaduista terveydenhuolto- ja muista hoivapalveluista on kustannuksina mitaten kuitenkin vain noin 40 prosenttia.

Entäpä sitten ainainen valitus siitä, että naisia ei ole riittävästi johtotehtävissä? Viime aikoina on taas vouhotettu siitä, että pörssi-yhtiöiden hallituksissa ei ole "tarpeeksi" naisia. EU-komissaari Vi-

viane Reding on uhkaillut yrityksiä, että naisille varataan paikkoja yksityisten yritysten hallituksista, jos ei hyvällä, niin sitten pahalla, eli säättämällä direktiivi tai laki hallituspaikkojen kiintiöimisestä sukupuolille.

Suomessa useat eturivin naispoliitikot ovat ottaneet teeman keppihevosekseen. Tätä röyhkeää hyökkäystä yksityisen omaisuuden suojaa vastaan loivennellaan selittämällä, että kiintiöt olisivat ”vain väliaikaisia”. Ne voitaisiin poistaa sitten, kun naiset ovat niiden myötä voimaantuneet, valtavirtaistuneet ja mitälieneentyneet-kään hakeutumaan yritysten johtopaikoille.

Kuuluisia esimerkkejä valtion määräämistä ”väliaikaisista” paikoista, jotka todella on sittemmin kumottu, tuleekin mieleen heti useita. Ei kun hetkinen, eipäs tulekaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikössä, tuossa tasa-arvoasioiden kansallisessa edelläkävijässä, pätevyys on selvästi ollut ainoa tai vähintäänkin ensisijainen valintakriteeri, ovathan kaikki yksikön työntekijät olleet pitkään naisia. Yksikön henkilöluettelossa on parikin kertaa nähty miespuolinen henkilö. Ensimmäisen bongatun tehtävänimike oli ”sivutoiminen sihteeri”. Tätä kirjoitettaessa (29.6.2013) yksikön ainoa mies hoitaa peräti ylitarastajan virkaa.

Suomessa kiintiöidään monia julkishallinnon tehtäviä, mikä näkyy kuntien lautakuntatasolta lähtien. Tietenkään kaikissa tapauksissa kiintiöitä ei ole pidetty tarpeellisina. Tällaisia ovat tyypillisesti sellaiset tehtävät, joissa miehiä on vähän tai ei lainkaan. Joitakin vuosia sitten silloinen opetusministeri Tuula Haatainen (sd.) kommentoi opettajakoulutuksen mieskiintiöitä koskenutta ehdotusta osuvasti: ”Kyllä yliopistot osaavat itse päättää, keitä ottavat sisään.” Sama Haatainen ei nähnyt yksityisiä yrityksiä vastaavan luottamuksen arvoisina eikä epäilemättä myöskään mitään keskinäistä ristiriitaa näissä omista näkemyksissään.

Jokaisen ihmisyksilön ainutkertaisuutta kunnioittava ihminen ei hyväksy lähtökohtaisesti mitään kiintiöitä mihinkään. Kaikesa nimenomaan yksilöiden pitää olla keskenään yksilöinä yhden-

vertaisia. Jollakin vääristyneellä logiikalla voidaan kuitenkin ehkä pitkin hampain hyväksyä tai ainakin ajatusleikkinä ymmärtää, että julkisella sektorilla on käytössä johonkin triviaaliin ominaisuuteen kuten sukupuoleen perustuvia kiintiöitä. Annetaan niiden tässä yhteydessä jäädä rauhaan. Kun kiintiövaatimukset suunnataan kohti yksityistä sektoria, ollaan paljon suurempien periaatteellisten kysymysten äärellä.

Yksityinen yritys on omistajansa omaisuutta. Yrityksen omistaja omistaa yrityksen samalla tavalla kuin hän omistaa jaloissaan olevat kalsarit tai kaapissaan olevan kattilan. Laillisesti hankittu tai ilman vilppiä muuten saatu omaisuus on eräs länsimaisen yhteiskuntajärjestyksen kulmakivi. Yksityisen omaisuuden suoja on yksi kolmesta liberaalista perusvapaudesta. Vapaus fyysisen väkivallan kohteeksi joutumisesta ja vapaus perusteettomasta vapauden menettämisestä ovat kaksi muuta.

Keneltäkään ei saa ilman asianomaisen omaa myötävaikutusta viedä henkeä, vapautta eikä omaisuutta. Näistä voidaan johtaa sivistysvaltion lainsäädäntö käytännössä kokonaisuudessaan, siihen myöhempinä aikoina kehitettyine laajennuksineen.

Järjestäytyneessä yhteiskunnassa kaikesta perusvapauksiin ja -oikeuksiin kohdistuvista loukkauksista pitää säätää lailla, ja joitakin näistä vapauksista ja oikeuksista pidetään ainakin periaatteessa loukkaamattomina.

Hämmästyttävää on, kuinka kevyesti monet nykyään vaativat puuttumista asioihin, jotka eivät ulkopuolisille kuulu. Pörssiyhtiön hallituksen jäsenyys ei ole mikään ihmisoikeus, joka on systemaattisesti kielloilla ja pakkotoimilla evätty naisilta.

Mahdollisuuksien tasa-arvo tarkoittaa, että mahdollisuudet ovat jokaiselle yksilölle yhtäläiset siten, ettei kieltoja tai muita väkivoimallisia rajoituksia ole. Lopputuloksen tasaaminen taas pohjautuu sosialistiseen ajattelutapaan, ja kiintiöt edustavat juuri tätä mallia. Kyse on mahdollisuuksien tasa-arvon vastaisesta ajattelutavasta.

Uusia yrityksiä perustetaan joka vuosi tuhansittain. Kaikista yrityksistä ns. naisyrityksiä on jo yksi kolmasosa. Ei ole olemassa

mitään sellaista lainsäädännöstä tai muista ulkoisista pakottavista tekijöistä johtuvaa syytä, joka estäisi naisia perustamasta yrityksiä ja nimittämästä sellaisten hallituksiin vaikka pelkkiä naisia. Mikään laki ei kiellä naisten perustamia, omistamia ja hallinnoimia yrityksiä listautumasta pörssiin. Menkää ja tehkää. Niin miehetkin toimivat.

Siteerataan lopuksi erästä Uuden Suomen uutisen kommentoijaa, nimimerkkiä Matti V: ”Naisille tarvitaan vähintään 40 prosentin kiintiöt hitsariksi, puliukoksi, nuohoojaksi, syrjäytyneeksi, jätekuskiksi, automekaanikoksi, kirvesmieheksi, sotilaaksi, rekakuskiksi, työkoneiden kuljettajaksi, metsuriksi, putkimieheksi, kattoasentajaksi, raudoittajaksi...” Listaan voisi lisätä vielä itsemurhan tekijät, väkivallan uhrin, asunnottomat ja vangit.

Naisilla on ollut jo pitkään Suomessa täysi mahdollisuuksien tasa-arvo, jonka useat elämässään pitkälle päässeet, pääministeriä ja presidenttiä myöten ovat osoittaneet. Älkää mitätöikö heidän saavutuksiaan vaatimalla kaikille apupyöriä.

Täysin aiheeton valitus ”80 sentistä” ja vaatimukset uusista naiskiintiöistä kuvastavat loppujen lopuksi iکیaikaista totuutta: Aina on kyse rahasta ja vallasta. Niitähän naiset tuntuvat olevan vailla. Ei vain tunnu kelpaavan, että niitä pitää tavoitella samoilla, kaikille avoimilla pelisäännöillä.

2. Hei muijat, kotiin sieltä!

(HENRI HEIKKINEN, ELINA LEPOMÄKI)

Helsingin Sanomien kolumnisti Virpi Salmen suusta saa aina kuulla, mikä on virallista tasa-arvoa maassamme. ”Hei muijat, töihin sieltä” –artikkelissa (HS 15.2.2011) Salmi asettaa lasten kotihoidon ja naisten tasa-arvon vastakkain. Lapsistaan huolehtivien äitien haukkuminen on jo itsessään rumaa, mutta Salmi vielä väittää julkisen päivähoidon olevan myös yhteiskunnan taloudellinen etu. Tässä kohti kannattaa kaivaa laskimet esiin.

Päivähoitopaikka maksaa kunnalle noin tuhat euroa kuukaudessa. Tästä perheen katettavaksi jää korkeintaan noin 250 euroa lasta kohden. Käytännössä päivähoitomaksuilla katetaan esimerkiksi Espoossa kuitenkin vain reilu kymmenys päivähoidon kokonaiskuluista, sillä päivähoitomaksua suoritetaan maksukyvyn mukaan. Jokainen voi laskea kuinka paljon kotoa töihin palaa kahden lapsen vanhempi ”joutuisi” tienaamaan, jotta aidosti maksaisi yhteiskunnalle lastensa päivähoidosta aiheutuvan kustannuksen veroina.

Esimerkiksi Jouko Kajanoja on VATT:n lukuun tutkinut lasten päivähoidon vaikutusta kansantalouteen. Tutkimuksen johtopäätöksenä on päivähoidon ”todennäköinen ylijäämä” julkiselle taloudelle. Kajanoja ei kuitenkaan ota johtopäätöksissään huomioon sitä, montako päivähoitopaikkaa syntyisi ilman julkista tukea. Mikäli noin puolet vanhemmista hoitaisi päivähoidon ilman valtion tukea, näissäkin laskelmissa päivähoidon vaikutus julkistalouteen kääntyy heti reilusti alijäämäiseksi.¹⁶

Olettama päivähoidon kansantaloutta hyödyttävästä vaikutuksesta on monella tapaa tarkoitushakuinen. Laskelmiin esimerkiksi sisältyy, että lapselleen päivähoitopaikan saanut vanhempi aina työllistyy, mikä ei subjektiivisen päivähoito-oikeuden maassa pidä tunnetusti paikkaansa. Virpi Salmi puhuu kirjoituksessaan ”maailman korkeimmin koulutettujen naisten” työttömäksi jäämisestä, vaikka tosiasiallisesti julkinen päivähoito houkuttaa töihin ensisijaisesti matalapalkka-aloilla työskenteleviä. Korkeasti koulutetut vanhemmat käyvät töissä myös niissä maissa, missä subjektiivista päivähoito-oikeutta ei ole.

Matalapalkka-aloilla työskentelevien maksamat verot suhteessa päivähoidon kustannuksiin tuottavat yhteiskunnalle reilusti tappiota. Kun alempi palkkataso ja lyhyempi työaika otetaan huomioon, teoreettinenkin kansantalouden tuotto putoaa merkittävästi. Toiseksi pienituloisen ja kouluttamattoman lastenhoito kotona ei vähennä kansantalouden tuloja, koska hänet on työssään niin helppo korvata kenellä tahansa.

Työpaikka ei siis jää täyttämättä sen vuoksi, että kouluttamaton henkilö on kotona lasten kanssa, mutta hänen työssäkäyntinsä taas vie verovaroja voimakkaasti subventoidun päivähoidon takia.

Tällainen henkilö vieläpä usein työllistyy (tai jää työllistymättä) alalle, jolla rakenteellinen työttömyys on tällä hetkellä suurinta. Parhaassa tapauksessa yhteiskunta maksaa 1000 e / kk päivähoitopaikasta ja vielä lisäksi n. 500e /kk tukea siitä, että henkilö saa olla työharjoittelussa vaikkapa kaupassa. Yksin kansantaloudellisesta näkökulmasta olisikin perusteltua lakkauttaa julkinen päivähoitojärjestelmä kokonaan.

Sitten ideologinen puoli. Tutkijat ovat erimielisiä siitä, mikä on alle kouluikäisten (ja etenkin alle kolmivuotiaiden) sosiaalisten suhteiden tarve perheen ulkopuolella. Tässäkään asiassa lapsia ei voi panna samaan muottiin: mikä toimii yhdelle, ei välttämättä toimi toiselle. Vanhemmat ovat parhaat henkilöt itse päättämään, mikä lapselleen on parasta. Lapsi voi viettää hyvinkin sosiaalista elämää myös perinteisen päiväkodin ulkopuolella, esimerkiksi erilaisissa kerhoissa ja harrasteissa.

Vanhemmille tulisi palauttaa valinnanvapaus liittyen lastensa hoitoon. Alhaisempi ansiotulojen tasaverotus tai jonkinlainen perheverotus tarkoittaisi sitä, että molempien vanhempien tarve työskennellä olisi pienempi. Jos vanhemmat kuitenkin päätyisivät työskentelemään, heillä olisi mahdollisuus ostaa kaipaamiaan lastenhoitopalveluita. Kilpailuilla markkinoilla olisi tilaa nykyistä yksilöllisemmille - ja todennäköisesti myös edullisemmille - hoitopalveluille.

Nykyinen yhteiskuntamalli ei koskaan pysty tarjoamaan kaikkea tarvittavaa hoitoa, koska se yksinkertaisesti olisi liian kallista. Perhe onkin sosialistisen valtion pahin vihollinen, sillä se pystyy tarjoamaan paljon parempaa apua, hoitoa ja tukea kuin valtio. Vieläpä huomattavasti edullisemmin. Siksi nykyisessä ”hyvinvointivaltiossa” perheitä rangaistaan, kun he tarjoavat hoitoa omilleen - samalla luopuessaan julkisen hoidon ”edusta”.

Virpi Salmen ja muiden kaltaistensa harmiksi vieläkään ei ole onnistuttu täysin tuhoamaan perhettä itsenäisenä yksikkönä. Osa

vanhemmista tekee yhteiskunnan painostuksesta huolimatta Salmelle vastenmielisen ja itselleen taloudellisesti epärationaalisen valinnan: ”puolet alle kouluikäisistä lapsista on mutsiensa kanssa kotona”.

3. Onko kirkolla oikeus omiin oppeihinsa?

Eräs 2000-luvun keskeisimpiä tasa-arvoaiheita on ollut käsittehirviö ”sukupuolineutraali avioliittolaki”. Aihe on herkkä ja koskettaa monia, niin henkilökohtaisella kuin periaatteellisella taholla. Asian pysyminen puheenaiheena on taattu sillä, että lakivaliokunnassa haudattuun tasa-arvoisen avioliittolain säätämistä koskeneeseen kansanedustajien aloitteeseen sisältönsä puolesta perustuva kansalaisaloite on kerännyt ennätysmäärän allekirjoituksia ja tulee varmuudella eduskunnan käsittelyyn.

Nykyisessä lainsäädännössä on laki rekisteröidystä parisuhteesta. Lain mukaan samaa sukupuolta olevat parit voivat rekisteröidä parisuhteensa ja saada pääsääntöisesti samat oikeudet ja velvollisuudet kuin avioliitossa. Lain ongelmana on kuitenkin pidetty sitä, ettei samaa sukupuolta olevilla ole mahdollisuutta adoptoida lasta yhdessä, eivätkä parisuhteensa rekisteröivät saa automaattisesti oikeutta yhteiseen sukunimeen. Nämä tietenkin olisivat aivan hyvin erilliskysymyksinä ratkaistavissa.

Kolmas epätasa-arvoiseksi koettu seikka on se, joka ainakin aihepiiriä ulkopuolelta tarkastelevalle näyttäytyy lähinnä symbolisena, nimittäin parisuhteen nimike. Sisällöllisten seikkojen lisäksi halutaan, että sekä eri sukupuolia että samaa sukupuolta olevien pariskuntien liittoja kutsuttaisiin avioliitoksi.

Nimikkeeseen ladataan melkoisesti merkitystä puolin ja toisin. Myös kirkon kannalta avioliitto on paljon enemmän kuin juridinen sopimus. Sen kannalta avioliiton pohjimmainen luonne on sakramentaalinen, ja se kuuluu samaan hengellisten toimitusten

kategoriaan kuin kaste, ehtoollinen ja konfirmaatio. Oleellisena osana kirkon opetusta avioliittoa pitäisi säädellä rituaalisen perinteen ja pyhien kirjoitusten eikä muuttuvien trendien mukaan.

Suurin ristiriita tuleekin juuri käsitteestä ja avioliiton symbolisesta luonteesta, kuten Oras Tynkkynen on kirjoittanut. Sukupuolineutraalia avioliittolakia kannattavien näkökulmasta rekisteröity parisuhde on avioliitosta erillinen oikeudellinen instituutio, joka asettaa samaa sukupuolta olevat parit eriarvoiseen asemaan. Tynkkynen vertaa kirjoittamassaan lakialoitteessa tilannetta siihen, että eri etnisillä vähemmistöillä olisi käytössä erillinen parisuhdelaki.

Tasa-arvo ja suvaitsevaisuus ovat äärimmäisen kannatettavia arvoja. Kaikkien kukkien pitää antaa kukkia, mutta toisaalta sukupuolineutraalin avioliittolain ajaminen kuin käärmettä pyssyyn on hyvä esimerkki nykyisestä puolisuvaitsevaisuudesta, joka suvaitsee ainoastaan yhden osapuolen mielestään edistyksellistä näkemystä. Siinä, ettei suvaitsevaisuuden nimissä hyväksytty kirkon oikeutta omiin oppeihinsa, on periaatteellinen ongelma. Lainsäädännön seurauksena kirkko ja sen jäsenet voidaan aikanaan pakottaa sakon tai vihkimisoikeuden menettämisen uhalla toimimaan vastoin omia periaatteitaan.

Suvaitsevaisuuden pitää olla molemminpuolista, ja myös taantumuksellisena pidetyt arvot ja niiden vaalijat tulee hyväksyä. Mikäli myös samaa sukupuolta oleville annetaan muuten tasa-arvoiset oikeudet ja asema, avioliiton käsitteen ”valtaaminen” helposti näyttäytyy vihamielisyytenä ja provokaationa kirkkoa ja sen oppeihin uskovia kohtaan.

Suvaitsevaisuus ei ole vain yhdensuuntaista liikettä. Siihen kuuluu sallivuus myös sellaisia ajattelutapoja kohtaan, joista ei itse ole samaa mieltä. Perinteisellä tavalla ajattelevat ihmiset eivät välttämättä ole väärässä, eikä heitä ainakaan saa mielipiteidensä takia sivuuttaa tai syrjiä. Vasta rikolliset ja väkivaltaiset teot ovat niitä, joiden perusteella voidaan tuomita, ei vanhanaikainen ajattelutapa.

Toisaalta kirkko on ajan kanssa kuitenkin ”elänyt” ja hyväksynyt Raamatun vastaisia asioita, kuten esimerkiksi naispappisuuden, yh-

teiskunnan painostuksen myötä. Oli lopullinen lainsäädäntö avio-
liitosta millainen tahansa, kirkko joutuu ennen pitkää yhteiskun-
nan painostuksesta jälleen kerran eräänlaiseen tienhaaraan. Joko
kirkko pitäytyy Raamatun sanassa ja vihkii vain miehen ja naisen,
tai se liikkuu yhteiskunnallisen painostuksen myötä yhä kauem-
mas kristinuskosta. Kumpikin vaihtoehto syventää jo olemassa
olevia sisäisiä jakolinjoja.

Raamatun sanassa pysyminen on käytännössä tie valtiosta eroa-
miseen, koska yhteiskunta tuskin kovin pitkään katselisi verovaroin
rahoitettua organisaatiota, joka ei hyväksy sukupuolineutraalia avio-
liittoa. Valtiosta eroaminen toisaalta mahdollistaisi kirkon uskon-
nollisen toiminnan nykyistä luontevammin niille, jotka kokevat sen
edustamat arvot omikseen. Liberaalissa, vapaassa yhteiskunnassa ei
sitä paitsi ylimalkaan ole mitään erikoisasemassa olevaa ”kansan-
kirkkoa”. Liberaali valtio ei suosi mitään uskontokuntaa muiden us-
kontokuntien tai uskonnottomien kustannuksella.

Keskustelu samaa sukupuolta olevien parien asemasta on jo
usean vuoden ajan repinyt evankelis-luterilaista kirkkoa hajalle.
Kirkon johto on joutunut tasapainottelemaan eri linjojen välil-
lä. Paras olisi ottaa selkeä kanta puoleen tai toiseen ja hyväksyä
todennäköinen seuraus eli jakautuminen kahdeksi erilliseksi us-
kontokunnaksi.

Sukupuolineutraalin avioliiton täysi hyväksyminen taas johtaa
siihen, että kirkko toimii valtionkirkkona poliittisten virtausten
vietävänä, eräänlaisena puoliateistisena kulttuuriperinnejärjes-
tönä, jonka ydintehtäviin kuuluu tarjota hautaus- ja hääpalveluja
kaikille halukkaille. Mikäli kirkolle verotusoikeus on tärkeämpää
kuin kristinuskko, tämä on tietysti myös aivan perusteltu ratkaisu.

Liberaalista näkökulmasta koko keskustelu avioliittolainsäädän-
nöstä on oikeastaan ajanhukkaa. Vapaassa yhteiskunnassa valtiolla
ei ole mitään kantaa vapaaehtoisten ihmisten keskenään perusta-
mien yhteistalouksien sisäisiin järjestelyihin.

Aikuisten keskinäiset liitot voisivat olla puhtaasti yksityisiä so-
pimusjärjestelyitä, jollaisia voisivat valmiina pakettiratkaisuina

tarjota esimerkiksi asianajotoimistot tai uskonnolliset yhdyskunnat. Kukin pariskunta saisi vapaasti juhlistaa tekemäänsä yhteiselon virallistamissopimusta juuri sellaisilla seremonioilla kuin itse parhaaksi katsoo. Valtiota ei tässäkään asiassa tarvittaisi väliin sotkemaan.

4. Vihaamme viharikoksia

Aika ajoin keskustelua ovat herättäneet niin sanotut viharikokset (engl. hate crimes). Viharikoksen tunnusmerkkinä pidetään sitä, että rikoksen motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys joltain tiettyä etnistä, kulttuurillista jne. ryhmää kohtaan. Varsinaista viharikosta ei lainsäädäntömme vielä tämän tekstin kirjoitushetkellä tunne, mutta nykyisessä rikoslaissa mainitaan jo rangaistuksen koventamisperusteena ”rikoksen kohdistaminen kansalliseen, rodulliseen, etniseen tai muuhun sellaiseen kansanryhmään kuuluvaan henkilöön tähän ryhmään kuulumisen perusteella”.

Uutisoinnissa on kerrottu viharikosten lisääntymisestä, minä vuoksi tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden vaalijat, kuten ex-presidentti Tarja Halonen, ovat huolestuneet asiasta. Viharikoksia vaaditaan tuomittaviksi ja rangaistuksia kovennettaviksi. Tarkoituksena lienee ”lähettää viesti yhteiskunnalle” siitä, että vähemmistöjä ei saa vainota.

Vanha sanonta kertoo, että on ”vale, emävale ja tilasto”. Ennen kuin huolestuu vaikkapa viharikosten rakettimaisesta kasvusta, kannattaa uutisten lähteinä olevia tilastoja tutkia aina huolella ja varauksella. Esimerkiksi näiden ns. viharikosten tilastointitapa on muutettu muutaman vuoden sisällä, joten ei liene ihme, että niiden määrä tilastossa on lisääntynyt. Ehkä seuraavaksi uutisoidaan sitä, miten poliisi tarvitsee lisäresursseja ”viharikosten” ehkäisyyn. Tilastointitapa ei kuitenkaan ole nyt oleellinen, koska koko viharikoksen käsite on todella vastenmielinen ja sellaista käsitettä puolustavat ihmiset täysin ajattelemattomia.

Ensinnäkin viharikosten käsite ylipäättään asettaa ihmisryhmät eriarvoiseen asemaan. Lapsia ja vaikeasti vammaisia kohtaan kohdistuvat rikokset voidaan tuomita kovemmin perustein, koska molemmat ryhmä ilmeisistä syistä tarvitsevat erillistä suojelua ja holhousa. Kun koventamisperusteet kattavat myös vähemmistöihin kohdistetut rikokset, antaa se ymmärtää, että myös vähemmistöt tarvitsevat erillistä holhousa, eivätkä olisi yhtä täysivaltaisia ihmisiä kuin ”enemmistön” edustajat. Sellaisessa ajattelussa on sisäinrakennettuna oletus, että esimerkiksi homoseksuaalit ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvat eivät olisi tavallisia ihmisiä eivätkä täysin samanarvoisia muiden kanssa.

Toiseksi viharikoksen käsite asettaa eri ihmisryhmät eriarvoiseen asemaan lain edessä. On käytännössä mahdotonta määritellä aukottomasti rikoksen motiivia, jolloin seurauksena olisi tiettyjen vähemmistöjen parempi rikosoikeudellinen suoja kuin muilla. Tämä sotii voimakkaasti länsimaista periaatetta vastaan, jossa jokainen ihminen on lain edessä samanarvoinen.

Suomen lainsäädännössä viharikoksia ei vielä tunnisteta omaksi rikollisuuden lajiksi, mutta rikoslain 6 luvun 5 §:n rangaistuksen koventamisperusteet antavat mahdollisuuden rangaistuksen pidentämiseen ns. viharikoksen ollessa kyseessä.

Otetaan kuvitteellinen esimerkkitapaus: Kilju-Pena vetää nakkikioskilla nyrkillä kuonoon homoseksuaalista muslimi Abdelkadiria, joka etuilee jonossa eli käyttäytyy kuin mikä tahansa törppö. Mikäli rikoslakia tulkittaisiin tiukasti, miten Pena todistaa ”syyttömyytensä” vihaan Abdelkadirin seksuaalista suuntautumista tai uskontoa kohtaan ja osoittaa provosoituneensa ainoastaan etuilusta? Viharikoksesta tuomio on kovempi kuin tavan turpaanvedosta, joten loukattu Abdelkadir luonnollisesti pyrkii osoittamaan, että hänen pahoinpitelynsä oli viharikos. Riittäisikö Penan puolustuksen todisteiksi vaikkapa vuosien aktiivinen toiminta Rantain Miesten Somalia-ystävyyseuran tapahtumavastaavana, vai millä hän näyttäisi toteen, ettei vihamotiivia ole ollut? On järjellä ajatellen aivan absurdi vaatimus,

että oikeuden edessä ihminen joutuu todistelemaan, että hän ei ole tekohetkellä ajatellut sellaisia ajatuksia, joita hänen väitteensä ajatelleen.

Onneksi pykälää ilmeisesti sovelletaan käytännössä harvoin. Lain tulkitsijan järki lienee lainsäätäjän järkeä parempi. Rikoksen koventamisperusteena ei tulisi missään nimessä käyttää motiivia. Stalinin luokkaperusteisten vainojen uhrit ovat yhtä kuolleita kuin Hitlerin rotuopillisten vainojen uhrit. Nyrkki naamassa sattuu aivan yhtä paljon minua kuin sinua. Tällaisen selkeästi moraali- tai mielipidekeskustelun tapaiset vivahteet eivät missään nimessä saa suodattua rikosoikeudellisiin käytäntöihin. Rangaistuksen mittaamisen yleisohjeena kuitenkin pidetään kielteistä suhtautumista ”motiivikorostuneeseen” mittaamiseen. Rikoslaki ei ole morali-soinnin väline, vaan keino keskeisten yhteiskunnallisen ja yksilöllisten intressien suojaamiseksi.

Ei vaatine kovin kummoista ajattelukykyä käsittää, että jos koventamisperusteena käytetään erillisen viharikospykälän sijaan vaikka teon suunnitelmallisuutta, saadaan kaikki ”aidot viharikokset” kyllä tuomittua ilman pelkoa joidenkin ryhmien asettamisesta erityiseen asemaan lain edessä. Kyllä konkreettinen teko ja sen seuraukset riittävät myös tässä tapauksessa takaamaan kaikkien ihmisten oikeusturvan.

Kaiken lisäksi iso osa esimerkiksi maahanmuuttajia kohtaan kohdistuvasta vihasta kumpuaa nimenomaan eriarvoisuuden tunteesta. ”Nuo saavat helpommin ja parempia tukia kuin me”. Positiivinen syrjintä ja viharikoksista puhuminen vain lisäävät ihmisten kaunaa. Onko millään tasolla järkevää tai rakentavaa yhä voimakkaammin korostaa tällaista eriarvoisuutta?

Kiinnostava arvio on, että nykyinen rasistisuuteen viittaava koventamisperuste ei ilmeisesti sisältynyt alkuperäiseen lakiehdotukseen, eikä korkein oikeus päättänyt kannattamaan sen arvioitavaksi esitettyä koventamisperusteet sisältänyttä vaihtoehtoista muotoilua. Se, että motiiviin perustuvat koventamisperusteet kuitenkin sisällytettiin lainsäädäntöön, perustuikin ”tietyllä tavalla ajattele-

vien” poliittiseen intressiin ja esim. KKO:n lausuma oikeudellisena asiantuntijana jyrättiin täysin.

Viharikosten eriyttämistä perustellaan usein viestin antamisella - “rasismia ei hyväksytä”. Valitettavasti yleensä kun jotain lähdetään perustelemaan ”viestin antamisella”, on kyseessä todennäköisesti aivopieru. Niin myös tässä tapauksessa. Ainoa viesti joka tästä annetaan, on länsimaisen oikeusjärjestelmän rappio. Mikä on se ”yhteinen hyvä”, jonka varjolla voidaan koko länsimaisen oikeusjärjestyksen perusperiaate, kansalaisten yhdenvertaisuus lain edessä, heittää roskakoriin?

7

Hyvinvointivaltion kimpussa

Welfare's purpose should be to eliminate, as far as possible, the need for its own existence.

– RONALD REAGAN

1. Tuhoisaa ahneutta

Ihminen ei koskaan kykene olemaan täysin tyytyväinen siihen, mitä hänellä on. Me janoamme aina enemmän, uutta ja parempaa. Edistääkseen omia tarpeitaan ihmiset vaihtavat osaamistaan ja mahdollistavat muiden tarpeita maksusta.

Tätä ehtymätöntä tiedon, nautinnon, hyvinvoinnin, vallan ja kunnioituksen janoa kutsutaan myös ahneudeksi. Ahneus on vienyt meidät luolista pilvenpiirtäjiin ja hevosen selästä avaruuteen. Kun tätä ahneutta ei toteuteta väkivalloin, kyseessä on tärkein ihmiskuntaa eteenpäin kuljettava voima.

Kun ahneutta ei enää rajoita molemminpuolinen vapaaehtoisuus, siitä tulee äärimmäisen tuhoisaa. Se on tavalla tai toisella taustalla niin sodissa kuin ryöstöissä ja raiskauksissakin. Kun vapaaehtoisuus jää pois, pohjaton ahneus kaataa myös hyvässä tarkoituksessa tehdyt rakennelmat, kuten kotoisan sosiaalivaltiomme.

Ensin poliitikot lupaavat ihmiselle perustoimeentulon, jonka pitäisi ratkaista kaikki ongelmat. Sosiaaliturva vain valitettavasti ei koskaan ole riittävä. Jokainen uusi lisäys käy pian vanhaksi, ja ihmiset kaipaavat enemmän. Ongelmaa pahentaa se, että aina tulee uusia vaaleja, joissa menestyäkseen poliitikkojen täytyy luvata enemmän ja lisää. Pian köyhäinapu laajenee useaksi erilaiseksi palveluksi ja kattaa kaiken kehdosta hautaan.

Luonnollisesti myös kaikki palvelut jatkavat kasvuaan, koska palvelujen taso ei ole milloinkaan riittävä. Siinä missä maksuttoman koulutuksen alkuvaiheessa liitutaulu ja vetoisa lautamökki olivat siunaus, tämän päivän vanhemmat nostavat kanteen hallinto-oikeuteen, mikäli he joutuvat itse viemään oman lapsensa kouluun. Ahneus näkyy toki myös koulujen sisällä. Opettajien määrää voisi aina lisätä. Ilman kuraattoria, psykologia, henkilökohtaista avustajaa ja kouluterveydenhoitajaa ei lapsi enää pärjää.

Tämä kaikki luonnollisesti maksaa jatkuvasti enemmän ja enemmän. Koska saavutetuista eduista ei voida tinkiä, järjestelmä jatkaa kasvuaan, kunnes se lopulta kaatuu kokonaan, kun kansan

maksukyky ei riitä. Nyt julkinen sektori menee jo hyvän matkaa velan puolella, eikä velkaantumiskehityksen kääntämiseen tarvittaviin päätöksiin näytä löytyvän valmiutta.

Ahneuden ongelma ei rajoitu yksistään sosiaaliturvaan ja palveluihin. Poliitikot lupaavat suojella ihmisiä kaikelta pahalta, jotta mahdollisimman monella olisi hyvä olla. Koskaan ei ole liian vähän tupakoivia, alkoholiongelmaisia, tai väärää mieltä olevia. Kun jokin kiello, rajoitus tai muu holhoava toimenpide saadaan voimaan, mietitään jo hyvää vauhtia seuraavaa.

Aina riittää motiiveja uusille kielloille ja rajoituksille. Vaikka asiat olisivat ”hyvin”, aina voisi olla ”paremmin”. Valituksi tahtova poliitikko ei voi sanoa ihmisten jatkuvasti kasvaviin vaatimuksiin, että ”entäs sitten?”. Koska milloinkaan ei päästä siihen tilanteeseen, että ”nyt on hyvä”, lainsäädännön kiristäminen jatkuu, kunnes siihen kuristutaan. Nyt on edetty jo sellaiselle älyttömyyden asteelle, että ihmisiä suojellaan pahalta mieleltä - milläs muulla kuin vapauden loukkauksilla ja rangaistuksilla.

Hyvinvointivaltiona tunnettu kaikkien ryöstöretki kaikkia vastaan ei nykymentenalla pysy enää kauan pystyssä. Moni ongelma tulee näin ratkeamaan itsestään, mutta ennen sitä on jonkin aikaa todella mielenkiintoisia vaiheita. Normaalin poliittisen prosessin kautta on viime vuosikymmenien kokemusten valossa vaikea uskoa suunnan kääntyvän. Säilytettävää kasvopinta-alaa on pelissä aivan liikaa.

2. Hyvinvoiva valtio vai hyvinvoivat ihmiset?

Tänä päivänä suomalaisilla luulisi olevan enemmän oikeuksia ja vapauksia kuin koskaan aiemmin. Onhan maassamme jokaisella oikeus maksuttomaan koulutukseen ja toimeentuloon. Yhteiskunta hoitaa ja huolehtii kohdusta hautaan. Suomessa erilaiset vähemmistöt saavat vapaasti harjoittaa kulttuuriaan ja esittää näkemyk-

siihen vailla pelkoa tuomitsemisesta, eikä minkäänlaista syrjintää suvaita yhteiskunnassamme.

Ns. positiiviset vapaudet ovat yhteiskunnassamme maailman huippuluokkaa. Toisin kuin usein valitetaan, hyvinvointivaltiota ei suinkaan ole ”uusliberalismin” hengessä ajettu alas. Päinvastoin, sosiaalimenot ja julkinen sektori ovat aivan trendinomaisesti paiseet. Valtio keksii itselleen ja kunnille jatkuvasti uusia tehtäviä hoidettavaksi.

Valitettavasti samalla kun hyvinvointivaltio on ulottanut lonkeroitaan elämän kaikille osa-alueille, yksilöiden ja yritysten negatiiviset vapaudet vain kapenevat. Negatiivisella vapaudella tarkoitetaan vapautta jostakin eli mahdollisuutta toimia ilman, että ulkopuolinen taho estää tai pakottaa toimintaa. Negatiivisen ja positiivisen vapauden eroja käsiteltiin jo kirjan johdantokappaleessa.

Suomalaisen elämässä ei ole montakaan osa-aluetta, johon valtio ei tavalla tai toisella puuttuisi. Ei liene montakaan sellaista hyvää, hauskaa tai paheellista asiaa, jota joku ei olisi jo ehdottanut kiellettäväksi tai rajoitettavaksi. Esimerkki irvokkaimmasta päästä on tähtisadettikujen kieltäminen alle 18-vuotiailta.

Tuorempi esimerkki on keskustelu ilokaasun kieltämisestä. Tätä käytännössä haitatonta kaasua oli myyty vappuna 2013 juhlivalle kansalle suoraan pakettiautosta, minkä aiheuttaman moraali-paniikin vallassa joukko viranomaistahoja kokoontui pohtimaan, onko olemassa lakeja, joiden nojalla toiminta voitaisiin kieltää. Alkoholimyrkytykseen Suomessa vuosittain kuolevien useiden satojen ihmisten, tai jopa saunaan kuolleiden kymmenien ihmisten varjossa tämä saattaisi vaikuttaa älyttömältä ylireagoinnilta. Mutta täytyy muistaa, että olemme Suomessa.

Meille on muodostunut mentaliteetti, jonka mukaan kaiken loukkaavan ja potentiaalisesti vaarallisen voi kieltää. Ihmisiä todella suojellaan lainsäädännöllä jo epämieluisien mielipiteiden näkemiseltä tai kuulemiselta. Eri kansalaisryhmät vaativat kukin vuorollaan jonkun muun sitä tai tätä vapautta rajoitettavaksi, ”yhteisen hyvän” nimissä toki.

Hyvinvointivaltiossa on runsaasti piirteitä, jotka ovat tuttuja sosialismin eri muotojen pohjalle rakennetuista totalitaarisista yhteiskunnista. Ihmiset eivät elä itseään ja toisiaan varten, vaan he ovat valtion omaisuutta ja karjaa, tuotantokoneiston osia.

Kielloilla saadaan joskus aikaan näennäisen hyvää, mutta yleensä kielloista on enemmän haittaa kuin hyötyä. Alkoholin kieltolaki sai suomalaiset muuttamaan juomatottumuksiaan – mietoista siirryttiin väkeviin, niitä kun oli helpompi salakuljettaa. Moniko alkoholisti on raitistunut, kun alkoholia ei saa myydä kaupoissa klo 21-09?

Mitä mietitään oppilaskunnassa, jonka suurin tulonlähde ovat olleet koulun limsa- ja makeisautomaatit, kun nekin halutaan poistaa kouluista? Oppilaskunta menettää tulonsa, mutta oppilaat ostavat saman määrän makeisia lähikaupasta. Vihreiden Helsingissä läpi runnoma pakollinen kasvisruokapäivä ajoi varsinkin poikaoppilaat koulujen lähellä olevien pizza- ja kebabravintoloiden asiakkaisiksi. Mutta tarkoitushan oli hyvä!

Erilaisia kieltoja ja rajoituksia on nyt enemmän kuin koskaan ennen. Holhousvaltiossa toiset päättävät puolestamme, mikä on meille hyväksi. Aikuisista ihmisistä tehdään avuttomia pikkulapsia, jotka kyvyttömiä tekemään itseään koskevia päätöksiä omista lähtökohdistaan.

Yhteiskunnan tulisi mahdollistaa meille jonkinlainen perustoimeentulo ja edellytykset hyvään elämään, muttei liian tarkasti kontrolloida, miten sen elämän käytämme. Ihmisen elämä on hänen omaa omaisuuttaan, ei valtion.

Hyvinvointivaltiossa on sellainen pienempien valuvirhe, että se on ajan myötä itsensä tuhoava. Huolenpito vähäosaisista on kaunis ajatus, johon voi sanoa hyvinvointivaltion ideologian pohjautuvan. Tätä ajatusta on helppo kannattaa, mutta valitettavasti toteutus ei ole jäänyt kestäväälle tasolle. Ketään siitä ei voi syyttää, koska syy on koko demokraattisessa järjestelmässä.

Ensin päätetään auttaa kaikkein heikko-osaisimpia ja luodaan julkinen tukijärjestelmä. Tukijärjestelmä on niin suosittu äänestä-

jien keskuudessa, että sitä laajennetaan. Ilmaista rahaa ja kaikkea kivaa lupaamalla äänestäjiltä saa kannatusta. Äänestäjät kyselevät vaaliehdokailta, kenen asioita ehdokas ajaa eli mille viiteryhmälle mahdollinen kansanedustaja tai valtuutettu hankkisi valtiolta tai kunnalta lisää rahaa.

Koska kansalle ilmaiset palvelut kelpaavat, poliitikot järjestävät niitä mahdollisimman paljon. Valitettavasti valtio ei itse tuota mitään vaan ottaa toimintoihinsa tarvitsemansa rahat väkisin muilta, joten veroja täytyy korottaa.

Veroja korottamalla saadaan lisää rahaa, jolloin poliitikot voivat ostaa itselleen työpaikkoja tarjoamalla lisää julkisia palveluita. Valitettavasti verojen korotus lisää työttömyyttä ja nostaa hintoja. Yhä useampi tarvitsee julkista apua, jolloin poliitikot kehittävät yhä uusia julkisia palveluita ja laajentavat tulonsiirtoja. Mukavuudenhaluista kansaa mielistelevät poliitikot ovat kuin palomiehiä, jotka sytyttävät tulipaloja päästäkseen sitten sammuttamaan niitä.

Palvelut ja tulonsiirrot nielevät taas lisää rahaa, jolloin nostetaan jälleen veroja. Taas työpaikkoja tuhoutuu, kurjuus lisääntyy ja palvelujen kysyntä kasvaa. Sivutuotteena ihmiset tehdään ajan oloon riippuvaisiksi julkisista palveluista, jolloin vaihtoehtojen ei enää edes kuvitella olevan mahdollisia.

Kierre on valmis ja loputon. Puolueet pyrkivät erottautumaan toisistaan siten, että yksi ajaa hyvinvointivaltion säilyttämistä, toinen sen vahvistamista, ja kolmas puolustaa sitä. Hyvinvointivaltiota itsessään ei kukaan kyseenalaista tai pidä ongelmana pikemmin kuin ratkaisuna, koska se olisi poliittinen itsemurha.

Reseptinä jokaisella on verojen korottaminen, vaikka jotkut sentään puhuvat varovasti jo leikkauksistakin. Veronkorotuksista puhutaan ”säästöinä” ja ”sopeuttamisena”, vaikka verojen kiristyesä joutuvat vain ihmiset säästämään kuka ruoasta, kuka harrastuksista. Kun valtiontaloutta ”sopeutetaan” veronkorotuksilla, sopeutumaan joutuvat työntekijän palkkapussi ja yrittäjän selkänahka.

Huippuunsa vietyä vastuullisuutta edustavat ne kannanotot, joissa valtion velan kasvu suhteessa bruttokansantuotteeseen

vaaditaan pysäytettäväksi peräti vaalikauden loppuun mennessä. Tämä merkitsee sitä, että velan absoluuttisen määrän kasvu voi jatkua, kunhan se kasvaa hitaammin kuin BKT. Ja tällaistenkin vaatimusten esittäjien kimppuun käydään välittömästi ja vaaditaan kertomaan, mistä leikataan.

Kaikkien palvelujen järjestämiseen tarvittavien verojen korottaminen tekee pienituloisen elämästä helvettiä. Toisaalta kun rahat ovat tiukassa, ei tukia voida nostaa, vaan kaikkialta täytyy leikata. Kun ei uskalleta tehdä muutoksia, höylätään sieltä täältä juustohöylällä, jolloin kaikkien palvelujen taso heikkenee.

Mikäli tässä valtiossa halutaan jotain hyvinvointia säilyttää, toisiasiat täytyy tunnustaa. Kaikki julkiset palvelut tulisi laittaa suurenuslasin alle, sillä nyt ollaan jo siinä tilanteessa, ettei kukaan tässä maassa edes tiedä, mihin kaikkeen julkista rahaa laitetaan.

Ennen 80-lukua Suomessa ei ilmeisesti ollut elämää, koska julkiset palvelut olivat murto-osa nykytasosta. Vuonna 1970 kunnilla oli 114 lakisääteistä tehtävää, kun vuonna 2012 niitä oli jo 535. Nykyinen määrä todella piti erikseen selvittää, koska tarkkaa määrää ei aikaisemmin tiennyt kukaan. Kuntien tehtävien määrä ja sen kasvu ei ole ollut kenenkään tiedossa eikä hallinnassa.¹⁷

Erästä työväenlaulua mukaillen: ”Raha ei sikiä kunnissa, työmies! Se syntyy sinun työstäsi työmies! Sinun ja eukkosi raadanasta valtio kiskoo miljoonansa, ja minne ne miljoonat sijoitetaan, kas sitä ei duunari tietää saa.”

Jokainen julkinen menokohde tulisi tutkia. Tämän jälkeen palvelut pitäisi arvioida sen mukaan, ovatko ne tärkeitä, muuten vain mukavia, turhia vai suorastaan haitallisia. Haitalliset tulee lopettaa heti, turhat saman tien ja muuten vain mukavistakin suurin osa välittömästi. Tämän jälkeen voidaan tärkeisiin ohjata riittävästi rahaa. Kun menot pidetään kurissa, verotustakin voidaan keventää, mikä piristää taloutta ja synnyttää kestävästä hyvinvointia. Ei se oikeasti sen ihmeellisempää ole, mutta valitettavan vaikea toteuttaa.

3. Sittenkin pahoinvointivaltio?

Vapaaseen demokratiaan kuuluu ajatus siitä, että valtio on olemassa ihmistä varten. Liberaalille tärkein peruste valtion olemassaololle on, että se turvaa ihmisen oikeuden elää elämäänsä kuten haluaa, väkivallattomasti ja ilman uhkaa muilta ihmisiltä. Suomessa asia on kuitenkin toisin, sillä täällä ihminen on valtiota varten.

Yksilöstä on tullut veronmaksuautomaatti, jonka ainoa tehtävä on tehdä otsa hiessä töitä. Vaivannäön tulokset sitten kahmitaan verojen muodossa valtiolle. Se vähä, mitä verojen jälkeen jää, tulee viisaiden talousihmisten mielestä kuluttaa, jotta valtio saisi välillisten verojen kautta vielä lisää rahaa käyttöönsä. Säästämistä pidetään suorastaan vahingollisena, vaikka se on todellisuudessa ainoa kestävä tapa kerryttää varallisuutta hankintoja, sijoittamista ja investointeja varten.

Jotta ihmiset eivät vahingossa tekisi vääriä kulutusvalintoja, niitäkin pitää ohjata erilaisilla veroilla, säännöksillä, rajoituksilla ja muilla holhoustoimenpiteillä. Jos valtio ei kaikesta ihmisten rahankäytöstä päättäkään, se vähintäänkin antaa ymmärtää, miten ihmisten olisi syytä toimia rahojensa kanssa. Paradoksaalista kyllä, vallitsevaan poliittiseen kulttuuriin kuuluu sen paheksuminen, että joku yksityisellä sektorilla saa liian suurta palkkaa, vaikka suurista palkoista maksetaan myös paljon enemmän veroja kuin ”reiluista” ja ”solidaarisista” eli korkeintaan keskitason palkoista.

Uutisissa valitellaan syrjäytyneen nuoren, tupakoivan tai alkoholistin maksavan yhteiskunnalle niin ja niin monta tuhatta tai miljoonaa euroa. Ihmisen arvo ja inhimillinen tragedia lasketaan nykyään vain ”yhteiskunnan rahassa”. Kaikkea peilataan siihen, mitä ”yhteiskunta” – eli valtio siitä laskennallisesti hyötyy tai kärsii. Kuitenkin se, joka vaatii, että ihmiset pitäisivät itse parempaa huolta itsestään ja läheisistään, saa kylmän ja rahanahneen leiman.

Ihminen ei ole rationaalinen olento, joten hän saattaa vapaalla tahdollaan aiheuttaa itselleen vahinkoa vaikka juomalla pastöriomatonta maitoa tai ostamalla alkoholia yhdeksän jälkeen. Yhteis-

kunnalle tästä tulee ”kustannuksia”, jolloin valtiovallan täytyy sormi ojossa näyttää meille, miten kuuluu elää.

Hyvinvoinnin merkeissä voidaan kieltää kaikki sellainen, mikä aiheuttaa - tai potentiaalisesti voi aiheuttaa - yhteiskunnalle kuluja. Mitä ei saada kiellettyä, asetetaan verolle, jotta valtiolta saa siitä itselleen aiheutuvat kulut katettua. Tupakasta tupakkaveron, makeisista makeisvero.

Tekniikka & Talous -lehden kolumnistia ”perusinsinööri Veijo Miettistä” lainaten: ”Täällä yritetään sosialisoida ihmisten vapaa tahto. Kuusikymmentäluvulla sentään yritettiin sosialisoida vain pankit, vakuutusyhtiöt ja apteekit. Enpä olisi uskonut, että kaipaamaan noita aikoja”.

Oletko koskaan miettinyt, missä vaiheessa yhteiskunta lakkasi olemasta meitä kansalaisia varten? Se teki sen, kun suomalaiset ulkoistivat vastuun yhteiskunnalle. Samalla hetkellä, kun niin kovasti keuhutun hyvinvointivaltion savijalkoja alettiin toden teolla valaa 1970-luvulla, lakkasi valtio samalla olemasta ihmistä varten. Tätä ei vain ole lupa sanoa ääneen.

Ensimmäinen ongelma on tukeminen. Kun jotain tuetaan, sitä saadaan väistämättä lisää ja vääristetään ihmisten käytöstä. Oli kyse sitten hyvästä tai huonosta asiasta. Hyvinvointivaltiossa on päätetty erikseen tukea mm. asumiskustannusten nousua, työttömyyttä ja yksinhuoltajuutta.

Valtio tukee vuokralla asumista, mikä tutkitusti nostaa vuokria. Asuntojen hintoja valtio taas nostaa tukemalla asuntolainan ottajia. Asumisen tukeminen onkin varsin tehokas tulonsiirto kiinteistökeinottelijoille - yli miljardi euroa vuodessa.

Työttömyyden tukemisella on aiheutettu tilanne, jossa erilaisen kannustinloukkujen vuoksi ihmisen voi olla kannattavampaa olla kotona kuin töissä. Yksinhuoltajuutta tukemalla taas kannustetaan perheitä muuttamaan erilleen ja vähennetään ihmisten vastuuta lähimmäisistään ja omasta käyttäytymisestään. Samanlaiset vääristymät pätevät oikeastaan kaikkiin valtion tukimuotoihin.

Pitäisikö kaikki tuet sitten lakkauttaa heti? Ei, vaan niitä pitää järjeistää. Eräs mahdollinen tukimuoto olisi teoriassa voinut olla niin vihreiden kuin vasemmistonkin ajama kaikille täysi-ikäisille maksettava perustulo ilman mitään erillisiä asumistukia, yksinhuoltajakorotuksia tai muitakaan rönsyjä, lukuun ottamatta aidosti työkyvyttömien auttamista. Perustulo on kuitenkin käytännössä mahdottomuus, koska sen taso ei taloudellisista eikä moraalisisista syistä tietenkään voisi olla lähelläkään vasemmistopuolueiden utopistisia visioita. Siinä missä oikeistolainen perustulo pitää nipin napin hengissä, vasemmistolainen pitää mukavasti sohvalla konsolipelejä pelailemassa.

Koska perustulo on käytännössä mahdoton utopia, tulisi nykyisiä tukijärjestelmiä pohtia uusiksi. Esimerkiksi lapsilisiä kaipaava remonttia. Lapsikohtaisen tuen ei pitäisi nousta lapsiluvun lisääntyessä, ja lisäksi tuelle pitäisi asettaa jokin järjellisesti perusteltavissa oleva yläraja. Useimpia lapsiperheitä hyödyttäisi, jos tukisumma yhtä lasta kohti olisi esimerkiksi 120 euroa, mutta toisaalta tukea saisi esimerkiksi enintään neljästä lapsesta.

Nykyään tukisumma on ensimmäisestä lapsesta 104,19 euroa, ja kunkin lisälapsen kohdalla se nousee ollen viidennen ja jokaisen sitä useamman lapsen kohdalla peräti 189,63 euroa. Yksinhuoltajakorotus on jokaisesta lapsesta 48,55 euroa. Kuuden lapsen yksinhuoltaja saa pelkän lapsilisan ja yh-korotuksen myötä 1205,06 kuukaudessa puhtaana käteen, ja kaikki muut kotiin sitovat etuudet tietenkin tulevat lisäksi. Pitää voida kysyä ilman asiatonta leimatuksi tulemista, eikö tällainen muka lainkaan vie pohjaa vastuulliselta perhesuunnittelulta.

Toinen ongelma on vastuunotto. Kun valtio ottaa vastuun jostain, syntyy valvonnan ja normituksen tarve. Tämän lisäksi vastuu siirtyy yksilöltä yhteiskunnalle, mikä vääristää ihmisten toimintaa ja lisää itsetuhoista käytöstä. Suomessa valtio on ottanut vastuun muun muassa vanhuudesta, lapsuudesta ja terveydestä.

Valtion napatessa kopin vanhuksista ei ihmisillä ole enää samanlaista rationaalista tarvetta hankkia jälkikasvua kuin en-

nen. Siinä missä lapset olivat ennen vanhuuden turva, ne ovat nykyään lähinnä taakka leppoisia eläkepäiviä odotellessa. Niitä saakin odotella, sillä yhä useamman vanhuksen kohtalo on kuolla yksin ja hylättynä jossain laitoksessa. Lähimmäisenrakkautta kun ei voi ulkoistaa.

Tämä ei tietenkään tarkoita, että kaikkien pitäisi ottaa vanhempansa nyt heti nurkkiin pyörimään. Vanhusten hoito on kuitenkin ollut perheasia lähes ikuisesti, ja valtion ottaessa vastuun perheet eivät enää ota vastuuta, eivätkä oikeastaan edes voi ottaa, kun kustannukset on nostettu niin korkealle. Toisaalta myös vastuu oman tulevaisuuden suunnittelusta jää pois, kun ihminen olettaa saavansa valtiolta kaiken. Yllättävän harvalla on mitään säästöjä eläkepäiviä varten. Osittain tämä toki johtuu myös siitä, että verotus ja korkeat elinkustannukset eivät jätä tuloista säästettäväksi kummoistakaan osuutta.

Entäpä lapset? Opettajat ovat viime vuosina valittaneet, että vanhemmat ovat ulkoistaneet oman kasvatusvastuunsa monissa tapauksissa käytännössä kokonaan kouluille. Kotien kasvatusvastuu on hämärtynyt niin pitkälle, että käsitteen todellista sisältöä nykypäivänä joutuu miettimään tosissaan. Mainintoja siitä kuulee lähinnä seminaariesitelmissä ja juhlapuheissa. Kun omia laiminlyöntejä kasvattajina ei olla valmiita näkemään, koulua on helppo syyttää, koska vastuun katsotaan olevan siellä.

Samana ilmiön toinen puoli on, että koulukiusaajien vanhemmat usein eivät suinkaan ota asiakseen lopettaa jälkikasvunsa häiriökäyttäytymistä, vaan he päinvastoin käyvät koulun, rehtorin ja opettajien kimppuun lakimiesten avustuksella. Ei käy koulua kaiteeksi, eikä ihmetytä lainkaan, että monet opettajat hakeutuvat nykyiseen kyllästyttyään muihin töihin.

Tuoreempi ilmiö on lastenhoidon pätevyysvaatimusten nousu. Kun päivähoito on subjektiivinen oikeus, kuka tahansa voi ottaa lomaa lapsistaan, vaikka itse olisi kaiket päivät kotona. Julkisen vallan vastuun myötä ovat myös varhaiskasvatusalan edunvalvojat onnistuneet lobbaamaan alalle melkoiset pätevyysvaatimukset.

Lastentarhanopettajan tutkinto on nykyään yliopistollinen varhaiskasvatuksen koulutus. Tästä on luonnollisesti seurannut tyytymättömyyttä tuon korkeaa koulutusta vaativan alan palkkauksen vakavasta jälkeenjääneisyydestä.

Moni arvostaa päivähoidon mahdollisuutena, mutta ei ole lainkaan selvää, että nykyisen kaltainen malli on oikea tapa vastata lastenhoitopalveluihin kohdistuvaan kysyntään.

Kun julkinen valta huolehtii jokaisen terveydestä, ei ihmiseltä itseltään saa vaatia enää mitään vastuuta omista terveys- ja elämäntapavalinnoistaan eikä huolellisuutta jokapäiväisissä toiminnoissa, sanalla sanoen arkista turvallisuustajua.

Se poliitikko, joka vihjaakin mahdollisuudesta palauttaa ihmisille edes jonkinlaista vastuuta siitä, millaisessa kuosissa pitää itsensä ja miten elää, on vedetty kölin alta jo ennen virkkeen loppua. Valitetaan väestön eri sosiaalisten ryhmien välisistä terveyseroista, mutta samalla suljetaan silmät siltä tosiasialta, että myös vahingolliset elämäntapavalinnat ja tuhoisa terveyskäyttäytyminen kasautuvat samoille kansanosille.

Tyyppi 2:n diabeteksestä 90 % ja sepelvaltimotauti 80 % olisi ehkäistävissä terveillä elämäntavoilla. Ravinto, liikunta ja painonhallinta näyttelevät näissä ratkaisevaa roolia. Alimmissa tuloryhmissä vähäinen liikunta, epäterveellinen ravinto sekä tupakointi ja päihteiden käyttö kulkevat käsi kädessä korkeamman sairastavuuden ja kaikista edellä mainituista asioista johtuvan alemman elinajanodotteen kanssa. Syy-seuraussuhde on kristallinkirkas. Tällaisten yksinkertaisten asioiden ääneen sanominen johtaa teatralisiin esiloukkaantumisiin syyllistämisestä ja muusta sydämettömyydestä.

Käytännössä melkein kaikki näihin teemoihin liittyvät ongelmat voitaisiin ratkaista, jos ihmisille itselleen palautettaisiin toisaalta valinnanvapautta ja toisaalta vastuuta omista valinnoistaan. Ikäihmisten kohdalla pitäisi purkaa ne holhouksen mekanismit, jotka erottavat sukupolvet toisistaan ja lisätä jälkikasvun vastuuta omista vanhemmistaan. Vanhempien vastuuta lapsistaan pitäisi

vahvistaa poistamalla ne kannustimet, jotka ohjaavat hankkimaan lapsia ilman todellisia edellytyksiä lapsista huolehtimiseen.

Terveystenhuollon rahoituksessa vastuuta pitäisi siirtää ihmisille itselleen. Järjestelmän pitäisi pohjautua nykyistä laajemmin esimerkiksi henkilökohtaisiin terveystileihin, yksityisiin vakuutuksiin ja ennen kaikkea itse kunkin konkreettiseen ymmärrykseen siitä, että itsestään huolehtiminen kannattaa. Vapaassa yhteiskunnassa vastuulliset ihmiset huolehtivat omasta ja läheistensä hyvinvoinnista.

4. Syrjäytyneet vai syrjäytetyt

Viime aikoina on puhuttu paljon nuorten syrjäytymisestä. Elinkeinoelämän valtuuskunnan mukaan vuonna 2013 suomalaisnuorista jo yli 50 000 on syrjäytyneitä. Poliittisessa retoriikassa syrjäytyminen on yksi tämän hetken merkittävimpiä yhteiskunnallisia ongelmia. Puhutaan päihteistä, mielenterveysongelmista ja ”yhteiskunnan” miljoonien eurojen taloudellisista menetyksistä. Yleisesti käytetyn määritelmän mukaan syrjäytynyt nuori on 15–29 -vuotias, jolla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa, joka ei opiskele ja joka ei myöskään ole töissä.

Vasemmistoretoriikassa syrjäytyminen johtuu aina ulkopuolisista olosuhteista. Lama, köyhyys, vanhempien päihdeongelmat ja tuloerot ovat kuulemma nuorison syrjäytymisen syitä. Tämän vuoksi esimerkiksi vihreät nuoret vaativat muun muassa ”matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluja ja kouluihin lisää terveydenhoitajia, kuraattoreita, psykologeja ja erityisopettajia”. Samankaltaisia ovat myös muun vasemmiston suosituksukset.

Suomalaisten poliitikkojen jutuissa toistuvat iänikuiset kliseet hyvinvointivaltion alasajosta, tuloerojen kasvusta, köyhien köyhymisestä ja uusliberalismista. Tosiasiassa perhetragediat ovat vain päätyneet käyttövoimaksi aivan muiden poliittisten agendojen ajamiseen.

Tilastokeskuksesta saa loputtomasti tietoa siitä, miten pontevasti hyvinvointivaltiota on ”ajettu alas” viimeisten kymmenien vuosien ajan – julkisen sektorin tehtävät, julkisten menojen BKT-osuus, veroaste ja julkiset menot absoluuttisesti ovat tilapäisiä tilastopoikkeamia lukuun ottamatta vain kasvaneet.

Mitä tuloeroihin tulee, on älyllisesti epärehellistä katsoa mitään muuta kuin tulo-osuuksien kehitystä. Todellisuudessa vain eniten ansaitsevien tulokymmenysten kohdalla on tapahtunut missään vaiheessa selvää negatiivista ansiokehitystä. Suomeksi sanottuna Suomessa myös vähiten ansaitsevat ovat käytännössä koko ajan vaurastuneet, vaikkakin hitaasti.

Korkeimmissa tuloryhmissä taloudellisesti vaikeat ajat ovat tuoneet tulotasoa alas hyvinkin nopeasti, johtuen yrittäjä- ja pääomatulojen nopeasta reagoimisesta markkinakysynnän heikkenemiseen. Vasemmistolaisen logiikan mukaan Suomessa onnellisimpia aikoja vuosikymmeniin epäilemättä olivat 1990-luvun alun laman pahimmat vuodet, jolloin tuloerot maassamme pienenivät rajusti.

Tuloerot ovat tilastollinen ilmiö, eivätkä ne tosiasiaissa vaikuta ihmisten hyvinvointiin pätkän vertaa. Kuten Mauno Koivisto jo vuonna 1970 asian osuvasti muotoili: ”Jos kansa on tyytymätön siihen, että se käsittää tuloerojen kasvaneen, se ei johdu siitä, että kansa olisi sen kokenut. Vaan siitä, että niin on kerrottu. Yhtä vähän kuin ihminen pystyy aistimaan radioaktiivisuutta, yhtä vähän hän pystyy aistimaan sellaista abstraktiota kuin keskimääräistä tuloerojen kehitystä. Ne pitää hänelle kertoa. Odotan riemunpurkauksia siinä vaiheessa kun heikentyneen taloudellisen tilanteen myötä yritysten voitot kääntyvät laskuun.”

Syrjäytyminen ei ole mikään määrällinen eikä rahalla ratkaistavissa oleva ongelma. Syrjäytyminen on laadullinen ja kulttuurillinen ongelma. Kun syrjäytyminen määritellään aiemmin tekstissä mainitulla tavalla, on syrjäytymiseen tasan kaksi poliittisin toimenpitein hoidettavaa syytä:

- a) Ei ole töitä, vaikka haluaisi tehdä
- b) Ei kannata tehdä mitään, koska tuillakin pärjää.

Kolmas syy ovat aidot, ennen syrjäytymistä tulleet terveydelliset ja henkiset ongelmat sekä erilaiset päihdeongelmat. Niitä tulee aina olemaan, eikä niiden määrä vähenisi, vaikka joka toinen suomalaisen olisi kuraattori ja loput psykologeja. Ne syyt eivät ole rahaa kaatamalla hoidettavissa. Yhteiskunnan turvaverkko on hyvä olla olemassa, mutta vain niille, jotka sitä aidosti työkyvyttöminä tarvitsevat.

Molemmat syrjäytymisen keskeisistä syistä ovat helposti hoidettavissa, mikäli poliittista tahtoa vain löytyy. Työllisyys lähtee nousuun taloutta vapauttamalla, verotusta laskemalla, työllistämistä (ja irtisanomista) helpottamalla, sekä työehtosopimusten yleisistovuuden poistolla.

Kotonaan tuilla makoilevat taas tulisi aktivoida niin kepillä kuin porkkanallakin töihin. Minkään työn vastaanottaminen ei saa aiheuttaa tuloloukkua, mutta ilman erittäin perusteltua syytä ei myöskään saa olla ottamatta vastaan mitä tahansa työtä menettämättä tukia. Mikäli joku haluaa heittäytyä ”oravanpyörän ulkopuolelle”, hän on vapaa tekemään sen omalla kustannuksellaan.

Edellä mainitut lääkkeet eivät ole kiitosta herättäviä, ja tahallisten väärinymmärtäjien heiluttamien leimakirveiden huikeen voikin melkein jo kuulla. Ollaanhan tässä taas edistämässä työnantajan asemaa ja ottamassa pois vähäosaisimmilta ja niin edelleen.

Fakta joka tapauksessa on, että mihin tahansa työhön työllistyminen edesauttaa myöhempää työllistymistä johonkin, mahdollisesti mieluisampaan työhön.

Työllisyyden parantaminen ja tuilla elelemisen uudelleentarkastelu ovat ainoat oikeasti vaikuttavat lääkkeet syrjäytymiseen. Ainoat vaikuttavat ne ovat siitä syystä, että ne menevät syrjäytymisen juurille ja pureutuvat sen syihin eivätkä pyri ainoastaan naamioimaan lopputulosta. Lääke voi maistua alkuun pahalta, mutta ainakin se toimii, toisin kuin vasemmiston homeopatia.

5. Köyhä, älä tekeydy uhriksi

(HENRI HEIKKINEN & SAUL SCHUBAK)

Tämän päivän Suomessa köyhyys on kaukana Minna Canthin kuvaamasta 1800-luvun lopun todellisuudesta. Nykyisin kukaan ei ole niin köyhä, että joutuisi todella kamppailemaan ilman ruokaa, suojaa ja juomavettä.

Miehet eivät varasta kaupasta ruokaa syödäkseen, vaan autosta stereot ostaakseen huumeita tai kadulta polkupyörän ihan muuten vain - huvikseen. Nuoret naiset eivät myy itseään leipäpalasta kuten köyhimmissä maissa, vaan tarjoavat seksiä, jotta saisivat setämiehiltä koruja, meikkejä ja muita lahjoja.

Koska köyhyys on sosialismin polttoainetta, on aidon köyhyyden käydessä vähiin täytynyt keksiä uusia määritelmiä. Nykyään köyhyys on suhteellista, joten jokainen alimmissa tuloluokissa oleva on köyhä, olosuhteista riippumatta. Ei tarvitse nähdä nälkää - riittää, että on vähemmän kuin rikkaammilla.

Oikeasti köyhänä voidaan pitää sellaista, jonka on pakko käyttää niin suuri osa ajastaan hengissä pysymiseen, ettei itseään voi kehittää. Tällaisessa köyhyydessä elävät esimerkiksi Intiassa kaatopaikkoja tonkivat lapset. Suomessa ei kukaan.

Moni suomalainen elää kuitenkin kurjuudessa, joka onkin köyhyyttä huomattavasti parempi määritelmä. Kurjuudessa olevan elämä ei ole mielekästä. Osa ei voi kurjuudelleen mitään, he ovat jo liian vanhoja tai muuten työkyvyttömiä. Loput taas kärsivät lähinnä asennevammasta.

Esimerkkejä suomalaisesta kurjuudesta

Viimeaikaisten uutisten mukaan pienituloisten ja suurituloisten välillä on suuria terveyseroja. Näin on ollut maailmassa aina, mutta tällä kertaa syynä eivät ole pienituloisten 14-tuntiset työpäivät hiilikaivoksella tai asuminen saastaisissa slummeissa ilman juoksevaa vettä.

Nykypäivän pienituloiset syövät kalliita aineksia, ryyppäävät, polttavat tupakkaa ja viettävät päivänsä televisiota katsellen. Monen yksilön passiivinen elämäntapa näkyy terveysongelmina tilastoissa.

Etenkin vasemmistolaiset poliitikot ovat pitkään olleet huolissaan alueellisesta eriytymisestä. Tietyillä alueilla sosiaaliset haasteet ovat silmämääräisesti havaittavissa, kun seinät on spraymaalilla sotkettu, rappukäytävässä haisee virtsa ja ostarilla makaa hilpeä joukko alleen laskeneita alkoholisteja.

Kukaan Itä-Helsingissä tai muuallakaan “eriarvoisella alueella” asuva ei kuitenkaan ole oikeasti köyhä, eikä köyhyys voi olla asuina-alueen huonouden syynä, toisin kuin esimerkiksi Rion slummeissa.

Vuoden 2012 lopulla THL julkaisi tutkimuksen, jonka mukaan köyhyys periytyy. Lasten huostaanotot, rikollisuus, kouluttamattomuus ja toimeentulo-ongelmat – kärjistyvät vanhempien toimeentulo-ongelmien lisääntyessä. THL:n tutkija Reija Paanasen mukaan 1950-luvulla tapahtunutta sosiaalista nousua ei enää tapahdu. Onneksi köyhistä oloista lähtenyt sotien jälkeinen sukupolvi ei tiennyt tästä periytymisestä. Kun mahdollisuudet sosiaaliseen nousuun ovat paremmat kuin koskaan, ei köyhyyden periytyminen voi olla köyhyyden syytä.

Mikä aiheuttaa kurjuutta?

Kun kukaan ei ole aidosti köyhä, miksi sosiaalisten ongelmien määrä tuntuu olevan jatkuvassa kasvussa? Toisin kuin allekirjoittaneet ovat pitkään ajatelleet, ei sosiaalivaltio itsessään ole näiden sosiaalisten ongelmien syy vaan “ainoastaan” välttämätön mahdollistaja. Brittiläisen Theodore Dalrymple - pseudonyymillä kirjoittavan psykiatrin mukaan näiden kaikkia länsimaisia sosiaalivaltioita vaivaavien ongelmien syy on asenteiden muutoksessa, tarkemmin sanottuna yhä laajemmalle levinneessä uhriutumisessa.

Uhriutuminen on psykologinen tila, jossa kuvitellaan, että ollaan muiden ihmisten tai olosuhteiden uhreja. Monet psykologit pitävät uhrimentaliteettia aikamme ilmiönä, ja yhteiskuntaamme se lieneekin tullut sosialismin myötä. Sosialistinen ajattelu perustuu puhtaas-

ti uhriutumiseen. Alunperin työläinen oli porvarin hyväksikäyttämä uhri, nykyisen sosiaalivaltion myötä uhriutumisesta on tullut koko yhteiskuntamallin oikeutus. Tällaisen asenteen myötä kaikki ovat aina uhreja, eikä epäonni ole koskaan omaa syytä.

Kun syytä omaan toivottomuuteen haetaan ensi sijassa yhteiskunnasta, porvareista, omista vanhemmista tai huonosta onnesta, siirretään samalla vastuuta oman tilanteen parantamisesta itseltä pois. Uhriutumisen olemassaolon voi helposti tarkistaa esimerkiksi köyhyyttä käsittelevistä uutisista - köyhyydestä jopa kirjoitetaan passiivissa.

Tämä asennoituminen johtaa tilanteeseen, jossa syntymästään saakka uhriutuneet nuoret maleksivat kaikki päivät odottaen apua yhteiskunnalta. Perustoimeentulo, koulutus, sairaanhoito ja niiden mahdollistama elämä ovat pienituloiselle niin itsestäänselvyys, ettei niille anneta enää mitään arvoa. Yhteiskunnan pitäisi järjestää myös kivaa tekemistä ja mieleinen työpaikka.

Uhriutuminen lisää myös katkeruutta ympäröivää yhteiskuntaa kohtaan, jolloin epäsosiaalinen käytös lisääntyy. Naapuri-maassamme Ruotsissa katkeruus on saavuttanut pisteen, jossa poliiseja hakataan, paloautoja kivitetään ja tavallisten ihmisten autoja tuikataan tuleen. Husbyn mellakat ovat looginen lopputulos tilanteesta, jossa monen monen kaupunginosassa asuvan ensisijainen identiteetti on olla uhri.

Maahanmuuttajaväestön keskuudessa tämä ei yllätä, sillä heitä on haalittu pohjolaan nimenomaan lievittämään ruotsalaisten kuvitteellista valkoisen miehen taakkaa, ja uhriviittaa on maahanmuuttajalle sovitettu siitä asti, kun hän otti ensimmäiset askeleensa Ruotsinmaalla.

Sellaisella ihmisellä, joka jaksaa osallistua marsseille ja tapella mellakkapoliisin kanssa tai tuikata autoja tuleen, ei ole todellista estettä osallistua työmarkkinoille täysipainoisena itseään elättävänä yhteiskunnan osana. Hänen ongelmansa on sosialistien opettama uhriutuminen ja sen myötä tuleva katkeroituminen sekä sosiaalitukien suoma mahdollisuus passiiviseen oleskeluun.

Yli uhriutumisesta

Psykologi Juhani Laakso kuvaa City-lehdessä uhriutumista varsin osuvasti: “Uhriutuja kehittää haitallisia tunteita, kuten katkeruus, masennus, kateus ja viha. Hän luopuu vastuusta ja alistuu kohtaloon. Mieli myrkyttyy”. Laakson mielestä “ihminen sosiaalistetaan uskomaan, että syy kärsimykseen on aina itsen ulkopuolella”. Vastuunkantoa omasta elämästä ei enää tunneta.

Suomalaisen yhteiskunnan kannalta on äärimmäisen tärkeää päästä eroon uhriutumisesta. Ensimmäinen askel on ottaa kiinni omasta elämästään. Ei vaadi mitään epäinhimillisiä ponnistuksia ottaa itseään sen verran niskasta kiinni, että menee oikeisiin töihin. Mikäli alhaisimman tulotason työt eivät tunnu omilta, voi työtön nykyään hyvinkin helposti opetella jonkin hyödyllisen taidon ja elättää itsensä sillä.

Suuri osa nykypäivän sosiaalisista ongelmista on verrattavissa ylipainoon. Keinot oman tilanteen parantamiseen on tarjolla ja tiedossa, mutta “ei vain pysty”. Kaikkein pahimpia ovat marisevat maisterit, joille ei löydy “oman alan töitä”.

Tämä on se kohta, kun työttömän päässä viimeistään napsahtaa. Ennen kuin käännät oppimasi uhrimoodin päälle, keksit tekosyitä ja sätit kirjoittajia, mieti, paljonko käytit aikaa itsesi kehittämiseen viime vuonna. Muodollista opiskelua ei lasketa. Opettelitko yhtään uutta taitoa? Perustitko yrityksen? Yrititkö edes myydä osaamista, vai lähettelitkö vain työhakemuksia? Etsitkö töitä koko maasta? Entä ulkomailta? Osaatko ylipäätään mitään sellaista, mistä kenenkään kannattaisi maksaa?

Toinen askel on patistaa sohvan pohjalta ne, jotka eivät ilman tukea saa itseään pois uhriasemasta. Olosuhteet eivät aina ole parhaat mahdolliset, eivätkä perheolot ehkä ole jokaisella ideaalit. Yhteiskunnan rakenteissakin on paljon parannettavaa. Nämä ovat kuitenkin asioita, jotka joko kuuluvat menneisyyteen, tai joita on vaikea muuttaa. Oman pärjäämisen keskeinen este löytyy peilistä. Niin kliseistä kuin se onkin, oma asenne ja motivaatio ratkaisevat paljon.

Yhteiskunnalle on suorastaan tuhoisaa, että työikäisten ja työkykyisten oma vastuu toimeentulosta poistetaan. On tärkeää, että sosiaalivaltiossa muistutetaan jokaisen omasta vastuusta kantaa elämästään huolta. Vanha sananlasku “ken ei työtä tee, ei hänen syömänkään pidä” tulisi ottaa taas käyttöön, koska vastuunkantoa omasta elämästä ei enää tunneta.

8

Liberaaleja ratkaisuja talouteen

*It's a recession when your neighbor loses his job; it's a depression
when you lose your own.*

– HARRY S. TRUMAN

1. Valtion taikaseinä ei ole ehtymätön

Vaalitenteissä järkevä keskustelu yleensä estetään alkuunsa kysymällä, mistä menokurin puolesta puhuva poliitikko leikkaisi ja kuinka paljon. Totuus on, ettei tuollaiseen voi vastata lyhyesti eikä kovin konkreettisesti yksinkertaistamatta liikaa. Tästä syystä varsinaiseen leikkauskeskusteluun ei vaalitenteissä koskaan päästä muuten kuin ympäripyöreyksien ja pinnallisten latteuksien tasolla.

Viime vuosina tavaksi on tullut ilmoittaa, mistä ei ainakaan olla valmiita leikkaamaan. Toinen pakotie on väittää leikkauksiksi esimerkiksi menojen tulevan kasvun vähentämistä. Kaikkein epärehellisimmät kutsuvat veronkorotuksia säästöiksi.

Säästöjen suuruutta ja leikkauskohteita arvioidakseen joutuu käymään läpi suuren määrän tietoa. Sitä onneksi on nykyään netin kautta saatavilla, kunhan tietää, mistä etsiä. Julkisen sektorin alijäämä on suuruusluokaltaan vähän alle kymmenen miljardia euroa. Jokainen laskutaitoinen ymmärtää, ettei sellaista kuilua pystytä kuroma umpeen pelkällä talouskasvulla ja solidaarisuudella. Tosiasia on, ettei ilman suuria leikkauksia lähivuosina pystytä kääntämään Suomen velkakehitystä. Kasvava velka alkaa vähitellen rasittaa myös talouskasvua, eikä hallitsematon kierre alaspäin ole enää kaukana.

Verraten helppoja ja kivuttomia ratkaisuja olisivat esimerkiksi vastikkeettomista yritystuista luopuminen, erilaisten järjestöavustusten karsiminen ja kehitysavun leikkaaminen. Nämä ovat vielä lillukanvarsia, mutta jostain täytyy aloittaa.

Pelkillä rahamääräisillä leikkauksillakaan ei budjettivajetta saada aisoihin. Olisi aivan mieletöntä asettaa vain jokin rahamääräinen tai prosentuaalinen tavoite, jonka verran jonkin organisaation tulee supistaa toimintaansa niin, että sen tehtävät kuitenkin pysyvät samana. Toisin sanoen silloin tehtäisiin kaikki sama mitä nytkin, mutta entistä huonommin.

Säästöjen täytyykin lähteä lainsäädännön perkaamisesta. Sen sijaan, että käsketään virasto X:n pienentää menojaan 25 %, lak-

kautetaan neljäsosa sen tehtävistä. Kustannukset seuraavat perästä. Kun lainsäädäntö ei edellytä El120 –poistoilmahormia, ei ole myöskään tarvetta viranomaiselle, joka valvoo kyseisen poistoilmahormin käyttöä. Vastaavia esimerkkejä on runsaasti.

Tärkeysjärjestykseen laittamista ja vähiten tarpeellisen päänlakkauttamista odottavat myös kuntien 535 lakisääteistä tehtävää. Pelkästään vuoden 2000 jälkeen uusia lakisääteisiä tehtäviä on tullut 136 lisää entisten 399 tehtävän päälle.

Sääntelyn purkaminen on yksi keino merkittäviin rakenteellisiin säästöihin, mutta toinen tarpeellinen, joskin vaikeammin nieldävä on erilaisten palvelujen, tukien ja tulonsiirtojen karsiminen sekä rakenteellisilla menetelmillä että perinteisellä juustohöylällä. Molemmissa tapauksissa tulokset pitää kerätä muru kerrallaan.

Rakenteellisia säästöjä syntyy, kun lopetetaan kokonaan erinäisiä toimintoja. Voidaan katsoa esimerkiksi vuodesta 2000 alkaen, mitä uusia toimintoja valtionhallintoon on tänä aikana perustettu ja lakkauttaa niistä kaikki sellaiset, joita esimerkiksi EU ei ehdottomasti edellytä.

Valtion ylimääräiset eläkkeet sanomalehtimiehille ja taiteilijoille imaisevat vuodessa parikymmentä miljoonaa. ”Rauhantyöhön” meni vuonna 2011 puoli miljoonaa. Suunniteltuun tarkoitukseensa nähden epäonnistuneeksi todettuun vuorotteluvapaajärjestelmään laitettiin 40 miljoonaa valtion rahaa vuonna 2011. Lakkautettiinko vuorotteluvapaa? No eipä lakkautettu, vaan päinvastoin kolmikan-tapöydässä sovittiin, että se vakinaistetaan.¹⁸

Sopivan kaavamaista, esimerkiksi kymmenen prosentin juustohöylää taas voisi näyttää sellaisille kohteille kuten maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalveluiden tukeminen (yli 200 miljoonaa vuodessa), valtionosuus ansiopäivärahasta (määräraha 768 miljoonaa vuonna 2011). Ja nämä ovat vain esimerkkejä. Pie-nistä puroista kertyy iso virta.

Nykyinen malli, jossa valtio hoitaa kaiken, on vain lisääntyvän byrokratian ja paisuvien kustannusten päättymätön kierre. Vain muuttamalla ajatustapaamme ja ymmärtämällä, ettei valtion tai-

kaseinä ole ehtymätön rahasampo, kykenemme tulevaisuudessa ylläpitämään hyvää yhteiskuntaa, jossa ihmiset voivat hyvin.

2. Kuntatalous liberaalista näkökulmasta

Kunnallispolitiikkaa seuranneet tietävät, ettei kuntien elo Suomessa ole helppoa. Kuntien on pakko huolehtia lakisääteisistä tehtävistään kuten terveydenhuollosta, perusopetuksesta, päivähoidosta ja sosiaalihuollosta alueellaan, itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

Vuosien saatossa valtio on jatkuvasti lisännyt kuntien tehtäviä mutta osallistunut niiden kustannuksiin keskimäärin vain kolmasosalla. Uudet velvoitteet ovat siis tuoneet merkittäviä lisäkustannuksia kunnille, huolimatta valtionosuuksien näennäisestä kasvusta.

Tarkkaa tietoa uusien tehtävien aiheuttamista kustannuksista ei ole, mutta esimerkiksi Kuntaliiton mukaan on pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon uusista tehtävistä vuosien 1993 ja 2004 välillä aiheutunut 1,5 miljardin euron suuruinen menojen kasvu.

Lisätehtävien ohella on valtio muilla toimenpiteillään pitänyt kuntien talouden parhaansa mukaan kireänä, ensin keventämällä verotusta kuntien kustannuksella ja toisekseen vähentämällä omaa osuuttaan palvelujen rahoituksesta maksamalla indeksitarkastukset vajaina.

Viime vuosina on tehty joitakin vähäisiä korjauksia tilanteeseen esimerkiksi vahvistamalla kuntien tulopohjaa korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta, korottamalla kiinteistöveroprosenttien ala- ja ylärajoja sekä poistamalla työnantajien Kela-maksun.

Kela-maksun poisto hyödytti nettomääräisesti noin 250 miljoonalla eurolla kuntasektoria, joka kokonaisuutena on erittäin merkittävä työnantajataho. Käytännössä kyse on elvytyksestä sen sijaan, että kuntien talous olisi näiden toimenpiteiden myötä aidosti kohentunut.

Vuosituhanneen alun hyvästä taloustilanteesta huolimatta ovat kunnat joutuneet ottamaan vuosittain lisää velkaa investointeja ja

jopa käyttötaloutta varten, eikä kunnille ole kertynyt varoja pus-kuriin äkillistä talouskriisiä varten. Vuoden 2012 lopussa kuntien lainakanta ylitti 12 miljardia euroa. Ei ole mitään varmuutta siitä, kauanko talouskriisi vielä kestää tai miten syvälle talous sukeltaa. Kaikki keskeiset talouden mittarit näyttävät alaspäin, eikä käänteestä parempaan ole viitteitä.

Näiden lisäksi etenkin väestön ikärakenne, muuttoliike sekä alue- ja palvelurakenteen muuttuminen vaikuttavat kuntien talou-teen. Väestöään menettävissä kunnissa veropohja kapenee entises-tään, kun ikääntyminen samalla kasvattaa palvelujen kysyntää en-tisestään. Kasvavissa kunnissa taas jatkuvasti tarvittava palvelujen lisäkapasiteetin rakentaminen tuo merkittäviä kustannuksia.

Toisin kuin yritykset, kunnat ovat tasapainotalouksia, jossa käytet-tävissä olevilla resursseilla pyritään tarjoamaan kuntalaisille vaaditut palvelut. Tasapainotaloudessa on se ongelma, että menot nousevat helposti tulojen tasolle. Kun hyvinä vuosina kuntien tulot kasvavat, päättäjät katsovat, että tarjolla on jakovaraa ja lisäävät kulutusta. In-vestoinnit tehdään luonnollisesti velaksi, koska kunnat elävät kädestä suuhun eikä minkäänlaista investointipuskuria yleensä ole.

Kuntien toimintamenot ovat kasvaneet vuoden 1999 18,3 mil-jardista eurosta yli 35 miljardiin euroon 2012. Pelkästään vuosien 2011 ja 2012 välillä ovat toimintamenot kasvaneet noin 1,8 miljar-dia euroa. Suuri osa menojen kasvusta selittyy valtion jatkuvasti antamalla uusilla tehtävillä ja yleisellä kustannustason nousulla, mutta tässäkään asiassa ei valtiota voi ihan kaikesta syyttää.

Poliittinen vasemmisto muistuttaa aina ikuisen kasvun mah-dottomuudesta, kun puhutaan yrityksistä, mutta julkisista pal-veluista puhuttaessa ajatus tuntuu unohtuvan. Kuntien palvelut ovat kuin Molokin pohjaton kita, johon voidaan kaataa loputto-masti rahaa eikä mikään tunnu riittävän. Jokainen voi osaltaan miettiä, onko hyvinvointi kunnissa lisääntynyt samassa suhteessa kuin menot ovat kasvaneet.

Talouden heikkeneminen pakottaa kunnat järkeistämään toi-mintojaan ja parantamaan tuottavuutta. Ei ole rehellistä asettaa

juustohöylää ja rakenteellisia leikkauksia vastakkain, sillä molempia tullaan varmasti tarvitsemaan. Kuntien ensisijaisena politiikkana tulisikin nyt olla toimintamenojen leikkaus. Ylimääräiset rönsyt pitää leikata pois ja nykyisten palvelujen tuotantoa tehostaa. Julkisen sektorin palkkakehitys on pidettävä useiden vuosien ajan yksityisen sektorin palkkakehitystä alhaisemmalla tasolla.

Kuntien ei kuitenkaan pidä säästää itseään hengiltä. Lihava mies ei laihtu, vaikka paino putoaisikin sahaamalla toisen jalan pois. Pois on saatava nimenomaan läskiä, ja konstit siihen ovat monet. Pakollisten palvelujen lisäksi kunnat hallinnoivat hyvin paljon ylimääräistä, joka ei välttämättä kuulu ydintoimintoihin.

Esimerkiksi Oulussa Nallikarin leirintäalue on kaupungin tappiollinen liikelaitos. Voidaan kysyä, eikö paikallishallinnon kannattaisi jättää suosiolla esimerkiksi matkailubisnes yksityisten hoidettavaksi. Voidaan myös vastata: Kyllä kannattaisi.

Kuntaliiton mukaan kuntasektorin tuottavuuspotentiaali on kuntarakenteiden kehittämisessä sekä palvelujen järjestämisessä ja toimeenpanossa, erityisesti ICT-toiminnoissa. Kaikki sähköistettävissä olevat palvelut onkin sähköistettävä ja itsepalvelun määrää lisättävä. Kaikkien tietojärjestelmien yhteensopivuutta on kehitettävä voimakkaasti.

Myös kuntien osto-osaamista ja kilpailutusta on kehitettävä. Useat kilpailutukset erityisesti ICT-toiminnoissa ovat epäonnistuneet, ja niistä on tullut kunnille ylimääräisten kustannusten lisäksi huonosti toimivia järjestelmiä.

Julkisten palvelujen tuottamisen pitää olla markkinavetoisempaa. Vain julkisen vallan käyttöä sisältävät tehtävät on pakko hoitaa virkatyönä. Kaikki muu voitaisiin periaatteessa antaa yksityisten hoidettavaksi. Toisaalta yksityistämisessä ei kustannusten kannalta ole järkeä, jos aitoa kilpailua ei synny.

Yksityistämistä on toisinaan tullut huonoja kokemuksia, eikä ihme, sillä harva asia on niin huono kuin valtion tukema yksityinen monopoli.

Kun kunta kilpailuttaa halvimman mahdollisen palveluntarjoajan ja antaa sille monopolin jonkin palvelun tarjoajana, yritys tarjoaa mahdollisimman vähän annettuun rahaan nähden saatakseen mahdollisimman paljon voittoa. Mikäli kilpailutus tehdään oikein ja riittävän usein, tämä malli voi olla kuitenkin parempi kuin julkisen sektorin ylläpitämä palvelu.

Yksityistäminen tulisikin tehdä aina siitä näkökulmasta, että se lisää kansalaisten valinnanmahdollisuuksia ja parantaa markkinoiden toimintaa. Kun kunta rahoittaa kiinteän osuuden ja kansalaiset esimerkiksi palvelusetelein valitsevat itselleen mieleiset palvelut, yritykset joutuvat tarjoamaan parasta vastinetta rahalle. Muuten ihmiset vievät setelinsä kilpailijalle. Palvelusetelinkin mahdollisuudet voidaan helposti pilata liian pikkutarkalla sääntelyllä.

Kaikki kuntien kehittämistoimet valuvat hiekkään, mikäli valtio jatkaa kuntien velvoitteiden lisäämistä. On ensisijaisen tärkeää, että kuntien vastuuta ja toiminnan ohjausta arvioidaan uudelleen ja kevennetään. Kuntien autonomiaa tulisi lisätä ja eri palvelujen todellista tarvetta punnita aidosti, koska kyseessä on kuitenkin loppujen lopuksi nollasummapeli. Miljoona euroa johonkin on pois jostain muualta, ja kaikki on pois veronmaksajalta.

Pitää olla rohkeutta arvioida ennakkoluulottomasti, mitkä palvelut ovat oikeasti tärkeitä, ja niistäkin miettiä, miten ne on järkevintä järjestää. Jo lähivuosina nousee uudelleen harkintaan koko joukko subjektiivisia oikeuksia. Yksi tällainen kysymys, jonka Raimo Sailas nosti jo joitakin vuosia sitten esille, on kotona olevien vanhempien oikeus viedä lapset joka päivä maksuttomaan kokopäivähoitoon.

Kaupungeissa nousee heti itku ja valitus, jos terveysasema, koulu tai kirjasto ei olekaan heti nurkan takana, mutta päivittäiset kauppareissut tehdään mukisematta kilometrien päähän kaupakeskukseen. Lähikauppa jää helposti paitsioon huonomman valikoimansa ja korkeampien hintojensa vuoksi. Samalla tavalla pienissä yksiköissä järjestettävien palvelujen valikoima on usein suppeampi ja kustannustaso korkeampi. Olisiko palvelurakenteen

tehostamiselle enemmän ymmärrystä, jos lähipalvelujen puolustajat joutuisivat maksamaan enemmän veroja tai käyttömaksuja palveluistaan kuin yksikkö hinnaltaan halvempia palveluja käyttävät?

Talous varmasti kääntyy kasvu-uralle ennemmin tai myöhemmin, mutta rakennemuutos on väistämätön. Voimme joko varautua tuleviin eläke- ja terveydenhuoltomenojen radikaaliin lisääntymiseen ja huoltosuhteen heikkenemiseen toimimalla nyt ennakoivasti ja leikata menoja. Vaihtoehto on pitää pää syvällä pensaassa, kunnes järjestelmä romahtaa.

Äänestäjien valinnoista huolimatta muutokset ovat edessä. Se, joka lupaa tällaisena aikana lisää kukkia ja kivaa kaikille, ei ole rehellinen. Joudumme väistämättä tinkimään siitä mukavuuden tasosta, jonka kunnat ovat tähän mennessä tarjonneet. Pumpuli on nyt loppu, pidimme siitä tai emme.

3. Liberaaleja huomioita valtiontaloudesta

Valtion menot ovat nyt suuremmat kuin koskaan, mutta koska tulot eivät riitä niiden kattamiseen, budjetti tasapainotetaan vuosittain miljardien eurojen lainoilla. Valtion velassa sadan miljardin raja häämöttää. Velkaantuminen useiden miljardien vuosivauhdilla jatkuu nyt jo viidettä vuotta, eikä velan määrän kasvulle näy loppua. Jokainen suomalainen saa syntyessään kannettavakseen, kotikunnan velkojen lisäksi, 16 000 euroa valtion velkaa. Ja summa paisuu.

Vaikka teoriassa valtio voi velkaantua maailman tappiin asti, ovat velkojen korkomenot jo nyt yli 2 miljardia euroa vuodessa. Vuoden 1990 jälkeen on pelkkiä korkoja maksettu lähes 80 miljardia euroa. Nämä rahat ovat luonnollisesti pois paremmasta käytöstä, ja vaikka velkaantumista on nykyään tapana sanoa vastuulliseksi talouspolitiikaksi, kaikki nuo miljardit ovat kyllä aivan rehellisesti menneet Suomen ja suomalaisten kannalta Kankkulan kaivoon.

Valtion harrastama käyttötalouden paikkaaminen velalla on kuin alkoholistin krapularyyppy. Kyetäkseen edes jotenkin suoriutumaan itse itselleen kehittämistään velvoitteista valtio joutuu haalimaan rahaa sieltä, mistä sattuu saamaan. Kuten edeltä on käynyt ilmi, valtio on esimerkiksi kasannut erilaisia velvoitteita kunnille antamatta kuitenkaan vastaavia rahallisia resursseja. Myös verotusta joudutaan kiristämään ja keksimään uusia veroja, tuoreena esimerkkinä pankkivero, vaikka Suomessa on raskas verotus jo ennestään.

On epärehellistä uskotella, että veroja korottamalla ja ilman leikkauksia voitaisiin kuitata julkiseen talouteen syntynyt valtava kestävyysvaje, sillä käytännössä Suomen kokonaisveroasteella ei ole kuin pari kolme prosenttiyksikköä nousun varaa, ja siinäkin tapauksessa talouskasvun edellytyksiä tuhoetaan jo merkittäväällä tavalla.

Tilanteen ei tarvitsisi olla tällainen. Valtiontalous on jatkuvasti kasvanut ja sen tehtäväkenttä on laajentunut. Ongelma on sama kuin kunnissa. Hyvinä vuosina, kun valtion tulot ovat kasvaneet, menoja on kasvatettu vielä nopeammin. Sen sijaan, että olisi tarkkaan harkittu, mikä on valtion rooli, ja mitä sen oikeasti tulisi järjestää, kaikki valtiolle tulleet ja mahdollisesti tulevaisuudessa tulevatkin rahat on nähty jonkinlaisena ”jakovarana”, josta on tarjottu hyvää ja kaunista oikealle ja vasemmalle. Laman aikana paljon kehutusta suhdannepolitiikasta ei ole tietoaakaan silloin, kun talous kasvaa ja julkista kulutusta pitäisi vähentää. Mutta ei: Nousukaudella keksitään uusia menokohteita ja paisutetaan entisiä, koska ”nyt siihen on varaa”, ja ”on tämän ja tämän eturyhmän vuoro”.

Vuoden 2001 tilinpäätöksessä valtion menot olivat 36 miljardia euroa. Valtion vuoden 2013 budjetin loppusumma on jo yli 54 miljardia. Näin sitä hyvinvointivaltiota on kaksin käsin ajettu alas.

Mistä valtion budjetin kasvu on tullut? Voidaan tarkastella esimerkiksi vuoden 2008 budjettia, jossa määrärahat on tilastoitu samoin kuin vuosikymmenen alussa. Sekin on 45,5 miljardia euroa, joten selvää kasvua on nähtävissä. Käymällä läpi budjettia muutama asia satuu silmään. Yleisesti menot ovat kasvaneet sen verran ”maltillisesti”, että mitään konkreettista on vaikea osoittaa perehtymättä tarkemmin.

Ulkoasiainministeriössä suurin kasvu on tullut kansainvälisestä kehitysyhteistyöstä, joka on kasvanut vuoden 2001 340 miljoonasta eurosta vuoden 2008 680 miljoonaan euroon. Vuodelle 2013 kehitysyhteistyöhön on budjetoitu 1118 miljoonaa euroa.

Sisäasianministeriön alle tuli tarkastelujaksolla uutena maahanmuuttovirasto, jonka menot olivat lähes 100 miljoonaa vuoden 2008 tilinpäätöksessä, 170 miljoonaa 2010 talousarviossa. Vuoden 2001 tilinpäätöksessä menot olivat 60 miljoonaa.

Valtiovarainministeriön menojen kasvu koostui lähinnä merkittävästi kasvaneista eläkkeistä, kasvua oli vuosien 2001 - 2008 välillä lähes miljardi euroa. Tämä tulee varmasti kasvamaan vielä merkittävästi aivan lähivuosina. Vuoden 2008 tilinpäätöksen ja vuoden 2010 talousarvion välillä kasvua esimerkiksi oli lähes 400 miljoonaa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala on muuttunut sen verran, että vertailua oli vaikea tehdä. Silmään pisti kuitenkin se, että Työ- ja elinkeinotoimistojen pelkät toimintamenot ovat 240 miljoonaa vuodessa. Valtion tempputyöllistämiseen taas käytetään puoli miljardia lisää.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan penkominen valtion ja kuntien tasolla olisi itsessään jo muutaman väitöskirjan arvoinen suoritus, mutta pikaisesti katsoen suurimmat menot kohdistuvat työttömyysturvaan, joka on muuten kasvanut vuoden 2001 540 miljoonasta vuoden 2008 1,35 miljardiin euroon, lapsilisään, asumistukeen, toimeentulotukeen, eläkkeisiin, joiden menot ovat yli kaksinkertaistuneet, ja ehkä vähän yllättäen veteraanien tukemiseen. Veteraaneihin käytetään yhä yli 400 miljoonaa euroa vuodessa. Yleisistä syistä johtuen tämä momentti tulee oletettavasti poistumaan lähivuosina, ellei sitten sotaveteraanin käsitettä laajenneta aivan älyttömyyksiin asti.

Muiden ministeriöiden menot ovat pienehköjä ja menojen kasvu kohtuullista, lukuun ottamatta Maa- ja metsätalousministeriön miljardiluokan maataloustukia, joita ei lähdetä tässä erikseen ruotimaan.

Budjettia tutkiessa näkee, miten menot koostuvat ns. pienistä puroista. Kymmenien miljoonien määrärahoista kasvaa nopeasti miljardeja. Budjettia kasvatetaan sieltä täältä miljoona sinne, miljoona tänne –periaatteella, ja inflaation myötä kaikki olemassa olevatkin menot turpoavat.

Kun taloutta lähdetään järkeistämään, tulisikin valtion rooli miettiä kokonaan uusiksi, eikä niin sanottuihin peruspalveluihin-kaan voi olla koskematta. Kaikki sellainen, mille on kysyntää ja tarjontaa ilman valtion väliintuloa tulisi pyrkiä järjestämään yksityisesti. Ja jos käy ilmi, että jollekin toiminnalle ei olekaan aitoa kysyntää eli tarvetta ilman, että se tarjotaan veronmaksajien piikkiin, sellainen toiminta saakin loppua.

Kunnilta pitää karsia normeja ja vähentää tehtäviä. Lopetettavia velvoitteita ei siirretä valtion hoidettaviksi vaan annetaan niiden toteutua markkinaehtoisesti tai hävitä pois, jos todellista kysyntää ei ole.

Sosiaaliturvan ja työvoimapolitiikan radikaali uudistus on edessä. Ensin voitaisiin lakkauttaa työvoimatoimistot (240 miljoonaa) ja valtion järjestämä ns. tempputyöllistäminen kokonaan (n. 500 miljoonaa), työttömyys voitaisiin jatkossa rekisteröidä ja työpaikat välittää yksityisten työnvälitysyriyten kautta, jotka välittävät tiedot eteenpäin Kelalle tuen maksua varten.

Toimeentulotuki tulisi poistaa erillisenä etuutena ja siirtää osaksi Kansaneläkelaitoksen palvelua ns. yhden luukun periaatteella. Eläkkeiden maksu pitää kyetä turvaamaan leikkaamalla muita menoja. Ansiosidonnainen työttömyysturva nykymuodossaan pitää lopettaa ja siirtää kokonaan yksityisten vakuutusten kautta hoidettavaksi.

Keskikipitkän aikavälin tavoitteeksi pitää ottaa sosiaaliturvien käsittelemättömän verkoston typistäminen mahdollisimman yksinkertaiseksi ja automaattiseksi perustulotyyppiseksi järjestelmäksi, joka voitaisiin hoitaa automaattisesti verohallinnon kanssa yhteisellä tietojärjestelmällä. Se tulisi erittäin paljon halvemmaksi kuin nykyinen syyperusteinen ja tarveharkintainen malli, ja samalla myös kaikki kannustinloukut poistuisivat.

Niukka perustulo on nähtävä ideaalina, jonka suuntaan sosiaaliturvajärjestelmää kehitetään. Ikävä kyllä vasemmistolainen kansalaispalkkapropaganda on pilannut mahdollisuudet käydä järkevää perustulokeskustelua. Sosiaaliturvan tarkoitus ei voi ikinä olla itsensä elättämisen vastuun poistaminen työkykyisiltä ihmisiltä. Sen pitää päinvastoin luoda tehokkaat kannustimet pyrkiä omalla työllä elintason parantamiseen. Perustuloajattelun mukainen pyrkimys vähäisempään byrokratiaan ja kannustinloukkujen purkamiseen on yhtä kaikki järkevä ohjenuora.

Yritysten avokätinen tukeminen pitäisi lopettaa, tai ainakin siirtyä erilaisten verovähennysten malliin. Tekesin pelkät toimintamenot ovat 45 miljoonaa euroa vuodessa, Ely-keskusten 215 miljoonaa. Nykyinen järjestelmä aiheuttaa sen, että yritykset suunnittelevat rahoitustaan tukien pohjalta ja yksityistä rahoitusta haetaan vain sen verran, että Tekesin tai Ely-keskuksen maksamiin tukiin saadaan kasaan omarahoitusosuus. Malli on jo niin pahasti juurtunut suomalaisiin yrityksiin, ettei sen muuttaminen onnistu hetkessä.

Yritystoiminnan kuitenkin pitäisi olla itsessään kannattavaa. Sellainen toiminta, joka ei olisi kannattavaa ilman valtion tukea, ei ole kannattavaa ylipäänsä. Yritysten vastikkeettomista tuista luopumisen sekä sosiaalitukien kohdalla niukkaan, nykyistä selvästi yksinkertaisempaan järjestelmään siirtymiselle voitaisiin asettaa 5-10 vuoden mittainen siirtymäaika, jonka kuluessa kaikki asianomaiset varmasti ehtisivät sopeutua uusiin olosuhteisiin.

Todelliset innovaatiot tehdään yrityksissä, mutta silti valtiolla on omat teknillinen, ilmatieteen, metsän, geologian, talouden, tilastojen, maa- ja elintarviketalouden, riista- ja kalatalouden ja ties minkä tutkimuskeskukset, joiden yhteenlasketut menot ovat lähes 300 miljoonaa euroa vuodessa. Onko kaikki tämä välttämätöntä?

Miksi Ahvenanmaata tuetaan 240 miljoonalla eurolla vuodessa? Miksi maahanmuuttajilla on 25 miljoonan erityistuki? Miksi puoluetukea maksetaan 36 miljoonaa? Miten tuomioistuimiin menee 300 miljoonaa vuodessa, mutta päätöksiä joutuu odottamaan

vuosikausia? Kysymysten lista on pitkä, kriittinen analyysi pitäisi tehdä kaikista valtion ja kuntien menoista.

Suomalaisen yhteiskunnan muuttuvaa roolia miettiessä tulisi muistaa Maslow’n kuuluisa tarvehierarkia. Ihmisellä on perustarpeet, jotka tulee tyydyttää ensin. Nykyisellään perustarpeet on tyydytetty, ja yhteiskunta on hyvinvoinnin nimissä siirtynyt tyydyttämään ns. korkeampia tarpeita.

Kansalle tulee tarjota soppaa, saippuaa ja sivistystä. Kaikki muu on oheiskivaa. Leivän lisäksi ei tarvita ”sirkushuveja” ainakaan veronmaksajien piikistä, koska nykyään on erilaisten ajanvietteiden tarjontaa yksityisten puolesta suorastaan enemmän kuin tarpeeksi.

Suomessa veronmaksajat ovat valtiota varten eikä valtio kansaa varten. Poliitikot tuntuvat vain huolehtivan omasta menestyksestään seuraavissa vaaleissa sen sijaan, että tehtäisiin rumilta vaikuttavia mutta pitkällä tähtäimellä tarpeellisia muutoksia.

Osasyö on meissä kansalaisissakin, jotka mukavuudenhalusamme olemme tottuneet siihen, että valtio ja kunnat hoitavat yhä suuremman osan sellaisista asioista, jotka vain muutama vuosikymmen sitten kuuluivat aivan luonnollisena osana itse kunkin omalle kontolalle. Itsestä ja omista läheisistä huolehtiminen on jo niin tukevasti sosialisoitu, että Eero Heinäluoma saattoi täysin luontevasti syyttää Eduskunnassa Kokoomusta välittämisen ulkoistamisesta valtiolta ihmisille itselleen.

Olemme kuilun partaalla, ja edessämme on väistämättä raju pudotus, joka toisaalta on erinomainen mahdollisuus uudistumiseen. Suuri vuotava ruuhi voidaan viimein hylätä, ja hankkia tilalle uusi, pienempi ja ketterämpi.

4. Liberaalia elinkeinopolitiikkaa

Julkisuudessa poliitikot ovat huolehtineet yksityisen talouden tilasta, mikä on ymmärrettävää, sillä yhteiskunta on viime kädessä riippuvainen siitä, miten yksityinen sektori eli yksityinen taloudel-

linen toiminta menestyy. Kun valtio elää velaksi yli varojensa, on yksityisen sektorin kova kasvu ainoa keino välttää konkurssi.

Valtio ei itsessään rahoita mitään vaan ainoastaan kerää työstä ja kaupankäynnistä syntynyttä varallisuutta ja siirtää sitä taskusta toiseen. Jotta olisi jotain verotettavaa, valtion on tärkeää huolehtia siitä, että yrittäjyyden ja työnteon edellytykset ovat maassamme hyvät tai vähintään olemassa.

Valtiolla ei ole paljon keinoja toimia talouselämän hyväksi, mutta sitä haittaavia ja vääristäviä keinoja on huomattava määrä. Anekdootin mukaan jo 1600-luvulla yrittäjät tiesivät sanoa, että parasta, mitä hallitus voisi talouselämän eteen tehdä, olisi olla puuttumatta siihen. *Laissez-faire*, antakaa tehdä.

Kun tarkennetaan tätä siten, että vapauden myötä tulee vastuu, joka 1800-luvun hiilikaivoksista puuttui, aletaan olla jo aika lähellä maalia. Tämän vuoksi meillä onkin ammattiliittoja, jotka estäisivät väärinkäytökset, vaikka valtio antaisi vapaat kädet, tai oikeammin lakkaisi pitämästä käsiä sidottuina.

Yritysten toimintaa ei tule kohtuuttomasti vaikeuttaa ylenmääräisellä byrokratialla eikä liiketoiminnan edellytyksiä pidä tappaa järjestömillä vaatimuksilla. Jälkimmäinen koskee valtion lisäksi myös ammattiliittoja. Monella alalla voi olla vaikeaa lähteä yrittäjäksi kovan sääntelyn vuoksi, mikä aiheuttaa markkinoiden keskittymistä ja vaikeuttaa pienyritysten toimintaa.

Yli 90 % kaikista yrityksistä on alle 10 henkeä työllistäviä mikroyrityksiä, joiden merkittävä vaikutus talouteen unohtuu helposti. Heidän toimintaansa täytyy helpottaa niin paljon kuin mahdollista.

Poliitikkojen ja virkamiesten liturgiassa tarvitaan ”uusia Nokioita” ja kasvuyrityksiä. Käytännössä Nokian kaltaisen suuryrityksen syntyminen Suomen kaltaiseen maahan on ainutlaatuinen tarina, eikä millään muulla kuin suunnattomalla onnella toistettavissa. Maailma toki muuttuu nopeasti. Google ja Facebook osoittavat, että maailman arvokkaimpien yritysten joukkoon on mahdollista nousta hyvinkin nopeasti. Teoriassa 10 vuoden päästä meillä voisi olla jotain vastaavaa. Käytännössä täältä puuttuvat rohkeus ja ra-

hoitusmallit kansainvälisten menestystarinoiden syntyyn. Myönteisenä poikkeuksena Suomessa ovat pelialan yritykset, jotka viime vuosina ovat tehneet merkittäviä kansainvälisiä läpimurtoja.

Yritykset kyllä pääosin pyrkivät kasvamaan, jos niillä on siihen edellytykset. Perusongelma on, että meiltä puuttuvat munat ja rahat. Täällä pelätään riskejä eikä siedetä epäonnistumisia. Yhteiskunta on opettanut ottamaan varman päälle, ja olemme tottuneet siihen, että joku muu maksaa. Pitäisi olla enemmän sellaisia hulluja, jotka panttaavat oman talonsa ja ottavat hurjan lainan tavoittelakseen unelmaansa.

Miksi sijoittaja laittaisi rahojaan hankkeeseen, johon yrittäjäkään ei uskalla sitoutua? Mahdollisuus henkilökohtaiseen konkurssiin ja puhtaalta pöydältä aloittamiseen voisi auttaa tähän.

Toinen ongelma on rahan puute. Valtio kyllä yrittää parhaansa. Tekesin ja muiden tahojen kautta jaetaan satoja miljoonia euroja vuosittain. Tukiaisjärjestelmää pyörittää suunnaton byrokratia, ja Tekesin pelkät toimintamenot ovat jo 45 miljoonaa euroa vuodessa. Silti hakemusten käsittelyajat saattavat olla yli puoli vuotta. Lähestymistapa yksinkertaisesti on väärä. Erilaisia tukia on kymmenittäin, eikä edes tukia jakavissa organisaatioissa aina tiedetä niistä kaikista. Valtion yritystukijärjestelmä pitäisi muuttaa sijoitusperusteiseksi ja myöhemmin lakkauttaa kokonaan tarpeettomana.

Suomessa sijoitetaan vuoden aikana yrityksiin yksityistä riskirahaa vain 30 miljoonaa dollaria, kun samaan aikaan Israelissa sijoituksia tehdään 300 miljoonalla. Suomen kokoisessa Massachusettsin osavaltiossa summa on lähes 900 miljoonaa dollaria. Yksityinen riskiraha on täällä historiallisista syistä verrattain tiukassa, eikä valtion osuutta voi kokonaan poistaa, ainakaan nopealla aikataululla.

Erilaisiin yritystukiin nykyisellään käytettyä rahaa pitäisikin kanavoida rahastoihin ja sijoittaa yhdessä yksityisten pääomasijoittajien sekä yrittäjien kanssa. Näin toimimalla yritysten rahasta saama hyöty olisi suurempi, se ei vääristäisi markkinoita niin pahasti, ja ennen kaikkea rahasta voisi tulla valtiolle myös voittoa.

On kuitenkin vielä syytä painottaa tässä periaatetta, joka mainittiin edellä: Suurimman palveluksen talouselämän piristämiseksi valtio tekisi, kun se vähentäisi tarpeetonta asioihin puuttumista ja muuta häirintää.

Kun rahoitus ja asenteet ovat kunnossa, Suomeen syntyy enemmän kasvuyrityksiä, jotka työllistävät uusia veronmaksajia. Se ei kuitenkaan yksin ratkaise työttömyysongelmaa, joka on monimutkaisempi kokonaisuus, eikä korjaannu pelkällä talouskasvulla - tosin ilman talouskasvua työllisyyden koheneminen ei ole mahdollista.

5. Työttömyysongelman liberaalit ratkaisut

Voidaan esittää jaottelu, että työttömiä on kolmenlaisia. Helpoin työtön on jollekin laajasti kysyttyjä hyödykkeitä tuottavalle alalle koulutettu ammattilainen, joka on jäänyt työttömäksi huonon suhdanteen vuoksi. Tällainen voisi olla esimerkiksi rakennusmies tai insinööri. He työllistyvät helposti, jos talous kohenee.

Toinen kategoria ovat sellaiset, jotka ovat kouluttautuneet alalle, jolle ei yksinkertaisesti koskaan ole mitään kysyntää, tai sitä on erittäin vähän. On varmasti turhauttavaa opiskella 8 vuotta nais-tutkimusta ja tehdä aiheesta väitöskirja, jonka jälkeen ainoa työpaikka on McDonald'silla. Näiden henkilöiden tulisi niellä ylpeytensä ja joko hyväksyä ikuinen pätkätyö tai hankkia jotain sellaista osaamista, josta joku työnantaja on valmis maksamaan.

Moni korkeasti koulutettu vaikuttaa ajattelevan, että valtiolla pitäisi olla jonkinlainen velvollisuus tarjota heille mukava ja koulutusta vastaava työpaikka. Itselle sitä vastoin ei kuulu min-käänlaista vastuuta itse tehtyjen koulutuslavalintojen seurauksista, vaikka työmarkkinanäkymät ovat varmasti olleet tiedossa valintojen tekohetkellä.

Tämä ongelma olisi osin korjattavissa myös terveemmällä ja markkinaehtoisemmalla koulutuspolitiikalla. Suomessa koulute-

taan joka vuosi sadoittain ihmisiä sellaisille aloille, joilla avautuvia työpaikkoja saattaa olla kymmeniä tai jopa vain yksittäisiä. Tämä on järjetöntä tuhlausta.

Kolmas ja vaikein kategoria ovat sellaiset, joilla ei ole edellytyksiä työllistyä. Henkilöt, joilla ei yksinkertaisesti ole valmiuksia tai motivaatiota hankkia koulutusta, eikä käytännön ammatteihin vaadittavaa kädentaitoa ja fyysisiä ominaisuuksia. Suomessa on potentiaalisesti suuri määrä myös heille sopivaa työtä, mutta työn vastaanottaminen ei kiinnosta tai ole järkevää.

Voi olla, että työtä ei myöskään kannata tarjota, koska työstä syntyvää hyötyä vastaavaa palkkaa ei saa maksaa. Työhaluinen henkilö, joka on heikosti koulutettu tai jolla on esimerkiksi jokin vamma, ei välttämättä saa ikinä töitä avoimilta työmarkkinoilta, koska työehtosopimukset kieltävät maksamasta niin matalia palkkoja, joilla töihin ottamisessa olisi taloudellisesti mitään järkeä. Tämän ns. kolmannen kategorian työttömyyttä pönkittävät näin sekä kysyntä- että tarjontapuolen tekijät.

Osa-aikainen työ on mahdollista ainoastaan opiskelijalle, eikä sii-voosan palkalla ainakaan pääkaupunkiseudulla kovin hyvin elä. Kotitalousvähennys on ollut ehkä paras valtion toimenpide tämän ryhmän työllistymisen auttamiseksi. Toki verovähennyskikkailuja parempi vaihtoehto olisi, että verotus yleensäkin olisi kevyempää, jolloin ihmisille jäisi enemmän rahaa palveluiden käyttöön ja työn teettämiseen.

Vaikeammin työllistyvien tilannetta helpottaisi myös työmarkkinoiden joustavuuden lisääminen: Työmarkkinoiden joustoa pitäisi lisätä siten, että saman työn palkka voisi vaihdella maan eri osien kustannustasojen mukaan. Tämä tarkoittaisi työpaikkakoh- taisen sopimisen lisäämistä.

Tämän kolmannen ryhmän työllistymiseen auttaisi myös perusteellinen sosiaaliturvan uudistus. Malli pitäisi rakentaa sellaiseksi, että työtön voi tehdä osa-aikaista, pienipalkkaista työtä ja tulla tilanteen vaatiessa valtion tuella toimeen. Sen sijaan, että henkilö on työttömänä kotonaan saaden 440 euroa kuussa, hän voi työllistyä osa-aikaisesti, saada sieltä esimerkiksi 600 euroa li-

sää, eikä se vaikuttaisi hänen saamiinsa etuisuuksiin. On aina parempi olla töissä kuin kotona, ja tällaisella mallilla pienituloinen saisi lisää rahaa elämiseen.

Saksassa niin sanottu Hartz-reformi sisälsi erilaisten työmarkkinajousten ohella tämän suuntaisia elementtejä, ja seurauksena on ollut satojentuhansien ihmisten siirtyminen työmarkkinoiden ulkopuolelta osaksi työvoimaa. Näiden ihmisten köyhyysriski on pienentynyt dramaattisesti. Samalla suurelle joukolle aiemmin hyvin pysyvän tuntuisesti yhteiskunnan marginaaliin työnnettyjä ihmisiä on auennut tie normaaleille työmarkkinoille. Tutkimuksista tiedetään, että mistä tahansa työstä on olennaisesti matalampi kynnys päästä toiseen työhön kuin työttömyydestä.¹⁹

Mallin pitäisi luonnollisesti olla sellainen, ettei missään palkkaluokassa synny ns. tuloloukkuja. Jokaisen työllä tienatun lisäeuron pitäisi kaikissa oloissa kasvattaa käteen jäävää rahasummaa. Käytännössä tällainen malli mahdollistaisi muun hyvän ohella sen, etteivät palvelualat kärsisi jatkuvasta työvoimapulasta.

Työmiehen ei kuitenkaan tarvitse pelätä matalapalkkaisten töiden räjähdysmäistä kasvua. Tarkoitus ei tietenkään ole, että palkkoja aletaan polkea, sillä Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn suurin ongelma ei ole työvoimakustannusten korkeus. Vertailua pitää toki tehdä, mutta ei Kaukoidän halpatuotantomaiden vaan muiden eurooppalaisten teollisuusmaiden kanssa. Suomi ei pysty kilpailemaan halpatavaran tuotannolla, vaikka työvoima olisi ilmaista orjatyövoimaa.

Massatuotantoon tarvitaan massaa, eikä täältä löydy miljoonaa orjaa ompelemaan lenkkareita. Meidän ei kannata tuottaa mitään sellaista, jonka ainoa kilpailutekijä on hinta, eikä laadukkaassa tuotannossa pärjää polkemalla työoloja.

Laadukkaankin työn hinnalla on toki rajansa. Yritysten ei pidä polkea palkkoja, mutta valtion tulisi huolehtia osaltaan siitä, ettei se tee Suomessa asumisesta ja elämisestä niin kallista, ettei työnteko täällä kannata. Suomalaisten ostovoima on eurooppalaisessa vertailussa alle keskitason.

Kun erilaisilla veroratkaisulla nostetaan elinkustannuksia, vaaditaan myös lisää palkkaa, mikä vaikeuttaa yrityksen toimintaa. Pahimmassa mahdollisessa tilanteessa yritys toimii korkeiden kulujen vuoksi kannattavuusrajailla ja työntekijä elää kädestä suuhun, koska eläminen on niin kallista.

Sosiaaliturvan uudistamisen lisäksi myös työllistämisen tulee olla mahdollisimman helppoa ja sujuvaa, eikä tästä puhuttaessa voida sivuuttaa Tanskan mallia. Wikipediaa röyhkeästi suoraan lainaten:

”Tanska on esimerkki maasta, jossa on onnistuttu yhdistämään matala työttömyys ja korkea työttömyyskorvaus. Sen olennainen piirre on sanktioiden käyttö: vuoden työttömyyden jälkeen pakko ottaa vastaan työtä tai koulutusta muultakin kuin omalta alaltaan ja kotipaikastaan. Tällä tavoin pyritään aktivoimaan ihmisiä ja näin pitämään pitkäaikaistyöttömyys alhaalla sekä työttömät mukana työelämässä.

Tanskassa työntekijän irtisanominen on helppoa: irtisanomisaikaa ei ole. Tavoitteena on, että työllistämispäätös ei tuntuisi työntantajista liian suurelta riskiltä. Työntekijän kynnys kieltäytyä töistä pidetään korkeana siten, että siitä seuraa työttömyyskorvauksen loppuminen samoin kuin siitä, jos kieltäytyy toisen alan töistä. Tästä syystä työtön yleensä hankkii itse työpaikan, kun taas Suomessa työtön voi käytännössä olla menemättä töihin.”

Tanskan malli voi kuulostaa karulta, mutta juuri sen kannustavammaksi ei työvoimapolitiikka voi mennä. Kannattaa huomioida, että vaikka irtisanominen on helppoa ja töitä on pakko vastaanottaa, Tanskassa työttömän taloudellinen asema on turvattu, sillä työttömyyskorvaus on 80 %, jopa 90 % palkkatuloista. Valtio järjestää heti työttömyyskauden alusta aktivointitoimia, eikä työtön voi jäädä kotiinsa syrjäytymään.

Malli ei suoraan soveltuisi Suomeen jo siksi, että Tanska on pieni maa, jossa etäisyydet ovat lyhyitä. On helppo vaatia ottamaan töitä vastaan muualta, kun henkilön ei tarvitse muuttaa satojen kilometrien päähän vieraalle paikkakunnalle. Mallia voisi käyttää

kuitenkin pohjana, kun mietitään uusia ratkaisuja. Pitää muistaa, että Suomessakin väestö keskittyy koko ajan, ja pitkien etäisyyksien selitys pätee aina vain pienempään osaan väestöstämme.

Toinen pohdittava asia on työvoimatoimistojen tarpeellisuus. Vuosittain maksetaan 240 miljoonaa euroa pelkästään Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoja, mikä näkyy mm. miljoonapalatsina eri kaupunkien keskustoissa. Työllistämis- koulutus- ja erityistoimet maksavat puolisen miljardia euroa vuodessa. Yksityinen työnvälitys kukoistaa silti, vaikka työvoimatoimiston kautta voi työvoimaa hakea maksutta.

Yritykset eivät koe löytävänsä sieltä pätevää työvoimaa, eikä työn koe löytävänsä työvoimatoimiston kautta töitä. Käytännössä toimistoon käydään rekisteröitymässä työttömäksi, jotta tuet alkavat juosta, minkä jälkeen mennään pajukorikurssille tai työharjoitteluun. Eikö rekisteröitymisen muka voisi hoitaa Kelan luukulla tai vaikka netissä?

Voidaan kysyä, montako oikeaa ja tuottavaa työpaikkaa on Suomesta tuhottu sillä, että tähän puuhasteluun ja näpertelyyn käytetyt rahat otetaan ihmisten ja yritysten taskuista veroina pois. Työ- ja elinkeinotoimistojen toiminnasta suurimman osan voisi lopettaa ja antaa yksityisten huolehdittavaksi.

Työvoimapolitiittinen koulutus on oma lukunsa. Jos nyt jätetään pois laskuista edellä mainitut pajukorikurssit, joukossa on varmasti myös hyödyllistä ja järkevää toimintaa. Järjestelmä on valitettavasti houkutellut liepeilleen myös monenlaisia huijareita, joista tiedotusvälineissä aika ajoin on juttuja. Huuhaakoulutuksen järjestämisellä tapahtuva verovarojen lypsäminen pitää kitkeä kokonaan pois. Valtiolla ja kunnilla sekä kuntayhtymillä on valtava määrä koulutustarjontaa joka puolella maata.

Työvoimapolitiittisen koulutuksen suuntaaminen entistä vahvemmin ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään toimintaan siten, että se tapahtuu oikeiden oppilaitosten järjestämänä ja mieluiten yhteistyössä oikeiden yritysten kanssa oppisopimuksen hengessä, veisi varmasti tilannetta terveempään suuntaan.

Oma roolinsa jäisi edelleen myös koulutusta tarjoaville yksityisille yrityksille, mutta laadunvalvonta ja kilpailutuksen osaaminen näissä tapauksissa on hoidettava kuntoon. Työvoimahallinnon byrokratiaa ja säädöksiä on karsittava ja selkeytettävä siten, että työttömäksi jäämisen jälkeinen toimeettomuuden jakso jää niin lyhyeksi kuin mahdollista. Sujuva pääsy koulutukseen tai muuhun ammattitaitoa ylläpitävään tai kehittävään toimintaan on sekä yhteiskunnan että työttömän itsensä etujen mukaista.

Suomessa kaivattaisiin rohkeutta uudistuksiin, sillä nykyinen järjestelmä, jossa on jo 70 000 pitkäaikaistyötöntä eli yli vuoden työttömänä ollutta, ei selvästikään ole paras mahdollinen.

9

Euro kriisissä

*Many ask “Why can’t we just have what we voted to join
- a common market?”*

– DAVID CAMERON

1. Eurokriisi, ja miksi vasemmisto on taas väärässä

Vuonna 2003 Saksa ja Ranska rikkoivat EU:n kasvu- ja vakaussopimusta ja hoitivat asiansa loppuun saakka niin taidokkaasti, etteivät saaneet edes sopimuksen mukaisia sanktioita. Saksalaiset talouslehdet lukivat jo tuolloin tilanteen aivan oikein. Saksan ja Ranskan luikurointi tuomittiin lehdissä häpeälliseksi, ja rankaisematta jättämistä pidettiin järjettömänä.

Lehdet ennustivat kasvu- ja vakaussopimuksen vesittämisen avaavan ovet alijäämäpolitiikalle, kuten kävikin. Suomen ulkoasianministeriön lehdistökatsauksessa kerrotaan, että esimerkiksi talouspäivälehti Handelsblattin mielestä ”Saksa ja Ranska eivät vain kävelleet brutaalisti EU:n komission yli, vaan ne myös talloivat pienet jäsenmaat jalkojensa alle. Samat säännöt kaikille – tämä voidaan nyt unionissa unohtaa”, lehden pääkirjoitus toteaa. – ”Se, mikä on Saksalle sallittua, on Portugalilta kiellettyä.”

Seurauksia voidaan viikoittain ihailla talousuutisista. Monet aiemmin Euroopan integraatioon myönteisesti suhtautuneet ovat alkaneet miettiä, mitä on enää jäljellä siitä innostavasta tulevaisuudenkuvasta, joka turvallisuuspoliittisten seikkojen ohella sai suomalaiset vuonna 1994 antamaan tukensa EU-jäsenyydelle. Vapaus, vakaus, vauraus ja turvallisuus ovat tavoittelemisen arvoisia asioita, ja samalla ne ovat koko Unionin olemassaolon tärkeimmät perustelut.

Viimeiset vuodet ovat olleet kulta-aikaa EU-kriitikoille. Komissio, parlamentti, neuvosto ja kukin jäsenmaa vuorollaan ovat tarjonneet loputtoman runsaudensarven aiheita, joista voi metelöidä ja nostaa omaa kannatusta kotimaassa. Päätösvalan keskittämistä, yhteistä budjettipolitiikkaa ja jopa yhteisiä velkoja on tarjoiltu uuden eurooppalaisen projektin aineksina. Instituutiot ja jäsenmaat ovat kaikki näyttäneet esimerkkiä siitä, millaista sekasortoa politiikalla ja byrokratialla voidaan pahimmillaan saada aikaiseksi. Rauha mantereellamme on sentään vielä säilynyt.

On oikeastaan ihme, etteivät EU-vastaisuudella profiloituneet Perussuomalaiset ole jo pitkään olleet Suomen ylivoimaisesti suurin puolue. Sellaisen maalipaikkojen tulvan hukkaaminen vaatii jo erikoisosaamista.

Samaan aikaan, kun kriisi on vielä niskassa monimutkaisten pelastusoperaatioiden avulla ostetun lisääjän ansiosta, velkakriisin lyhyt historia on jo raivokkaan uudelleenkirjoittamisen kohteena. Eduskunnassa käyty 20.9.2011 käyty lähetekeskustelu Euroopan tilapäisen rahoitusvakaussäilyneen (ERVV) puitesopimuksen muuttamisesta tarjoaa kasapäin herkkua pureskeltavaa.²⁰

Aloitetaan esittelypuheenvuorosta. Valtiovarainministerin omi-
naisuudessa sen piti Jutta Urpilainen. Hän väitti muun muassa seuraavaa: ”Vuonna 2008 alkanut rahoituskriisi sai alkunsa USA:sta. Kriisi sai alkunsa holtittomista sijoituksista, ilman rajoja toimineesta markkinataloudesta.”

Lama toden totta sai ensisysäyksensä USA:sta, mutta USA:n ongelmat eivät suinkaan olleet syynä euroalueen ongelmiin, eikä Yhdysvaltojenkaan ongelmissa markkinataloudella ollut osaa eikä arpaa. Todellisuudessa Yhdysvaltain luottokriisin aiheutti, kuten lamat yleensä, keskussäännelty rahapolitiikka, jonka luoma uusi raha tällä kertaa kanavoitiin asuntosektorille.

Urpilaisen amerikkalaiset aatetoverit pakottivat pankit jakamaan asuntoluottoja sellaisille, jotka eivät olisi ”ilman rajoja toimivassa markkinataloudessa” ikinä päässeet edes neuvottelemaan asuntolainan saamisesta.

Yhdysvaltain asuntoluottokriisi, joka lauetessaan sai aikaan talousongelmia kaikkialla maailmassa, oli vasemmistolaisella politiikalla aiheutettu. Se on kouluesimerkki siitä, mitä tapahtuu, kun poliitikot menevät määräämään yritysten toimintaa, tässä tapauksessa ohjailemaan periaatteita, joilla pankit myöntävät asuntoluottoja.

Ilman asuntomarkkinoitakin toki olisi saatu aikaan lama. Rahanluonnin aiheuttama kupla vain olisi ilmennyt jossain muualla. 2000-luvulla se ilmeni teknologiaosakkeissa, suuren laman aikaan

osakekuplana. Nykyinenkin lama puhkesi eri lailla eri markkinoilla, Euroopassa lähinnä PIIGS-maiden valtionlainojen arvon romahtamisena jälkimarkkinoilla.

Jutta Urpilaisesta täytyy hetkeksi hypätä komissaari Olli Rehiniin, joka arvosteli Björn Wahlroosin kirjan ”Markkinat ja demokratia” ja esitti siinä yhteydessä omia tulkintojaan kriisistä ja sen syistä. Hämmästyttävää on, miten lähellä toisiaan Rehnin ja Urpilaisen näkemykset ovat.

Rehn ensinnäkin väitti Wahlroosin kiistävän ”...Yhdysvaltojen rahoitusmarkkinoiden toimintaan liittyvät järjestelmävirheet, jotka olivat syynä finanssikriisin puhkeamiseen”. Väitteensä tueksi hän vielä muistuttaa, miten jopa Yhdysvaltain keskuspankin entinen johtaja Alan Greenspan ”myönsi olleensa väärässä ajatellessaan, että rahoitusmarkkinat korjaavat itse omat virheensä”.

Greenspan onkin itse asiassa hyvä esimerkki. Hänen johtamansa keskuspankin rahapolitiikka kun on oikeastaan jokaisen talouskuplan takana viimeisten 25 vuoden ajalta, myös tämän puheena olevan asuntoluottokriisin.

Yhdysvaltojen hallitus ajoi aktiivisesti ”oman kodin” politiikkaa. Pankkeja painostettiin ja puolivaltiolliset rahoituslaitokset suoraan velvoitettiin tarjoamaan asuntolainoja vähävaraisille. Greenspanin johtama keskuspankki tuki hallituksen politiikkaa tarjoamalla pankeille lähes ilmaista rahaa. Pankit tekivät työtä käskettyä ja lainoittivat kaikkia halukkaita, varsinkin kun luotettiin siihen, että valtio tulisi hätiin, jos sijoitukset menisivät mönkään.

Aina, kun rahaa painamalla lasketaan korkoa alle luonnollisen tason eli sen tason, jolla se olisi vapaasti määrittäessään aikapreferenssin eli ihmisten pitkäjänteisyyden mukaan, haitataan hintamekanismin toimintaa. Ihmiset eivät enää voi hinnoista lukea, mikä on järkevää investoimista ja missä projekteissa ei ole järjen häivää. Tämä johti viime kriisiä edeltävänä aikana ennennäkemättömään vähävaraisten asuntoluotottamiseen USAssa, lukemattomiin tyhjiin lomakyltiin Espanjassa ja nykyään puolittain tyhjillään oleviin kaupunkeihin Irlannissa ja Dubaissa. Kiinan aavekaupungit ovat

oma lukunsa, ja maan kiinteistökupla odottaa vielä tätä kirjoitettaessa puhkeamistaan.

Vasemmistolainen välihuuto tässä kohti kuuluisi, että ”tuho syntyi vasta, kun sijoituspankit moninkertaistivat roskalainat tekemällä niistä tuhansien miljardien dollareiden ”arvoisia” johdannaisia. Kysyntä oli kyltymätön ja ylitti Yhdysvaltain valtiovelkakirjojenkin suosion. Kunnes Lehman Brothersin konkurssi – jota Wahlroos piti oikeana – sysäsi liikkeelle paniikin.”

Välihuutaja sivuuttaa sen, ettei johdannaisten kokonaisarvolla ole merkitystä. Niillä hallitaan riskiä, ja pankit pyrkivät nollaamaan johdannaistensa nettoposition. Lisäksi sivuutetaan se, miksi näitä johdannaisia tehtiin ja ostettiin. Yksi merkittävä syy oli, että Yhdysvaltojen valtion kontrolloimat Fannie Mae ja Freddie Mac -pankit ostivat pankkien asuntolainoja ”vapauttaakseen pääomia lainamarkkinoille”. Koska Freddie ja Fannie olivat ”valtion takaamia”, niiden kautta kierrätetyistä asuntolainoista tuli AAA-luokan arvopapereita.

Asuntojen hintojen jatkaessa kuplassa nousuaan nämä ”riskittömät” instrumentit näyttivät vakaalta, yhä kasvavalta tulonlähteeltä. Tämä oli vain yksi syy, mutta kaikki muutkin juontavat juurensa poliitikkojen mahdollistamiin kupruihin. Jos sinä olisit pankkiiri, jolla olisi valtion verotusoikeuden ja väkivaltaamonopolin takaama näennäisen turvallinen keino tehdä ilmaista rahaa, jättäisitkö tekemättä?

Finanssikriisistä puhuttaessa ei yleensä mennä asian ytimeen vaan napataan päältä osatotuus, tai pidemminkin jonkin ydinsyyn oire, ja vedetään äkkinäiset johtopäätökset. Kriitikoidenkin kannattaisi pitää mielessä, että finanssialalla toimivat eivät yleensä ole tyhmiä, vaan kaikkien tekojen takaa löytyy aina jokin liikkeellepaneva tekijä, kuten valtion takaus (myös lupaus siitä riittää), tai lainsäädäntö. Rahoitusala toimii lainsäätäjien asettamissa puitteissa ja näiden laatimia sääntöjä noudattaen, poliittisesti luodut kannustimet toiminnassaan huomioon ottaen.

Miten todennäköistä olisi, että keskuspankkijohtaja tai poliitikot tunnustaisivat tehneensä itse aktiivisesti huonoa politiikkaa, verrattuna siihen, että ”emme puuttuneet tarpeeksi aktiivisesti

markkinoiden virheisiin?”. Markkinoita on helppo syyttää, koska syyttäessään markkinoita ei syytä ketään.

Palataan vielä hetkeksi eduskuntaan. ERVV-keskustelussa Urpilainen linjasi myös: ”Kansainvälisesti tarvitsemme rahoitusmarkkinaveron.” Rahoitusmarkkinaveron onkin vasemmistolaisten pitkäaikainen haavekuva, jolle on nyt talouskriisin tultua päästy keksimään lisää perusteluja.

Todellisuudessa millään rahoitusmarkkinaverolla ei olisi voitu estää nykyistä talouskriisiä. Sellaisen toteuttamiseksi ei ikinä saada aikaan riittävän kattavaa kansainvälistä sopimusta, jossa mukana olisi oltava käytännössä kaikkien maiden. Ja vaikka saataisiin, ei se silti ratkaisisi itse ongelmaa.

Mahdollisimman kitkattomat markkinat mahdollistavat pääoman tehokkaan allokoinnin ja riskien hallinnan. Johdannaismarkkinoiden voidaan sanoa lähinnä paikkaavan sitä tuhoa, jota julkinen sektori toimillaan aiheuttaa. Vaikeuttamalla tämän markkinan toimintaa, pahentaisimme vain tulevia kriisejä ja takaisimme, että virheinvestoinnit olisivat entistä isompia.

Luonnollisesti Urpilainen ei vaivautunut mitenkään perustelemaan rahoitusmarkkinaveron ”tarvetta”, mikä on ymmärrettävää, koska eihän hän ainakaan puheenvuorostaan päätellen tiennyt edes USA:n asuntoluottokriisin syntyhistoriaa. Tai sitten hän puhui lämpimikseen tai vastoin parempaa tietoa.

Keskustelussa seuraavana vuorossa oli SDP:n ryhmäpuheenpuheen pitänyt kansanedustaja Jouni Backman: ”Tämän hetken kansainvälisten talousongelmien syy ei ole yhteistyössä ja yhteisissä pelisäännöissä vaan niiden puutteissa.”

Paitsi että kuten edellä jo todettiin, oli kasvu- ja vakaussopimus, jonka piti estää holtiton taloudenpito. Sopimuksen kuitenkin vesittivät yksissä tuumin Ranska ja Saksa. Oli yhteiset pelisäännöt, jotka yhteistyössä vesitettiin saksalaisten demarien johdolla. Se oli talouden poliittista hallintaa parhaimmillaan.

Vasemmistoliiton Annika Lapintie kommentoi omassa puheenvuorossaan kriisin taustoja näin: ”Euromaiden kriisissä ei ole kyse

vain yksittäisten maiden tuhailusta tai pankkiirien ahneudesta. Tällainen spekulatiivinen finanssikeinottelu ja siitä johtuva talouskriisi on kuulunut kapitalistiseen talousjärjestelmään aina.”

Paitsi että kyllä juuri yksittäisten valtioiden kyvyttömyys pitää kulunsa kurissa on erittäin keskeisesti ollut viemässä niitä velkakriisiin, ja auttajamaita niiden mukana. Kreikka ja muut kriisimaat sitä paitsi pääsivät alun perinkin Euroon mukaan nimenomaan poliittisen harkinnan perusteella, vaikka taloudelliset edellytykset eivät olleet kunnossa.

Valtioiden velkakriisit johtuvat valtioiden liiallisesta velanotosta. Valtioiden liiallinen velanotto taas johtuu ainoastaan niiden suruttomasta rahankäytöstä, joka johtuu poliitikkojen enemmistön keskittymisestä ajattelemaan asioita korkeintaan seuraaviin vaaleihin ulottuvalla aikajänteellä. Tämä ei kuitenkaan estänyt Laptientietä ponnekkaasti julistamasta: ”Nyt on lähdeittävä siitä, että suitsitaan rahoitusmarkkinoita, luodaan se rahoitusmarkkinavero ja valuutanvaihtovero.”

Asiaan liittymättömiä ratkaisuja tarjoi myös ministeri Paavo Arhinmäki: ”Demokratia on sitä, että poliitikoilla on kyky puuttua markkinoiden ylilyönteihin. Niitä on veroparatiisien kuriin laittaminen, Tobinin veron kaltainen rahoitusmarkkinavero, sijoittajan vastuu, jota vasemmisto vaati ennen vaaleja ja jota se edelleen pitää esillä.”

Kas kun ei vaadittu kriisin verukkeella uusia tuulivoimapuistoja tai perustuloa. Niillä olisi nimittäin ollut yhtä vähän tekemistä kriisin synnyn kanssa kuin nyt suitsittavilla johdannaisilla, ahneudella tai spekulatiolla.

Ihmeellistä on vasemmiston usko poliitikkojen kykyyn ratkaista vihdoinkin ongelmat, kun tähän asti he ovat lähinnä pelkästään aiheuttaneet niitä. Rahoitusmarkkinaverolla tai veroparatiisien ”kuriin laittamisella” ei ole mitään tekemistä nykyisen euromaiden velkakriisin tai USA:n taannoisen asuntoluottokriisin kanssa. Silti vasemmistopoliitikot vaativat niitä patenttiratkaisuina kaikkiin mahdollisiin eteen tuleviin talousongelmiin.

Jos markkinavoimat olisivat saaneet Yhdysvalloissa saaneet toimia ilman, että poliitikot yrittävät tulla väliin hallitsemaan niitä, mitään asuntoluottokriisiä ei olisi ikinä syntynyt. Jos poliitikot eivät olisi kulutusjuhlien ylläpitämiseksi päättäneet ottaa Välimeren maille hillittömiä määriä velkaa, mitään velkakriisiä ei olisi syntynyt.

Myös kansalaiskeskustelussa vasemmistolainen kertomus pa-hoista markkinavoimista ja hyvistä (vasemmisto)poliitikoista elää vahvasti. Bloggari Antti Ronkaisen versio siitä on suunnilleen tällainen: ”Euroopan valtiot ovat heittäytyneet viime vuosikymmeninä verokilpailuun alemmista yritysveroista, työnantajamaksuista ja rikkaita suosivista verohelpotuksista. Tämä on johtanut valtiontulojen huomattavaan vähenemiseen, mihin on jouduttu vastaamaan myös velkaantumalla. Näiden toimenpiteiden taloutta edistävä vaikutus on jäänyt kyseenalaiseksi, mutta ainakin pääoma on saanut temmeltää vapaasti.”

Eikö esimerkiksi Irlannille muka ole ollut nimenomaan hyötyä siitä, että sillä on ollut kilpailukykyinen yritysverotus? Jos järkevällä tasolla oleva yritysverotus on hyödyttänyt Irlantia, miksei sellainen hyödyttäisi myös muita EU-maita? Entä ottivatko muut EU-maat opikseen Irlannin hyvästä esimerkistä? No eivät tietenkään, vaan päinvastoin yhtenä kuorona vaativat Irlantia nostamaan yritysverotuksensa yhtä korkeaksi kuin muissakin EU-maissa, Suomi mukaan lukien.

Harhakuvitelma verotuksen keventämisestä valtiontalouksien alijäämien syynä perustuu siihen virheelliseen olettamaan, että valtiot eivät käyttäisi mahdollisia suurempia verokertymiä uusiin julkisen kulutuksen kohteisiin ja vanhojen laajentamiseen. Toinen virheolettama on, että korkeammat verokannat johtaisivat lineaarisesti vastaavassa määrin korkeampiin verokertymiin. Niin sanottu autoveron Jutta-lisä on tuore esimerkki siitä, että tämäkään olettama ei ole erityisen vahvalla pohjalla. Varsinkin niin sanotun hintajous-tavan kysynnän hyödykkeille määrätty veronkorotukset vaikuttavat kulutuskäyttäytymiseen niin paljon, että veron tuotto voi korotuksen jälkeen helposti jopa laskea. Tällaisista veronkorotuksista ei ole kenellekään mitään hyötyä vaan kaikille pelkkää haittaa.²¹

Kolmas virheolettama on se, että verotusta yleensä olisi suurentikin kevennetty. Suomessa kokonaisveroaste keveni vuosina 1995–2008 huikaisevat vähän yli 2,5 prosenttiyksikköä ja kääntyi vuodesta 2010 alkaen taas nousuun. Suomessa on viitisen prosenttiyksikköä korkeampi kokonaisveroaste kuin EU15-maissa. OECD-maiden keskiarvon yläpuolella ollaan noin kymmenen prosenttiyksikön verran.²²

Valitettavasti harmonisointi EU-tasolla tapahtuu verojen osalta oletettavasti pelkästään ylöspäin. Tämä on sinänsä luonnollista, sillä vasemmistolaisessa ajattelussa tavoitteena on valtion koon maksimointi. Unionitasolla kannattaisi päinvastoin mieluummin sopia yritysverotukselle nykyistä selvästi matalammat maksimitasot, jotta yksittäisten valtioiden lyhytnäköisyys ei kohtuuttomasti rasittaisi taloutta ja kansalaisia. Näin järkeviä uudistuksia odotellessa tuskin kannattaa pidätellä hengitystä.

Vasemmistolaiseen europuheeseen kuuluu myös ”oikeistolaisen” menokurin arvostelu. Etelä-Euroopan maissa on vuosikausia maksettu parempaa sosiaaliturvaa ja korkeampia palkkoja kuin mihin olisi sikäläisellä tuotantorakenteella, veronkantokyvyllä ja hallintokulttuurilla ollut todellisia edellytyksiä. Kreikka ja kumppanit ovat saaneet velkarahaa liian halvalla.

Kreikka itse erikoistui lisäksi taloudellisten tunnuslukujensa väärentämiseen. Lienee jo ihan itsestään selvää, että jossain vaiheessa raja tulee vastaan. Kun markkinat sitten huomasivat, toki aivan liian myöhään, että esimerkiksi Kreikka jonkinlaisella todennäköisyydellä tulee sortumaan velkataakkansa alle, riski hinnoiteltiin sen mukaisesti.

Kreikassa menoleikkaukset ja varsinkin verotuksen kiristyminen näkyy akuutin tilanteen pahenemisena, mutta mitoittamalla menot tulojen mukaan ja pitämällä julkisen sektorin kasvu kurissa olisi tämänhetkinen tilanne vältetty alun pitäenkin. Menokurin arvostelusta tämä perspektiivi unohtuu. Vastaavasti unohdetaan Suomen 1990-luvun laman aikaisen Ahon hallituksen ”virheiden” arvostelussa, että mahdollisuutta vaihtoehtoiselle, toisin sanoen

löyhäätisemmälle eli ”elvyttävämmälle” talouspolitiikalle ei tosiasiassa ollut olemassakaan. Sellaista rahaa, jolla tilanne olisi hoidettu ”pehmeämmin”, ei yksinkertaisesti ollut mistään saatavilla. Valtiovarainministeri Iiro Viinanen kiersi maailmalla epätoivoisesti yrittämässä saada Suomelle lisää lainaa, mistä vain oli mahdollista saada.

Vasemmistolainen eurotarina jatkuu: ”Julkiset investoinnit koulutukseen, tutkimukseen, terveydenhuoltoon ja infrastruktuuriin edistävät talouskasvua”. Nykyinen velkakriisi juuri osoittaa sen, että velkarahalla keinotekoisesti pumpppaamalla saatu nousu on pelkkää kuplaa. Sen puhjettua alas tullaan rytinällä, ja jälki on rumaa.

Euroalueen maista rivakimmin kasvaa taloudeltaan vapaimpiin kuuluva ja pienellä julkisella sektorilla mainiosti pärjäilevä Viro. Kestävää talouskasvua edistää käytännössä vain ja ainoastaan taloudellisen toiminnan vapaus, jota helpottaa alhainen verotus ja järjestömyyksistä pidättäytyvä sääntely. Koulutukseen yms. sijoittaminen ei sitä haitanne, mutta ei se mikään kasvun ja menestyksen automaattinen taekaan ole. Koulutus, joka ei johda työn tuottavuuden kasvuun, ei ole investointi sanan varsinaisessa merkityksessä.

Ronkaisen loppukaneetti on kuvaava: ”Niin kauan kuin planeetan asukkaat eivät keksi alkaa käydä intergalaktista kauppaa avaruusolioiden kanssa, kapitalismi on kylmää nollasummapeliä, jossa toisen kansan ylijäämä on toisen kansan alijäämä.”

Puhe nollasummapelistä on lähtöisin 1500-luvun Euroopasta, eikä ihme, koska siihen aikaan Eurooppaa kehittymättömämpien maanosien riisto oli voimissaan ja siirtomaavalta vasta nousu-uransa alkupäässä. Adam Smith kuitenkin jo 1700-luvulla ymmärsi, että vapaaehtoinen kauppa toteutuu vain, jos molemmat osapuolet hyötyvät.

Kapitalisti sijoittaa minun työhöni rahaa. Työlläni valmistan tuotteen, jonka kolmas henkilö ostaa. Sijoittaja sai voittoa, minä sain palkkaa, ja kolmas henkilö sai haluamansa tuotteen. Kaikki siis voittivat, ja jokaisen hyvinvointi lisääntyi. Myöhemmin voitoja voidaan sijoittaa esimerkiksi koneeseen, jolloin teen samalla

työllä neljä tuotetta, jotka neljä ihmistä voivat ostaa huomattavasti edullisemmin. Jälleen kaikki voittivat.

Miten on julkisella sektorilla? Valtio verottaa kapitalistin rahat ja antaa ne jollekulle muulle. Joku muu kuluttaa ne, minä en saanut työtä, eikä kolmas henkilö haluamaansa tuotetta. Välissä joku byrokraatti ottaa osansa korvauksena tämän tulonsiirron järjestämisestä. Tällaisessa toiminnassa häviää aina joku, valitettavan usein kaikki osalliset paitsi byrokraatti.

Perimmäinen ongelma on valtioiden liika puuttuminen talouteen. Tämä kriisi ei ole mikään todistus ”uusliberaalin” politiikan toimimattomuudesta vaan valtioiden ja unionin kontrollin aiheuttamasta merkittävästä markkinavääristymästä. Markkinat korjaavat itseään, jos niiden annetaan toimia.

Sama mekaniikka toimii myös valtiotasolla. Erilaiset eturyhmät lobbaavat poliitikoilta veronmaksajien rahaa ja kilpailunrajoituksia olemassa olevien toimintojen suojaamiseksi ja pönkittämiseksi. Jossain vaiheessa elinkelvottoman toiminnon pystyssä pitäminen tulee liian kalliiksi jopa veronmaksajille, ja syntyy kerralla valtava määrä työttömyyttä. Inhimillisesti ajatellen olisi aina parempi antaa auringonlaskun alojen hiipua hitaasti pois kuin pitää niitä väkisin elossa viimeiselle rajalle saakka.

Välillä tuetaan jo kuolleina syntyneitä ideoita. Maksukyvyttö-
mille myönnetyt lainat alkoivat vuosien 2007 ja 2008 aikana kaatua syliin, mikä kaatoi niiden varaan rakentaneita pankkeja. Samoin Irlannissa on halvalla rahalla tehty hyvinkin heppoisin perustein huomattavia sijoituksia, joista suuri osa uhkasi kaatua talouskriisin iskiessä pankkien syliin, kunnes Irlannin valtio pelasti pankit. Irlanti tuli taanneeksi enemmän kuin sen rahkeissa oli varaa.

Pankkien synty onkin se, että kun valtio puuttuu niiden toimintaan ja aina pelastaa ne pulasta, ne eivät enää toimi markkinaehtoisesti. Valtioiden tulisi lopettaa pankkien pelastaminen ja antaa niiden kaatua. Kun pankeilla olisi aito riski toiminnastaan, lainoja ei myönnettäisi maksukyvyttömille, eivätkä lainojen korot olisi keinotekoisien alhaalla. Tämä olisi aitoa markkinataloutta, joka va-

kauttaisi ajan myötä itse itsensä. Ennen sitä jouduttaisiin kuitenkin sietämään jonkin mittainen lama ja sellaisen poliittiset seuraukset, mikä lienee keskeisin syy sille, että tällaiseen tervehdyttävään askeleeseen ei ole valmiutta.

Toimivassa markkinataloudessa roskalainoja tai tarvetta pelastuspaketeille ei synny, koska lainaa saisivat vain ne, joiden voi luottaa maksavan ne takaisin. Markkinavoimat eivät tarvitse niskalenkkiä vaan potkun takalistoonsa. Kapitalismiin ei kuulu tappioiden sosialisointi. Sosialisointi on sosialismia.

2. Halpa raha on ongelma

Korkojen sääntely vaikuttaa rahan hintasignaaliin. Yhdessä nykyisen rahajärjestelmän kanssa, jossa rahaa voi luoda ”tyhjäästä”, syntyy tilanne, jossa halpaa rahaa on liikkeellä paljon. Vain yhden prosentin reservivaatimuksella Euroopan keskuspankki mahdollisti sen, toki hieman tätä monimutkaisemmin, että jokaista hallitsemaansa euroa kohti pankki saattoi lainata eteenpäin sata euroa.²³

Yrityksissä, samoin kuin kotitalouksien rahankäytössä, liian edullinen lainansaanti johtaa siihen, että investointeja ja hankintoja tehdään liian heppoisin perustein. Halvalla rahalla tehty investointi on laskennallisesti kannattava, vaikka todelliset säästöt taloudessa eivät pysty kannattelemaan investointia. Toisaalta yksityisillä on mahdollisuus ostaa suurempia asuntoja ja hienompia autoja – kokonaan velaksi.

Tällainen rahapolitiikka johtaa aluksi talouskasvuun, sitten talouden ylikuumenemiseen ja myöhemmin talouskriisiin, mistä saimme maistiaisia jokunen vuosi sitten.

Poliitikkojen syntipukkeina ovat tietenkin pankit ja ”keinottelijat”, jotka ovat itse asiassa toimineet täysin rationaalisesti. Raha on halpaa, joten sitä sijoitetaan. Ei pankki X katso vierestä, kun pankki Y käärii voittoja myymällä rahaa eteenpäin.

Todellisia syyllisiä ovat keskuspankit sekä poliitikot, jotka rahamarkkinoiden innokkaalla sääntelyllä aiheuttavat milloin kuplia, milloin kriisejä.

Euroon liittyessään myös ns. sardiinimaat pääsivät nauttimaan halvasta lainarahasta. Lainaajan kannalta myöntöhalukkuuteen vaikuttaa aika paljon se, onko lainan takana pelkästään Portugali vai kaikki euromaat.

Halpa raha ei vaikuta ainoastaan yksityisiin toimijoihin. Euroopan rahakriisin taustalla on kaikessa yksinkertaisuudessaan se, että monet euromaat ovat tuhlanneet järjettömästi rahaa julkisen sektorin kasvattamiseen ja erilaisiin elvytyshankkeisiin.

Ennen vuoden 1974 vasemmistolaista ns. neilikkavallankumousta oli Portugalin julkinen sektori vain 20 % bruttokansantuotteesta, kun se nyt on jo lähes puolet. Viimeisen kymmenen vuoden aikana kulutus vain kiihtyi. Lainarahalla voi kevein mielin rakentaa hyvinvointivaltiota, maksajina kun ovat tulevat sukupolvet. Poliitikkojen mielissä talouskasvu tietysti hoitaa lainat pois.

Kun luottoluokittajat ovat joko tietoisesti tai epäpätevyyttään vääristelleet euromaiden luokituksia, ja maat itse Kreikan tavoin kaunistelleet omaa taloudenpitoaan, sijoittajilta on riittänyt luottoa maiden sosialistiin kokeiluihin.

Puhutaan paljon sijoittajien vastuusta, jonka pitäisi itsestään selvästi markkinataloudessa toteutuakin, vaikka nyt sijoittajat ovat tulleet luottoluokittajien huijaamiksi. Kolmen A:n luottoluokituksella varustetun valtion lainan tulisi olla käytännössä varma sijoitus.

Toisaalta euromailla ei ole varaa toteuttaa sijoittajien vastuuta, koska se heikentäisi luottamusta euromaiden lainoihin, nostaisi korkoja ja vaikeuttaisi rahan saantia tulevaisuudessa. Sosiaalidemokraattista onnelaa kun ei ilman lainan ja inflaation yhdistelmää rakenneta, ja julkisten menojen leikkaukset eivät ilmeisesti keinovalikoimaan kuulu.

Sen sijaan, että euromaiden hallituksilla olisi rohkeutta puuttua julkisen sektorin paisuttamiseen, otetaan lisää lainaa, siirretään ongelmat tulevaisuuteen ja keksitään taas syntipukki muualta. Po-

liittikkojen mielestä syy on taas kerran arvaamattomissa markkinoissa, pankeissa ja ”pahoissa keinottelijoissa”, eikä suinkaan valtioiden vastuuttomassa politiikassa.

3. Uusilla veroilla kriisejä estämässä

Vuosia jatkuneen talouskriisin myötä poliitikot ovat saaneet käyttöönsä oivallisen keinon edistää sellaisia poliittisia tavoitteita, joille on aiemmin ollut vaikea keksiä mitään järjellisen kaltaisiakaan perusteluja. Uudet verot ovat harvoin suosittuja, elleivät ne kohdistu johonkin vihan kohteena olevaan kansanryhmään kuten suurituloisiin.

Nyt on ollut aiempaa enemmän otollista maaperää erilaisille vaatimuksille uusista veroista, joilla ”kasvottomat markkinavoimat” saadaan osallistumaan ”aiheuttamansa kriisin” kustannuksiin. Vasemmiston vaatimusten takia Suomeen säädettiin jo pankkivero, jonka aiheuttamat lisäkustannukset pankit tietenkin vyöryttivät asiakkailleen. Lisäksi on ryhdytty kaavailemaan finanssitransaktioveroa, niin sanottua Tobinin veroa, joka kohdistuisi arvopaperi- ja johdannaiskauppoihin.

Pankkiverolle on turha uhrata kovin monta riviä. Sen tuotot jäävät jälkeen odotetuista, kun pankit siirtävät veron kohteena olevat toimintonsa rajojen ulkopuolelle. Jäljelle jäävä osakin sen rasituksesta Suomessa siirtyy asiakkaiden niskoille. Odotetut positiiviset vaikutukset eivät toteudu, ja kaupanpäällisiksi saadaan joukoittain syyttömiä sivullisia kärsimään.

Rahoitusmarkkinaverot taas on suorastaan vaarallinen. Ensinnäkin sen käyttöönotto globaalisti on käytännössä mahdotonta. Mikäli taas se otettaisiin käyttöön vain alueellisesti, se olisi itsensä lyömistä nivusiin. Alueellisesti rahoitusmarkkinaverot vähentäisi pääomien virtaa Eurooppaan ja Euroopan sisällä. Kiinalaiset ja amerikkalaiset sijoittaisivat triljooniaan mieluummin muualle. Seurauksena olisi Euroopan hidas köyhtyminen.

Kansainvälisesti toteutettuna rahoitusmarkkinavero heikentäisi pääomien tehokasta kohdistumista ja riskien hallintaa ja vakuutustoimintaa, kun kaupankäynnin kustannukset kasvaisivat tarpeettomasti.

Rahoitusmarkkinavero ei oikeastaan ole varsinainen vero vaan tulli, joka hidastaa kauppvoja ja investointeja. Vasemmisto haluaa rajoittaa ”keinotteluluontoista” rahan liikuttamista, muttei ymmärrä, että ”keinotteluluontoisen” ja ns. hyvän investoinnin välillä ei ole mitään eroa. Kun hinnat ja valuuttakurssit muuttuvat, nämä ”keinottelut” tarjoavat eräänlaisen vakuuden, joka on välttämätön markkinoiden toimimisen kannalta.

Otetaan esimerkiksi reilun kaupan kahvia valmistava tehdas. Kahvin valmistaja antaa takuuhinnan tuottajalle, jolloin tuottaja on saanut myyntifutuurin. Valmistaja voi hankkia itselleen toisen futuurin valmiille tuotteelle, jolloin hän suojaa itsensä kahvin maailmanmarkkinahinnan romahtamiselta.

Koska euroalueella toimiva valmistaja ostaa kahvinsa kiinteään taalahintaan, hän voi joutua kärsimään suuria tappioita, mikäli euron arvo laskee. Valmistaja voi suojata voittonsa esimerkiksi kiinnittämällä valuuttojen kurssin valuuttatermiinillä, jolloin osan valuuttariskistä kantaa pankki.

Mikäli pankkiiri ottaisi vain yhden riskin kahvivalmistajan kanssa, hän olisi hyvin haavoittuvassa asemassa. Pankin täytyy voida koko ajan jakaa riskiä eteenpäin. Juuri tällaisen ”keinottelun” rahoitusmarkkinavero estäisi. Tuloksena olisi se, että harvempi olisi valmis ottamaan riskejä ja heille pitäisi maksaa siitä paljon enemmän.

Vakuutuksista tulisi kalliimpia niin yrityksille kuin sijoittajille, jolloin heillä ei olisi uskallusta sijoittaa kohteisiin, joihin sisältyy suurempi riski. Eniten joutuisivat kärsimään kehitysmaat. Toisaalta pieni vero, joka häiritsisi terveitä markkinoita, ei kuvitellulla tavalla suinkaan ehkäisisi kriisejä.

Vihreiden europarlamentaarikko Satu Hassi esitti blogissaan finanssitransaktioverolle kolme perustetta: Verotuloja tarvitaan, jot-

ta valtiot pystyisivät kustantamaan mm. koulut ja terveyskeskukset (1). Toiseksi verolla voidaan hillitä spekulatiivisia kauppvoja ja estää tulevaisuuden korttitaloja (2). Kolmanneksi kyseessä on eräänlainen vakuutusmaksu, jollaista on ”oikein” kerätä finanssiyrityksiltä, joiden toiminnan riskit saattavat kaatua veronmaksajien maksettaviksi (3).²⁴

Hassin kakkosperustelu ”spekulatiivisten” kauppvojen turmiollisuudesta on edellä jo käsitelty ja köykäiseksi havaittu. Katsotaan kuitenkin vielä Hassin perusteluiden kohdat 1 ja 3. Mikäli vero kerättäisiin ”vakuutusmaksuna” ja rahastoitaisiin tulevien kriisien varalle, sille olisi toki oma pohdinnan paikkansa. Mutta Hassipa tärväsi rahat jo ykköskohdassa julkiseen kulutukseen, joten se siitä vakuutusmaksusta.

Vasemmiston lääkevalikoima Euroopan rahoitusmarkkinoiden ongelmiin on kuin suoraan keskiajan alkemistien reseptikirjasta. Yritetään parantaa kuppa ottamalla lääkkeeksi elohopeaa.

4. Haitallista verokilpailua

Verokilpailusta voidaan olla monta mieltä. Vasemmistolainen näkemys on se, että valtioiden kilpaillessa matalasta verotuksesta syntyy ”pohjalle johtava kierre”, jossa jatkuvasti laskevista verotuloista kärsivät valtiot kurjistuvat.

Sekä periaatteen että käytännön puolesta nimenomaan päinvasmainen kehitys on todellisuudessa paljon uskottavampi tulevaisuudennäkymä.

Maiden välinen yritysten, valuutan ja ihmisten muuttoliike on indikaattori kulloisenkin politiikan onnistumisesta. Sosialistisista kokeiluista kuten Itä-Saksasta ihmiset pyrkivät länteen, köyhästä etelästä pyritään usein pohjoiseen. Ei kukaan pakene henkensä kauppalla veneessä yöllä meren yli Floridasta Kuubaan. Sotaa paetaan sinne, missä on rauha. Aivan kuin asiakkaat vaihtavat kauppa jos palvelu on huonoa, hinnat liian korkeat tai kauppias yrittää tappaa.

Puhe siitä, etteivät valtiot saisi kilpailla verotuksella, on aivan sama asia kuin sanoisi, että maailmassa saa olla vain yksi ainoa poliittinen järjestelmä. Jos ihmisiä ja yrityksiä estetään lähtemästä veropakolaiseksi, tehdään aivan samaa kuin Itä-Saksa teki pystyttäessään Berliinin muurin. Oikeus poistua maasta on perustava ihmisoikeus, jota voidaan rajoittaa vai erityisistä syistä kuten oikeudenkäynnin tai tuomion täytäntöönpanon turvaamiseksi.

Veropakolaisuus on vain yksi epäoikeudenmukaisen kohtelun pakenemisen syy. Vain älyllinen epärehellisyys mahdollistaa veropakolaisuuden tuomitsemisen samalla, kun kauhistelee mielipidevankeja Kiinassa ja seksuaalivähemmistöjen järjestöjen tiedotustoiminnan rajoituksia Venäjällä.

Kuten kaikkialta nähdään, on valtioiden organisaatioilla ja niiden verotulotarpeella taipumus jatkuvaan kasvuun. Verokilpailu on markkinamekanismi, joka pakottaa valtiot edes jonkinlaiseen alkeelliseen tehokkuuteen. Verokilpailu ei kuitenkaan estä kansaa vaatimasta korkeita veroja, se vain pakottaa kärsimään raskaan verotuksen seurauksista. Kärsimään jäävät lopulta ne, joilla ei ole hyvää kielitaitoa tai jotain sellaista universaalia osaamista, jolla olisi välitöntä kysyntää muuallakin kuin kotimaisilla työmarkkinoilla.

Vaatimus eurooppalaisesta integraatiosta, joka auttaisi estämään haitallista verokilpailua, on aivan sama asia kuin suuryritysten vaatimus kartellista, johon kaikkien alan toimijoiden on pakko lähteä mukaan rangaistuksen uhalla.

Erikoisia kommentteja talouskriisiin johtaneista prosesseista ovat esittäneet melko varteenotettavatkin tahot. Huomionarvoisen esimerkin tarjosi EU:n talouskomissaari Olli Rehn kommentoidessaan Björn Wahlroosin kirjaa ”Markkinat ja demokratia”. Komissaarin mukaan kriisiin jouduttiin, kun ”kapitalismi jyräsi kansanvallan”. Rehn on onnistunut yhdessä lauseessa väärinkäsittämään sekä kapitalismin että kansanvallan.

Kuten aiemmissa kappaleissa on perusteltu, Yhdysvaltojen finanssikriisin takana oli nimenomaisesti kansanvalta ja ”sosiaalisempi” asuntoluottopoliittikka, kun lainoja haluttiin järjestää myös

sellaisille, joille takaisinmaksusta huolta kantava pankki ei lainaa muuten antaisi. Sama logiikka on myös muiden asuntokuplakriisien takana. Sitä ei ole tarpeen lähteä kertaamaan.

Mitä Euroopan kotikutoiseen ”Kreikkakriisiin” tulee, millähän logiikalla kriisi muka on lähtöisin kansanvaltaa jyräävästä kapitalismista? Valtiot lainaavat holtittomasti rahaa voidakseen toteuttaa utopioita, joihin niillä ei ole varaa. Kun luotto alkaa olla tapissa, aletaan itkeä. Pankin syytähän se oma visalasku on.

Toisaalta mitä on se kapitalismi, jonka pystyssä pitämiseen euromaat ovat rakentaneet valtavia rahoitusvakaussäilytysvälineitä ja -mekanismeja ”palauttaakseen tasapainon kansanvallan ja markkinavoimien välille”, kuten Rehn itse sanoo? Kapitalismissa huonoja sijoituksia tehneet yritykset kaatuvat, kansanvallassa ilmeisesti eivät.

Ylipäätään puhuminen markkinavoimista jonain yksittäisenä asiana ja vieläpä ”kansanvallan” vastakohtana on halvinta mahdollista retoriikkaa. Kansalle pitää osoittaa mieluummin helppoja kuin todellisia syyllisiä, ja ”kapitalismi” varmasti on helpoimmasta päästä.

5. Vakuista ja takuuksia

Rouva valtiovarainministeri, voisitteko kertoa lukijoillemme Kreikan kanssa tehdyn vakuussopimuksen taustoista?

- No tuolla Brysselissä siinä oltiin minä, Mara ja Evangelos. Pohdittiin siinä sitten, että on vähän kuin pattitilanne kun menttiin äänestäjille lupaamaan, että Suomi ei anna rahaa ilman takuuksia. Mutta pitihän meillä ne lainat Kreikalle kuitenkin saada, kun ne oli Evangelokselle luvattu.

- Evangelos sen siitä kuitenkin sitten keksi aivan viime metreillä, veti ässän hihasta ja sanoi, että tehdään pankkien kanssa sellainen swäppi missä vähän kierrätetään rahaa meidän pankkien kautta.

Sanotaan niitä sitten takuuksiksi ja hämätään sillä sitten äänestäjiä. Äänestäjät on sitten ihan sekaisin.

- Mara sitten siinä oli, että eihän me tuollaista osata tehdä, mutta Evangelos tiesi kyllä hyvän juristin, joka sen sitten hoitais aseveli-hintaan. Meille jää kuulemma siitä vielä jonkun verran rahaa itel-lekin. Nuo on muutenkin nuo kreikkalaiset lunkia sakkia, kyllä ne tietää miten tuollaiset kojaukset hoidetaan. Hienostihan ne ittensä euroonkin aikanaan hoiti vaikka rahaa ei ollut silloinkaan.

Eikös tuo ole täysin epärehellistä toimintaa?

- No ei tietenkään, kyllähän me takuudet Kreikasta saatiin niin kuin luvattiin. Sopimus on se oikeudellinen toimi, jolla saamistam-me turvaava takuus on hankittu. Jos Kreikka ei maksa, niin sitten me saadaan sieltä rahaa takaisin. Laitettiinhan me kuvakin siitä kun minä ja Evangelos kirjoitetaan nimiä alle, eli nimet on kuitenkin so-pimuksessa alla. Mitä väliä sillä on, mitä sopimuksessa lukee?

Mitä jos Kreikan velkoja annetaan anteeksi?

- Tietenkin niin kuin Marakin Hesarissa sanoi, että takuuksia-han ei sitä varten oteta, että jos annetaan velat anteeksi. Ei se sitten enää kuitenkaan meidän takuuksien vika ole, jos Kreikalle anne-taankin velat anteeksi. Sehän on kiva juttu, kai sinäkin nyt velat haluaisit anteeksi?

- Sitä paitsi ei meidän velkoja voi antaa anteeksi ilman eduskun-nan tahtoa, eikä se ole enää silloin enää minun vika ollenkaan, se on sitten koko eduskunnan vika. Minua on ihan turha sormella osoitella enää siitä asiasta sitten.

- Niin ja ei kai kukaan luule, että Suomi näitä rahoituspakette-ja lähtisi yksinään kaatamaan? Katin kontit se ketään enää silloin

kiinnostaa, se on ensi hallituksen ongelmia. Äänestäjän muisti on muutenkin kuin kultakalalla.

Miten vastaatte opposition kritiikkiin?

- No Mara sen mulle sanokin, että mitä sinä niistä välität, ei niitä kukaan kuuntele kuitenkaan. Tämä on kuitenkin niin hyvä takuus, että Espanjakin sitten halusi meidän kanssa tällaisen tehdä ja miksipä ei tehdä kun kerran on tehty ja juristeillakin oli valmis pohja, niin puoleen hintaan tekivät uuden. Espanjalaiset on lunkia porukkaa, ne kyllä tietää nämä hommat. Ei varmasti olisi Espanjalle kelvannu jos se ei olisi hyvä takuus.

- Timo ei muutenkaan tiedä yhtään mistä puhuu, minä tiedän paljon enemmän. Esimerkiksi tiedän, että jos ostan asunto-osakkeen, ostankin oikeasti osakekirjoja. Varmasti ei Timo tiedä sitäkään. Se vain saivartelea ja puhuu retoriikkaa. Sitä paitsi sitä sopimusta ei oikeasti ymmärrä kuin ne pankkiirit ja lakimiehet jotka sen teki.

Edellä oleva fiktiivinen haastattelu voisi olla hauska, jos se ei olisi valitettavan lähellä todellisuutta. Koska äänestäjän muisti on hyvin lyhyt, eikä keskivertolukija välttämättä enää muista, missä menään, kerrataan lyhyesti koko tarina.

Viime eduskuntavaalien alla kansa selvästi toi esiin, ettei suomalaisilla ole enää halua antaa ja taata kriisimaille lisää lainoja – etenkin, kun luottamus niiden takaisin saamiseen ei varsinaisesti ole huippulukemissa. Kriisimaiden tukemisen lopettaminen oli yksi perussuomalaisten keskeisiä vaaliteesejä.

Kansalaisten kääntyessä eurokriittisiksi SDP meni poliittisen paineen alla Urpilainen etunenässä lupaamaan, ettei Suomi enää

lainaa rahaa ilman vakuuksia - tai takuuksia, kuten valtion taloudesta vastaava ministeri asian omalla uudissanallaan ilmaisi.

Euromyönteinen kokoomus pääsi vaaleissa paalupaikalle, ja hallitukseen mahdutettiin lopulta kaikki muut puolueet paitsi vaalitappion vuoksi hallitusvastuusta suosiolla vetäytynyt keskusta ja eurokriittiset perussuomalaiset. Hallitukseen pääsyn ehtona oli luonnollisesti suostua jatkamaan edellisen hallituksen aloittamaa Euroopan pelastamista kriisimaa kerrallaan.

Vaikeiden vaiheiden jälkeen hallituksesta päästiin sopuun, mutta muutamaa lehmänkauppaa myöhemmin SDP:llä oli käsissään ongelma. Eurokriisin pitkittäminen vaatii rahaa, ja juuri aikaisemmin oli paukutettu rumpua äänestäjille, ettei penniäkään tipu ilman ”takuuksia”.

Kuka tahansa ymmärtää, ettei valtion lainoissa anneta mitään reaali- vakuuksia, eikä varsinkaan yksittäinen pikkuvaltio voi niitä saada tällaisessa Euroopan laajuisessa järjestelyssä. Takuuksista oli kuitenkin tullut SDP:lle poliittinen painolasti, ja jotain oli pakko keksiä.

Joku sitten keksi, veti ässän hihasta, että tarpeeksi näppärällä luottojohdannais sopimuksella, jonka mekanismia esimerkiksi Suomen pankin entinen johtaja Heikki Koskenkylä ei ymmärtänyt, voidaan Urpilaisen kasvot vielä pelastaa.

Mikäli Suomen tekemä ”takuussopimus” toimisi kuin oikea vakuus, olisi siitä tietenkin hyötyä, mikäli Kreikkaan ”sijoitettujen” rahojen menetys uhkaisi. Valitettavasti Urpilaisen ja VM:n muuten täydellisessä suunnitelmassa on vain yksi ongelma. Tehdylä takuussopimuksella ei nimittäin ole mitään muuta arvoa kuin SDP:n kerrankin pitämä vaalilupaus.

Soinin takertuminen itse vakuus-sanaan on turhaa. Sana- muodolla ei sinänsä ole mitään merkitystä sopimuksen arvoon. Kuten esim. Financial Times ja monet muut talousjulkaisut ovat naureskelleet, eivät niin sanotut ”takuudet” voi käytännössä edes realisoitua. Sopimus on tehty sellaiseksi, ettei käytännössä voi tulla tilannetta, jossa näistä ”takuuksista” olisi yhtään mitään hyötyä.

Aitoja vakuuksia ei voi ylipäättään saada, koska yksikään muu maa ei suostuisi siihen, minkä vuoksi sopimus on varmasti tiedetty jo etukäteen täysin arvottomaksi. Aivan hyvä huomio on, että mikäli tällaisesta järjestelystä olisi mitään hyötyä, ei Suomi olisi ainoa ”takuuksien” käyttäjä.

Noin miljoona euroa käytettiin tämän johdannaissopimuksen sorvaamiseen. Perustamiskulujen lisäksi sopimus tuli muutenkin veronmaksajille kalliiksi, eikä se sitä paitsi edes kata kuin maksimissaan 40 prosenttia Suomen saatavista.

Ehkä kaikkein hauskinta tässä koko komediassa on se, että Kreikka on vapautettu II tukipaketin maksuista (jota takuussopimus koskee) vuoteen 2022 saakka. Ensisijaisesti velkojen leikkaaminen toteutetaan ensimmäisestä tukipaketista, johon ei ole ”takuuksia”.

Toisin sanoen poliitikot ja virkamiehet voivat rauhassa vakuutella, että ei Suomi vapaaehtoisesti näitä velkoja järjestele, koska se tilanne Kreikan II tukipaketin suhteen tulisi vastaan vasta 2020-luvulla. Poliittisessa vastuussa ovat silloin muut henkilöt.

Koska poliitikkojen kasvojen hintaa ei voi rahassa mitata, ei sopimuksen merkityksettömyydellä ja miljoonien tuhlauksella ole tietenkään mitään väliä, eikä esimerkiksi Jutta Urpilainen joudu mihinkään vastuuseen. Sinänsä täytyy kyllä antaa SDP:lle pisteet tavallaan pidetystä vaalilupauksesta. Eri asia sitten on, kuka oikeasti halusi juuri tätä lupautta edes pidettävän.

On absurdia, miten poliitikot voivat ilman mitään vastuuta tehdä millaisia ohimarsseja hyvänsä ja käyttää hirveitä summia veronmaksajien rahaa pitääkseen alun perinkin älyttömän vaalilupauksen tai päähänpinttymän, mutta auta armias, jos tekstaillee jollekin tanssitytölle puutarhanhoidosta...

10

Muutamia sivupolkuja

*Giving money and power to government is like giving whiskey
and car keys to teenage boys..*

– PJ O'ROURKE

1. Kapitalismi on parasta kehitysapua

Reilun kaupan kuohuviiniä on viime vuodet kilistelty useampaankin otteeseen Suomen maksaman kehitysavun tasaisesti noustessa taloustilanteesta riippumatta. Suita tosin veti mutruun viimeisin (2013) kehyspääätös, joka sisälsi jopa muutaman prosentin leikkauksia tulevien vuosien kehitysapurahoihin.²⁵

Valtion vuoden 2013 budjetissa kehitysyhteistyömäärärahoja on yhteensä noin 1,12 miljardia. Muutaman kymmenen miljoonan vuotuisiin leikkauksiin kohdistuvaa sapekasta arvostelua on vaikea ymmärtää tilanteessa, jossa Suomi samaan aikaan ottaa monta miljardia lainaa. Kehitysmaa-aktiivien mielestä kehitysavun pitäisi kehittyä selvästi rivakammin kohti presidentti Kekkonen ja demariministeri Väinö Leskisen vuonna 1970 antamaa sitoumusta, joka on 0,7 prosenttia bruttokansantuotteen arvosta.

Miljardiluokan kehitysapurahojen lisäksi teollisuusmaat ovat sitoutuneet rahoittamaan kehitysmaiden puuhia ilmastomuutokseen sopeutumiseksi ja sen hillitsemiseksi. Suomen osuus tästä potista oli 110 miljoonaa euroa vuosina 2010–2012. Varojen tulee olla uusia, eikä niitä saisi ottaa nykyisestä kehitysavusta. Voidaanko niiden koskaan odottaa tuovan mitään mitattavaa tulosta?

Maa- ja maailmanlaajuisesti kehitysapua maksetaan yli sata miljardia euroa vuodessa. Avun hyödystä on hyvin vähän tutkimustietoa, ja ainoa varmuus onkin, että miljardien eurojen ”bisnes” varmasti vaikuttaa vastaanottaviin yhteiskuntiin. Myös lähtömaihin kehitysapu on luonut miljardibisneksen kansalaisjärjestöille ja synnyttänyt kokonaan uusia tästä menoautomaatista riippuvaisia ammattiryhmiä.

Esimerkkinä kotimainen Kehitysyhteistyön palvelukeskus, joka ei itse edes tee varsinaista kehitysyhteistyötä, vaan toimii ”alan järjestöjen” eräänlaisena keskusjärjestönä 5,3 miljoonan euron kehitysyhteistyövaroista tuetulla vuosibudjetillaan. Vuonna 2009 Kepan kulut olivat yhteensä 5,7 miljoonaa, eli muuta kuin valtion rahaa oli pelissä lähinnä nimellinen sum-

ma. Pelkkiin palkkoihin kului Kepan vuoden 2009 rahoista suunnilleen puolet.

Itse asiassa kehitysavun pitkäaikaisvaikutuksista ei ole juuri mitään tutkimusta, vaan yleensä kehitysapua arvioidaan hyvin lyhyen aikavälin vaikutusten perusteella, projektikohtaisesti, vaikka sitä on jaettu jo kymmeniä vuosia. Toisaalta puhuttaessa inhimillisestä kehityksestä ja elämänlaadun paranemisesta on tuloksia vaikea mitata, eli käytännössä kehitysavussa on hyvin vähän tulosvastuuta. Tämä heijastuu myös Suomen jakamissa avustuksissa.

Erilaiset järjestöhankkeet, joihin esimerkiksi vuonna 2009 pailoi 83,7 miljoonaa euroa, vetävät lukijan sanattomaksi. Moneenko näistä hankkeista lukija laittaisi omaa rahaansa?

Otetaan satunnainen esimerkki: ETRA-liitto ry sai 68 000 euroa ja parina aiempana vuonna verran, yhteensä 204 000 euroa Nepaliläin ”terveys- ja tupakkatietoisuus” -projektiin. Hankkeen tavoite on tarkkaan määritelty: se parantaa terveystilannetta ja poistaa köyhyyttä. Keinoja ovat esimerkiksi tupakoinnin vastaisen materiaalin jakaminen ja tupakoimattomuusklubien perustaminen.

Ensimmäisenä tulee mieleen, että rahalla on maksettu ETRA-liiton työntekijän palkkoja ja kustannettu parin projektityöntekijän Nepaliläinmatkat. Kun köyhä nepalilaispoika löytää työn läheisen kaupungin liimatehtaasta tai puunkaatajana metsässä, suomalaisen idealistin ajatukset varmasti kaikuvat kirkkaana mielessä. ”En minä tuota tupakkia kun se on niin epäterveellistäkin”. Jotenkin voisi kuvitella, että tavallisen nepaliläiskoulun ykköshankintoja olisivat koulukirjat tai pätevät opettajat tupakanvastaisen propagandan sijaan.

Suurin osa kehitysrahoista kanavoidaan YK-järjestöjen, kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja EU:n kautta. Lisäksi on kahdenvälistä yhteistyötä, joka on Suomen ja kohdemaan hallitusten välistä yhteistyötä. Näidenkin tietoja ulkoministeriö on sivuillaan listannut, mutta rahojen todellisesta käytöstä ei voi saada mitään varmuutta.

Suomen 350 000 eurolla vuosittain tukema hanke voi ”tukea egyptiläistä yhteiskuntaa muutoksessa kohti moniarvoisuutta ja vähentää köyhyyttä”. Veronmaksajan näkökulmasta rahat häviävät

kuin kamelin henkäys Saharaan. Suomen perinteisistä kehitysyhteistyökohteista Vietnam on viime aikoina ollut esillä tapauksessa, jossa se ei suostunut ottamaan vastaan omaa kansalaistaan, joka on Suomessa kunnostautunut muun muassa yökerhoammuskelijana. Ehkä tämän sankarin aiheuttamat kriminaalihuollon kustannukset pitäisi kirjata kehitysavuksi.²⁶

Järjellisiä hankkeita etsivän on nopeasti pakko lopettaa, kun verisuonet alkavat pullistua päässä. Hankkeiden tavoitteet ovat ympäripyöreitä ja toiminnot juuri jotain sellaista hakemuskäsittelijän silmälle sopivaa tekstiä, jonka keskeisin kriteeri on sopivuus hakemuskäsittelijän silmälle. Projekteille haetaan ja saadaan rahoitus mitä ilmeisimmin pääasiassa sillä perusteella, että projekti on olemassa.

Pienehköt avustukset hajautettuina parillesadalle eri järjestölle satoihin eri kohteisiin eivät varmasti tuota mitään vaikuttavaa ja pysyvää tulosta, paitsi järjestöjen työntekijöille, jotka palkkaavat itsensä ja pääsevät tutustumaan kohteisiin. Avustamisen ympärille onkin kehittynyt suunnaton bisnes. Arvioiden mukaan maailmalla ainakin puoli miljoonaa ihmistä erilaisissa järjestöissä ja valtioiden organisaatioissa saa toimeentulonsa kehitysyhteistyömäärärahoista. Suomessakin tämä teollisuudenhaara työllistää suoraan ja välillisesti jo toista tuhatta henkeä.

Surkuhupaisaa on, että moni hanke ei koskaan valmistu, tai jos valmistuu, tulokset kuihtuvat nopeasti heti rahoittajien poistuessa. Valmetit ruostuvat metsään ja kaivon pumppu hajoaa, koska niitä ei kukaan varsinaisesti omista. Vaihtoehtoisesti korruptoitunut virkamies myy ne eteenpäin.

Toisaalta jos rahat ovat edes menneet johonkin konkreettiseen, voidaan puhua jo osavoitosta. Huomattava osa kehitysmaille tarjotetuista rahoista ei ole koskaan mennyt sveitsiläistä pankkitiliä kauemmas. Korruptoituneille hallituksille myönnetyt lainat ja avustukset päätyvät eliitin taskuihin ulkomaisille pankkitileille sen sijaan, että mainoksen luurangonlaiha pikkupoika, jonka ympärillä pörrää kärpäsiä, niistä paljoa kostuisi.

Ehkä kuitenkin parasta tässä koko kehitysapuhässäkässä on, että monen tutkijan, esimerkiksi afrikkalaislähtöisen ekonomistin Dambisa Moyon mielestä kehitysapu on Afrikan maiden nykyisen köyhyyden keskeinen aiheuttaja. Kenialainen ekonomisti James Shikwati sanoi asian vielä suurempaan: ”Jumalan tähden, olkaa hyvä ja lopettakaa [kehitysapu]”.²⁷

Kehitysapu ei ole luonut työpaikkoja vaan päinvastoin hävittänyt niitä ja tarjonnut erinomaisen kasvualustan korruptiolle. Valtiot ottavat kehitysavun itsestään selvänä vastikkeettomana rahana ja käyttävät sen omiin tarkoituksiinsa, eikä yrittäjyys kukoista.

Miksi Joe-poika Afrikasta kasvattaisi maissia, jos hän ei saa sitä myytyä torilla, kun maailman ruokaohjelman pakettiauto tuo päivittäin ilmaiset ruoat? Aalto-yliopiston kansantaloustieteen professori Pertti Haaparanta kirjoitti, että avokätinen käytettyjen vaatteiden lahjoittaminen Afrikkaan on supistanut paikallista tuotantoa 40 % ja vähentänyt tekstiiliteollisuuden tuotantoa 50 %. Miten olisi käynyt Finlaysonille aikanaan, jos esimerkiksi saksalaiset olisivat jakaneet ilmaiseksi kaikille tekstiilejä? Hyvää tarkoittavasta avusta on siis luultavasti enemmän haittaa kuin hyötyä.

Kaikista edellä mainituista kritiikin aiheista huolimatta kehitysyhteistyötä pidetään tärkeänä myös Suomessa. Ulkoasianministeriö teettää vuosittain tutkimuksen suomalaisten mielipiteistä kehitysyhteistyön suhteen. Esimerkiksi vuoden 2013 gallupissa hieman yli 80 % vastaajista piti kehitysapua erittäin tai melko tärkeänä. Turhana sitä piti noin 17 % vastaajista. Tutkimuksen mukaan tärkein syy kehitysavulle on, että rikkailla mailla on velvollisuus auttaa kehitysmaita. Näyttää siis siltä, että kehitysavun takana on kansan vankka tuki.²⁸

Mielenkiintoiseksi gallup menee, kun katsotaan tuloksia pintaa syvemmälle. Vastaajista 62 % oli sitä mieltä, että kehitysyhteistyömäärärahat tulisi säilyttää ennallaan. Parikymmentä prosenttia kannattaa määrärahojen lisäämistä. Leikkaamisen kannalla oli vain 13 % kyselyyn osallistuneista. Tähän asti hyvää mainosta kehitysapujärjestöille. Huvittavaksi määrärahojen lisäysvaatimukset menevät kun vain 10 prosenttia vastaajista tiesi, miten paljon kehi-

tysapua annetaan. Lähes 40 % vastaajista kuvitteli avun suuruuden olevan 110 miljoonaa euroa, eli kymmenesosan nykyisestä. Vastaajista huimat 22 % kuvitteli kehitysavun olevan vain 17 miljoonaa euroa, eikä 9 % vastaajista yrittänyt edes arvata määrää.²⁹

Voisikohan ihmisten asenteisiin vaikuttaa se, että kehitysapuun luullaan menevän vain kymmenesosa todellisesta määrästä, voisikohan?

Kysyttäessä Suomen kehitysavun tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta 2 % vastaajista sanoi, että väittämä vastaa erittäin hyvin hänen näkemystään, 63 % vastasi väittämän vastaavan melko hyvin hänen näkemystään. Luottamus on kova, varsinkin, kun monikaan vastaajista tuskin osaa nimetä yhtään konkreettista avustuskohdetta. ”Köyhät ja Afrikka” ei kelpaa vastaukseksi.

Tietojen lähteeksi useimmat vastaajat mainitsevat television. Moniko näistä vastanneista on koskaan saanut kehitysavusta mitään muuta tietoa kuin WFP:n televisiomainoksen, jossa lentokoneet, laivat ja helikopterit vievät ruokaa, afrikkalaislapset hymyilevät ja Sean Connery sanoo loppukaneetin?

Kyselytutkimuksissa on aina se ongelma, että ihmiset usein, mikäli heillä ei ole omaa mielipidettä tai aihe on arka, vastaavat mielestään ”oikein”. Tätä ilmiötä kutsutaan vasteharhaksi. Tarina kertoo, että kotitaloustiedustelujen, joissa kysytään suomalaisten alkoholinkäytöstä, mukaan Suomessa ostetaan alle puolet siitä alkoholimäärästä, jonka Alko todellisuudessa myy.

On siis mahdollista, että kehitysavun pitäminen melko tärkeänä ja melko tehokkaana on sellainen ”nojoo”-vastaus, jonka suurin osa olettaa olevan hyväksyttävä vastaus. Kun kolme neljäsosaa vastaajista luuli kehitysavun määrän olevan kymmenesosan tai vähemmän mitä se oikeasti on, eikä oikeaa määrää kerrottu gallupissa, voidaan tulosta pitää vähintäänkin vääristyneenä. Todennäköisesti asenteet muuttuisivat, mikäli kehitysapua käsiteltäisiin objektiivisemmin julkisuudessa.

Presidentti Martti Ahtisaari on sanonut, että perinteinen keino jakaa rahaa köyhyiden lievittämiseen on tullut tiensä päähän. Sen

sijaan kehitysmaihiin tulisi viedä koulutusta ja luoda työpaikkoja. Sotilasjunttien ja leopardihattuisten heimopäälliköiden johtamille maille ei tulisi antaa mitään tukea, vaikka kyseessä olisi miten humanitäärinen kriisi tahansa, sillä ainoastaan kriisin kautta voidaan tällaiseen maahan saada muutosta.

Ylikansoittuneiden maiden ruokatuki pitää saada vaihdettua omavaraisuuteen. Myös erilaiset tuontirajoitukset kehitysmaiden tuotteille tappavat Afrikan lapsia. Kehittyvissä maissa maatalous on paikallisen elinkeinotoiminnan kannalta niin kriittinen tuotannonhaara, että sen tuhoaminen länsimaiden ylituotantoa dumpaamalla pitäisi luokitella rikokseksi ihmisyyttä vastaan.

Valtion avustuksia ei pidä myöskään antaa millekään yksityisille järjestöille, vaan näiden pitäisi kyetä keräämään omat varansa yksityisiltä lahjoittajilta. Nykyinen malli ei kannusta tulosvastuullisuuteen vaan luovaan avustushakemusten kirjoitteluun.

Luultavasti paras tapa auttaa järjestön kautta on antaa mikrolaina ahkeralle yrittäjälle. Tällaista palvelua tarjoaa esimerkiksi Kiva –niminen mikroluotottaja. Tämäkään malli ei ole täydellinen, mutta se on jo oma aiheensa. Suurin hyväntekijä onkin se, joka itse ottaa riskin ja sijoittaa rahaa tai perustaa yrityksen kehitysmaahan. Kehitysavun suhteen Suomen tulisikin ottaa mallia Kiinasta. Sen sijaan, että rahaa laitetaan hukkaan, kiinalaiset näkevät esimerkiksi Afrikan erinomaisena taloudellisena mahdollisuutena. Investoinnit kehitysmaihiin vaurastuttavat niin Suomea kuin kohdemaata, ja taloudellisen vapauden lisääntyessä myös elintaso nousee.

Meidän tulisi rakentaa kehitysmaihiin teitä, kaivoksia, öljyputkia ja rautateitä, jolloin infrastruktuuri paranee. Se ei voi olla kuitenkaan niin, että kaikki käydään rakentamassa ja annetaan paikallisten haltuun vastikkeetta, jolloin käy kuten metsän reunaan ruostuville Valmeteille. Valtio voisi houkutella kotimaisia yrityksiä investoimaan kehitysmaihiin, mikä tietäisi työpaikkoja paikallisille. Outokumpu, Neste ja muut voisivat hyödyntää Afrikan suunnattomia luonnonvaroja ja jalostaa niitä siellä paikallisin voimin myytäväksi maailman markkinoille.

Kehitysmaat tarvitsevat investointeja, jotka tuovat työtä kansalle ja kasvua talouteen. Ei ole mikään häpeä tehdä kehitysmaapolitiikkaa niin, että taustalla vaikuttavat suomalaisen teollisuuden intressit ja oman edun tavoittelu, kun lopputulos on kuitenkin kaikkien kannalta parempi kuin nykyinen malli. Vihreiden hämäämiseksi kaikki edellä mainitut toimet saadaan hyvin kirjattua budjetissa kehitysavuksi.

Kehitysapu voisi olla menoautomaatin sijaan voittoa tuottava investointi. Mikäli me emme tee sitä, joku muu tekee. Tällä hetkellä Kiina valtaa Afrikkaa kiihtyvällä tahdilla ja EU:lle jää sivustakatsojan rooli. Pian Kiina tekee yksin talouden keinoin ja paikallisten suostumuksella Afrikassa saman, minkä eurooppalaiset väkivalloin 1800-luvulla. Kiinalaisilla on puolellaan sekin etu, että he voivat poseerata afrikkalaisille itsekkin entisinä siirto-
maavallan uhreina.

Joku voi miettiä kiinalaisten harrastamaa työehtojen polkemista ja huonoja työoloja, mutta koskisiko sama ongelma suomalaisia? Tuskinpa, sillä suomalaisten tapana ei ole toimia lakien vastaisesti ulkomaillaan, ja verottajalla on intressi huolehtia osaltaan siitä, ettei tukieuroja käytetä väärin. Lisäksi maineen merkitys etenkin kansainvälisesti tunnettujen brändien arvolle on koko ajan kasvanut.

Punavihervasemmisto luonnollisesti vastustaa ehdotusta, koska kapitalismi on paha. He mieluummin jatkavat vahingollista toimintaa, joka tuntuu hyvältä sen sijaan, että tehtäisiin aidosti hyödyllistä, joka ehkä tuntuu jonkun mielestä pahalta. On vaikeaa kiistää, ettei tärkeintä olisi synnyttää paikallisille työpaikkoja, jotta kohtuullisesti toimeentuleva ja paikallisista riistäjistä riippumaton keskiluokka voi syntyä. Kun väestön varallisuus ja koulutus-taso kohenevat, syntyy markkinoita myös paikalliselle palvelu- ja muulle liiketoiminnalle.

Moni virasto, järjestö ja yritys hyötyy kehitysavun ilmaisesta rahasta niin paljon, että lobbareita nykyiselle järjestelmälle varmasti löytyy. Kuka nyt vapaaehtoisesti luopuisi saamastaan vallasta ja eduista. Rahaa täytyy saada jatkuvasti lisää, jotta voidaan tehdä

enemmän, vaikka tuloksista ei ole mitään takeita. Pääasia että projekteille saadaan jatkoa ja työpaikka on turvattu.

Jos kehitysmaiden elintaso nousisi, auliiden auttajien elämältä menisi tarkoitus. Toki useimmat alalla toimivista kuvittelevat samalla edistävänsä yleistä hyvää ja sielut vilahtelevat taivaaseen samaa tahtia kuin kolikot kilahtelevat maailmalle. Köyhyys on heille kuitenkin loppujen lopuksi vain bisnestä, jota kaiken lisäksi tehdään toisten rahoilla. Jos kyse ei olisi aidosti hyvää tarkoittavasta auttamistoiminnasta, motiivien perään saattaisi olla aihetta kysellä.

2. Ylen arvokasta viestintää

Yleisradion perinteinen tv-maksu vaihtui vuoden 2013 alussa niin sanotuksi Yle-veroksi. Luonnollisesti moinen sosialismi jurppii. Tavallisen verotuksen kykenee vielä jotenkuten pitkin hampain hyväksymään mm. infrastruktuurin ja minimivaltion välttämättömyiden toimintojen kuten armeijan ja poliisin sekä oikeuslaitoksen ylläpidon vuoksi. Nyt veronmaksaja pakotetaan kustantamaan tarpeeton propaganda- ja viihdepalvelu, huolimatta siitä, onko hän kiinnostunut tarjonnasta.

Niille, jotka eivät asiaa ole huomanneet: Yle-veroa maksavat kaikki täysikäiset, jotka tienaa yli 7813 euroa vuodessa. Malli on suomalaisittain ns. oikeudenmukainen, eli työssä käyvä pariskunta maksaa lähemmäs kolmesataa, tuilla elelevät eivät taaskaan mitään.

Ensinnäkin yhteiskunnassa, jossa päätöksentekijöillä on mahdollisuus ohjata kansalaisten saatavilla olevaa informaatiota, demokratia on jatkuvassa vaarassa. Tiedonvälityksen pitäisi olla täysin vapaata, toisin sanoen pakkovaltakoneistolla ei tulisi olla mitään mahdollisuutta päästä vaikuttamaan siihen. Lukija voi ajatella, että Yle olisi täysin riippumaton, mutta vahinko taitaa olla jo lahkeessa.

Jokainen keski-ikäinen muistanee vanhempien aikojen täysin poliittiset ohjelmat, ja jotkut jopa Reporadion ajat, joista lisätie-

toa löytyy osoitteesta www.reporadio.fi - etenkin aikalaiskertomukset kannattaa kuunnella. Ylen ohjelmista selkeää aivopesua olivat mm. Näin naapurissa, Naapurineljännes ja Reino Paasilinnan kolhoosiohjelma, jossa onnellinen neuvostokansa kylvi peltojaan ja piti huolta viljelyksistään. Lukijat voivat etsiä vastaavia vaikka elävästä arkistosta.

Tutkija Turo Uskali kertookin Moskovan-kirjeenvaihtoa käsittelevässä väitöskirjassaan, että ”(Yleisradion) Moskovan-kirjeenvaihtajien vuosikymmeniä jatkunut lähes kritiikitön ja selvästi neuvostomyönteinen työ on mielestäni neuvostoliittolaisten propagandistien suurimpia saavutuksia Suomessa”. Voidaan vain kysyä, minkä verran suomalaisten ajatteluun on Yleisradio vuosikymmenien aikana vaikuttanut.

Niin sanottujen salaliittoteorioiden ohessa toinen, käytännön-läheisempi näkökulma on tarpeellisuus. Jos Yleisradio olisikin nykyään poliittisesti neutraali, mihin ihmeeseen sitä tarvitaan? Kukaan ei ole vielä tähän mennessä sitä uskottavasti perustellut. Usein valtiollisen median tarvetta perustellaan sellaisten epäkaupallisten ohjelmien tuottamisella, tai kulttuurin tukemisella, jota kaupalliset mediat eivät tekisi.

Miksi siihen pitää olla oma yhtiö puolen miljardin erillisveorahoitteisella budjetilla? Eikö esimerkiksi epäkaupallista suomalaista, saamelaista tai suomenruotsalaista tuotantoa voi halutessaan tukea tai ostaa muuten kuin ylläpitämällä suunnatonta mediakolossia sen ympärillä? Mikä osuus Yleisradion tuotannosta on ylipäänsä sellaista kulttuurillisesti arvokasta, joka on välttämättömien yhteiskunnallisten intressien kautta perusteltavissa? Lukija voisi ajatusleikkinä käydä viikon ohjelmiston läpi ja laskea osuuden sellaisesta ohjelmasta, a) joka on suomalaisen kulttuurin edistämisen kannalta arvokasta b) jolla ei ole mitään kaupallista potentiaalia muilla kanavilla.

Eräs argumentti Yleisradion puolesta voisi olla niin sanottu taloudellinen tasa-arvo. Joku kommentoija totesi, että Yleisradion tuotantoa korvaavat laatumediat olisivat kalliita, eivätkä kaikkien tavoitet-

tavissa. Eli toisin sanoen vain hyvin toimeentulevat voisivat nauttia muusta kuin Big Brothereista. Tämä ei pidä lainkaan paikkaansa.

Kaupallinen palvelu voi edes yrittää kattaa osan tuotannosta mainoksilla, jolloin mahdollinen kk-maksu jäisi vieläkin alhaisemmaksi. Lisäksi Internet ja sen myötä IPTV mahdollistavat edullisen levityskanavan niille, jotka eivät saa omia tuotoksiaan ”valtakunnanverkkoon”. Esimerkiksi satoja elokuvia ja sarjoja sisältävä Netflix maksaa alle kymmenen euroa kuukaudessa. Kysynnän mukaan vastaavia palveluja tulee jatkuvasti lisää, ja maksuton Youtube sisältää loputtomasti mediasisältöä. Näin pienemmällekin yleisölle voidaan kohdentaa tuotantoa, joka on kuitenkin kaikkien saatavilla ympäri maailman. Median käsite ei ole enää sama kuin vielä pari vuosikymmentä sitten.

Tärkein näkökulma on kuitenkin taloudellinen aspekti. Sen sijaan, että Yleisradion toiminnan laajuutta olisi yhtään mietitty uudestaan, sille betonoitiin yli 500 miljoonan euron rahoitus. Aika hurja päätös, kun samaan aikaan pelkästään valtiolle tulee velkaa yli 7 miljardia euroa. Jotta huumori ei loppuisi tähän, vuoden 2014 YLE-veroon kaavaillaan jo korotusta.

Joku voi sanoa, ettei Yle-vero olisi pois muusta kulutuksesta, mutta onhan se. Puoli miljardia on kohtalaisen merkittävä kansantaloudellinen rasite. Oli sitä toki vanha tv-maksukin, mutta sen saattoi sentään halutessaan välttää. Kansalaisten ostovoiman kannalta on ihan sama, mihin tarkoitukseen kerätyt verot käytetään. Ne rahat ovat poissa yksityisestä kulutuksesta, oli nimike mikä pellehermannivero hyvänsä. Kotimarkkinayritykset kiittävät välistävetäjää.

Vuonna 1939, kansakunnan hädän hetkellä, Yleisradion palveluksessa oli yhteensä 298 työntekijää. Miksi nyt tai tulevaisuudessa, koko vaihtoehtoisen ja kilpailevan mediakentän tarjonnan monikymmenkertaututtua, ja teknisen lähetystoiminnan ulkoistamisen jälkeenkin, Yleisradiossa tarvitaan edelleen 3.700 henkilötyövuotta? Yle ei ilmeisesti kykene kilpailemaan yksityisten medioiden kanssa pienemmällä rahoituksella.

Mutta miksi ihmeessä Yleisradion pitää ylipäänsä kilpailla kaupallisten medioiden kanssa? Eikö Ylen pitäisi olla tuottamassa sellaista sisällöllistä lisäarvoa, jota yksityiset mediatallot eivät syystä tai toisesta tee? Sen sijaan Yleisradio tehokkaasti tappaa esimerkiksi paikallismediat tarjoamalla maksutta alueelliset uutiset koko kansalle.

Kaiken julkisesti hoidetun toiminnan pääsääntönä pitäisi olla, että jos yksityisten kanssa lähdetään kilpailemaan samoille markkinoille, pitää kilpailun ehtojen olla kaikille samat, eli esimerkiksi konkurssisuoja ei saa olla. Jos valtio lähtisi esimerkiksi tarjoamaan omistamansa osakeyhtiön palveluita erillisverolla rahoitettuna vaikkapa päivittäistavara- tai autokaupan alalla, kilpailukomissaarin mustapukuiset miehet olisivat ovella alta aikayksikön.

Jos me saisimme päättää, kaikki tiedotushuoltovarmuuden turvaamiseen liittyvät tehtävät laitettaisiin sisäasiainministeriön hoidettaviksi, kaikki kansansivistys- ja kulttuurisisältö OKM:n vastuulle ostopalveluna, ja loput Yleisradiosta lakkautettaisiin tai myytäisiin yksityisille. Asiaohjelmia ja kotimaista kulttuuria on tarpeen tuottaa myös jatkossa, mutta siihen ei tarvita valtiollista mediaa. Saman yleissivistävän sisällön kuin nytkin saisi jatkossa osana muiden medioiden tarjontaa. Verovaroja tähän voisi budjetoida tarpeen mukaan mahdollisimman vähän.

3. Ydinvoimaa kansalle

Ydinvoimaloiden rakentamista säädellään Suomessa erittäin tiukalla lupaprosessilla, jossa keskeinen kriteeri tuntuu olevan kansallinen tarve - suuntaan tai toiseen. Laissa käytetään termiä ”yhteiskunnan kokonaisuus”, joka käytännössä tietenkin tarkoittaa kulloinkin vallassa olevien poliittisten päättäjien ja puolueiden mielenoikkuja.

Jos ei kannata suunnitelmataloutta, ymmärtää helposti koko kansallisen tarpeen käsitteen olevan typerä. Mikäli joku omilla

rahoillaan haluaa rakentaa ja kokee voivansa myydä sähköä tuotavasti ilman merkittäviä ulkoishaittoja, miksi ihmeessä se pitää kieltää häneltä? Jos sähkö olisi vielä vientituote, kyseessä olisi erinomainen rahasampo Suomelle.

Monien poliitikkojen mielestä sähköä siltikin pitäisi tuottaa vain omiin tarpeisiin. Vuonna 2020 ennustetaan Suomen sähkön tarpeen olevan 96,5 TWh. Ilman nyt luvan saaneita voimaloita joudumme jatkossakin ostamaan sähköä Venäjältä. Nykyisellään Suomi tuo Venäjältä yhden ison ydinreaktorin kapasiteetin verran sähköä, joka on tuotettu samanlaisilla grafiittihidasteisilla reaktoreilla, jollainen suli käsiin Tshernobylessä. Lisää tuotantoa tarvitaan siis jo pelkkään omavaraisuuteen sähkössä.

Entä sitten, kun olemme sähköntuotannon suhteen omavaraisia? Miksei kenenkään intresseissä tunnu olevan täysi luopuminen fossiilisista polttoaineista sähkön ja lämmön tuotannossa? Suomen vuosittain tuottamasta 68 miljoonasta hiilidioksiditonista tulee 30 miljoonaa suoraan sähkön ja lämmön tuotannosta. Lisäksi teollisuuden vaatima energia tuottaa 11 miljoonaa tonnia lisää hiilidioksidia.

Kaikki tuo kyettäisiin kattamaan muutamalla ydinvoimalalla. Itse asiassa 35 miljoonan hiilidioksiditonnin jälkeen olisi Suomi ns. hiilidioksidineutraali, kun maankäytön ja metsätalouden hiilidioksidinietel otetaan huomioon. Tästäkin olisi mahdollisuus vielä parantaa käyttämällä ydinvoimaa.

Muutaman lisäreaktorin rakentamisella voitaisiin myös palauttaa Suomen joet luonnontilaan. Voi vain kuvitella, millainen matkailuvaltti Suomelle olisi lohien nousu jokiin ilman patoja ja vapaana virtaavat kosket, joita suomalaiset itsekkin matkustavat katsomaan ja kokemaan napapiirin tuolle puolen.

Nyt lukija varmaan puistelee päätään ja miettii, että eihän ydinvoima ole päästötöntä. Siitä tulee ydinjätettä, ja ydinjäte on vaarallista. Tosiasia on kuitenkin se, että ydinvoimaloiden jäte on liikimain ainoa energiantuotannon päästö, jonka voi ottaa talteen ja säilöä turvallisesti.

Hiilen poltosta vapautuu jatkuvasti säteileviä materiaaleja, pienhiukkasia ja raskasmetalleja. Hiilivoimala päästää jatkuvasti ympäristöön radioaktiivisia hiukkasia, kun taas ydinvoimalan toiminta ei tuota hiukkaspäästöjä käytännössä lainkaan.

Pienhiukkasten aiheuttamiin sairauksiin kuolee joka vuosi noin 2000 suomalaista. Euroopan laajuisessa selvityksessä on voitu todeta, että miljoonaa asukasta kohti pienhiukkasten aiheuttama elinvuosien menetys on vuosittain 6000-10000 henkeä.³⁰ Tämä ei tunnu kiinnostavan ketään, sillä ydinvoiman minimaalista, lähinnä teoreettista riskiä jostain syystä pidetään merkittävämpänä kuin todellisia kuolemantapauksia. Osaako joku kertoa, miksi turvallisesti kallioperään varastoitu säteilevä aines on paha, mutta piipusta kansalaisten niskaan tuprutettu myrkyllinen moska ei hetkauta kadunmiestä?

Mitä ydinjätteen loppusijoitukseen tulee, ei pitäisi unohtaa teknologian nopeaa kehittymistä. On totta, että nykyteknologialla jäte säteilee hieman vielä tuhansien vuosien päästäkin, mutta kannattaa samalla muistaa, että koko ydinvoima on vasta muutamia kymmeniä vuosia vanha keksintö.

Reilut sata vuotta sitten oleskelimme vielä kynttilänvalossa. Teknologinen kehitys on ollut viimeisen vuosisadan aikana nopeampaa kuin koskaan. Nyt kehitellään jo täyttä päätä entistä parempia ns. neljännen sukupolven reaktoreita. Tästä sata vuotta eteenpäin on ydinjätteen käsittelyyn varmasti olemassa jo uusia keinoja, ja vaikkei olisikaan, suomalaisessa peruskalliossa oleva kiinteä polttoaine ei voi aiheuttaa vakavia ympäristöhaittoja kuin äärimmäisen vilkkaassa mielikuvituksessa.

Epäuskoinen vastustaja muistuttaa, että ydinvoima on kaikesta huolimatta vaarallinen energiantuotantomuoto. Riskialttiudesta kertovat konkreettista kieltään Harrisburgin, Tsernobylin ja Fukushima ydinonnettomuudet.

Harrisburgin onnettomuuden uhriluku jäi pyöreään nollaan. Fukushima taas on erinomainen esimerkki ydinvoiman turvallisuudesta. Japanilaisten laiminlyömyään, lähes puoli vuosisataa

vanhaan laitokseen iski sekä yksi maailmanhistorian voimakkaimista maanjäristyksistä että suunnaton hyökyaalto. Silti säteilyyn yhdistettyjä kuolemantapauksia ei ole ollut yhtäkään, ja ympäristöön päässeiden säteilevien aineiden määrät ovat olleet vähäisiä.

Tshernobylin onnettomuus taas oli yhdistelmä törkeää piittaa-mattomuutta ja rakenteellisesti vaarallista reaktorityyppiä. Vastaa-va onnettomuus ei ole edes teoreettisesti mahdollinen nykyaikaisessa ydinvoimalassa.

Mutta onhan ydinvoimalle vaihtoehtoja! On tuulivoimaa, geotermistä energiaa ja keskustankin kannattamaa bioenergiaa!

Tuulivoima on näistä ehkä katu-uskottavin. Jotta voitaisiin tuottaa Olkiluodon nykyisten reaktoreiden teholla sähköä, eli reilut 1700 MW, tarvittaisiin vähintään 3500 kahden megawatin tuulivoimalaa, koska tuulivoimalan vuosittainen hyötysuhde on niin huono. Tietysti koko komeudelle pitää varata säätövoimaa siltä varalta, että koko maahan sattuu poutapäivä tai kireä pakkaspäivä. Tätä kirjoitettaessa (16.6.2013) tuulivoiman kapasiteetti Suomessa oli 288 MW, todellinen tuotanto vain 15 MW.

Tuulivoiman käytännön kapasiteetti on pieni, eikä tuulivoimaa ole toistaiseksi kannattavaa rakentaa kuin veronmaksajien rahoilla ja päästökaupalla. Hauskasti tuulivoimala vieläpä tuottaa lyhyen ja oikukkaan elinkaarensa aikana enemmän päästöjä kuin ydinvoima.

Geoterminen energia, jota esimerkiksi Islannissa tuotetaan, on välillä noussut esiin vaihtoehtona. Ajatuksena on siis porata kaksi reikää maahan niin syvälle, että ympäröivä kivi on 150-asteista. Toiseen valutetaan vettä, joka nousee toisesta höyrynä. Valitettavasti (tai onneksi) Suomessa maaperä on sellaista, ettei tämä onnistu. Peruskalliomme on paksu ja viileä, toisin kuin esimerkiksi Islannissa, jossa maa on tuliperäistä.

Geotermistä energiaa ei pidä sekoittaa maalämpöön, jolla voidaan lämmittää taloja lämmittämällä vettä maaperän varastoimalla lämpöenergialla.

Keskustan lempilapsi, bioenergian käytön massiivinen laajentaminen, taas on ajatuksena ehkä ympäristön kannalta vaarallisin.

Ensinnäkin se edellyttää kovia tukia veronmaksajilta ollakseen kannattavaa. Toiseksi tuet vääristävät markkinoita ja voivat aiheuttaa vakaviakin ongelmia metsäteollisuudelle. Voi tulla kannattavammaksi polttaa puut taivaan tuuliin kuin tehdä niistä jotain hyödyllistä.

Kovasti kehutut ”uusiutuvat luonnonvarat” eivät tietenkään las kennallisesti lisää päästöjä, mutta käytännössä puiden polttaminen energiantuotantoon vapauttaa ilmaan hiilidioksidia, joka olisi muuten sitoutunut metsien hiilinieluun. Pahimpana ongelmana on bioenergian aiheuttama saasteiden lisääntyminen. Poltettaessa puusta ja muista vastaavista polttoaineista ilmaan pääsee tappavia pienhiukkasia.

Kaiken lisäksi biologit ovat varoittaneet, että puuhakkeen kerääminen ja kantojen nostaminen metsistä vahingoittavat puuston uusiutumista ja monimuotoisuutta. Maatuvan puuaineksen puut tuessa joudutaan metsiä lannoittamaan erikseen, mikä ei liene varsinainen ympäristöteko sekään.

Käytännössä bioenergian käytön yleistyminen johtaisi siihen, että ensin sekoitetaan puumarkkinat tuilla, sitten vahingoitetaan metsiä keräämällä hakkeet pois. Tämän jälkeen saastutetaan hengitysilma pienhiukkasilla ja lisätään hiilidioksidipäästöjä, minkä jälkeen joku keksii määrätä kaikille pakolliset pienhiukkassuodattimet. Lopputuloksena kärsineet metsät ja miljoonien lasku takan tai puulla lämmitettävän saunan omistajille.

Kaikkia vaihtoehtoisia energiamuotoja yhdistää se, että niiden tuotanto ei ole nykyisellään kannattavaa ilman veronmaksajien tukia. Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että maksat ensin sähkön hinnan, jonka lisäksi maksamistasi veroista tuetaan sähkön tuottajaa toisella mokomalla. Ei kuulosta kovin älykkäältä.

Samoin uusiutuvien energianlähteiden tuottamat työpaikat ovat keinotekoisia. Veronmaksajien tuella perustetut työpaikat eivät ole todellisia työpaikkoja, koska ne syövät resursseja muualta taloudesta. Kun valtion näkyvä käsi ottaa yksityisen taskusta rahat luodakseen työpaikan sinne, missä sitä ei muuten syntyisi, jossain muualla työpaikka tuhoutuu.

Mikään ei tietenkään estä perustamasta uusiutuvia energianlähteitä kehittävää yritystä ja rahastamasta esimerkiksi kaikkeen vihreään höpsähtäneitä saksalaisia.

Olisi hienoa, jos esimerkiksi fuusioenergia yleistyisi nopeasti, mutta valitettavasti sitä saadaan odottaa vielä ainakin viisikymmentä vuotta - edellyttäen, että tutkimukset etenevät nykyistä vauhtia. Sitä odotellessa Suomi tarvitsee puhdasta ja tasaisesti virtaavaa energiaa, eikä ydinvoimalle tällä hetkellä yksinkertaisesti ole järkeviä vaihtoehtoja.

|| Epilogi — Antti Vesala

Kun Henri Heikkinen kysyi minua mukaan tähän projektiin, en hetkeäkään vakavasti ajatellut kieltäytyväni. Työ eteni pari vuotta sangen hajanaisesti ja verkkaiseen tahtiin, kunnes vuoden 2013 tammi-kuussa ja uudelleen kesäkuussa pidimme kirjoitusretriitit kotonani Järvenpäässä. Pääosa laajan tekstimassan työstämisestä kirjamaiseen muotoon tapahtui noiden kahden viikonlopun aikana.

Minun roolini on ollut ensisijaisesti tekstien toimittaminen eri tavoilla ja eri vaiheissa, alun perin jo kauan ennen kuin koko kirjaideasta oli tietoaakaan. Kielenhuolto sekä tyyllilliset ja myös sisällölliset kehittämisehdotukset ovat olleet mukana valikoimassa.

Tämän prosessin eräässä vaiheessa mielessäni kävi, että haluaisin oikeastaan kirjoittaa kirjan parikymppiselle itselleni. Tästä oli tulossa juuri sellainen kirja, joka minun olisi mielestäni pitänyt saada lukea silloin, kun politiikan harrastus alkoi kietoa ensimmäisiä lonkeroitaan ympäriini.

Syyt sille, miksi tämä kirja on tehty, on kerrottu prologissa. Poliittisen ja yhteiskuntafilosofisen kirjallisuuden tarjonta on, kuten todettua, valitettavan yksipuolista. Yksilönvapautta ja markkinataloutta arvostavaa näkökulmaa edustaviin ja vieläpä helppoluokiseen muotoon kirjoitettuihin kirjoihin törmää korkeintaan vahingossa. Ansaitut kunniamaininnat tältä saralta on prologissa jo annettu.

Keskeisiä aihepiiriin kulmakiviä, kuten taloustieteen nobelisti Milton Friedmanin ”Vapaus valita”, ja toisen talousnobelistin, Friedrich August von Hayekin ”Tie Orjuuteen”, voi suomeksi käännettynä etsiä lähinnä yliopistojen ja suurten kaupunkien kirjastoista. Nämä kaksi kirjaa mainitsen siitä syystä, että niiden lukeminen aikanaan merkitsi ainakin itselleni eräänlaisen piilo-opetus suunnitelman tulemistä näkyväksi. Ihmisten ja taloudellisen toiminnan pakolla tapahtuva ohjaaminen joidenkin poliittisten mieltymysten

mukaiseksi ei ole automaattisesti hyvää ja oikein. Usein se on nimenaan pahaa ja väärin. Yhteinen hyvä ei välttämättä ole yhteistä eikä hyvää.

Tätä ei koulussa opeteta, eikä yliopistossakaan. Kuullaan vain asioiden toinen puoli: Poliittisella päätöksenteolla voidaan korjata niitä virheitä, joita valtoimenaan riehuva markkinatalous aiheuttaa. Pakkovallan oikealla käytöllä voidaan lisätä reiluutta ja hyödyllisiä asioita yhteiskunnassa. Kapitalismi ei jaa hyvinvointia oikeudenmukaisesti. Raha ja talous ovat epäinhimillisiä ja kylmiä asioita. Taloudellinen toiminta luo hyvinvointia vain, jos sitä voidaan verottaa. Poliitiikka on yhteisten asioiden hoitoa. Kuulostaa varmasti tutulta.

Meidän on helppo naureskella totalitaaristen valtioiden johtajien henkilöpalvonnalle. Tuntuu uskomattomalta, että joissakin maissa koulujen oppikirjatkin ovat täynnä Suuren Johtajan saavutusten ylistystä. Vielä uskomattomammalta tuntuu, että joissakin maissa historiankirjoitus on aivan avoimesti valjastettu palvelemaan maan poliittisen johdon määrittelemää nationalistista agendaa. Samaan aikaan emme pidä ollenkaan kummallisena, että omissa kouluissamme yhteiskuntaopin kirjat ovat täynnä hyvinvointivaltion poliittista ideologiaa.

”Maailman paras yhteiskuntamalli” on fanaattisimpien kannattajiensa mielestä suorastaan vientituotteeksi kelpaava menestystarina. Miksi sitten naureskelemme ruotsalaisille näiden ylimielisestä ja moralistisesta asenteesta muuta maailmaa kohtaan? Mikä meidän mielestämme muka on niin huvittavaa amerikkalaisten retoriikassa näiden ”edistäessä demokratiaa” eri puolilla maailmaa? Onko suomalaisilla hyvinvointivaltio-hybriksessään varaa pilkata Francis Fukuyaman aikanaan ilmeisen ennenaikaisesti julistamaa ”historian loppua”?

Niin sanottu hyvinvointivaltio on yksi ideologinen konsepti muiden joukossa, ja sitä pitää tarkastella samalla kriittisyydellä kuin mitä tahansa muutakin yhteiskuntamallia. Se on meille vaikeaa siitä yksinkertaisesta syystä, että tämän mallin erinomaisuutta opetetaan

meille lapsesta saakka. Koulutusjärjestelmässä panostetaan paljon hyvinvointivaltio-narratiivin ylläpitoon ja levittämiseen.

Opin iskostaminen on ollut tehokasta. Tämän huomaa, kun yrittää keskustella esimerkiksi verotuksen oikeasta tasosta tai julkisen sektorin laajuudesta. Näissä keskusteluissa törmää hämmästyttävän usein jopa koulutettujen ja älykkäiden ihmisten taholta sellaiseen ajatteluun, että verotusta tai julkisen sektorin kokoa ei saisi lainkaan arvostella, mikäli on jossain elämänsä vaiheessa ollut tekemisissä julkisten palveluiden tai yleensä julkisen sektorin kanssa. Ottaen huomioon, että Suomessa esimerkiksi koulutus ja terveydenhuolto ovat jo vuosikymmenien ajan olleet julkisen sektorin kautta järjestettyjä, montakohan jäävitöntä mahtaisi löytyä keskustelua käymään?

Miten nykyisen kaltaiseen aatteiden alennustilaan ja yhden yhteiskuntafilosofisen totuuden rasvatyyneen on Suomessa päädytty? Aiemmin mainitun konsensushakuisuuden ja väärin ymmärrätyksen talvisotasymboliikan ohella yksi syy epäilemättä on laajalle levinnyt ja kehittyneessä demokratiassa täysin tarpeeton avoimen ideologisuuden pelko. Nykyään yhtenä politiikan suurimmista hyveistä pidetään ”pragmaattisuutta”. Käytännössä se useimmiten tarkoittaa linjatonta opportunistia ja kykenemättömyyttä hahmottaa kaikissa poliittisissa valinnoissa läsnä olevia ideologisia ulottuvuuksia. Pragmaattisin poliitikko on se, joka kaikkein tyhjentävimmän luovuttaa päätöksenteon aatteellisten reunaehtojen määrittelyvallan pois omista käsistään.

Vaikka suurin osa tästä kirjasta on alun perin jonkun muun kuin minun kirjoittamaa tekstiä, nimeni lukee kannessa, ja seison sikäli jokaisen välimerkin takana. Esitetyt ehdotukset eivät loppujen lopuksi ole utopistisia. Emme ole lakkauttamassa valtiota, emme ajamassa alas työmarkkinajärjestöjä, emme lopettamassa verotusta, emme poistamassa sosiaaliturvaa emmekä lakkauttamassa keskuspankkijärjestelmää.

Perusviestinä tässä kirjassa on kaikesta kärjistämisestä huolimatta maltillinen, rauhanomainen ja vähittäinen kehitys kohti

laajenevia yksilönvapauksia ja pienenevää pakkovaltakoneiston puuttumista talouteen ja ihmisten elämään. Välittämisen on oltava oikeaa lähimmäisenrakkautta. Suvaitsevaisuuden on oltava jokaisen ihmisen kunnioittamista yksilönä eikä hänen redusoimistaan jonkin viiteryhmän persoonattomaksi osaksi. Vapaus olkoon vapautta, etuudet olkoot erikseen.

Tullakseen liberaaliksi suomalainen joutuu opettelemaan pois suuren määrän erilaisia vuosien saatossa kasautuneita ajatusmalleja. Vaikka ei liberaaliksi haluaisikaan, vanhojen käsitystensä tuulettaminen ja asettaminen ennakkoluulottomasti puntariin on virkistävää. Hyökkäämme tässä kirjassa ehkä juuri sinun rakkaimpia periaatteitasi tai perustavimman laatuksia käsityksiäsi vastaan. Ehkä yritämme viedä hyväksyttävyyttä joltain sellaiselta asialta, joka sattuu olemaan suureksi eduksi juuri sinulle. Jos kävisi niin onnellisesti, että suutut, käytä hetki sen pohtimiseen, mistä suuttumus todellisuudessa johtui. Ota se haasteena ja perustele itsellesi, miksi olet oikeassa ja me väärässä.

Viiteluettelo

1 Dihydrogene monoxide research division (www) <http://www.dhmo.org/>, viitattu 2.7.2013.

2 Kirjallinen kysymys 978/2000vp, http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/kk_987_2000_p.shtml, viitattu 29.6.2013.

3 Salon Seudun Sanomat (www) 28.1.2011 <http://www.sss.fi/uutiset/192425.html?forumid=7&topicid=0&parentid=0&docid=192425>, viitattu 2.7.2013.

4 Kalevan pääkirjoitus (www) 7.9.2012 <http://www.kaleva.fi/mielipide/paakirjoitukset/paatossotku-on-selvitettava/604887/>, viitattu 2.7.2013

5 Ilta-Sanomat (www) 20.11.2012 <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288518058121.html>, viitattu 2.7.2013.

6 YLE: Poliisiylijohtaja Paatero tukee SUPO:n tavoitetta laajentaa verkko-seurainta (www) 20.6.2013 http://yle.fi/uutiset/poliisiylijohtaja_paa-tero_tukee_supon_tavoitetta_laajentaa_verkkoseurainta/6697672, viitattu 2.7.2013.

7 Kiinteistöposti (www) 17.4.2013 <http://www.kiinteistoposti.fi/artikkelit/tupakointi-parvekkeella-rintamarauha-taloyhtioissa-yha-hakusessa/>, viitattu 2.7.2013.

8 Terveydenhuollon ja yhteiskunnan kustannuksista Päihdelinkki (www) <http://www.paihdelinkki.fi/pikatieto/?c=Tupakka>, viitattu 29.6.2013.

9 Matti Vanhanen SITRA:n seminaarissa, Iltalehti (www) 6.10.2008 http://www.iltalehti.fi/terveys/200810068379693_tr.shtml, viitattu 29.6.2013.

10 Matti Apunen ym., Holhouksen alaiset - Seitsemän näkymää ylisääntelyn Suomeen. EVA:n raportti, Helsinki 2012.

11 Ilta-Sanomat (www) 8.12.2008 <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288335081770.html>, viitattu 29.6.2013.

12 Tallinnan Sanomat (www) 15.4.2013 <http://www.tallinnansanomat.com/suomen-poliitikot-anelevat-viroa-nostamaan-alkoholiveroa-mielta-mielta-sina-olet/>, viitattu 29.6.2013.

13 KHO:n ratkaisu (www) KHO:2009:86 <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2009/200902457>, viitattu 29.6.2013.

14 Työministeriön julkaisu (www) http://www.mol.fi/jaksamisohjelma/ajankohtaista/Kiire&Vapaa-aika_1_2.pdf, viitattu 29.6.2013.

15 Pauli Sumasen blogi 4.4.2013 <http://paulisumanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/137059-naisille-on-taattava-tasa-arvoinen-elake>, viitattu 29.6.2013.

16 Lasten päivähoito investointina. VATT-tutkimuksia 50 (www) http://www.vatt.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/news_3190_id/105, viitattu 3.7.2013.

17 Kuntien tehtävien kartoitus, raportti 2012. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2013.

18 Kokeilun epäonnistumisesta esim. ”Vuorotteluvapaajärjestelmän työllisyysvaikutukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, työ ja yrittäjyys 35/2009.”

19 Saksan työmarkkinareformista mm. Antti Kauhanen, Saksan työttömyysihme. ETLA:n julkaisusarjassa ”Ajankohtaista taloudessa ja tutkimuksessa” 1/2012 (www) http://www.etla.fi/to/att/julkaisut/2012/Etla_ATT_2012_01.pdf, viitattu 3.7.2013.

20 ERVV-lähetekeskustelu eduskunnan täysistunnon pöytäkirjassa (www) 20.9.2011 http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/ptk_36_2011_ke_p_1.shtml, viitattu 3.7.2013.

21 Talouselämä: Autoveron Jutta-lisä tuo valtiolle satojen miljoonien menetykset (www) 20.9.2012 <http://www.talouselama.fi/uutiset/autoveron+juttalisa+tuo+valtiolle+satojen+miljoonien+menetykset/a2137863>, viitattu 3.7.2013.

22 Veroasteesta esimerkiksi Veronmaksajien keskusliitto (www): <http://www.veronmaksajat.fi/fi-FI/tutkimukset/jatilastot/kansantaloudentunnusluvut/veroaste/>, viitattu 29.6.2013.

23 EKP:n asetus 1358/2011 (www) http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/l_33820111221f00510051.pdf, viitattu 3.7.2013.

24 Satu Hassin blogi: ”Tobin-vero tulossa – vihdoinkin viimein” (www) 28.9.2011 <http://satuhassi.puheenvuoro.uusisuomi.fi/84345-tobin-vero-on-tulossa-%E2%80%93-vihdoinkin-viimein>, viitattu 3.7.2013.

25 Kehyspäätöksen arvostelua, KEPA (www) 21.3.2013, <http://www.kepa.fi/uutiset/9822>, viitattu 29.6.2013.

26 Tapauksesta mm. Suomen kuvalehti (www) 11.10.2012: <http://suomenkuvalehti.fi/blogit/polkomfi/zyskowicz-rotevat-poliisit-saattakoon-yokerhoampujan-vietnamiin>, viitattu 3.7.2013

27 Der Spiegel 4.7.2005 (www) <http://www.spiegel.de/international/spiegel/spiegel-interview-with-african-economics-expert-for-god-s-sake-please-stop-the-aid-a-363663.html>, viitattu 2.7.2013.

28 Suomalaisten mielipiteet kehitysyhteistyöstä 2013, tutkimusraportti (www) Taloustutkimus. Lyhytlinkki <http://ra.fi/bGTz>, viitattu 29.6.2013.

29 Idem.

30 Otto Hänninen & Anne Knol (Eds.): European Perspectives on Environmental Burden of Disease. Estimates for Nine Stressors in Six European Countries. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki 2011: Report 1.

Niin sanottu hyvinvointivaltio on kannattajiensa mielestä suorastaan vientituotteeksi kelpaava menestystarina, jonka erinomaisuutta opetetaan meille lapsesta saakka. Opettamatta jää toinen puoli: kasvava verorasitus, kaiken nielaiseva julkinen sektori, tiukentuva sääntely, yhä pienempiin elämän yksityiskohtiin puuttuminen ja ihmisten elämän ankeuttaminen sekä kaikinpuolinen tasapäistäminen.

Henri Heikkinen ja Antti Vesala tarjoilevat liberaaleja eväitä matkalle nykyisestä valtiokeskeisyydestä hyvinvoivien ihmisten yhteiskuntaan. Matka voi aluksi olla vaikea, mutta se kannattaa kulkea. Nämä lääkkeet toimivat, toisin kuin vasemmiston poliittinen homeopatia!

ANTTI

HENRI

Antti Vesala (s. 1978) on pohjoispohjalaislähtöinen taloushistorian maisteri, perheenisä, humanisti, skeptikko ja nousevien nuorten poliittikkosensaatioiden mentori, joka on tehnyt tähänastisen elämäntyönsä harmaana byrokraattina.

Henri Heikkinen (s. 1984) on kainuulaislähtöinen pienviljelijäisän ja maahanmuuttajaäidin poika, joka on elänyt vaiheikkaan elämän investointipankissa, pelialan yrittäjänä, ammatikorkeakoulun opettajana, kohupoliittikkona ja kansainvälisenä seikkailijana.

www.heikkinen.hk

ISBN 978-952-93-2575-7

Kannen kuva: Jussi Hukkanen

9 789529 325757

Vestintätoimisto